

**T.C.
YEDİTEPE UNIVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ**

ÖLÜME BAĞLI TASARRUFLARIN İPTALİ

Hazırlayan:

Pınar AĞCA TOPLANDI

Öğretim Üyesi

Prof. Dr. Abdulkadir ARPACI

Hukuk Yüksek Lisans Tezi

İSTANBUL, 2008

HUKUK YÜKSEK LİSANS TEZ SAVUNMA TUTANAĞI

25/02/2008

SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜ'NE ,

Hukuk Anabilim Dalı, Yüksek Lisans öğrencilerinden **PINAR AĞCA TOPLANDI**, 2547 Sayılı YÖK Yasası ve Yeditepe Üniversitesi Lisansüstü Yönetmeliğine uygun olarak 25/2/2008 tarihinde saat 16.00'da hazırladığı "**ÖLÜME BAĞLI TASARRUFLARIN İPTALİ**" adlı tezinin savunmasını yapmıştır.

..... saat süren sunuş ve soru-cevap işlemleri, tarafımızca değerlendirilmiş olup, neticede adı geçen aday **oybirliği / ~~oyçokluğu~~ ile BAŞARILI/ ~~BAŞARISIZ~~ bulunmuştur (*)**.

İşbu tutanak tarafımızca üç nüsha olarak 25/2/2008 tarihinde düzenlenerek imzalanmıştır.

Bilgi edinilmesini ve gereğini saygılarımızla arz ederiz.

Tez Danışmanı: Prof.Dr. Abdülkadir ARPACI .....

Üye : Prof. Dr. Erhan ADAL .....

Üye : Y:Doç. Dr. Gül DOĞAN .....

(*) Lisansüstü Eğitim-Öğretim Yönetmeliğinin Madde 51/(1) fıkrası uyarınca tezin düzeltilerek 3 aylık süre içerisinde jüri'ye tekrar sunulmasına **oybirliği / oyçokluğu** ile karar verilmiştir.

İÇİNDEKİLER

İÇİNDEKİLER	I
KISALTMALAR	IV
GİRİŞ	1
I. ÖLÜME BAĞLI TASARRUFLARA İLİŞKİN GENEL BİLGİLER	2
1) Kavram	2
2) Ölüme Bağlı Bağışlamaların Ölüme Bağlı Tasarruf Hükümlerine Tabi Olması	5
3) Ölüme Bağlı Tasarruf Kavramının İki Anlamı	6
3.1 Şekli anlamda ölüme bağlı tasarruflar	7
3.2 Maddi anlamda ölüme bağlı tasarruflar	11
3.2.1 Genel Olarak	11
3.2.2 Maddi anlamda ölüme bağlı tasarruf türleri	13
3.2.2.1 Mirasçı atama	13
3.2.2.2 Belirli mal bırakma (vasiyet)	13
3.2.2.3 Yedek mirasçı atama (alelade ikame)	14
3.2.2.4 Artmirasçı atama (fevkalade ikame)	15
3.2.2.5 Vakıf kurma	16
3.2.2.6 Mirastan Feragat	16
3.2.2.7 Mirasçılıktan çıkarma (ıskat)	17
3.2.2.8 Vasiyeti yerine getirme görevlisi atama	19
3.2.2.9 Koşul (şart) ve yükleme (mükellefiyet)	19
3.3 Maddi anlamda ölüme bağlı tasarruflar ile şekli anlamda ölüme bağlı tasarruflar arasındaki ilişki	20
3.3.1 Hem miras sözleşmesi ile hem de vasiyetname ile yapılabilen tasarruflar	21
3.3.2 Sadece miras sözleşmesi ile yapılabilen tasarruflar	22
3.3.3 Sadece vasiyetname ile yapılabilen tasarruflar	23
II. ÖLÜME BAĞLI TASARRUFLARDA İPTAL SEBEPLERİ	25
1) Tasarruf Ehliyetsizliği	26
1.1 Genel Olarak	26
1.2 Ölüme Bağlı Tasarruf Yapma Ehliyeti	28
1.2.1 Ölüme Bağlı Tasarruf Ehliyetinin Şartları	30
1.2.1.1 Vasiyetname yapma ehliyeti	30
1.2.1.1.1 Ayırdetme gücü (temyiz kudreti)	30
1.2.1.1.1.1 On Beş Yaşını Tamamlamış Olma	33
1.2.1.2 Miras Sözleşmesi Yapma Ehliyeti	36
1.2.1.2.1 Miras Sözleşmesi İle Ölüme Bağlı Tasarrufta Bulunan Tarafın Ehliyeti	37
a) Ayırdetme gücü (temyiz kudreti)	38
b) Erginlik (Rüşt)	38
c) Kısıtlı Olmama	40
1.2.1.2.2 Miras Sözleşmesi ile Ölüme Bağlı Tasarrufta Bulunmayan Tarafın Ehliyeti	43
1.2.1.2.3 Mirastan Feragat Sözleşmelerinde Ehliyet	46
1.2.2 Ehliyetsizliğin Sonuçları	49
2) Şekle Aykırılık	55
2.1 Genel olarak	55

2.2 Vasiyetnamelerin Şekli	55
2.2.1 El yazısı ile vasiyetname.....	56
2.2.1.1 Genel olarak	56
2.2.1.2 El yazısı ile vasiyetnamenin şekil şartları.....	56
2.2.1.2.1 Vasiyetname metni	57
2.2.1.2.2 Düzenleme Tarihi	63
2.2.1.2.3 İmza	69
2.2.1.3 El yazılı vasiyetnamenin saklanması (tevdii)	72
2.2.2 Resmi vasiyetname	72
2.2.2.1 Genel olarak.....	72
2.2.2.2 Resmi Vasiyetnamenin Düzenleş Şekilleri.....	75
2.2.2.2.1 Okunarak ve İmzalanarak Düzenlenen Resmi Vasiyetname (MK m.533-534).....	76
a) Birinci Safha	76
b) İkinci Safha.....	78
2.2.2.2.2 Okunmadan ve İmzalanmadan Düzenlenen Resmi Vasiyetname (MK m.535)	80
2.2.2.2.3 Karma Resmi Vasiyetname	82
a) Okunmadan, fakat imzalanarak düzenlenen resmi vasiyetname	82
b) Okuyarak, fakat imzalanmadan düzenlenen resmi vasiyetname	83
2.2.2.3 Bazı Özel Durumlar	84
2.2.2.3.1 Körlerin durumu	84
2.2.2.3.2 Sağır ve dilsizlerin durumu.....	84
2.2.2.3.3 Türkçe bilmeyenleri durumu	86
2.2.2.4 Resmi vasiyetnamenin saklanması	87
2.2.3 Sözlü Vasiyetname	87
2.2.3.1 Genel olarak.....	87
2.2.3.1.1 Yakın Ölüm Tehlikesi.....	88
2.2.3.1.2 Ulaşımın Kesilmesi.....	89
2.2.3.1.3 Hastalık	90
2.2.3.1.4 Savaş	91
2.2.3.2 Sözlü vasiyetnamenin şekil şartları.....	91
2.2.3.2.1 Birinci Safha	91
2.2.3.2.2 İkinci Safha.....	92
2.2.3.3 Askerlerin, ülke sınırları dışında seyreden bir ulaşım aracında bulunanların, sağlık kurumunda tedavi edilenlerin sözlü vasiyetname düzenlemesi	97
2.2.3.4 Sözlü Vasiyetnamenin Hükümden Düşmesi.....	97
2.3 Miras Sözleşmesinin Şekli.....	98
2.3.1 Genel olarak.....	98
2.3.2 Miras sözleşmesinin şekil yönünden resmi vasiyetnameden farkları.....	99
2.3.2.1 Tarafların aynı anda resmi memur önünde bulunmaları.....	100
2.3.2.2 Resmi memurun beyanları yazması ya da yazdırması ve metnin okunması	100
2.3.2.3 Tarafların metni tanıklar önünde imzalamaları	101
2.3.2.4 Tarafların, tanıklar önünde belgeyi okuduklarını ve bunun son arzularına uygun olduğunu beyan etmeleri.....	101
2.3.2.5 Tanıkların şerh ve imzası.....	102

2.3.3 Miras Sözleşmesinin Saklanması.....	102
3) İrade Sakatlıkları	103
3.1 Genel olarak	103
3.2 Hata	105
3.2.1 Vasiyetnameler Bakımından.....	108
3.2.2 Miras Sözleşmeleri Bakımından	110
3.3 Hile (aldatma)	111
3.3.1 Vasiyetnameler Bakımından.....	114
3.3.2 Miras Sözleşmeleri Bakımından	114
3.4 İkra (korkutma ya da zorlama).....	115
3.4.1 Vasiyetnameler Bakımından.....	119
3.4.2 Miras Sözleşmeleri Bakımından	119
3.5 Gabin.....	120
3.6 Muvazaa.....	121
4) Ölüme Bağlı Tasarrufun İçeriğinin, Ona Eklenen Koşul veya Yüklemenin Hukuka ya da Ahlaka Aykırı Olması	122
III. İPTAL DAVASI	131
1) Genel Olarak.....	131
2) Tarafları	134
2.1 Davacı taraf.....	134
2.2 Davalı Taraf	136
3) Yetkili ve Görevli Mahkeme	137
4) Süreler.....	138
4.1 Bir Yıllık Süre.....	139
4.2 On Yıllık Süre.....	140
4.3 Yirmi Yıllık Süre	141
4.4 Sınırsız Def'i Hakkı	143
5) İspat	144
SONUÇ.....	147
KAYNAKLAR	152

KISALTMALAR

age	:adı geçen eser
BK	: Borçlar Kanunu
bkz	: bakınız
dn.	: dipnot
E.	: Esas
EMK	: Eski Medeni Kanun
HD	: Hukuk Dairesi
HGK	: Hukuk Genel Kurulu
HUMK	: Hukuk Usulü Muhakemeleri Kanunu
K.	: Karar
m.	: madde
MK	: Medeni Kanun
MÖHUK	: Milletlerarası Özel Hukuk ve Usul Hukuku Hakkında Kanun
s.	: sayfa
T.	: Tarih
vd.	: ve devamı
vb.	: ve benzeri

GİRİŞ

Temizimin konusu “Ölüme Bağlı Tasarrufların iptali” dir. Bu konuyu seçmekteki amaç ölüme bağlı tasarrufların Miras Hukukundaki öneminin her geçen gün daha da artmasıdır. Kişinin bir ömür emek vererek sağladığı birikimin, onun ölümünden sonra kimler tarafından nasıl kullanılacağını belirlemek istemesi en doğal hakkıdır. Bu hakkı kullanırken kişinin nasıl bir yol izleyeceği, nelere dikkat etmesi gerektiği, son arzularının hangi şartlarda geçerli olacağı, hangi şartlarda iptale maruz kalacağı hususu son derece önemlidir.

Tezimiz üç bölüm ve bir sonuç olmak üzere toplam dört kısımdan oluşmaktadır. İlk bölümde ölüme bağlı tasarruflara ilişkin genel bilgiler verilmektedir. Ölüme bağlı tasarruf kavramı ve ölüme bağlı tasarruf türleri üzerinde durulmuştur. İkinci bölümde ölüme bağlı tasarrufların iptaline neden olan sebepler anlatılmaktadır. İptal sebeplerini, tasarruf ehliyetsizliği, şekle aykırılık, irade sakatlıkları ve ahlaka aykırılık olmak üzere dört ana başlık altında inceledik. Ölüme bağlı tasarrufların hükümsüzlüğüne neden olan diğer sebeplere (yokluk, butlan gibi) yer verilmemiştir. Zira tezimizin konusu sadece ölüme bağlı tasarrufların iptalinden ibarettir. Tezimizin üçüncü ve son bölümünde ise iptal davası anlatılmaktadır. Bu bölümde iptal davasının tarafları, yetkili ve görevli mahkeme, davanın hangi süreler içinde açılması gerektiği hususu ve ispat külfeti anlatılmıştır. Sonuç bölümünde ise bu çalışmayı hazırlarken vardığımız sonuçlar yer almaktadır.

I. ÖLÜME BAĞLI TASARRUFLARA İLİŞKİN GENEL BİLGİLER

1) Kavram

Hukuki işlemler hüküm ve neticelerini doğurdukları zaman bakımından ikiye ayrılırlar. Bunlar sağlararası hukuki işlemler ve ölüme bağlı tasarruflardır. Sağlararası hukuki işlemler konu dışında olduğundan, sadece ölüme bağlı tasarruflar üzerinde durulacaktır.

Medeni Kanunumuzun “Miras Hukuku” başlığını taşıyan üçüncü kitabının birinci bölümü “yasal mirasçılar”ı düzenlerken, “iradi miras”ı düzenleyen ikinci bölümü “ölüme bağlı tasarruflar” başlığını taşımaktadır. Ancak bu bölüm içinde yer alan maddelerde ölüme bağlı tasarruf kavramının tanımı yapılmamıştır. Fakat bu bölümde yer alan hükümlerden yola çıkarak ölüme bağlı tasarrufu şöyle tanımlayabiliriz: Ölüme bağlı tasarruf, hüküm ve sonuçlarını tasarruf sahibinin ölümünden sonra meydana getiren hukuki işlemlere denir.¹ Başka bir deyişle, ölüme bağlı tasarruf mirasbırakanın ölümünden sonra hüküm doğuracak emirlerini içeren, onun son dileklerinin dışı vurulduğu bir hukuki işlemdir.

Mirasbırakan ölüme bağlı tasarruf ile kanuni mirasçılarını ek olarak terekesinin belli bir bölümü için mirasçı atayabileceği gibi, onlara terekesindeki belli bir malını da vasiyet edebilir. Bunun yanında vakıf kurma, vasiyeti yerine getirme görevlisi atama, evlilik dışı çocuğunu tanıma gibi isteklerine de ölüme bağlı tasarrufunda yer verebilir.

Miras hukukundaki tasarruf sözcüğü sağlararası hukuki işlemlerdeki tasarruf kelimesiyle karıştırılmamalıdır. Sağlararası hukuki işlemlerde tasarruf işlemi ile birlikte hak karşı tarafa geçerken ölüme bağlı tasarruflarda lehine tasarruf yapılan kimse, mirasbırakan ölmeden yani miras açılmadan hukuken korunan beklenen bir hak bile elde etmiş değildir.² Burada ancak ümit edilen bir hukuki işlemden söz edebiliriz. O halde, lehine tasarruf yapılan kimse, miras bırakan ölmeden önce, ölüme bağlı tasarrufun geçerliliği için tespit davası dahi açamaz.³ Miras hukukunda ölüme bağlı tasarruf olarak nitelendirilen işlemler sadece kazandırıcı işlemler değildir. Mirasbırakanın bütün arzuları, koymuş olduğu şartlar, yüklemeler, mirasın paylaşılmasında gözönünde bulundurulmasını istediği hususları bildirmesi vs. hepsi birer tasarruftur. Yani kanunumuz

¹ Eren, Fikret, Türk Medeni Hukukunda Ölüme Bağlı Tasarrufların İptali Davaları, Ankara 1966, s.3

² Dural, Mustafa/ Öz, Turgut, Türk Özel Hukuku Cilt IV Miras Hukuku, İstanbul 2003, s.49

³ Dural/Öz, age s.49

burada tasarruf terimini dar ve teknik anlamda kullanmamıştır. ⁴ Ölümüne bağlı tasarruflardaki tasarruf sözcüğü ölümüne bağlı işlemleri ifade etmektedir. Yoksa ölümüne bağlı tasarruf ne teknik anlamda tasarruf işlemidir, ne de borçlandırıcı işlemidir.⁵

Ölümüne bağlı tasarrufların mirasbırakanın ölümünden sonra hüküm doğurması işlemin niteliği gereğidir. Zira işlemi yapan bu işlemle malvarlığını değil terekesini etkilemektedir.⁶ Ölüm bu işlemin causasıdır. Bir sağlararası işlemin şart ya da vade olarak ölümüne bağlanmış olması onu ölümüne bağlı tasarruf haline getirmez. Çünkü sağlararası tasarruflar için ölüm arızı bir unsur olup işlemin niteliğinin gereği değildir.⁷ Örneğin hayat sigortalarında da sigortalının sözleşmede belirlediği lehdar, onun ölümü halinde sigorta şirketine karşı bir alacak hakkı kazanacaktır. Ancak bu sözleşme bir ölümüne bağlı tasarruf değildir.⁸ Kazandırma ölümüne bağlı tasarrufla yapılmamakta, sağlararası bir işlem olan sigorta sözleşmesinde yer alan bir beyanla yapılmaktadır. İşlem, sonuçlarını ölümle doğurmakta ise de bu bir sağlararası işlemidir.⁹ Aynı şekilde bir satım sözleşmesinde, tarafların semenin ödenmesinin ya da malın tesliminin taraflardan birinin ölümünden sonra ifa edileceği hususunda anlaşmış olmaları, bu satım sözleşmesini ölümüne bağlı tasarruf haline getirmez. Zira burada ölüm satım sözleşmesinin zaruri bir unsuru değildir. Edimlerin taraflardan birinin ölümüne kadar geciktirilmiş olması işlemin hukuki mahiyetini değiştirmez.¹⁰

Bir hukuki işlemin ölümüne bağlı tasarruf sayılabilmesi için doktrin ve uygulamada aşağıdaki şartlar aranmaktadır:

- Ölüm kişilerin isteğine göre, işlemin saiki ya da vadesi olmakla kalmayıp, işlemin asıl unsuru, yani sebebi (causası) olmalıdır.¹¹ Hatta bazı yazarlar bunlara “mortis causa” “ölüm sebebiyle işlemler” de demektedir.¹²

---

⁴ Ayiter, Nuşin, Miras Hukuku, Ankara 1978, IV. Bası, s.34

⁵ Serozan, Rona/ Engin, Baki İlkay, Miras Hukuku, Ankara 2004, s.174, 183

⁶ Kocayusufpaşaoğlu, Necip, Miras Hukuku, İstanbul 1978, s.125; Öztan, Bilge, Miras Hukuku, Ankara 2005, s.123

⁷ Kocayusufpaşaoğlu, age s.125; Dural/Öz, age s.50

⁸ Aybay, Aydın, Miras Hukuku Dersleri, İstanbul 2000, s.33; Öztan age. s.128; Gönensay, Samim/Birsen, Kemaleddin, Miras Hukuku, İstanbul 1963, II.Bası, s.39

⁹ Öztan, age s.128

¹⁰ Göktürk, Hüseyin Avni, Miras Hukuku, Ankara 1937, s.36; İnan, Ali Naim, Miras Hukuku, Ankara 1969, s.94

¹¹ Bu konuda tam bir görüş birliği vardır. Dural/Öz, age s.50; Öztan, age s.123; Öztrak, İlhan, Miras Hukuku, Ankara 1968 II.Bası, s.33; Serozan/Engin, age s.183

¹² Ayiter, age s.35

- Lehine tasarrufta bulunulan kişi, mirasbırakan öldüğü zaman hayatta olmalıdır.(MK m.580)

- İşlemi yapan kişi, sağlığında hiç bir şekilde bu işlemle bağlanmamalıdır. O sağ olduğu sürece tasarrufun etkisi gerçekleşmemelidir.¹³

- İşlemi yapan kişi, yaptığı kazandırmanın malvarlığından değil terekesinden çıkmasını istemiş olmalıdır. Dolayısıyla işlemi yapan kişi, ifayı kendisi yüklenmemeli, mirasçılara yüklemelidir.¹⁴

- Ölümüne bağlı tasarrufta, kazandırma lehdarının hukuken korunan beklenen bir hakkı bile söz konusu değildir. Kazandırma lehdarının bu beklentisi temlik, rehin ve haciz edilemez.¹⁵

- Ölümüne bağlı tasarruf vasıtasıyla kazandırılan hak, tasarrufta bulunan kişinin ölümüyle yasa gereği, kendiliğinden doğar. Hakkın kazanılması için herhangi bir kabul beyanına ya da devir işlemine gerek yoktur.¹⁶

Bazen bir hukuki işlemin sağlararası bir işlem mi yoksa bir ölümüne bağlı tasarruf mu olduğunu anlamak zor olabiliyor. Zor da olsa bunu tespit etmek zorundayız. Çünkü sağlararası işlemler ile ölümüne bağlı tasarruflarda, hukuki işlemin meydana gelmesi, ortadan kalkması, geçersizlik halleri v.s. farklı esaslara bağlanmıştır. Bu ayrımı yaparken en önemli kriter işlemin sonuç doğuracağı zamandır. Ölümüne bağlı tasarruflar en erken tasarrufta bulunan kişinin ölümü ile sonuç doğurmaya başlar. Oysa sağlararası hukuki işlemler kural olarak işlemi yapan kişi hayatta iken sonuç doğururlar. Bir sağlararası işlemin hüküm doğurması şart ya da vade olarak ölümüne bağlanabilir. Ama bu onu ölümüne bağlı tasarruf haline getirmez.¹⁷

Bazen bir hukuki işlemin sağlararası mı yoksa ölümüne bağlı mı olduğunu anlamak o kadar zorlaşır ki aynı işleme bazıları sağlararası işlem derken bazıları ölümüne bağlı tasarruf der. Mesela şirket birleşmelerinde ortaklardan birinin ölümü halinde ölen ortağın payının değerinin ödenmesine ilişkin düzenlemeler üzerinde durmak gerekir. BK m. 535 uyarınca mirasçılar ile şirketin devamına dair önceden yapılmış bir mukavele yoksa ortaklardan birinin ölümü halinde şirket sona erer. Şirketin devamına dair bir mukavele varsa ne olacak? Kuruluş senedinde, ortaklardan birinin ölümü durumunda mirasçılara ödenecek

¹³ Dural/Öz, age s.50; Serozan/Engin, age s.183

¹⁴ Öztan, age s.125; Dural/Öz, age s.50

¹⁵ Serozan/Engin, age s.184

¹⁶ Serozan/Engin, age s.184

¹⁷ Ayiter, age s.35

meblağın miktarının belirlenmiş olması halinde ya da ölen ortağın bir veya birkaç mirasçısına kendisinin halefi olarak ortaklık sıfatı öngörmüş olması halinde bu tür düzenlemelerin hukuki mahiyetleri nedir? Bunlar sağlararası hukuki işlem midir yoksa ölüme bağlı tasarruf mudur? Bu konu tartışmalıdır.¹⁸

Hukuki mahiyeti tartışmalı olan diğer bir düzenleme de ölümden sonra da devam edecek olan vekaletnamelerdir. Kural olarak temsil yetkisi ölümle sona erer.(BK m.35) Ancak bu hüküm yedek hukuk kuralı olduğu için aksi kararlaştırılabilir. Bu durumda bir ayırım yapmak gerekmektedir. Eğer mirasbırakan ölümden sonra da geçerli olma şartıyla bir vekaletname düzenlemişse bu sağlararası bir işlemdir. Temsil yetkisinin terekeye etki etmesi onun sağlararası işlem olma niteliğini değiştirmez. Ancak mirasbırakan, temsil yetkisinin ilk defa ölümünden sonra sonuçlarını doğurmaya başlayacağını geciktirici şart olarak öngören bir düzenleme yapmışsa, hakim görüşe göre bu bir ölüme bağlı tasarruftur.¹⁹

Edinilmiş mallara katılma rejiminde, artık değere katılmanın sözleşme ile farklı düzenlenmesi halinde, bu düzenlemenin de hukuki mahiyeti tartışmalıdır.²⁰

2) Ölüme Bağlı Bağışlamaların Ölüme Bağlı Tasarruf Hükümlerine Tabi Olması

Ölüme bağlı bağışlama denince akla iki farklı bağışlama gelmektedir. Bunlardan birincisi BK m. 242/I’de düzenlenen bağışlayana rücu şartı ile yapılan bağışlamadır. BK m.242/I’e göre “*Bağışlayan, bağışlananın kendisinden evvel vefatı halinde bağışlanan şeyin mülküne rücu etmesini şart edebilir.*” Bu tür bağışlamalar geniş anlamda ölüme bağlı bağışlamalardır ve bağışlama bağışlayanın sağlığında gerçekleşmiştir. Yani bağışlanan şey menkul ise bağışlanana teslim edilmiş, gayrimenkul ise bağışlanan adına tescil edilmiştir. O halde bağışlayana rücu şartı ile yapılan ölüme bağlı bağışlamalar sağlararası işlemler olup, Borçlar Kanununun bağışlamaya ilişkin kurallarına tabidirler.²¹

Ölüme bağlı bağışlama denince ikinci olarak, akla BK m.240’ta düzenlenen tenfizi bağışlayanın ölümüne bağlı bağışlamalar gelir. Buna dar anlamda ölüme bağlı bağışlama da diyebiliriz. Burada bir bağışlama vaadi sözleşmesi söz konusudur. Bu sözleşmenin ifası

¹⁸ Bu konudaki tartışmalar için bkz. Öztan, age s.127

¹⁹ Öztan, age, s.128

²⁰ Öztan, age s.129 vd.

²¹ Kocayusufoğlu, age s.126 vd.; İnan, Miras s.94 vd.; Öztan, age s.126; Ayiter, age s.35

bağışlayanın ölümüne ertelenmiştir.²² BK m.240'a göre “ *Tenfizi bağışlayanın ölümüne bağlı bağışlamada vasiyet hükmü cereyan eder.*” Tenfizi bağışlayanın ölümüne bağlı bağışlama esasında sağlararası bir hukuki işlemdir. Bağışlama işlemleri vade olarak bağışlayanın ölümüne bağlanmıştır. Daha önce değindiğimiz gibi sağlararası bir hukuki işlemin şart ya da vade olarak ölüme bağlanmış olması onun sağlararası bir hukuki işlem olma niteliğini değıştirmmez, onu ölüme bağlı tasarruf haline getirmez. Ancak burada istisnai bir düzenleme söz konusudur. Kanunkoyucu bu tür bağışlamalar için ölüme bağlı tasarruf hükümlerinin uygulanması gerektiğini özel olarak düzenlemiştir.

BK m.240 hükmündeki “vasiyet” terimini “ölüme bağlı tasarruf” olarak anlamak gerekir. Bağışlama iki taraflı bir hukuki işlem olduğuna göre, ölüme bağlı bağışlamalar için kıyas yoluyla yine iki taraflı işlem olan miras sözleşmesine ilişkin hükümleri uygulamak daha doğru olacaktır.²³

O halde tenfizi bağışlayanın ölümüne bağlı bağışlamalar için şekil, ehliyet, yasal ve iradi temsil yasağı, saklı pay ve tasarruf nisabı gibi hususlar yönünden miras sözleşmesine ilişkin hükümler uygulanacaktır.²⁴

Oğuzman'ın bu konudaki çözümü ise, bağışlayanın malvarlığı üzerinde mi yoksa terekesi üzerinde mi tasarruf etmek istediğine bakmak gerektiğidir. Eğer terekede tasarruf edilmek isteniyorsa ölüme bağlı tasarruf hükümleri uygulanmalıdır. Ancak bağışlayan malvarlığı üzerinde tasarrufta bulunmak istemiş, fakat ifa tesadüfen ölümden sonraya kalmış ise sağlararası işlemlere ilişkin hükümler uygulanmalıdır.²⁵

3) Ölüme Bağlı Tasarruf Kavramının İki Anlamı

Ölüme bağlı tasarruf kavramının iki farklı anlamı vardır. Birinci anlamda, ölüme bağlı tasarrufun bürünmesi gerekli şekil (şekli anlamda ölüme bağlı tasarruflar) ifade edilirken; ikinci anlamda, bu şekilde yapılmış tasarrufla güdülen amaç ve tasarrufun konusu (maddi anlamda ölüme bağlı tasarruflar) ifade edilmektedir.²⁶

---

²² Kocayusufpaşaoğlu, age s.127

²³ Kocayusufpaşaoğlu, age s.126; Dural/Öz, age s.50; Öztan, age s.126; Göktürk, age s.38

²⁴ Kocayusufpaşaoğlu 127; Dural/Öz, age s.51

²⁵ Oğuzman, M. Kemal, Miras Hukuku, Gözden Geçirilmiş VI. Bası, İstanbul 1995, s.96 vd.

²⁶ Köprülü, Bülent, Miras Hukuku Dersleri, İstanbul 1985, s. 123; İnan, Miras s.95, Bazı yazarlar buna “geniş anlamda ölüme bağlı tasarruflar” ve “dar anlamda ölüme bağlı tasarruflar” da demektedir. Eren, İptal s.4

3.1 Şekli anlamda ölüme bağlı tasarruflar

Şekli anlamda ölüme bağlı tasarruf kavramı, mirasbırakanın ölümünden sonra hüküm ifade edecek olan emir ve isteklerini, yani son arzularını açıklarken uymak zorunda olduğu şekil şartlarını ifade eder. Bu anlamda iki tür ölüme bağlı tasarruf söz konusudur: vasiyetname ve miras sözleşmesi.

a- Vasiyetname tek taraflı bir ölüme bağlı tasarruf olup, varması gerekli olmayan irade beyanıyla kurulur. Mirasbırakan, düzenlemiş olduğu vasiyetnameyi her zaman serbestçe geri alma imkanına sahiptir.²⁷ Keza mirasbırakanın bu imkanını ortadan kaldıran ya da sınırlayan her türlü şart ve kayıt geçersizdir²⁸

Vasiyetname üç şekilde yapılır: resmi şekilde, mirasbırakanın el yazısı ile ya da sözlü olarak.

Kanunda (MK m.531, MK m.539), şekli anlamda ölüme bağlı tasarruf türü olan “vasiyetname”yi ifade etmek üzere, maddi anlamda ölüme bağlı tasarruf olan “vasiyet” sözcüğünün kullanılmış olması, bazı yazarlarca haklı olarak eleştirilmektedir.²⁹

b- Miras sözleşmesi iki taraflı ölüme bağlı bir hukuki işlemdir. Tarafların, kanunda gösterilen istisnalar dışında, miras sözleşmesinden tek taraflı olarak dönmeleri mümkün değildir.³⁰ Mirasbırakanın miras sözleşmesiyle bağlı olması onun sağlığında borç altına girmesine neden olmaz. Yani mirasbırakan yaşadığı müddetçe malları üzerinde dilediğince tasarrufta bulunabilir.³¹

İki türlü miras sözleşmesi vardır: olumlu miras sözleşmesi (MK m.527) ve olumsuz miras sözleşmesi (mirastan feragat sözleşmesi) (MK m.528)

Olumlu miras sözleşmesi ile mirasbırakan, karşı tarafı mirasçı atamakta ya da onun lehine bir vasiyet yapmaktadır.

Olumsuz miras sözleşmesinde ise, mirasbırakanın kanuni mirasçısı olabilecek birinin gelecekte doğacak miras hakkından vazgeçmesi söz konusudur. Miras hakkından feragat eden kimse, mirasbırakanın ölümünde ona mirasçı olamayacak, miras hakkı hiç

---

²⁷ Kocayusufoşaoğlu, age s.127; Eren, İptal s.5; Gönensay/Birsen, age s.40

²⁸ Eren, İptal s.5

²⁹ Hatemi, Hüseyin, Miras Hukuku, Gözden Geçirilmiş IV. Bası, İstanbul 2004, s.64; Dural/Öz, age s.52

³⁰ Kocayusufoşaoğlu, age s.128; Öztan, age s.132; Öztrak, age s.34

³¹ Serozan/Engin, age s.176

doğmayacaktır. Feragat kısmi de olabilir. Bu durumda feragat edilen kısım için mirasçı olamayacak, feragat edilmeyen kısım için ise miras hakkı devam edecektir.³²

Hem olumlu hem de olumsuz miras sözleşmeleri tek taraflı ya da iki taraflı olabilir. Buradaki “tek taraflı” ve “iki taraflı” ifadeleri irade beyanlarının sayısı ile alakalı değildir. Zira bütün miras sözleşmeleri iki taraflıdır. Burada kullanılan “tek taraflı” ve “iki taraflı” ibareleri borç altına giren taraf sayısını ifade etmek üzere kullanılmıştır.

Tek taraflı bir olumlu miras sözleşmesinde, sadece mirasbırakan maddi anlamda bir ölüme bağlı tasarruf yapar, karşı taraf sadece bu tasarrufu kabul eder, herhangi bir edim borcu altına girmez. İki taraflı bir olumlu miras sözleşmesi söz konusu ise, mirasbırakanın yapmış olduğu ölüme bağlı tasarrufa karşı diğer taraf da ya bir ölüme bağlı tasarrufta bulunur ya da sağlararası bir borç altına girer. Tek taraflı olumsuz miras sözleşmelerinde, mirasbırakanın ölümü ile miras hakkı kazanabilecek olan bir kişi hiç bir ivaz almadan bu hakkından vazgeçer. Olumsuz miras sözleşmesinin iki taraflı olması halinde, müstakbel mirasçı bu miras hakkından mirasbırakanın ona vereceği bir ivaz karşılığında feragat eder.³³

Hatemi’ye göre –ölünceye kadar bakma ivazı hariç- sağlıkta bir ivaz olarak ölüme bağlı tasarruf yapma imkanının tanınmaması gerekir. Yazar, muvazaalı olarak bu tür sözleşmeler yapılarak, mirasçılarının haklarının zedelenebileceğinden yola çıkarak bu görüşü savunmaktadır. Ayrıca Hatemi’ye göre; İki tarafın birbirlerini karşılıklı olarak mirasçı ya da vasiyet alacaklısı kıldığı olumlu miras sözleşmelerinin de kabul edilmemesi gerekir. Yazara göre ortak vasiyetname kabul edilmediğine göre ortak miras sözleşmesi de kabul edilmemelidir.³⁴

Miras sözleşmesi karşı taraf lehine yapılabileceği gibi, sözleşmeye taraf olmayan bir üçüncü şahıs lehine de yapılabilir.³⁵

c- Vasiyetname ile miras sözleşmesi arasında kalan bir kavram da ortak vasiyetname kavramıdır. Ortak vasiyetname, birden fazla mirasbırakanın, ölümlerinden sonra hüküm ifade etmek üzere, malvarlıkları üzerinde tek taraflı olarak tasarrufta bulunmak amacıyla son arzularını birlikte açıkladıkları ölüme bağlı tasarruftur.³⁶ Ortak vasiyetnamede önemli olan birlikte hareket etme iradesidir; iradelerin ortak tasarrufta bulunmaya yönelmiş

---

³² Kocayusufpaşaoğlu, age s.128

³³ Kocayusufpaşaoğlu, age s.129

³⁴ Hatemi, age s. 85 vd.

³⁵ Eren, İptal s.6; Serozan/Engin, age s.177

³⁶ Dural/Öz, age s.52

olmasıdır, yoksa vasiyetçilerin ortak işlemlerinin tek bir belgede yer alması zorunlu değildir.³⁷

Ortak vasiyetname üç şekilde yapılabilir: Birlikte vasiyetname, karşılıklı vasiyetname ve birbirine bağlı vasiyetnameler.

• Birlikte Vasiyetname (testamentum simultaneum): Burada sadece belgede birlik vardır, tasarrufların birbirleriyle ilgisi yoktur. Örneğin, karı koca birlikte vasiyetname düzenliyorlar, aynı belge içinde, biri belirli bir mal vasiyet ederken, diğeri vakıf kuruyor.³⁸

• Karşılıklı Vasiyetname (testamentum reciprocum): Burada, birbirleri lehine tasarrufta bulunan, örneğin birbirlerini mirasçı ya da vasiyet alacaklısı atayan, vasiyetçiler vardır. Tasarruflar arasında bir iç bağlılık söz konusudur.³⁹

• Birbirine Bağlı Vasiyetnameler (testamentum correspectivum): Burada, birlikte düzenlenen vasiyetnamelerden her birinin geçerliliği diğeri vasiyetnamenin geçerliliğine bağlıdır. Vasiyetçilerin karşılıklı olarak birbirleri lehine tasarrufta bulunmaları şart değildir.⁴⁰

Her üç vasiyetnamede de, vasiyetçiler kendi vasiyetnamelerini serbestçe geri alabilme hakkına sahiptir.⁴¹

Şekli anlamda ölüme bağlı tasarruflar tahdididir, yani numerus clausus prensibine tabidirler. Başka bir ifadeyle ölüme bağlı tasarrufta bulunmak isteyen kimse, tasarrufunu ya vasiyetname ya da miras sözleşmesi olarak yapmak zorundadır. Ayrıca özellikle vasiyetnameler bakımından söz konusu olan diğeri bir husus da, mirasbırakan kanunda öngörülen vasiyetname türlerinden birini (resmi, el yazısıyla ya da sözlü vasiyetname) seçmek ve seçtiği tür için gerekli olan şekil şartlarına mutlaka uymak zorundadır.⁴² Bu durumda Medeni Kanunumuzda düzenlenmemiş olan ortak vasiyetnamelerin akıbeti ne olacaktır?

Bu konu tartışmalıdır. Bazı yazarlar hiç bir ayrıma gitmeden ortak vasiyetnamelerin geçersiz olduğunu savunmaktadır.⁴³ Bazı yazarlar ise bu soruyu, birlikte vasiyetnameyi karşılıklı vasiyetname ve birbirine bağlı vasiyetnameden ayırarak cevaplandırıyor. Bu yazarlara göre ortak vasiyetnamelerin hepsi değil, Medeni Kanundaki şekil şartlarına

³⁷ Kocayusufpaşaoğlu, age s.130

³⁸ Kocayusufpaşaoğlu, age s. 130; Dural/Öz, age s.52 vd.

³⁹ Kocayusufpaşaoğlu, age s. 130; Dural/Öz, age s.53

⁴⁰ Kocayusufpaşaoğlu, age s. 130 vd.; Dural/Öz, age s.53

⁴¹ Kocayusufpaşaoğlu, age s.131

⁴² Bkz. MK m.531-544 (Vasiyetname), MK m.544-549 (Miras Sözleşmesi)

⁴³ Serozan/Engin, age s.175,178; Eren, İptal s.4

uyulmadan yapılan ortak vasiyetnameler, yani *birlikte yapılmış vasiyetnameler* geçersizdir. Mesela iki kişi birlikte vasiyetname düzenliyorlar, bir tanesi eline kalem alıp her ikisinin de son arzularını kaleme alıyor, sonra ikisi de imzalıyor bu vasiyetname geçersiz olacaktır. Zira el yazılı vasiyetnamenin geçerli olabilmesi için mirasbırakanın kendi el yazısı ile yazılmış olması şarttır. Bu vasiyetname şekle aykırılık sebebiyle geçersiz olacaktır. Burada söz konusu olan geçersizlik türü ise mutlak butlan değil iptal edilebilirliktir. Çünkü şekle aykırı da olsa ortada bir vasiyetname vardır ve şekle aykırılığın yaptırımını iptal edilebilirliktir.(MK m.557)⁴⁴ Bu durumda ortak vasiyetname olarak hükümsüz olan bu vasiyetnamenin, tahvil yoluyla, vasiyetnameyi kaleme alan kişinin müstakil vasiyetnamesi olarak geçerli kabul edilmesi mümkündür. Yeter ki bu vasiyetnameler *birbirine bağlı vasiyetnameler* olmasın.⁴⁵

Diğer bir örnek de resmi vasiyetname düzenlenirken, resmi memurun birden fazla mirasbırakanın son arzularını birlikte dinleyip, aynı kağıda yazması ve bu kağıdın mirasbırakanlar, şahitler ve resmi memur tarafından imzalanması örneğidir. Bu durumda da vasiyetname şekle aykırılık sebebiyle geçersiz olacaktır.⁴⁶

Bu yazarlara göre birlikte vasiyetnameler dışında şekil şartlarına uygun olarak yapılmış olan diğer ortak vasiyetnameler geçerli kabul edilmelidir. Başka bir deyişle karşılıklı vasiyetname ve birbirine bağlı vasiyetnameler için herhangi bir engel yoktur. MK m.515 ölüme bağlı tasarrufların şarta bağlanabileceğini öngörmektedir. Bu şart diğer bir vasiyetnamenin hüküm ifade etmesi olabilir. O halde bu tür vasiyetnemelerin düzenlenmesine engel yoktur.⁴⁷ Mesela A, vasiyetnamesinin B tarafından yapılmış olan vasiyetnamenin geri alınması halinde hüküm doğurmayacağını, B de kendi vasiyetnamesinin, A'nın vasiyetnamesini geri alması halinde, hüküm doğurmayacağını beyan edebilir. Burada iki ayrı vasiyetname söz konusudur. Vasiyetnamelere bu tip şartların eklenmesine bir engel olmadığına göre örnekteki iki vasiyetname de geçerli olacaktır.⁴⁸

Birden fazla mirasbırakanın son arzularını aynı kağıda yazmaları halinde, her bir vasiyetname kanununun aradığı şekil şartlarına uyularak düzenlenmiş ise bu durumda da vasiyetnamelerin geçerliliğine etki eden bir engel söz konusu olmayacaktır. Örneğin, bir

---

⁴⁴ Dural/Öz, age s.53

⁴⁵ Kocayusufpaşaoğlu, age s.132; Dural/Öz, age s.53 vd.

⁴⁶ Kocayusufpaşaoğlu, age s.132

⁴⁷ Dural/Öz, age s.54,

⁴⁸ Kocayusufpaşaoğlu, age s.132

kağıdın ön yüzüne A, arka yüzüne de B son arzularını ayrı ayrı MK m.538'deki şartlara uyarak yazıp imzalarsa her iki vasiyetname de geçerli olacaktır. Zira aynı kağıda yazılmış olmakla beraber, birbirinden bağımsız iki ayrı vasiyetname vardır.⁴⁹

3.2 Maddi anlamda ölüme bağlı tasarruflar

3.2.1 Genel Olarak

Maddi anlamda ölüme bağlı tasarruf kavramı, şekli anlamda ölüme bağlı tasarrufların konusunu, ölüme bağlı tasarrufla güdülen amacı ifade eder.⁵⁰ Maddi anlamda ölüme bağlı tasarruf, mirasbırakanın son arzuları, ölümünden sonra hüküm ifade etmesini istediği emirleridir.

Maddi anlamda ölüme bağlı tasarrufların neler olduğu, kural olarak, Medeni Kanununun 514 ile 530'uncu maddeleri arasında sayılmıştır. Ancak maddi anlamda ölüme bağlı tasarruflar sadece burada sayılan tasarruflardan ibaret değildir. Mesela maddi anlamda ölüme bağlı tasarruf olan mirastan çıkarma MK m.510 ve MK m.513'te, vasiyeti yerine getirme görevlisi atama MK m.550'de düzenlenmiştir.

Maddi anlamda ölüme bağlı tasarruflardan bazıları miras hukukuyla ilgili iken bazıları da miras hukuku ile ilgili olmayıp, mirasbırakanın emirlerinin yerine getirilmesini temin ederler. Miras hukuku ile ilgili olan tasarruflara örnek olarak mirasçı atama, belirli mal bırakma, şarta bağlı tasarruflar, yükleme, ikameli tasarruflar, mirastan feragat, mirasçılıktan çıkarma, paylaşırma (taksim) kuralları, vasiyeti yerine getirme görevlisi atama gibi tasarruflar sayılabilir.⁵¹ Miras Hukukuyla ilgili olmayan tasarruflar daha çok Şahıs, Aile ve Borçlar hukukuna ilişkin tasarruflardır. Örnek olarak evlilik dışı çocuğun tanınması, çocuğa vasi tayininde arzusunu belirtme, vakıf kurma gibi tasarruflar sayılabilir.⁵²

Maddi anlamda ölüme bağlı tasarrufların bir kısmı doğrudan tereke ile ilgilidir. Mirasçı atama ve belirli bir mal bırakma doğrudan tereke ile ilgili olan tasarruflardandır. Bu tür tasarruflara "ölüme bağlı teberru" da denilmektedir.⁵³

---

⁴⁹ Kocayusufpaşaoğlu, age s.132

⁵⁰ İnan, Miras s.95

⁵¹ Kocayusufpaşaoğlu, age s.256; İnan, Miras s. 141

⁵² İnan, Miras s.97; Eren, İptal s.7

⁵³ Eren, İptal s.7; İnan, Miras s.97; Ayiter, age s.37;

Sadece Miras Hukuku ile ilgili olmayan maddi anlamda ölüme bağlı tasarruflardan oluşan bir şekli anlamda ölüme bağlı tasarruf da geçerlidir. Yani şekli anlamda ölüme bağlı bir tasarrufun geçerli olabilmesi için içeriğinde miras hukuku ile ilgili bir tasarrufun yer alması zorunlu değildir. Mesela sadece evlilik dışı çocuğun tanınmasını ihtiva eden bir vasiyetname de geçerli ve bağlayıcıdır.⁵⁴ Bazı yazarlar, haklı olarak, miras sözleşmeleri yönünden buna bir istisna getirmek gerektiğini savunur. Çünkü miras sözleşmelerinin niteliği gereği en az bir bağlayıcı maddi anlamda ölüme bağlı tasarruf ihtiva etmeleri gerekir. Bu tasarrufun da tereke ile ilgili olması gerekir. Bu görüşün gerekçesi ise miras sözleşmesinin içeriğini düzenleyen MK m.527'dir.⁵⁵ MK m.527'e göre "*Mirasbırakan, miras sözleşmesiyle mirasını veya belirli bir malını sözleşme yaptığı kimseye ya da üçüncü bir kişiye bırakma yükümlülüğü altına girebilir.*" Kanaatimizce de, MK m.527'nin açık hükmünden de anlaşılacağı üzere, miras sözleşmelerinde en az bir tane tereke ile ilgili ve bağlayıcı maddi anlamda bir ölüme bağlı tasarruf bulunması gerekir.

Miras Hukuku ile ilgili olan maddi anlamda ölüme bağlı tasarruflar, şekli anlamda ölüme bağlı tasarruflar gibi *numerus clausus* prensibine tabidirler. Yani, mirasbırakanın terekesi ile ilgili yapmış olduğu ölüme bağlı tasarrufun mirasçıları bağlaması için, bu tasarruf MK m.514-530'da düzenlenmiş olmalı ya da Medeni Kanunun başka bir yerinde düzenlenmiş olmakla beraber maddi anlamda ölüme bağlı tasarruf olarak öngörülmüş olmalıdır. Başka bir deyişle, mirasbırakanın yapmış olduğu tasarruf hiç bir yerde maddi anlamda ölüme bağlı tasarruf olarak öngörülmemiş ise, ve yorumla da bu sonuca ulaşamıyorsa bu tasarruf mirasçıları bağlamayacaktır. Mesela mirasbırakanın mezarının nasıl düzenleneceğine ilişkin yapmış olduğu bir ölüme bağlı tasarrufu mirasçılar yerine getirmek zorunda değildirler.⁵⁶

Miras hukuku ile ilgili olmayan maddi anlamda ölüme bağlı tasarruflar *numerus clausus* prensibine tabi değildirler. Şekil şartlarına uygun olarak yapılan ve niteliği de uygun olan her türlü tasarruf ölüme bağlı tasarrufun konusu olabilir. Ancak ölüme bağlı tasarrufla iki taraflı hukuki işlem yapılmak isteniyorsa, bu hukuki işlemin miras sözleşmesi ile yapılması şarttır.⁵⁷

---

⁵⁴ Kocayusufpaşaoğlu, age s.257; Eren, İptal s.7

⁵⁵ Dural/Öz, age s.134

⁵⁶ Kocayusufpaşaoğlu, age s.256; Dural/Öz, age s. 134; İnan, Miras s.141

⁵⁷ Dural/Öz, age s.134 vd.

3.2.2 Maddi anlamda ölüme bağlı tasarruf türleri

3.2.2.1 Mirasçı atama

MK m. 516'a göre “*Mirasbırakan, mirasının tamamı veya belli bir oranı için bir veya birden çok kişiyi mirasçı atayabilir.*

Bir kişinin, mirasının tamamını veya belli bir oranını almasını içeren her türlü tasarruf, mirasçı atamasıdır.” Hükümden de anlaşılacağı üzere, mirasçı atamada mirasbırakan, terekesinin tamamı ya da kesirli bir bölümü üzerinde tasarrufta bulunuyor; yoksa terekesindeki belirli bir malını ya da malvarlığı değerini bırakmıyor.

Atanmış mirasçı hem gerçek kişi, hem de tüzel kişi olabilir. Atanmış mirasçı mirasbırakanın külli halefidir; mirası, mirasbırakanın ölümü ile kazanır, mirasbırakanın borçlarından kişisel olarak ve diğer mirasçılarla birlikte müteselsil sorumlu olur.(MK m.599)⁵⁸

Mirasçı atanmış olan kişinin mirasbırakandan önce ölmüş olması halinde, miras sözleşmesi kendiliğinden ortadan kalkar. (MK. m.548)⁵⁹

3.2.2.2 Belirli mal bırakma (vasiyet)

MK m.517'nin kenar başlığının “vasiyet” yerine “belirli mal bırakma” olması haklı olarak bazı yazarlarca eleştirilmektedir. Çünkü vasiyetin konusu sadece belirli mal bırakma değildir. Belirli mal bırakma vasiyetin bir türüdür. 517. maddenin içeriğine bakılacak olursa kanunkoyucunun belirli mal bırakmaya çok geniş bir anlam yüklediği görülecektir. MK m. 517/II'de terekedeki belirli malın mülkiyetinin geçirilmesinin yanında, terekenin tamamı ya da bir kısmı üzerinde intifa hakkı kazandırılması, bir kimse lehine tereke değeri üzerinden bir edimin yerine getirilmesinin, ya da borçtan kurtarılmasının mirasçılara ya da belirli mal bırakılanlara yükletilmesi gibi tasarruflar da belirli mal bırakma kavramı içerisinde sayılmıştır. “Belirli mal bırakma” kavramının, cüzi halef olma sonucunu doğuran maddi anlamda ölüme bağlı tasarrufları ifade eden “vasiyet” terimi yerine değil, vasiyetin belirli bir mala ilişkin olan hali için kullanılması gerekmektedir.⁶⁰

⁵⁸ Kocayusufpaşaoğlu, age s.258; Köprülü, age s.169; Dural/Öz, age s.138; Serozan/Engin, age s.236

⁵⁹ Aybay, Miras, s.45

⁶⁰ Dural/Öz, age s. 138-139; Serozan/Engin, age s.239

MK m.517/I'e göre "*Mirasbırakan, bir kimseye onu mirasçı atamaksızın belirli bir mal bırakma yoluyla kazandırmada bulunabilir.*" Görüldüğü gibi kanun vasiyet kavramını olumsuz tanımlamıştır. O halde vasiyeti, "mirasçı atama söz konusu olmamak üzere, mirasbırakan tarafından bir kimseye, ölüme bağlı olarak, malvarlığı menfaatinin kazandırılması" olarak tanımlayabiliriz.

Mirasçı atamasından farklı olarak vasiyette, lehine vasiyet yapılan kişi, mirasbırakanın külli halefi olmaz. Dolayısıyla mirasbırakanın borçlarından şahsen sorumlu olmaz. Mirasbırakanın ölümüyle birlikte, kendisine vasiyet edilen şey üzerinde mutlak bir hak elde etmez. Sadece vasiyet borçlularına karşı, vasiyet edilen şeyin kendisine devredilmesi hususunda kişisel bir istem hakkına sahiptir.(MK m.600/I)⁶¹ Bunun istisnası MK m. 601/II'de düzenlenmiştir. Bu hükme göre "*Kendisine mirasbırakanın ölümünde ödenecek bir sigorta alacağı vasiyet edilen kimse, sigorta sözleşmesinden doğan istem hakkını sigortacıya karşı doğrudan doğruya kullanabilir.*"⁶²

Vasiyet alacaklısının alacağı, tasarruftan aksi anlaşılmıyorsa vasiyet yükümlüsünün mirası kabul etmesi veya ret hakkının düşmesiyle muaccel olur.(MK m.600/II) Bırakılan belirli mal miras açıldığı andaki durumuyla teslim olunur. Yarar ve hasar mirasın açılması anından itibaren kendisine mal bırakılana geçer.(MK m.518/I) Bırakılan belirli mal terekede bulunmadığı takdirde, tasarruftan aksi anlaşılmadıkça, vasiyet yükümlüleri borçtan kurtulurlar.(MK m.517/III)

Vasiyet alacaklısı, yükümlüğünü yerine getirmeyen vasiyet yükümlüsüne karşı, vasiyet edilen malın teslimi veya hakkın devri; vasiyetin konusu bir davranış ise, bunun yerine getirilmemesinden doğan zararın giderilmesi hususlarında dava açabilir.(MK m.600/III) Vasiyet alacaklısının dava hakkı, ölüme bağlı kazandırmayı öğrenmesinin veya vasiyet borcu daha sonra muaccel olacaksa muaccel olma tarihinin üzerinden on yıl geçmekle zamanaşımına uğrar.(MK m.602)

3.2.2.3 Yedek mirasçı atama (alelade ikame)

Mirasbırakan, mirasçı ya da vasiyet alacaklısı olarak atadığı kişinin kendisinden önce ölmesi veya mirası reddetmesi halinde onun yerine geçmek üzere bir veya birden çok kişiyi yedek mirasçı olarak atayabilir. (MK m.520) Aslında bu haller sadece

⁶¹ Kocayusufoğlu, age s.260; Serozan/Engin, age s.237 vd.; Aybay, Miras s.46

⁶² Serozan/Engin, age s.239

mirasbırakandan önce ölme ya da mirası reddetme ile sınırlandırılmamalıdır. Asıl mirasçı bunlar dışında da herhangi bir sebeple (mirastan yoksunluk ve çıkarma, feragat, bozucu şartın gerçekleşmesi vs) hakkını elde edemiyorsa yine yedek mirasçı atama hükümleri uygulanmalıdır. Ancak mirasbırakanın iradesinin aksi yönde olduğu anlaşılıyorsa bu durumda yedek mirasçı atama hükümleri uygulanmaz.⁶³

Yedek mirasçının hakkı geciktirici şarta bağlanmıştır. Şart miras açıldığı zaman gerçekleşmiş ise yedek mirasçı mirasbırakanın ölümü anında hak sahibi olur. Ancak mirasbırakanın ölümü anında şart henüz gerçekleşmemiş ise, hak asıl mirasçıya ait olur, şart gerçekleştikten sonra yedek mirasçıya geçer.⁶⁴

3.2.2.4 Artmirasçı atama (fevkalade ikame)

MK m.521/I'e göre "*Mirasbırakan, ölüme bağlı tasarrufuyla önmirasçı atadığı kişiyi mirası artmirasçıya devretmekle yükümlü tutabilir.*" Görüldüğü gibi artmirasçı atamada, mirasbırakan kendisine ardarda mirasçı olacak kişileri bildirmektedir. Yedek mirasçılıkta ya asıl mirasçı ya yedek mirasçı hak sahibi olurken, artmirasçı atamada hem önmirasçı hem artmirasçı sırasıyla hak sahibi olurlar.⁶⁵

MK m.521/II uyarınca mirasbırakan artmirasçıya aynı yükümlülükleri yükleyemez. Yani artmirasçı olarak atanmış bir kişinin mirası başka bir kişiye devretme yükümlüğü yoktur. Kısacası, üç aşamalı artmirasçılık mümkün değildir.⁶⁶ Aynı kural art vasiyet alacaklısı atama için de söz konusudur.(MK m.521/III)

Önmirasçı, mirası atanmış mirasçılar gibi kazanır ve mirasa artmirasçıya geçirme yükümlülüğü ile sahip olur.(MK m.524) Önmirasçı mirasbırakanın ölümünde sağ değilse veya mirastan yoksun kalmışsa ya da mirası reddederse, miras artmirasçıya geçer. Artmirasçı geçiş anında sağ değilse mirası kazanamaz, tasarrufta aksi öngörülmemişse, miras önmirasçıya kalır.(MK m.525)

Önmirasçı da artmirasçı da mirasbırakanın halefidir. Mirasçı atanmışlarsa külli halefiyet, vasiyet alacaklısı olarak atanmışlarsa cüzi halefiyet söz konusudur. Her iki halefiyetin de aynı türden olması şarttır.⁶⁷

⁶³ Kocayusufpaşaoğlu, age s.289; Dural/Öz, age s.167

⁶⁴ Dural/Öz, age s.168

⁶⁵ Kocayusufpaşaoğlu, age s.290; Serozan/Engin, age s.252

⁶⁶ Serozan/Engin, age s.235

⁶⁷ Dural/Öz, age s.169

Tasarrufta geçiş anı belirtilmemişse, miras önmirasçının ölümüyle artmırasçıya geçer. Tasarrufta geçiş anı gösterilmekle birlikte, önmirasçının ölümünde bu an henüz gelmemiş ise miras, güvence göstermeleri şartı ile önmirasçının mirasçılara teslim edilir. Mirasın artmırasçıya geçmesine herhangi bir sebeple olanak kalmadığı anda miras, önmirasçıya; önmirasçı ölmüşse onun mirasçılara kesin olarak kalır.(MK m.522)

Aynı işlemde yedek mirasçı atama ile artmırasçı atama birlikte yapılmış olabilir. Mesela “A mirasçım olsun, o alamıyorsa B olsun, B’nin ölümünden sonra da C olsun” şeklinde bir ölüme bağlı tasarruf yapılabilir.⁶⁸

3.2.2.5 Vakıf kurma

Mirasbırakan, terekesinin tasarruf edilebilir kısmının tamamını veya bir bölümünü özğülemek suretiyle vakıf kurabilir.(MK m.526/I) Vakıf kurmada aslında iki işlem vardır. Birinci işlemle yeni bir tüzel kişilik oluşturulurken, ikinci işlemle bu tüzel kişilik lehine kazandırmada bulunuluyor. Ölüme bağlı tasarrufla kurulan vakıfta tüzel kişiliğın kazanılması anı sağlararası hukuki muamele ile kurulan vakıflarla aynıdır. MK m.102 uyarınca vakıf, yerleşim yeri mahkemesi nezdinde tutulan sicile tescil ile tüzel kişilik kazanır. O halde mirasın açılmasından sonra, vakfedenin ikametgahındaki asliye mahkemesi siciline gidilerek, kurucu tescil yapılmalıdır.⁶⁹

3.2.2.6 Mirastan Feragat

Mirastan feragat sözleşmesi ile mirasbırakanın müstakbel bir mirasçısı ilerde doğacak olan miras hakkından vazgeçer. Müstakbel mirasçı, bu hakkından bir karşılık alarak vazgeçebileceği gibi hiç bir karşılık almadan da vazgeçebilir.(MK m.528/I) Mirastan feragat edenin vazgeçtiği hak miras hakkı olmayıp, beklenen bir haktır. Zira, miras hakkı mirasbırakanın ölümü ile doğacaktır.

Feragat eden mirasçılık sıfatını kaybeder.(MK m.528/II) Feragat eden kimse, mirasçılık sıfatını feragat ettiği oranda kaybeder. Çünkü feragat kısmi de olabilir. Eğer müstakbel mirasçı, ilerde doğacak olan miras hakkının bir kısmından feragat etmişse, bu durumda feragat ettiği kısım için mirasçılık sıfatını kaybederken, feragat etmediği kısım için mirasçılık sıfatı devam edecektir.

---

⁶⁸ Hatemi, age s.67

⁶⁹ Kocayusufoaşıoğlu, age s.285

Mirastan feragat sözleşmesinde, ölüme bağlı tasarrufta bulunan taraf mirasbırakandır. Zira bu sözleşme onun terekesine etki etmektedir.⁷⁰ Bu durumda, mirasbırakan bakımından şahsa sıkı sıkıya bağlı bir hak söz konusudur. O halde mirasbırakan, mirastan feragat sözleşmesini yasal ya da iradi temsilci vasıtasıyla yapamaz, sözleşmeyi bizzat yapmalıdır. Feragat eden taraf ölüme bağlı tasarrufta bulunmadığı için genel kurallar çerçevesinde temsilci kullanabilir.⁷¹

Feragat edenin, miras hakkından bir karşılık sağlayarak vazgeçmesi halinde, kural olarak feragat onun altsoyu için de sonuç doğurur. Ancak sözleşme ile aksi kararlaştırılabilir. Yani bir karşılık sağlayarak mirastan feragat edenin altsoyunun mirasçılık sıfatının devam edeceği kararlaştırılabilir.(MK m.528/III)

Lehine feragat yapılmış olan kişi ya da kişilerin herhangi bir sebeple mirasçı olamamaları halinde feragat hükümden düşer. Mirastan feragat sözleşmesi belli bir kişi lehine yapılmamışsa, en yakın ortak kökün altsoyu lehine yapılmış sayılır. Bunların herhangi bir sebeple mirasçı olamamaları halinde de feragat hükümsüz kalır.(MK m.529)

Mirasın açılması anında tereke borçları karşılayamıyorsa ve borçlar mirasçılar tarafından da ödenmiyorsa, feragat eden ve mirasçıları alacaklılara karşı sorumlu olurlar. Sorumlulukları, mirasbırakanın ölümünden önceki beş yıl içinde feragat için almış oldukları karşılık sebebiyle, mirasın açılması anındaki zenginleşmeleri tutarındadır. (MK m.530)

3.2.2.7 Mirasçılıktan çıkarma (ıskat)

Mirasçılıktan çıkarma, mirasbırakanın saklı paylı mirasçısını mirasından uzaklaştırmasıdır. Mirasbırakanın hangi hallerde, saklı paylı mirasçısını mirasından uzaklaştırabileceği MK m.510'da düzenlenmiştir. Bu hükme göre mirasbırakan iki halde mirasçılıktan çıkarma imkanına sahiptir. Bu hallerden birincisi, mirasçının, mirasbırakana ya da mirasbırakanın yakınlarından birine karşı ağır bir suç işlemesidir. İkinci hal ise, mirasçının, mirasbırakana ya da onun aile üyelerine karşı aile hukukundan doğan yükümlülüklerini önemli ölçüde ihmal etmesidir.

Mirasbırakanın bu iki sebepten herhangi birine dayanarak mirasından çıkarmış olduğu kimse, mirastan pay alamayacağı gibi; tenkis davası da açamaz. Kural olarak, yani

---

⁷⁰ Hatemi, age s.66

⁷¹ Dural/Öz, age s.190

mirasbırakan başka türlü bir tasarrufta bulunmamış ise, mirastan çıkarılan kimse, mirasbırakandan önce ölmüş gibi paylaşırma yapılır. Mirastan çıkarılan kimsenin miras payı, varsa altsoyuna, altsoyu yoksa mirasbırakanın yasal mirasçılarına kalır. (MK m.511)

Mirasbırakan, çıkarma sebebini ölüme bağlı tasarrufunda belirtmiş olmalıdır. Aksi halde çıkarma, mirastan çıkarılan kimsenin saklı payına etki etmez, saklı payı dışında yerine getirilir. Mirastan çıkarılan kimsenin itiraz etmesi halinde, mirasbırakan tarafından belirtilmiş olan sebebin varlığını, çıkarmadan yararlanan mirasçı ya da vasiyet alacaklısı ispatlamak zorundadır.⁷² Sebebin varlığının ispat edilememesi halinde de yine çıkarma, çıkarılan kimsenin saklı payı dışında yerine getirilir. Mirasbırakanın, mirasçılıktan çıkarma tasarrufunu, çıkarma sebebinde düşmüş olduğu bir hata sonucunda yapmış olduğunun ispatlanması halinde tasarruf geçersiz olur. Yani, mirastan çıkarılan kimse hem saklı payını hem de yasal miras payını alır.(MK m.512) Kanaatimizce, mirasbırakanın hataya düşmüş olduğunu ispatlamak, mirastan çıkarılan şahsa düşer.(MK m.6)

Şimdiye kadar anlattıklarımız mirasbırakanın saklı paylı mirasçısını cezalandırmak amacıyla yapmış olduğu mirasçılıktan çıkarma tasarrufuna ilişkindi. Oysa mirasbırakan, mirasçısını her zaman cezalandırmak amacıyla mirasından uzaklaştırmaz. Bazen de onun altsoyunu korumak amacıyla böyle bir tasarrufta bulunabilir. Mirasbırakanın altsoyundan olan bir mirasçının, borcunu ödemekten aciz olması halinde, onu saklı payının yarısı için mirasçılıktan çıkarabilir. Böylece, saklı payının diğer yarısının mirasçılıktan çıkarılanın altsoyuna geçmesi temin edilebilecektir.

Koruyucu mirasçılıktan çıkarmanın ilk şartı, mirasçılıktan çıkarılacak olan altsoy aleyhine, alacaklıları tarafından İİK m.143'te öngörülen aciz vesikasının alınmış olmasıdır. Diğer şart ise, aleyhine aciz vesikası alınmış olan altsoyun, saklı payının yarısının onun altsoyuna tahsis edilmesidir.⁷³

Miras açıldığı zaman aciz vesikasının hükmü kalmamışsa ya da aciz vesikasında gösterilen borç miktarı mirasçılıktan çıkarılanın miras payının yarısını aşmıyorsa, mirasçılıktan çıkarılanın istemi üzerine çıkarma iptal olur.(MK m.513/II) Kanun "iptal olur" dediğine göre, çıkarma tasarrufunun hükümden düşmesi için, mirasçılıktan çıkarılan tarafından iptal davası açılması gerekir.

---

⁷² Y. 2.HD., T.04.04.1991, E.3606, K.1143, (Zevkliler, Aydın, Medeni Hukuk Pratik Çalışmaları, V. Bası, Ankara 2004, s.183)

⁷³ Dural/Öz, age s.210 vd.

3.2.2.8 Vasiyeti yerine getirme görevlisi atama

Mirasbırakanın, vasiyeti yerine getirme görevlisi atama tasarrufu Medeni Kanunumuzun 550-556 maddelerinde düzenlenmiştir. Mirasbırakan, bir ya da birden çok kişiyi vasiyeti yerine getirme görevlisi olarak atayabilir. Bu kişi ya da kişilerin, göreve başladıkları esnada fiil ehliyetine sahip olmaları gerekir. Sulh hakimi tarafından kendisine vasiyeti yerine getirme görevi bildirilen kişi, on beş gün içinde bu görevi kabul etmediğini sulh hakimine bildirmez ise görevi kabul etmiş sayılır. Kabul etmiş olduğu bu görev karşısında uygun bir ücret isteme hakkına sahiptir.(MK m.550) Birden çok vasiyeti yerine getirme görevlisi atanmış ise, tasarruftan aksi anlaşılmadıkça bunlar görevi birlikte yürütürler. (MK m.551)

Mirasbırakan aksini öngörmemiş ise ya da sınırlı bir görev vermemiş ise, vasiyeti yerine getirme görevlisi mirasbırakanın son arzularının yerine getirilmesi için bütün işlemleri yapmakla görevli ve yetkilidir. (MK m.552) Mirasbırakanca aksi belirtilmiş olmadıkça, terekedeki mallar üzerinde tasarruf edemez, bu mallar üzerinde aynı hak tesis edemez. Ancak sulh hakiminin yetki vermesi halinde bu işlemleri de yapabilir.(MK m.553) Vasiyeti yerine getirme görevlisi ilgililere kaşı vekil gibi sorumludur. Bu nedenle, görevini yerine getirirken gerekli özeni göstermek zorundadır.(MK m.556) Zaten görevinin yerine getirilmesi hususunda sulh hakiminin denetimine tabidir. Görevini kötüye kullanırsa veya ağır ihmali söz konusu olursa, sulh hakimi tarafından görevine son verilir. Bu karara karşı, kararın kendisine tebliğ tarihinden başlayarak on beş gün içinde itiraz edebilir. İtirazını asliye mahkemesine sunar. Asliye mahkemesinin verdiği karar kesindir.(MK m.555)

3.2.2.9 Koşul (şart) ve yükleme (mükellefiyet)

Koşul, bir hukuki işlemin, gerçekleşip gerçekleşmeyeceği şüpheli olan bir olayın vukuuna veya vuku bulmamasına bağlı kılınmasıdır. Şart geciktirici ve bozucu olmak üzere ikiye ayrılır. Geciktirici şartta, hukuki işlemin hüküm doğurması şartın gerçekleşmesine bağlıdır.(BK m.149) Bozucu şart söz konusu ise, hukuki işlem yapıldığı anda hüküm doğurur, ancak şart gerçekleşirse, işlemin sonuçları ortadan kalkar (BK m.152).

Yükleme ise mirasbırakanın yasal veya atanmış mirasçılarına, ya da vasiyet alacaklılarına, herhangi bir kimse lehine alacak hakkı doğurmaksızın, belirli bir şeyi yapma

ya da yapmama taahhüdünü yüklemesidir. Bu şekilde, mirasbırakan bir çok isteğinin ölümünden sonra yerine getirilmesini temin edebilir.⁷⁴ Yüklemenin bir alacak hakkı doğurmamasının sonucu olarak, yükleme yerine getirilmediği zaman ilgililer tazminat talep edemezler.⁷⁵

Koşul, eklenmiş olduğu ölüme bağlı tasarrufun bütünleyici parçasıdır. Eklendiği tasarrufun hüküm doğurmasını geciktirir ya da hüküm doğurmaya başlamış olan tasarrufun hükmünü bozar. Yükleme ise tasarruftan bağımsızdır, bir kazandırmayı böylesine etkileyemez. Özetle, koşul askıya alır ama yükümlü kılmaz, yükleme askıya almaz ama yükümlü kılar.⁷⁶

MK m. 515'e göre, her ilgili, koşul ve yüklemenin yerine getirilmesini isteyebilir. Bu hüküm sadece yüklemeler bakımından geçerli kabul edilmelidir. Yüklemenin yerine getirilmesi hususunda menfaati olan herkes ve vasiyeti yerine getirme görevlisi, ölüme bağlı tasarruf hükümlerini doğurmaya başladığı andan itibaren, yüklemenin yerine getirilmesini talep ve dava edebilir.⁷⁷ Yüklemeden farklı olarak, her ilgili kişi koşulun yerine getirilmesini talep edemez. Zira, biraz önce de değindiğimiz gibi koşul tasarrufu askıya alır ama kişiyi yükümlü kılmaz.⁷⁸

Ölüme bağlı tasarrufun hukuka ya da ahlaka aykırı bir koşula ya da yüklemeye bağlanmış olması halinde, tasarruf geçersiz olur. Yani sadece hukuka ya da ahlaka aykırı koşul ya da yükleme değil, tasarrufun tamamı geçersiz olur (MK m.515/II). Ancak, bağımsız yüklemeler için, yani yasal mirasçılara yüklenmiş yüklemeler için bu hüküm uygulanmaz. Yani hukuka ya da ahlaka aykırı yükleme geçersiz olur, ancak mirasçılar yasal miras haklarını alırlar.⁷⁹ Koşul ya da yükleme hukuka ya da ahlaka aykırı olmayıp da sadece anlamsız ya da başkalarını rahatsız edici nitelikte ise, bu koşul ya da yükleme yok sayılır, ölüme bağlı tasarruf geçerliliğini korumaya devam eder.(MK m.515/III)

3.3 Maddi anlamda ölüme bağlı tasarruflar ile şekli anlamda ölüme bağlı tasarruflar arasındaki ilişki

Maddi anlamda ölüme bağlı tasarruflar, şekli anlamda ölüme bağlı tasarruflar vasıtasıyla yapılabilirler. Maddi anlamda ölüme bağlı tasarrufların hangisinin vasiyetname

---

⁷⁴ Dural/Öz, age s.157

⁷⁵ Kocayusufoğlu, age s.281

⁷⁶ Serozan/Engin, age s.247

⁷⁷ Dural/Öz, age s.161; Serozan/Engin, age s.247

⁷⁸ Serozan/Engin, age s.249

⁷⁹ Dural/Öz, age s.162

ile hangisinin miras sözleşmesi ile yapılabileceği hususu kanunda düzenlenmemiştir. Acaba maddi anlamda ölüme bağlı tasarrufların hepsi hem vasiyetname hem de miras sözleşmesi ile yapılabilir mi? Konuyu bu açıdan incelediğimiz zaman maddi anlamda ölüme bağlı tasarrufları üç grupta toplayabiliriz. Hem vasiyetname hem de miras sözleşmesi ile yapılabilen tasarruflar, sadece miras sözleşmesi ile yapılabilen tasarruflar ve sadece vasiyetname ile yapılabilen tasarruflar.

3.3.1 Hem miras sözleşmesi ile hem de vasiyetname ile yapılabilen tasarruflar

MK m.527'e göre "*Mirasbırakan, miras sözleşmesiyle mirasını veya belirli bir malını sözleşme yaptığı kimseye ya da üçüncü bir kişiye bırakma yükümlülüğü altına girebilir.*" Hükümden de anlaşılacağı üzere miras sözleşmesinin konusu mirasçı atama ya da belirli bir mal bırakma olabilir. Mirasçı atamayı düzenleyen MK m.516'a ve belirli mal bırakmayı düzenleyen MK m. 517'e baktığımızda bu tasarrufların vasiyetname ile de yapılabileceklerini görüyoruz. O halde mirasçı atama ve belirli mal bırakma tasarrufları hem vasiyetname ile hem de miras sözleşmesi ile yapılabilirler.

Ayrıca MK m. 527 hükmü miras sözleşmesi ile yapılabilecek tasarruflara bir sınırlama getirmemiştir. Yani mirasçı atama ve belirli mal bırakma tasarruflarının yanında mirasbırakanın her zaman serbestçe dönebileceği tasarrufların da miras sözleşmesi ile yapılmasına bir engel yoktur. Örneğin yükleme, yedek ve art mirasçı atama da hem vasiyetname ile hem de miras sözleşmesi ile yapılabilir.⁸⁰

Hem vasiyetname hem de miras sözleşmesi ile yapılabilen tasarruflar, vasiyetname içinde yer aldıkları zaman vasiyetin niteliği gereği tek taraflı tasarruf olarak kalırlar. Yani mirasbırakan bu tasarrufları dilediği zaman serbestçe geri alabilir. Ancak bu tasarrufların miras sözleşmesi içinde yer almaları halinde ortalık biraz karışıyor. Hangi durumda tek taraflı hangi durumda iki taraflı olduklarının tespitinde bazı zorluklar çıkıyor.⁸¹ Kanaatimizce bu konuyu sözleşmenin karşı tarafı yönünden ele almak gerekir. Tasarruf karşı taraf lehine yapılmış ise bu tasarrufun iki taraflı olduğunu kabul etmek gerekir. Zira taraflar irade beyanlarına bağlı kalmak zorundadırlar. Mirasbırakanın karşı taraf lehine yapmış olduğu ölüme bağlı kazandırmadan tek taraflı olarak dönmesi mümkün değildir.⁸² Tasarruf karşı taraf lehine değil de bir üçüncü şahıs lehine yapılmışsa ne olacak? Eğer

⁸⁰ Dural/Öz, age s.136

⁸¹ Bu konudaki görüşler ve detaylı bilgi için bkz. Eren, İptal s.9 vd.

⁸² Eren, İptal s.10 vd.

üçüncü kişi lehine yapılan kazandırmada, sözleşmenin karşı tarafının bir menfaati ya da bu kazandırmaya ilişkin özel güveni varsa, üçüncü kişiye yapılan kazandırma da aynen ona yapılan kazandırma gibi miras sözleşmesinin serbestçe geri alınamaz bağlayıcı içeriğine girer. Buna karşılık üçüncü kişi lehine yapılan kazandırmada sözleşmenin karşı tarafının bir menfaati ya da güveni yoksa, mirasbırakan bu tasarrufu tek taraflı olarak, dilediği zaman, serbestçe geri alabilmelidir.⁸³

3.3.2 Sadece miras sözleşmesi ile yapılabilen tasarruflar

MK m.528/I'e göre "*Mirasbırakan, bir mirasçısı ile karşılıksız veya bir karşılık sağlanarak mirastan feragat sözleşmesi yapabilir.*" Hükümden de açık olarak anlaşılacağı üzere mirastan feragat ancak sözleşme ile yapılabilir. O halde bir kimsenin mirastan feragat tasarrufunu vasiyetname ile yapmasına imkan yoktur.⁸⁴ Zaten mirastan feragat tasarrufunun vasiyetname ile yapılması onun amacına da uygun değildir. Mirastan feragatın amacı mirasbırakanın müstakbel mirasçının saklı payı üzerinde serbestçe tasarrufta bulunmasını sağlamak ve mirasbırakana ileride açılacak olan tenkis davasını önleme imkanı vermektir. O halde mirasbırakanın, feragatten haberdar olması gerekmez mi? Bu durumda vasiyetname vasıtasıyla yapılan bir feragatın ne anlamı olur?⁸⁵

Bazı yazarlara göre sadece miras sözleşmesi ile yapılabilen tek tasarruf *mirastan feragattir*.⁸⁶ Bazı yazarlara göre ise ölünceye kadar bakma sözleşmeleri ve tenfizi bağışlayanın ölümüne bağlı bağışlamalar da sadece miras sözleşmesi vasıtasıyla yapılabilen tasarruflardandır.⁸⁷ Acaba ölünceye kadar bakma sözleşmeleri ve tenfizi bağışlayanın ölümüne bağlı bağışlamalar vasiyetname ile de yapılabilirler mi?

Sadece miras sözleşmesi ile yapılabilen tasarrufları, mirastan feragat tasarrufu ile sınırlayan görüşe göre tenfizi bağışlayanın ölümüne bağlı bağışlamalar vasiyetname ile de yapılabilir. Ancak haklı bulduğum ikinci görüşe göre ise, tenfizi bağışlayanın ölümüne bağlı bağışlamaların vasiyetname ile yapılması mümkün değildir. Bu konuya daha önce de değinmiştik. BK m.240 vasiyet hükümleri uygulanır demesine rağmen, "vasiyet" terimini

⁸³ Serozan/Engin, age s.177; Eren, İptal s.10 vd.

⁸⁴ Kocayusufpaşaoğlu, age s.257; Aybay, Miras, s.52; Serozan/Engin, age s.181; Göktürk, age s.71; Dural/Öz, age s.135, Ayrıca mirastan feragat tasarrufunun vasiyetname ile de yapılabileceği yönündeki görüşe karşı eleştiriler için bkz. Dural/Öz, age s.135 vd.

⁸⁵ Dural/Öz, age s.136

⁸⁶ Dural/Öz, age s.135,

⁸⁷ Eren, İptal s.9

“ölüme bağlı tasarruf” olarak anlamak gerektiğini, bağışlama iki taraflı bir hukuki işlem olduğuna göre, ölüme bağlı bağışlamalar için kıyas yoluyla yine iki taraflı işlem olan miras sözleşmesine ilişkin hükümleri uygulamanın daha doğru olacağını ifade etmiştik. Bu işlem şekil, ehliyet vs hususlarında miras sözleşmesi hükümlerine tabi olduğuna göre vasiyetname vasıtasıyla yapılamaz, sadece miras sözleşmesi ile yapılabilir.

Ölünceye kadar bakma sözleşmelerine gelince, sadece miras sözleşmesi ile yapılabilen tek tasarrufun mirastan feragat olduğunu savunan görüşe göre ölünceye kadar bakma sözleşmeleri de vasiyetname vasıtasıyla yapılabilecektir. Ayiter de ölünceye kadar bakma sözleşmelerinin vasiyetname vasıtasıyla da yapılabileceğini, ancak vasiyetten her zaman serbestçe dönülebileceği düşünülecek olursa, ölünceye kadar bakacak olan kimsenin emniyeti için miras sözleşmesi ile yapılmasının daha doğru olacağını savunur.⁸⁸

Kanaatimizce, ölünceye kadar bakma sözleşmelerinin de sadece miras sözleşmesi vasıtasıyla yapılabileceğini savunan görüş daha doğrudur. *BK m.511'e göre “Kaydı hayat ile bakma mukavelesi, akitlerden birinin diğerine ölünceye kadar bakmak ve onu görüp gözetmek şartıyla bir mamelek yahut bazı mallar temlikini iltizam etmesinden ibaret olan, bir akittir. Borçlu, alacaklı tarafından mirasçı nasbolunmuş ise bu akit hakkında miras mukavelesi hükümleri cereyan eder.”* Eğer kendisine bakılan kişi bir malını temlik etmeyi taahhüt etmişse, bu sağlararası bir işlem olup konumuz dışında kalacaktır. Ancak, eğer borçlu alacaklının mirasçısı olarak atanmışsa (kanaatimizce belirli bir mal bırakmayı da buraya dahil etmek gerekir), sözleşme, miras sözleşmesine ilişkin kurallara tabi olacaktır. O halde hükümden de anlaşılacağı üzere, kendisine bakılan kişi malvarlığı üzerinde değil de terekesi üzerinde tasarrufta bulunuyorsa bu sözleşme için miras sözleşmesi hükümleri uygulanacaktır. Bu durumda ölünceye kadar bakma sözleşmesinin vasiyetname ile yapılması söz konusu değildir, sadece miras sözleşmesi ile yapılabilir. Uygulama da bu yöndedir.⁸⁹

3.3.3 Sadece vasiyetname ile yapılabilen tasarruflar

Yukarıda açıklanan tasarruflar dışında kalan bütün maddi anlamda ölüme bağlı tasarruflar sadece vasiyetname yapılabilir. Aşağıda açıklanacağı üzere, miras

⁸⁸ Ayiter, age s.38

⁸⁹ Y 2.HD., T.09.10.1986, E.6544, K.8565 (Özüğur, Ali İhsan, Türk Medeni Kanunundan Önce ve Sonra Miras Hukuku, Cilt I, Ankara 2005, s.585); Y.3.HD., T.17.10.1978, E.3741, K.4266 (İnal, Nihat, Miras Davaları, Ankara 2005, s.184); Y.2.HD., T.27.04.1976, E.3108, K.3674 (Özüğur, age s.585 vd.)

sözleşmesinin bağlayıcı olmayan bölümü içinde yer almak koşuluyla, bu tasarrufların miras sözleşmesi ile yapılması da mümkündür. Örneğin vakıf kurma, evlilik dışı çocuğu tanıma, vasiyeti yerine getirme görevlisi atama gibi tasarruflar sadece vasiyetname ile yapılabilirler.

Acaba sadece vasiyetname ile yapılabilen maddi anlamda ölüme bağlı tasarruflar, miras sözleşmesi ile yapılırsa, bu tasarrufların akıbeti ne olur?

Sadece vasiyetname vasıtasıyla yapılabilen maddi anlamda ölüme bağlı tasarrufların, bağlayıcı bölümü içinde sayılmamak üzere, miras sözleşmesi ile yapılmasına bir engel yoktur.⁹⁰ Zira miras sözleşmeleri vasiyetnameler için aranan şekil ve ehliyet şartlarını fazlasıyla sağlıyor. Bu tasarrufların miras sözleşmesi içinde yer alması onların bağlayıcı olmayan niteliklerini değiştirmez. Vasiyetname ile düzenlenmişler gibi her zaman tek taraflı irade beyanıyla geri alınabilirler.⁹¹ Mesela mirasbırakan M, A ile bir miras sözleşmesi yapmış ve bu sözleşme ile A'yı mirasçı atamanın yanında bir de vakıf kurmuştur. A ile yapmış olduğu mirasçı atama sözleşmesinden tek taraflı olarak dönemez (miras sözleşmesinin iki taraflı muhtevası). Fakat vakıf kurma tasarrufunu, istediği zaman, serbestçe geri alabilir (miras sözleşmesinin tek taraflı muhtevası).⁹² Ancak sadece tek taraflı tasarruflardan oluşan bir miras sözleşmesi yapılmaz. Miras sözleşmelerinde en az bir bağlayıcı tasarruf bulunmak zorundadır. Sadece bağlayıcı olmayan maddi anlamda ölüme bağlı tasarruflardan oluşan miras sözleşmesi geçerli olmaz, ancak tahvil yoluyla resmi vasiyetname olarak ayakta tutulması söz konusu olabilir.⁹³

---

⁹⁰ Aybay, Miras s.44

⁹¹ Eren, İptal s.8 vd.; Kocayusufpaşaoğlu, age s.258; Serozan/Engin, age s.236; Göktürk, age s.71

⁹² Kocayusufpaşaoğlu, age s.258

⁹³ Dural/Öz, age s.137

II. ÖLÜME BAĞLI TASARRUFLARDA İPTAL SEBEPLERİ

Ehliyet, hukuki işlemin konusunun emredici hukuk kurallarına, kamu düzenine, genel ahlaka, kişilik haklarına aykırı olmaması ve imkansız olmaması, hukuki işlemi meydana getiren iradenin sağlıklı olması gibi her türlü hukuki işlemde aranan bazı şartlar vardır ki bu şartlardan herhangi birini yerine getirmeyen bir hukuki işlem hükümsüz olmaya mahkumdur. Bunun dışında şekil şartı gibi sadece bazı hukuki işlemlerde uyulması gereken şartlar da hukuki işlemin hükümsüzlüğüne yol açabilir.

Aşağıda bu şartları ve bu şartlara uyulmamasının sonuçlarını ölüme bağlı tasarruflar(işlemler) bakımından inceleyeceğiz. Konumuz ölüme bağlı tasarrufların iptali olduğu için aşağıda sadece iptal sebepleri incelenecek, ölüme bağlı tasarrufların butlanına ya da kendiliğinden hükümsüzlüğüne neden olan sebeplere değinilmeyecektir.

Ölüme bağlı tasarruflarda etkili olan asıl geçersizlik türü iptal edilebilirliktir. Bir ölüme bağlı tasarrufun iptalinden kasıt kanunda belirtilen bazı sebepleri bünyesinde bulunduran tasarrufun mahkeme kararıyla ortadan kaldırılmasıdır.⁹⁴

MK m. 557 ölüme bağlı tasarrufların iptaline yol açan sebepleri şöyle düzenlemiştir. *“Aşağıdaki sebeplerle ölüme bağlı bir tasarrufun iptali için dava açılabilir: 1.Tasarruf mirasbırakanın tasarruf ehliyeti bulunmadığı bir sırada yapılmışsa, 2.Tasarruf yanılma, aldatma, korkutma veya zorlama sonucunda yapılmışsa, 3.Tasarrufun içeriği, bağlandığı koşullar veya yüklemeler hukuka veya ahlâka aykırı ise, 4. Tasarruf kanunda öngörülen şekillere uyulmadan yapılmışsa.”*

İlgili hükümde de görüldüğü gibi kanun ölüme bağlı tasarrufların iptalini dört tür sebebe bağlamıştır. Bu sebepler ehliyetsizlik, irade sakatlıkları, şekle aykırılık ve ölüme bağlı tasarrufun konusunun veya ona eklenen koşul ya da yüklemenin hukuka ya da ahlaka aykırı olmasıdır.

Borçlar hukukunda ehliyetsizlik, geçerlilik şekline aykırılık ve hukuka ya da ahlaka aykırılık hukuki işlemin kesin hükümsüzlüğüne yol açarken miras hukukunda aynı sebepler (hukuka ya da ahlaka aykırılık bakımından konu tartışmalı olmakla beraber) ölüme bağlı tasarrufun iptaline yol açmaktadır.⁹⁵

Bu farklı uygulamanın sebebi ise artık hayatta olmayan mirasbırakanın son arzularının yerine getirilmesi çabasıdır. Mirasçılar iptal edilebilir olan bir tasarrufun,

⁹⁴Ayan, Mehmet, Miras Hukuku, Konya 2005, s. 118

⁹⁵ Ayan, age, s.119

mirasbırakanın son arzularını yerine getirmek amacıyla iptalini istemeyebilirler. Hukuk düzeni kendiliğinden hükümsüzlüğe yol açarak bu imkana engel olmak istememiştir. Bu esas, Favor Testamenti (vasiyetname lehine yorum) prensibine uygundur.⁹⁶

Şimdi sırasıyla ölüme bağlı tasarrufların iptaline yol açan sebepleri inceleyelim.

1) Tasarruf Ehliyetsizliği

1.1 Genel Olarak

Ehliyet bütün hukuki işlemlerde bulunması gereken unsurlardan biridir. Bir hukuki işlemin geçerli olabilmesi için, o işlemin yapılması yönünde iradesini açıklayan şahıs ya da şahısların, o işlemi yapmaya ehil olmaları gerekmektedir.⁹⁷

Ehliyet hak ve fiil ehliyeti olmak üzere iki ayrı kavram olarak karşımıza çıkar. Hak ehliyeti, haklara sahip olabilme ve borç altına girebilme ehliyetini ifade eder. Genellik ilkesi gereğince herkes hak ehliyetine sahiptir. Hak ehliyetine sahip olmak için insan olmak dışında herhangi bir şart aranmaz. Sağ ve tam doğmak şartı ile cenin de hak ehliyetine sahiptir.(MK m.28)⁹⁸ Ayrıca hak ehliyeti bakımından, hukuk düzeninin sınırları içinde, eşitlik ilkesi söz konusudur. Yani bütün insanlar haklara sahip olma ve borç altına girme ehliyeti bakımından eşittirler.(MK. m8) Fiil ehliyeti ise, kişinin kendi fiilleriyle hak sahibi olabilme ve borç altına girebilme ehliyetidir.(MK m.9)

Fiil ehliyeti; hukuki işlem ehliyeti ve sorumluluk ehliyeti olmak üzere ikiye ayrılır. Sorumluluk ehliyeti, hukuka aykırı fiillerden sorumlu tutulma ehliyeti olup konumuz dışında kalmaktadır. Hukuki işlem ehliyeti ise, kişinin bir hukuki işlem dolayısıyla kendisini hak sahibi yapabilme ve borç altına sokabilme ehliyetidir.⁹⁹ Hukuki işlem ehliyetinin en temel şartı “ayırdetme gücü”ne sahip olmaktır. Yani hukuki işlemi yapan şahsın bu davranışının sonuçlarını öngörebilme ve bu öngörünün gerektirdiği biçimde davranma yeteneğine sahip olması gerekmektedir.¹⁰⁰

Tam fiil ehliyetinin üç şartı vardır: ayırdetme gücüne sahip olmak, reşit olmak ve kısıtlı olmamak. Tam fiil ehliyetinin gerektirdiği bu şartları sağlayıp sağlamama hususunda kişiler “ehliyetliler” ve “ehliyetsizler” olarak ayrılırlar. Ehliyetliler ve ehliyetsizler de

---

⁹⁶ Ayan, age, s.119; İmre, Zahit/ Erman, Hasan, Miras Hukuku, IV. Bası, İstanbul 2006, s.192

⁹⁷ Oğuzman, Kemal/ Barlas,Nami, Medeni Hukuk –Giriş, Kaynaklar-Temel Kavramlar-, XIII. Bası, İstanbul 2006, s.152

⁹⁸ Arpacı, Abdülkadir, Kişiler Hukuku (Gerçek Kişiler), İstanbul 2000, s.11,12

⁹⁹ Arpacı, age s.16, 20

¹⁰⁰ Oğuzman/ Barlas, age, s.152

kendi aralarında tam ehliyetliler/ sınırlı ehliyetliler ve tam ehliyetsizler/ sınırlı ehliyetsizler olmak üzere ikiye ayrılırlar.

- Tam ehliyetliler; fiil ehliyeti için gerekli olan şartların hepsine sahip olan kişilerdir. Yani ayırdetme gücüne sahip ve reşit olup, kısıtlanmamış olanlar tam ehliyetlidirler. Bunlar, kendi fiilleriyle, tek başlarına hak sahibi olup borç altına girebilirler.¹⁰¹

- Sınırlı ehliyetliler; MK m. 429 uyarınca kendilerine yasal danışman atanan kişiler sınırlı ehliyetlidirler. Bu hususu düzenleyen EMK m.379'un kenar başlığı da zaten "mahdut ehliyet" idi. Bu kişiler, kısıtlanmaları için yeterli sebep bulunmamakla beraber korunmaları için fiil ehliyetlerinin sınırlanması gerekli görülen ayırdetme gücüne sahip ergin kişilerdir.(MK m.429) Sınırlı ehliyetliler, tam ehliyetlilere oranla ağır, kısıtlılara oranla daha hafif bir ehliyet rejimine tabidirler. Ehliyetlilik kural, ehliyetsizlik istisnadır. Sınırlı ehliyetliler MK m.429'da sayılan haller dışındaki bütün işlemleri yasal danışmanın onayına ihtiyaç duymaksızın tek başlarına yapabilirler.¹⁰²

- Tam ehliyetsizler; ayırdetme gücüne sahip olmayan, dolayısıyla fiil ehliyetinden tamamen yoksun olan kişilerdir. Tam ehliyetsizlerin yapmış oldukları hukuki işlemler hüküm doğurmazlar. Çünkü ayırdetme gücünden yoksun olan bir kimsenin irade beyanının sonuç doğurması düşünülemez. Aynı şekilde tam ehliyetsizlere yöneltilen irade beyanı da hüküm doğurmaz. Tam ehliyetsizler hiçbir işlem yapamazlar. Bütün işlemleri onlar adına kanuni temsilcileri yapar. Kanuni temsilci işlemi bizzat yapmalıdır, yoksa onun izin veya icazeti yeterli değildir.¹⁰³

- Sınırlı ehliyetsizler; ayırdetme gücüne sahip küçükler ve kısıtlılardır. Sınırlı ehliyetsizler kural olarak ehliyetsiz olmakla beraber bazı işlemleri tek başlarına yapabilmektedirler. Bu husus MK m.16'da şöyle düzenlenmiştir: "*Ayırdetme gücüne sahip küçükler ve kısıtlılar, yasal temsilcilerinin rızası olmadıkça, kendi işlemleriyle borç altına giremezler. Karşılıksız kazandırmada ve kişiye sıkı sıkıya bağlı hakları kullanmada bu rıza gerekli değildir.*" Bu maddede düzenlenmiş olan sınırlı ehliyetsizlerin yapacakları hukuki işlemler için kanuni temsilcilerinden izin alacağı kuralı emredici bir kural olup, bu kuralın aksine sözleşme yapılamaz.¹⁰⁴ Sınırlı ehliyetsizin, kanuni temsilcinin rızasını almadan

¹⁰¹ Şenyüz, Doğan, Borçlar Hukuku, II. Bası, Bursa 2005, s.19; Arpacı, age s.34

¹⁰² Arpacı, age s.38; Bu hususta ayrıntılı bilgi için bkz. Arpacı, age s.35 vd.; Şenyüz, age s.19

¹⁰³ Şenyüz, age s.20; Arpacı, age s.41 vd.

¹⁰⁴ Arpacı, age s.56

yapmış olduğu işlemler “askıda hükümsüz” olacaktır. Yani yapılan işleme, diğer tarafın belirlediği veya başvurusu üzerine hakimın belirleyeceği uygun bir süre içinde kanuni temsilci tarafından icazet verilmezse, işlem baştan itibaren geçersiz olacak, diğer taraf bu işlemle bağlı olmayacaktır.(MK m.451/II, MK m.343/I) Bu süre içinde kanuni temsilcinin işleme icazet vermesi halinde işlem baştan itibaren geçerli olacaktır.¹⁰⁵

1.2 Ölümüne Bağlı Tasarruf Yapma Ehliyeti

Tasarruf ehliyeti kavramı, bir kimsenin geçerli bir ölümüne bağlı tasarruf düzenleyebilmesi için kanunun gerekli gördüğü şartlara sahip olmasını ifade eder. Yabancılık unsuru söz konusu ise, mirasbırakanın ölümüne bağlı tasarruf ehliyeti için MÖHUK m.22/son’a bakmak gerekir. Bu hükme göre, mirasbırakanın tasarruf ehliyeti, ölümüne bağlı tasarrufu yaptığı esnada vatandaşı olduğu devlet hukukuna göre tayin edilir.

Ehliyetin önemi ölümüne bağlı tasarruflarda daha da öne çıkmaktadır. Zira ölümüne bağlı tasarruflar şahsa sıkı sıkıya bağlı işlemlerdir ve ne iradi ne de kanuni temsilci vasıtasıyla yapılabilirler.¹⁰⁶ Mesela bir kimse, arkadaşısı A’ya vekalet vererek kendi adına bir vasiyetname yapmasını istemiş olsa, A’nın yapmış olduğu vasiyetname hüküm ifade etmez.¹⁰⁷ Aynı şekilde ehliyetsiz bir kişinin velisi ya da vasisi de onun adına böyle bir işlem yapamaz. Sağlararası bir hukuki işlemi kanuni temsilcileri vasıtasıyla yapabilen sınırlı ehliyetsizler ve tam ehliyetsizler, ölümüne bağlı tasarruflar bakımından aynı imkana sahip değildirler. Ölümüne bağlı tasarruf düzenlemede söz konusu olan temsil yasağı, ölümüne bağlı tasarruflarda daha sonra yapılacak olan değişiklikler ve ekler ile vasiyetten dönme açısından da söz konusudur.¹⁰⁸

Ölümüne bağlı tasarruflarda temsil yasağı iki sebebe dayanır. Birincisi temsilcinin mirasbırakanın son arzularını tam olarak anlayamaması ya da tam olarak anlamış olsa bile bunu tam manasıyla aksettiremeyeceği düşüncesidir. Ölümüne bağlı tasarruflarda önemli olan mirasbırakanın son arzularının mümkün olduğunca yerine getirilmesi olduğuna göre, bu

¹⁰⁵ Bu konuda daha detaylı bilgi için bkz. Arpacı age s.55 vd.

¹⁰⁶ Y.2.HD., T.04.05.1978, E.3444, K.3580 (Özügür, age s.442 vd.); Y.2.HD., T.30.05.1996, E.4287, K.5793 (İnal, age s.186)

¹⁰⁷ Burada söz konusu olan hükümsüzlük türü nedir? Bu şekilde ilişkin bir kuraldır, dolayısıyla diğer şekil kurallarının ihlalinde olduğu gibi burada da iptal kabiliyetinin söz konusu olacağı düşünülebilirse de; kanaatimizce bu durumda vasiyetnameyi yok saymak gerekir. Zira, ölümüne bağlı tasarruflar şahsa sıkı sıkıya bağlı işlemler olup, bizzat mirasbırakan tarafından yapılmaları şarttır. Bizzat yapma şartı, şekle ilişkin bir kural olsa da, kanaatimizce (evlenmede olduğu gibi) ölümüne bağlı tasarruflar bakımından da kurucu unsur sayılmalıdır.

¹⁰⁸ Ayan, age s.73

son arzuları bizzat kendisi bildirmelidir. İkinci olarak, mirasbırakanın ölüne bağlı tasarrufuyla, kanuni mirasçılarının hakları üzerinde değişiklik yapmakta, hatta bazen bu hakkı tamamen ortadan kaldırmaktadır. Bu kadar önemli bir işlemi bizzat kendisi yapmalı ve bu işlemde doğan manevi sorumluluğu da bizzat kendisi üstlenmelidir.¹⁰⁹

Ölüme bağlı tasarrufların temsilci vasıtasıyla yapılamayacağı kuralı o kadar kesindir ki mirasbırakan kazandırma lehdarının ve kazandırılan şeyin tayinini de bizzat yapmalıdır, üçüncü bir kişinin takdirinden istifade edemez.¹¹⁰ Mesela mirasbırakan kardeşlerinden birine bir malını vasiyet ediyor ama hangi kardeşinin vasiyet alacaklısı olacağını tayinini eşine bırakıyor. Böyle bir tasarrufta mirasbırakanın iradesi tam ve müstakil olmadığından tasarruf iptal edilme tehlikesi ile karşı karşıya kalabilir. Ancak mirasbırakan yüklenme yoluyla, lehdarlar zümresini belirterek, lehdar tayinini üçüncü bir şahsa bırakabilir. Örneğin mirasbırakan, “evimi arkadaşım A’ya bırakıyorum, ancak A her ay evin kirasından 200 YTL’yi mahallenin fakirlerinden birine versin” şeklinde bir tasarruf düzenleyerek, 200YTL’yi alacak lehdarın tayinini arkadaşı A’ya bırakabilir.¹¹¹ Böylece kazandırmada bulunulacak olan kimsenin şahsı açık bırakılarak, bunun gösterilmesi yüklenme borçlusuna ya da vasiyeti yerine getirme görevlisine bırakılabilir. Çünkü burada tasarrufun ait olacağı kimsenin şahsından çok tasarrufun amacının ön plana çıkacağı haller söz konusudur.¹¹²

Bazı yazarlara göre ölüme bağlı tasarrufların yasal ya da iradi temsilci vasıtasıyla gerçekleştirilememeleri nedeniyle ölüme bağlı tasarruflarda fiil ehliyeti hak ehliyeti ile örtüşmektedir. O halde ölüme bağlı tasarruf ehliyetinden yoksun bir kişinin böyle bir hakkı da yok demektir. Yani ölüme bağlı tasarruflar bakımından sınırlı ehliyetli olmak diye bir şey söz konusu olmayacak, ölüme bağlı tasarruf düzenleme ehliyeti söz konusu olduğunda, kişi ya tam ehliyetli ya da tam ehliyetsiz olacaktır.¹¹³ Kanaatimizce Kocayusufpaşaoğlu bu konuda daha isabetli bir sonuca varmış ve burada hak ve fiil ehliyetinin birlikte sınırlandıklarını, yani kanunun her iki ehliyet için de aynı şartları aradığını savunmuştur.¹¹⁴

Ehliyetin tasarrufun yapıldığı anda mevcut olması gerekmektedir. Tasarrufu yaptığı esnada ehliyet sahibi olan şahsın sonradan ehliyetsiz hale gelmesi ölüme bağlı tasarrufun geçerliliğine etki etmez. Aynı şekilde tasarrufu yaptığı esnada ehliyetsiz olan kimsenin de

---

¹⁰⁹ Eren, İptal s.16

¹¹⁰ Escher, A., Medeni Kanun Şerhi Miras Hukuku, Ankara 1949, s.99; Ayiter, age s.40; Eren, İptal s.16

¹¹¹ Eren, İptal s.16

¹¹² Escher, age s.100

¹¹³ Serozan, Engin, age. s.201

¹¹⁴ Kocayusufpaşaoğlu, age, s.135

sonradan ehil hale gelmesi tasarrufu geçerli hale getirmez. Ehliyetsiz olduğu sırada yapmış olduğu ölüme bağlı tasarrufu geçerli hale getirmek isteyen şahıs tasarrufu yeniden yapmalıdır.¹¹⁵

1.2.1 Ölüme Bağlı Tasarruf Ehliyetinin Şartları

Medeni Kanunumuz ehliyet bakımından vasiyetnameler ile miras sözleşmelerini ayrı ayrı şartlara tabi kılmıştır. Vasiyetnameler için ayırdetme gücünün yanında on beş yaşını tamamlamış olmayı yeterli kabul ederken, miras sözleşmesi yapabilmek için tam fiil ehliyetine sahip olmayı aramıştır. Bu nedenle ehliyet için gerekli şartlar bakımından vasiyetnameler ile miras sözleşmeleri ayrı ayrı incelenecektir.

1.2.1.1 Vasiyetname yapma ehliyeti

Yukarıda da değindiğimiz gibi vasiyetname yapabilmek için ayırdetme gücüne sahip ve on beş yaşını doldurmuş olmak gerekir.(MK m.502) Şimdi sırasıyla bu şartları inceleyelim.

1.2.1.1.1 Ayırdetme gücü (temyiz kudreti)

Ayırdetme gücü MK m.13'te düzenlenmiştir. “*Yaşının küçüklüğü yüzünden veya akıl hastalığı, akıl zayıflığı, sarhoşluk ya da bunlara benzer sebeplerden biriyle akla uygun biçimde davranma yeteneğinden yoksun olmayan herkes, bu Kanuna göre ayırdetme gücüne sahiptir.*” Madde ayırdetme gücünü olumsuz olarak tanımlamıştır. Yani kişinin hangi durumlarda ayırdetme gücünden yoksun olduğunu saymıştır. Bu maddede sayılan durumlardan birinin içinde bulunmayan kişi ayırdetme gücüne sahiptir.

Ayırdetme gücünü kısaca tanımlayacak olursak; “kişinin makul surette hareket edebilme, fiillerinin sebep ve sonuçlarını idrak edebilme yeteneğidir” diyebiliriz.¹¹⁶ Buradaki makullük şartını “tasarrufu yapan kişinin akıl ve idrak sahibi olması gerekir” şeklinde anlamak gerekir. Kişinin ihtirasa kapılması, basiretinin bağlanması ya da heveslere kapılması sonucu makul hareket etmemiş olmasının bir önemi yoktur. Her ne

¹¹⁵ Kocayusufoğlu, age. s. 136; İnan, Ali Naim/ Ertaş, Şeref/ Albaş, Hakan, Türk Medeni Hukuku Miras Hukuku, V. Bası, Ankara 2004, s.165; Antalya, Gökhan, Miras Hukuku, İstanbul 2003, s.129, 195; Ayan, age s.120; Eren, İptal s.19; Escher, age s.100

¹¹⁶ Dural, Mustafa, Türk Medeni Hukukunda Gerçek Kişiler, IV. Bası, İstanbul 1995, s.56

kadar makul olmayan bir tasarruf ayırdetme gücünün yokluğuna işaret etse de, sayılan bu hallerde tasarruf geçerlidir.¹¹⁷ Kısacası bir hukuki işlemin akla yakın ya da akıl dışı olması başka bir şey, işlemi yapan kişinin ayırdetme gücünün olup olmaması başka bir şeydir. Muhtevası çok makul olan bir vasiyetname, vasiyeti düzenleyen kişinin ayırdetme gücünden yoksun olması sebebiyle iptal edilebilirken, bize makul gelmeyen bir vasiyetname ise onu düzenleyen kişinin ayırdetme gücünü haiz olması sebebiyle geçerli olabilir.¹¹⁸

Akla uygun biçimde (makul surette) hareket edebilme yeteneğini ayırdetme gücünü ortadan kaldıracak şekilde bertaraf eden sebepler kanunda şu şeklide sayılmışlardır: yaş küçüklüğü, akıl hastalığı, akıl zayıflığı, sarhoşluk ve bunlara benzer diğer sebepler.

Ayırdetme gücüne sahip olmayan kişiler tam ehliyetsizdirler ve yapmış oldukları hukuki işlemler hükümsüzdür.¹¹⁹ Ayırdetme gücünün vasiyetname düzenlendiği esnada mevcut olması gerekir. Daha önce ya da daha sonra bulunmasının bir önemi yoktur. Vasiyetname yapıldığı anda mevcut olmayan ayırdetme gücünün, sonradan kazanılması ölüme bağlı tasarrufu geçerli hale getirmez. Vasiyetnamenin hüküm doğurması isteniyorsa, ayırdetme gücü kazanıldıktan sonra yeniden yapılmalıdır.¹²⁰

Her hukuki işlemde olduğu gibi, ölüme bağlı tasarruflarda da “ayırdetme gücü” nispi bir kavramdır. Yani belirli bir an için mevcut olup diğer zamanlarda mevcut olmayabilir. Ya da bunun tam tersi olarak belirli bir anda mevcut olmayıp onun dışındaki zamanlarda mevcut olabilir. Bunun yanında bir hukuki işlem için yeterli olan ayırdetme gücü başka bir hukuki işlem için yeterli olmayabilir.¹²¹ Mesela bir kimse günlük işlerini yapacak ayırdetme gücüne sahipken, karmaşık bir ölüme bağlı tasarrufu yapacak ayırdetme gücüne sahip olmayabilir.¹²² Bu sebeple, hakim ayırdetme gücünün var olup olmadığını değerlendirirken, sadece somut olay bakımından değerlendirme yapmalıdır. Ayırdetme gücünün sadece dava konusu olayda nizalı olan fiil ve işlemler için mevcut olması yeterlidir. Örneğin, bir akıl hastası mutlak surette ayırdetme gücünden yoksun sayılmamalı, hastalık söz konusu fiil ya da işlemler bakımından dikkate alınmalıdır. Somut bir örnek vermek gerekirse; çamaşır değiştirme fobisine müptela bir şahıs tıbben akıl

¹¹⁷ Göktürk, age s.40; Öztrak, age s.35

¹¹⁸ Ayiter, age s.40-41; Escher, age s.103

¹¹⁹ Akman, Sermet/ Burcuoğlu Haluk/ Altop Atilla, Tekinay Borçlar Hukuku, Yeniden Gözden Geçirilmiş ve Genişletilmiş VII. Bası, İstanbul 1993, s.384

¹²⁰ Dural/Öz, age s.56; Öztan, age s.136

¹²¹ Öztrak, age s.35

¹²² Öztan, age s.136

hastası olarak kabul edilir. Bu şahsın düzenlemiş olduğu vasiyetname geçerli kabul edilmelidir. Çünkü, söz konusu hastalık, şahsın düzenlemiş olduğu vasiyetnamenin sebep ve sonuçlarını idrak etme yeteneğine engel değildir.¹²³

Ayırdetme gücünün nispi bir kavram olmasının sonucu olarak, şüphe halinde ayırdetme gücünün var olduğu kabul edilir. Mirasbırakanın ölüme bağlı tasarrufu yaptığı esnada ayırdetme gücünden yoksun olduğunu iddia eden kimse bu iddiasını ispatlamakla mükelleftir.¹²⁴ Ancak mirasbırakan, akıl hastalığı ya da akıl zayıflığı nedeniyle hacir altına alınmış ise bu durumda ispat yükü yer değiştirir. Akıl hastalığı ya da akıl zayıflığı nedeniyle hacir altına alınma, ayırdetme gücünün yokluğu hususunda karine teşkil eder. Yani bu sebeplerden biriyle hacir altına alınmış bir kimsenin düzenlemiş olduğu ölüme bağlı bir tasarrufa dayanarak hak iddia eden kişinin, mirasbırakanın ölüme bağlı tasarrufu düzenlediği esnada ayırdetme gücünü haiz olduğunu ispatlaması gerekir.¹²⁵

Resmi vasiyetname düzenlenecekse, noter ölüme bağlı tasarrufta bulunacak olan kişinin ehliyetini kontrol etmelidir. Kişi yaşlı veya hareketleri normal değilse noter, kişinin ayırdetme gücüne sahip olup olmadığı hususunda doktor raporu istemelidir. Böyle bir rapor, kişinin vasiyetname düzenlendiği esnada ayırdetme gücünü haiz olduğunu kesin olarak ortaya koymaz. Zira vasiyetçinin doktor tarafından muayene edildiği gün ile, vasiyetnamenin resmi memur tarafından düzenlendiği gün arasında ister istemez bir zaman geçmiş olacaktır. Ancak yine de bu rapor, vasiyetname düzenlendiği esnada vasiyetçinin akıl hastalığı ya da akıl zayıflığı sebebiyle ayırdetme gücünden yoksun olduğu iddialarının ispatını büyük ölçüde zorlaştıracaktır. Akıl hastalığı ya da akıl zayıflığı dışında, vasiyetçinin vasiyetname düzenlendiği esnada kendini bilmeyecek derecede sarhoş olduğu iddiası için bu raporun bir etkisi olmayacaktır.¹²⁶ Ortada birbirleriyle çelişen raporlar varsa, bu raporlar arasındaki çelişki giderilmeden hüküm kurulamaz.¹²⁷

Son olarak belirtmekte fayda gördüğümüz bir husus da ayırt etme gücünden yoksun olma halinin geçici ya da kalıcı olmasının hiçbir önemi olmadığıdır.¹²⁸ Yani kişinin ayırt etme gücünü geçici ya da sürekli olarak kaybetmiş olması arasında hiç bir fark yoktur, önemli olan ölüme bağlı tasarrufta bulunduğu andaki durumudur. Geçici bir sebeple de olsa,

¹²³ Eren, İptal s.20; Escher, age s.103-104

¹²⁴ Ayan, age s.73; Öztrak, age s.35; İmre/Erman, age s.60; Escher, age s.104; Arpacı, age s.25

¹²⁵ Ayiter, age s.41; İnan/Ertaş/Albaş, age s.166; Ayan, age s.73; İmre/Erman, age s.61; Gönensay/Birsen, age s.42

¹²⁶ Kocayusufpaşaoğlu, age s.137

¹²⁷ Antalya, Miras s.130

¹²⁸ Arpacı, age s.24,25

ayırt etme gücünden yoksun olunan bir anda yapılan ölüme bağlı tasarruf, ehliyetsizlik sebebiyle iptal edilebilir.

1.2.1.1.1 On Beş Yaşını Tamamlamış Olma

Vasiyetname düzenleyebilmek için ayırdetme gücüne sahip olmanın yanında on beş yaşını tamamlamış olmak gerekir.(MK 502) Vasiyetname düzenlemek için kanun reşit olmayı aramamış, on beş yaşını tamamlamış olmayı yeterli saymıştır. Henüz reşit olmayan bir kimse, bağışlamaya ehil olmadığı halde vasiyetname yapmaya ehildir. Bunun nedenlerinden biri, vasiyetname yapma hakkının şahsa sıkı surette bağlı haklardan olması, yani temsilci vasıtasıyla ölüme bağlı tasarruf yapma imkanının olmamasıdır. Kanunkoyucu, buradan hareket ederek, henüz rüştünü kazanmamış kimselere de bu haktan yararlanma imkanı tanımak için vasiyetname yapma yaşını 15'e indirmiştir. Diğer bir neden ise vasiyetnamenin tek taraflı bir işlem olması ve ölünceye kadar her zaman tek taraflı bir işlemle geri alınabilmesidir.¹²⁹ O halde on beş yaşını doldurmuş olan şahıs, reşit olduktan sonra daha önce düzenlemiş olduğu vasiyetnameyi düzenlememesi gerektiğine kanaat getirirse vasiyetnamesini serbestçe geri alabilecektir. Bu yüzden kanunun vasiyetnameler bakımından rüştü aramamasında bir sakınca yoktur.¹³⁰

Hatemi, vasiyetname yapma yaşının on beş olmasını eleştirmektedir. Yazara göre vasiyetnamenin sağlıkta serbestçe geri alınabilmesi, yaş şartının bu kadar düşürülmesini haklı göstermeye yetmez. Yazar sadece “tanıma” ve “ıskat” tasarrufları bakımından on beş yaşın tamamlanmasının yeterli görülebileceğini, ancak “ölüme bağlı kazandırmalar” bakımından on beş yaşın yeterli kabul edilmemesi gerektiğini, sağlıkta yasak bir işlem olan kazandırmanın tereke için de caiz sayılmaması gerektiğini savunur. Ayrıca yazara göre on beş yaşın tamamlanması, vasiyetnamelerin içeriğine girebilecek her maddi anlamda ölüme bağlı tasarruf için yeterli görülecek bir yaş değildir.¹³¹

Eski Medeni kanun zamanında kadının olağanüstü evlenme yaşı on dört idi (EMK m.88/II). Bu nedenle eski kanun zamanında evlenme ile rüştünü kazanmış ancak on beş yaşını doldurmamış olan kadınların vasiyetname düzenleyebilip düzenleyemeyecekleri konusu tartışmalıydı. Kanunun lafzına sıkı sıkıya bağlı olan görüşler vasiyetname

¹²⁹ Kocayusufoğlu, age, s.137-138; Serozan, Engin, age. s 202; Dural/Öz age s.56; İnan/Ertaş/Albaş, age s.164

¹³⁰ Gönensay/Birsen, age s.41

¹³¹ Hatemi, age s.69

düzenleyebilmek için her halde on beş yaşını tamamlamış olma şartını aramaktaydılar.¹³² Bu görüşe göre evlenme ile rüş kazanarak 14 yaşındaki kadın, miras sözleşmesi yapabilecek ancak on beş yaşını tamamlamadığı için vasiyetname düzenleyemeyecekti. Hatta düzenlediği miras sözleşmesi içinde dahi tek taraflı tasarruflara yer veremeyecekti.¹³³ Kanaatimizce de haklı olan diğer görüşe göre ise, bu kadın ayırt etme gücünü haiz ve ergin olduğu için miras sözleşmesi düzenlemeye ehil olacaktı. Kendini bağlayacak bir işlem olan miras sözleşmesini yapabilen bir kimsenin, tek taraflı irade beyanı ile her zaman geri alabileceği vasiyetnameyi düzenlemeye ehil olamaması düşünülemezdi. Kanun vasiyetname düzenleme yaşını on beşe indirerek henüz reşit olmayanlara da vasiyetname düzenleme yetkisi vermek istemişti.¹³⁴ Kocayusufpaşaoğlu hükmün amacından hareket etmiş ve burada bir örtülü boşluk olduğunu kabul etmenin ve bu boşluğu 15 yaşını doldurmadan rüşünü kazananlar lehine doldurmanın doğru olacağı sonucuna ulaşmıştı.¹³⁵ Yeni Medeni Kanun evlenme yaşını on altıya çıkarmış, böylece eski kanun zamanında söz konusu olan bu tartışma ortadan kalkmıştır.

Kanun vasiyetname ehliyeti için sadece ayırdetme gücü ile on beş yaşını tamamlamış olma şartını aramaktadır. O halde vasiyetname yapabilmek için medeni hakları kullanma ehliyetini haiz olmak, yani kısıtlanmamış olmak şart değildir. On beş yaşını doldurmuş olmak koşuluyla, ayırdetme gücüne sahip küçük ve kısıtlılar (mahcurlar), yasal temsilcilerinin oluruyla vasiyetname düzenleyebilirler.¹³⁶ Aynı şekilde, MK m.429 uyarınca kendilerine yasal danışman atanan kişiler de vasiyetname düzenlemeye ehildirler.¹³⁷ Zira bu maddede, yasal danışmanın görüşünü almak mecburiyetinde oldukları işler arasında vasiyetname düzenleme sayılmamıştır.

Her ne kadar kısıtlanmış olmak vasiyetname düzenlemeye engel değilse de akıl hastalığı ya da akıl zayıflığı nedeniyle kısıtlanma halinde durum değişebilir. Her ne kadar akıl hastalığı ya da akıl zayıflığı sebebiyle verilmiş olan hacir kararı, tasarruf ehliyetini mutlak olarak ortadan kaldırmasa da, ayırdetme gücünün yokluğuna karine teşkil eder. Daha önce de değindiğimiz gibi, akıl hastalığı ya da akıl zayıflığı nedeniyle kısıtlanmış olan bir kimsenin yapmış olduğu vasiyetnamenin geçerli olmasını isteyen kişi,

---

¹³² İnan, Miras s.100; Eren, İptal s.23

¹³³ Eren, İptal s.23

¹³⁴ Kocayusufpaşaoğlu, age s.138,

¹³⁵ Kocayusufpaşaoğlu, age s.138-139

¹³⁶ Eren, İptal s.21; Serozan/Engin, age s.202; İmre/Erman, age s.60; Öztan, age s. 136; Göktürk, age s.41; Antalya, Miras s.129; Gönensay/Birsen, age s.41

¹³⁷ Dural/Öz, age s.57; Gönensay/Birsen, age s.41,42; Y.2.HD., T.29.03.1983, E.978, K.2735 (İnal, age s.70)

vasiyetname düzenlendiği esnada mirasbırakanın ayırdetme gücünü haiz olduğunu ispat etmek zorundadır.¹³⁸ Akıl hastalığı ya da akıl zayıflığı dışında kalan sebeplerden biri nedeniyle kısıtlanmış olan kişilerin vasiyetname yapmasına herhangi bir engel yoktur. Çünkü ayırdetme gücünün varlığı esastır ve akıl hastalığı ya da akıl zayıflığı dışında bir nedenle kısıtlanmış olma ayırdetme gücünden yoksunluk için karine teşkil etmez. Örneğin israf, sui hal ve sui idare ya da hürriyeti bağlayıcı cezalardan biri dolayısıyla hakkında hacir kararı verilen kimseler vasiyetname yapmaya ehildirler.¹³⁹

MK m.449'da vasinin yapması yasak olan işlemler sayılmıştır. Vasinin bu işlemleri vesayeti altındaki kişi adına yapamayacağı gibi, onun rızasını alarak vesayet altındaki kişi bizzat da yapamaz. Aynı yasak MK m. 343/I uyarınca veli için de söz konusudur. MK m. 449'da sayılan yasak işlemler arasında vakıf kurma işlemine de yer verilmiştir. Bu durumda ne olacak? Kanaatimizce on beş yaşını tamamlamış olan bir sınırlı ehliyetsiz vasiyetname yapma ehliyetini kazanmıştır. O halde kanuni temsilcisinin oluruna ihtiyaç duymaksızın, tek başına ve serbestçe düzenleyeceği bir vasiyetname ile ölüme bağlı geçerli bir vakıf kurabilir. Bunun için herhangi bir engel yoktur.¹⁴⁰

15 yaş şartı da, ayırt etme gücü gibi, tasarruf düzenlendiği esnada mevcut olmalıdır. Vasiyetnameye tarih koyulması şartı, ölüme bağlı tasarruf yapıldığı esnada ehliyet şartlarının var olup olmadığının tetkik ve tespiti açısından çok önemlidir.¹⁴¹ On beş yaşını bitirmiş olma hususu, kural olarak, nüfus sicilindeki kayıtlarla ispat edilir. Tek taraflı ölüme bağlı tasarrufta bulunan kişinin, vasiyetname düzenlendiği sırada on beş yaşını tamamlamamış olduğunu iddia eden kişi, bu iddiasını ispatla mükelleftir.¹⁴²

Henüz vasiyetçi on dört yaşında iken düzenlenmiş olan bir vasiyetname, vasiyetçinin on beş yaşını doldurmasıyla kendiliğinden geçerli hale gelmez.¹⁴³ Kişi vasiyetnamesinin geçerli olmasını istiyorsa, vasiyetname ehliyeti için gerekli yaşa (15) eriştiği zaman vasiyetnamesini yeniden düzenlemelidir.

Vasiyetname düzenleme ehliyeti hangi kanuna tabi olacaktır? Devletler Hususi Hukukuna göre, bu hususta uygulanacak kanun şahsi kanundur. Şahsi kanun ise, bazı ülkelerde şahsın milli kanunu, bazı ülkelerde ise şahsın ikamet ettiği yer kanunudur. Yani

---

¹³⁸ Ayiter, age s.41; İnan/Ertas/Albaş, age s.166; Ayan, age s.73; İmre/Erman, age s.61

¹³⁹ Eren, İptal s.21

¹⁴⁰ Kocayusufpaşaoğlu, age s.139

¹⁴¹ Berki, Şakir, Miras Hukuku, Ankara 1975, s.35

¹⁴² Öztrak, age s.36

¹⁴³ Ayiter, age s.42; Ayan, age s.74

vasiyetname düzenleyen şahsın ehliyeti ya milli hukukuna ya da ikamet ettiği yer hukukuna tabi olacaktır. Yabancı bir devlet vatandaşlığına tabi bir kimsenin ülkemizde yapacağı bir vasiyetnamenin geçerli olabilmesi için, kişinin kendi mensup olduğu devlet kanunları uyarınca vasiyetname yapmaya ehil olması gerekir.¹⁴⁴

Vasiyetname yapma ehliyeti ile ilgili değinilmesi gereken diğer bir Devletler Özel Hukuku problemi ise, vasiyetname yapma ehliyetinin hangi andaki milli hukuka göre tayin edileceğidir. Acaba vasiyetname ehliyeti, vasiyetnamenin yapıldığı andaki milli kanuna mı, yoksa vasiyetçinin ölümü anındaki milli kanuna mı tabi olacak?

Mirasbırakan, vasiyetnameyi düzenledikten sonra vatandaşlığını değiştirmemiş ise burada sorun yoktur. Mirasbırakanın vasiyetnameyi düzenledikten sonra başka devlet vatandaşlığına geçmesi halinde hangi devlet kanunu uygulanacaktır? Vasiyetnamenin geçerli olabilmesi için, kişinin vasiyetname düzenlendiği anda ehil olması gerekir. Ehil olmayan bir şahsın sonradan ehil hale gelmesi vasiyetnameyi kendiliğinden geçerli hale getirmeyeceği gibi, kişinin sonradan ehliyetten yoksun hale gelmesi de vasiyetnamenin geçerliliğine etki etmez.¹⁴⁵ O halde, vasiyetname ehliyeti kişinin vasiyetnameyi düzenlediği esnada mensup olduğu devlet kanununa tabi olacaktır.¹⁴⁶

Bazı ülke kanunları, dini ve siyasi gayelerle birtakım ehliyetsizlikler kabul etmektedirler. Bunları nazara almamak gerekir. Mesela insani olmayan medeni ölüm cezasına maruz kalmış bir kişi, kendi milli kanununa göre vasiyetname düzenlemeye ehil değil ise, söz konusu kişinin Türkiye’de taşınır ve taşınmaz mallarında vasiyetname ile tasarruf etmesine bir engel yoktur. Aksi halde Türk kamu düzeni ihlal edilmiş olur.¹⁴⁷

1.2.1.2 Miras Sözleşmesi Yapma Ehliyeti

Vasiyetname yapabilmek için ayırdetme gücünün yanında on beş yaşını tamamlamış olmayı yeterli gören kanunkoyucu, miras sözleşmesi yapabilmek için tam fiil ehliyeti aramaktadır. Kanunun, vasiyetnameden farklı olarak, miras sözleşmesi için tam fiil ehliyetini araması miras sözleşmesinin bağlayıcı niteliğinden kaynaklanmaktadır. Yani, miras sözleşmesinden, kanunda belirtilen haller dışında, bir taraflı olarak dönme imkanı

---

¹⁴⁴ Berki, Osman Fazıl, Kanuni Miras ve Ölüme Bağlı Tasarruflardan Doğan Kanun İhtilafları, Ankara 1960, s.40

¹⁴⁵ Bkz. dn. 19’deki yazarlar.

¹⁴⁶ Berki, Osman Fazıl, age s.40

¹⁴⁷ Berki, Osman Fazıl, age s.41

yoktur.¹⁴⁸ Bu nedenle tam fiil ehliyetine sahip olmayan kimseler, yasal temsilcileri aracılığıyla dahi miras sözleşmesi ile ölüme bağlı tasarrufla bulunma imkanına sahip değildirler. Bu kişilerin yapmış oldukları miras sözleşmeleri iptal edilebilirlik yaptırımı ile karşı karşıyadır. Ancak, ayırdetme gücüne sahip olmaları koşulu ile, on beş yaşını doldurmuş sınırlı ehliyetsizin yapmış olduğu miras sözleşmesi, tahvil yoluyla resmi vasiyetname olarak ayakta tutulabilir.¹⁴⁹

Miras sözleşmesi yapma ehliyeti için aranan bu şartlar sadece miras sözleşmesi ile ölüme bağlı tasarrufla bulunan taraf için söz konusu olup, ölüme bağlı tasarrufla bulunmayan taraf genel ehliyet kurallarına tabi olacaktır.¹⁵⁰ O halde ehliyet yönünden miras sözleşmesi ile ölüme bağlı tasarrufla bulunan taraf ile ölüme bağlı tasarrufla bulunmayan tarafı ayrı ayrı inceleyelim.

1.2.1.2.1 Miras Sözleşmesi İle Ölüme Bağlı Tasarrufla Bulunan Tarafın Ehliyeti

“Miras sözleşmesi yapabilmek için ayırt etme gücüne sahip ve ergin olmak, kısıtlı bulunmamak gerekir.” (MK m. 503) Görüldüğü gibi kanun, miras sözleşmesi yapabilmek için tam fiil ehliyeti aramaktadır.

743 sayılı eski Medeni Kanun zamanında miras sözleşmesi ehliyetini düzenleyen 450. madde *“Miras mukavelesi, yapabilmek için, yapanın reşit olması şarttır”* şeklinde idi. Görüldüğü gibi madde sadece rüştten bahsetmekte, ayırdetme gücüne sahip olma ve kısıtlı olmama şartlarına değinmemektedir. Maddede sadece rüştten bahsedilmekle beraber doktrinde miras sözleşmesi yapabilmek için tam fiil ehliyetine sahip olmak gerektiği kabul edilmekteydi. Zira EMK m.449 vasiyetname yapabilmek için on beş yaşını tamamlamış olmanın yanında ayırdetme gücüne sahip olmayı da aramaktaydı. EMK m.450’de ayırdetme gücünden bahsedilmemesinin sebebi miras sözleşmesi yapabilmek için on beş yaşını doldurmuş olmanın yeterli görülmemekle, kişinin reşit olması gerektiğini vurgulamaktı. Yoksa bütün hukuki işlemlerde olduğu gibi miras sözleşmesi yapabilmek için ayırdetme gücünün varlığının şart olduğu kabul edilmekteydi.¹⁵¹ Yeni MK m.503

---

¹⁴⁸ İşgüzar, Hasan, Yeni Türk Medeni Kanunu’na Göre Miras Hukuku Hükümlerindeki Değişiklikler ve Yenilikler, Ankara 2003, s.32; Dural/Öz, age s.57; Escher, age s.108

¹⁴⁹ Dural/Öz, age s.57

¹⁵⁰ Serozan/Engin, age s.202; Kocayusufpaşaoğlu, age s. 141; Dural/Öz, age s.57

¹⁵¹ Eren, İptal s.14; Kocayusufpaşaoğlu, age s.140; Dural, Mustafa, Miras Sözleşmeleri:(İsviçre, Alman ve Avusturya Hukukuyla Karşılaştırmalı Olarak), İstanbul 1980 s.53,54;; Köprülü, age s.140; Antalya, Miras, s.134; Berki, Ş. age s.38

miras sözleşmesi yapabilmek için tam fiil ehliyetine sahip olmak gerektiğini açıkça düzenlemiştir. Her ne kadar yeni Medeni Kanunun 503'üncü maddesi bu hususu açıkça düzenlemeden önce de doktrinde baskın görüş tarafından miras sözleşmesi yapabilmek için tam fiil ehliyetine sahip olmak (reşit, mümeyyiz olmak ve kısıtlı olmamak) gerektiği kabul edilmekte idiyse de, ayırdetme gücüne sahip kısıtlıların miras sözleşmesi yapmaya ehil olup olmadığı hususu tartışmalı idi.¹⁵² Bu açık düzenlemenin daha isabetli olduğu mutlaktır.

Şimdi sırasıyla miras sözleşmesi yapmak için gerekli olan ehliyet şartlarını inceleyelim;

a) Ayırdetme gücü (temyiz kudreti)

Miras sözleşmesi ile ölüme bağlı tasarrufta bulunacak olan şahsın ayırdetme gücüne sahip olması gerekir. Buradaki ayırdetme gücü, vasiyetnamede aranan ayırdetme gücüdür. Kişi yapmış olduğu ölüme bağlı tasarrufun sonuçlarını anlamalı ve buna uygun hareket etmelidir.¹⁵³ Burada aranan vasiyetnamede aranan ayırdetme gücüdür ancak, vasiyetnameden farklı olarak mirasbırakanın bir sözleşme ile bağlanmanın da sonuçlarını anlayabilecek durumda olması gerekir.¹⁵⁴

b) Erginlik (Rüşd)

Ergin olma ile, belirli bir yaşa gelme ya da belirli durumların gerçekleşmesi üzerine kanunun kabul ettiği hukuki olgunluk kastedilmektedir. Medeni Kanunumuza göre kişi üç halde ergin sayılır. Birincisi kişinin on sekiz yaşını doldurmuş olması (kanuni rüşd/ MK m.11/1), ikincisi evlenmesi (evlenme ile kazanılan rüşd/ MK m.11/2), üçüncüsü ise kişinin mahkeme kararıyla ergin kılınması halidir (yargısal rüşd/ MK m.12).¹⁵⁵

Miras sözleşmesinde vasiyetnameden farklı olarak on beş yaşın tamamlanması yeterli görülmemiş, miras sözleşmesi düzenleyecek olan şahsın ergin olması şart koşulmuştur. Miras sözleşmesi ile ölüme bağlı tasarrufta bulunma, kişiye sıkı surette bağlı haklardan olmasına rağmen kanun koyucu tam fiil ehliyetini aramaktadır. Bunun nedeni ise miras sözleşmesinin bağlayıcı nitelikte olmasıdır. Yani, vasiyetnamede olduğu gibi, miras

¹⁵² Kocayusufopaşaoğlu, age s.141; Aybay, Miras, s.43;

¹⁵³ Öztan, age s.138

¹⁵⁴ Antalya, Miras s.135

¹⁵⁵ Arpacı, age s.26 vd.

sözleşmesinden tek taraflı olarak serbestçe dönmek mümkün değildir. Ancak kanunda öngörülmüş olan sebepler dahilinde miras sözleşmesinden tek taraflı olarak dönme imkanı söz konusudur.¹⁵⁶

Miras sözleşmesi yapma ehliyetini düzenleyen MK m. 503 ayırdetme gücüne sahip olma ve kısıtlı olmama şartının yanında ergin olmaktan söz etmiş, erginliğin nasıl kazanıldığı hususuna değinmemiştir. O halde on sekiz yaşın tamamlanmış olması (kanuni rüşt) şart değildir. Henüz on sekiz yaşını tamamlamamış fakat evlenme (MK m.11) ya da mahkeme kararıyla (MK m.12) ergin olan kimseler de miras sözleşmesi düzenlemeye ehildirler.¹⁵⁷ Hatta mutlak butlan sebebi ile batıl olan bir evlenme bile evlenenleri reşit kılar. Zira batıl olan evlenme, butlan kararı verilinceye dek muteber bir evlenme gibi hüküm doğurur.¹⁵⁸

EMK zamanında olağanüstü evlenme yaşının kadınlar için on dört olarak kabul edilmesinin ölüme bağlı tasarruf ehliyeti bakımından bir takım tartışmalara neden olduğuna vasiyetname ehliyetini incelerken değinmiştik. Kanunun lafzına bağlı kalarak vasiyetname yapabilmek için her halde on beş yaşın tamamlanması gerektiğini, reşit olsa bile on beş yaşını tamamlamayan kimsenin vasiyetname düzenleyemeyeceğini savunan bazı yazarlar, miras sözleşmesi ehliyeti bakımından kanunun lafzına pek de sadık kalmamışlardır. Kanun açıkça miras sözleşmesi yapabilmek için reşit olmak gerektiğini ifade etmektedir. Rüştün nasıl kazanıldığıнын bir önemi yoktur. Üstelik bu hususu kendileri de *“kanunun rüşt deyimini kullanmış olması, rüştün kazanılması yolları arasında bir fark yapılmamasını zaruri kılar”* diyerek savunmaktadırlar. Buna rağmen, evlenme ile rüştünü kazanmış olan on dört yaşını tamamlamış kadının miras sözleşmesi yapamayacağı yorumunu yapmaktaydılar. Yazarlar’a göre; *“Kanun ölüme bağlı tasarruf ehliyetinde vasiyetnamede asgari bir yaş, on beş yaşın tamamlanmasını öngörmektedir, bu sınır miras sözleşmesi için de geçerlidir. Aksi takdirde kendisi için daha hafif sonuçlar doğuracak vasiyetnameyi yapamayan bu kişiler, daha ağır sonuçlar doğurabilecek olan miras sözleşmesini yapabileceklerdir ki bu yorumu mantıklı bulmak mümkün değildir.”*¹⁵⁹ Kanaatimizce miras sözleşmesi yapabilmek için rüştün nasıl kazanıldığıнын bir önemi yoktur. O halde evlenme ile reşit olmuş ve on dört yaşını doldurmuş olan kadının bu

---

¹⁵⁶ Dural/Öz, age s.57

¹⁵⁷ Eren, İptal s.24; Öztan, age s.138; Ayiter, age s.42; Berki, Ş. age s.38; Göktürk, age s.40; Öztrak, age s.37; İnan/Ertaş/Albaş, age s.167

¹⁵⁸ Berki, Ş. age s.38

¹⁵⁹ İnan/Ertaş/Albaş, age s.167

hakkını elinden almayı haklı gösterecek bir sebep yoktur. Bence yorumu tersten yapmak gerekirdi. Yani on beş yaşını tamamlamadığı için, reşit olsa bile, vasiyetname yapamayan kişinin, kendisi için daha ağır sonuçlar doğurabilecek olan miras sözleşmesini yapmaması gerektiğini savunmak yerine, reşit olmuş kadının miras sözleşmesi yapmasına bir engel olmadığına göre kendisi için daha hafif sonuçlar doğuracak olan vasiyetnameyi de yapabileceğini savunmak gerekirdi. MK m.124'ün olağanüstü evlenme yaşını on altıya çıkarmasıyla bu tartışmalar son buldu.

Ergin olmayan kişiler hiç bir şekilde miras sözleşmesi ile ölüme bağlı tasarruflarda bulunamazlar. Onlar adına kanuni temsilcileri de miras sözleşmesi ile ölüme bağlı tasarruflarda bulunamaz. Ergin olmayan kişilerin yapmış oldukları miras sözleşmesinin akıbeti iptal edilebilirliktir (MK m.557). Kanuni temsilcinin izin veya icazeti dahi, ergin olmayan kişinin, ölüme bağlı tasarruflarda bulunan taraf olarak, miras sözleşmesi düzenleyebilmesi için yeterli değildir. Zira, ölüme bağlı tasarruflarda bulunma hakkı şahsa sıkı sıkıya bağlı haklardan olup, kişinin bizzat yapması gerekir. Ancak ayırdetme gücüne sahip olmaları koşulu ile on beş yaşını tamamlamış olan sınırlı ehliyetsizlerin düzenlemiş oldukları miras sözleşmeleri tahvil yoluyla resmi vasiyetname olarak ayakta tutulabilir. Aynı durum on sekiz yaşını tamamlamakla birlikte kısıtlanmış olanların düzenledikleri miras sözleşmeleri için de söz konusudur.¹⁶⁰

Miras sözleşmesi içinde yer almakla birlikte tek taraflı olma özelliğini kaybetmemiş olan tasarruflar için vasiyetname yapma ehliyetine ait hükümler uygulanır. Yani on beş yaşını tamamlamış ve ayırdetme gücüne sahip küçük ile ayırdetme gücüne sahip kısıtlının yapmış olduğu miras sözleşmesi içindeki tek taraflı tasarruflar ehliyetsizlik sebebiyle sakat olmazlar. Ancak mirasbırakan, miras sözleşmesinde yer alan bu tasarrufların hüküm doğurmasını miras sözleşmesinin tümünün hüküm doğurmasına bağlamışsa, tek taraflı tasarruflar da iptale maruz kalacaklardır.¹⁶¹

c) Kısıtlı Olmama

Kısıtlama, fiil ehliyetini ortadan kaldıran işlemdir. Yani bir kimsenin, fiil ehliyeti bakımından ehliyetsiz kategorisine sokulmasıdır. Kısıtlanan kimse fiil ehliyetinden

---

¹⁶⁰ Dural/Öz, age s.57

¹⁶¹ Kocayusufpaşaoğlu, age s.140

mahrum olur. Kişi ayırdetme gücüne sahipse söz konusu ehliyetsizlik sınırlı ehliyetsizliktir.¹⁶²

Kısıtlama sebepleri “numerus clausus” prensibine tabidir. Yani kanunda sayılan sebepler dışında herhangi bir sebeple kişinin fiil ehliyeti kısıtlanamaz. Bunun sebebi kısıtlamanın kısıtlanan kişi için çok ağır sonuçlar doğuruyor olmasıdır.¹⁶³

Kısıtlanmanın hangi sebeple olduğunun bir önemi yoktur. Ayyaşlık ya da kötü hal ya da başka bir sebeple kısıtlanmış olan kişi miras sözleşmesi ile ölüme bağlı tasarrufla bulunamaz. Böyle bir işlem hukuken mümkün ve geçerli değildir.¹⁶⁴

Yukarıda da değindiğimiz gibi, çoğunluk görüşü miras sözleşmesi yapabilmek için kısıtlı olmamak gerektiğini kabul etse de, EMK zamanında ayırdetme gücü olan kısıtlıların miras sözleşmesi ile ölüme bağlı tasarrufla bulunmaya ehil olup olmadıkları tartışmalıydı. Bunların tek başlarına miras sözleşmesi ile ölüme bağlı tasarrufla bulunamayacakları hususunda görüş birliği vardı. Ancak, kanuni temsilcilerinin rızası ile böyle bir işlem yapıp yapamayacakları hususunda tartışma vardı. Tartışmanın kaynağı ise EMK m.406/b.5(MK m.463/b.5) idi. Söz konusu hüküm, ayırdetme gücüne sahip kısıtlıların, vasiinin rızasının yanında vesayet ve denetim makamlarının (Sulh ve Asliye Mahkemelerinin) izni ile miras sözleşmesi yapabileceğini belirtmektedir. Baskın görüş, söz konusu hükmün miras sözleşmesi ile ölüme bağlı tasarrufla bulunmayan karşı taraf için uygulanacağını, dolayısı ile ayırdetme gücüne sahip kısıtlıların kanuni temsilcilerinin rızası ile dahi miras sözleşmesi ile ölüme bağlı tasarrufla bulunamayacağını savunmaktaydı. Baskın görüşe göre¹⁶⁵, kanuni temsilcinin işlemi kısıtlı adına yapmayıp, onun yapmasına rıza göstermesi halinde dahi kişiye sıkı surette bağlılık ilkesi ihlal edilmiş olur. Zira, bu halde bile ayırdetme gücüne sahip kısıtlının iradesi ancak yabancı bir irade olan kanuni temsilcinin iradesinin müdahalesi ile tamamlanmış olur ki bunu haklı gösterecek bir sebep yoktur. Ayrıca baskın görüşe göre EMK m.406/b.5 sadece miras sözleşmesinin karşı tarafı için uygulanır, miras sözleşmesi ile ölüme bağlı tasarrufla bulunan taraf için uygulanmaz. Azınlık görüşüne göre¹⁶⁶ ise EMK m.406/b.5 “miras sözleşmesi”nden bahsetmekte, miras sözleşmesinin tarafları arasında bir ayırım yapmamaktadır. Ayrıca ayırdetme gücüne sahip

---

¹⁶² Arpacı, age s.33

¹⁶³ Arpacı, age s.33

¹⁶⁴ İmre/Erman, age s.61

¹⁶⁵ Baskın görüşe örnek olarak bkz. Kocayusufpaşaoğlu, age s.141; Köprülü, age s.140-142; Dural, Mustafa, Miras Sözleşmeleri, İstanbul 1980, s. 62; Öztrak, age s.37; Escher, age s.108 vd.

¹⁶⁶ Antalya, Miras s.138

kısıtlı, miras sözleşmesini bizzat düzenleyerek şahsa bağlı hakkını kullanmaktadır; kanuni temsilcisinin rızasının eklenmesi her halde kişiye sıkı surette bağlı hak kuralının ihlali anlamına gelmez. Kanuni temsilcinin rızası, sınırlı ehliyetsizin iradesinin yerini almaz, sadece işleme geçerlilik kazandırır. Ayrıca azınlık görüşü, EMK m.450’de tam fiil ehliyetinden değil de rüşten bahsedilmesinin izahının, ancak ayırdetme gücüne sahip kısıtlılar için getirilen istisnanın varlığın kabulü ile mümkün olacağını savunur. MK m.503 miras sözleşmesi ile ölüme bağlı tasarrufta bulunabilmek için kısıtlı olmamak gerektiğini açıkça vurgulamış, böylece EMK zamanındaki tartışmalar son bulmuştur.

Sınırlı ehliyetlilerin miras sözleşmesi yapmalarına hiç bir engel yoktur. Zira, miras sözleşmesi düzenlemek MK m.429’da sayılan işlemlerden değildir. O halde, kendilerine yasal danışman atanan kimselerin miras sözleşmesi ile ölüme bağlı tasarrufta bulunmalarına herhangi bir engel yoktur.¹⁶⁷

EMK zamanında evli kadınlar bazı işlemler bakımından sınırlamaya tabi tutulmuşlardı. Ancak o zaman bile tam fiil ehliyetine sahip oldukları için miras sözleşmesi ile ölüme bağlı tasarrufta bulunmalarına hiç bir engel olmadığı kabul edilmekteydi.¹⁶⁸ Mevcut düzenlemede kadın ve erkek için herhangi bir fark söz konusu olmadığına göre, evli kadının miras sözleşmesi yapmaya engeli olmadığını söylemeye dahi gerek yoktur.

Bazı yazarlar tam ehliyetli olmayan kimselerin kanuni temsilcileri vasıtasıyla miras sözleşmesi düzenleyememelerini, miras sözleşmesi ile ölüme bağlı tasarrufta bulunma hakkının kişiye sıkı sıkıya bağlı haklardan olması ile açıklamaktadırlar.¹⁶⁹ Dural bu görüşü eleştirmektedir. Yazara göre, miras sözleşmesi ile ölüme bağlı tasarrufta bulunma hakkının doğması tam fiil ehliyetine bağlanmıştır. O halde tam fiil ehliyetine sahip olmayan kişinin zaten miras sözleşmesi ile ölüme bağlı tasarrufta bulunma hakkı yoktur. O halde doğmamış bir hakkın, bizzat hak sahibi tarafından bile kullanılması mümkün değilken, kanuni temsilci vasıtasıyla kullanılması söz konusu olamaz.¹⁷⁰

---

¹⁶⁷ Eren, İptal s.25; Kocayusufpaşaoğlu, age s.141; Köprülü, age s.141; Ayan, age s.75; Dural, Miras Sözleşmesi s.60; Gönensay/Birsan, age s.43; Berki, Ş. age s.38; İnan/Ertaş/Albaş, age s.167

¹⁶⁸ Gönensay/Birsan, age s.44; Dural, Miras Sözleşmesi s.60; Eren, İptal s.25; Göktürk, age s.41 vd.

¹⁶⁹ Kocayusufpaşaoğlu, age s.140; Öztan, age s.138; Eren, İptal s. 15; Köprülü, age s.140,141; İmre/Erman, age s.62

¹⁷⁰ Dural/Öz, age s.57,58; Dural, Miras Sözleşmesi s.61,62

1.2.1.2.2 Miras Sözleşmesi ile Ölümüne Bağlı Tasarruflarda Bulunmayan Tarafın Ehliyet

Yukarıda da değindiğimiz gibi miras sözleşmeleri için getirilmiş olan bu ehliyet kuralları sadece miras sözleşmesi ile ölümüne bağlı tasarruflarda bulunan taraf için getirilmiştir. Lehine ölümüne bağlı tasarruflarda bulunulacak olan taraf genel ehliyet kurallarına tabi olacaktır.¹⁷¹ Ancak bunun aksini savunan görüşler de söz konusudur. Bu görüşe göre¹⁷², miras sözleşmesi iki ve daha fazla kişiler arasında yapılan hukuki bir işlem olduğundan, miras sözleşmesinin karşı tarafını teşkil eden kişinin de kural olarak ayırdetme gücüne sahip ve ergin olması lazımdır.

Miras sözleşmesi ile her iki taraf da ölümüne bağlı tasarruflarda bulunmuş ise, bu durumda miras sözleşmesinin her iki tarafı için de tam fiil ehliyeti aranır. Ancak taraflardan birinin ehliyetsiz olması halinde miras sözleşmesinin tek taraflı miras sözleşmesi olarak ayakta tutulması mümkün olabilir. Fakat iki tarafın ölümüne bağlı tasarrufu arasında, tarafların iradesinin aksi yönde olduğuna işaret eden bir bağlılık varsa, miras sözleşmesini tek taraflı miras sözleşmesi olarak ayakta tutmak mümkün olmayacaktır. Bu durumda her iki tarafın ölümüne bağlı tasarrufu da ehliyetsizlik sebebiyle sakat olur.¹⁷³

Miras sözleşmesi ile ölümüne bağlı tasarruflarda bulunmayan taraf bakımından kişiye sıkı surette bağlılık da söz konusu değildir. O halde miras sözleşmesinin ölümüne bağlı tasarruflarda bulunmayan karşı tarafı için kanuni temsil de iradi temsil de mümkündür. Yani kişi tam ehliyetli bile olsa, ölümüne bağlı tasarruflarda bulunmadığı için işlemi temsilci aracılığıyla yapabilir. Zira ölümüne bağlı tasarrufların aksine, sağlararası işlemlerde temsil ve vekalet caizdir.¹⁷⁴

Tam ehliyetsizlerin ve sınırlı ehliyetsizlerin de ölümüne bağlı tasarruflarda bulunmamaları şartıyla miras sözleşmesi yapmaları mümkündür. O halde bir tam ehliyetsiz kanuni temsilcisi aracılığıyla miras sözleşmesi yaparak haklar elde edebilir ya da sağlararası ivaz borcu altına girebilir. Burada kanuni temsilci tam ehliyetsizin adına ve yerine hareket eder. Ancak, tam ehliyetsiz vesayet altında ise, vesayet ve denetim makamlarının (sulh ve asliye

¹⁷¹ Serozan/Engin, age s.202; Kocayusufopaşaoğlu, age s. 141; Dural/Öz, age s.57; Eren, İptal s.25; Ayan, age s.75; Aybay, Miras s.43; Köprülü, age s.141; Gönensay/Birsen, age s.43; Öztrak, age s.38

¹⁷² Bu görüşteki yazarlar için bkz. İnan/Ertas/Albaş, age s.168; İnan, Miras s.103

¹⁷³ Antalya, Miras s.141; Dural, Miras Sözleşmesi s.54; Escher, age s.109

¹⁷⁴ Eren, İptal s.25-26; Kocayusufopaşaoğlu, age s.144; Dural, Miras Sözleşmesi s.68; İmre/Erman, age s.62

mahkemelerinin) izni de gerekir.(MK m.463/b.5) Velayet altındakiler için bu şart aranmaz.¹⁷⁵

Sınırlı ehliyetsizlere gelince; onlar için de, ölüme bağlı tasarrufta bulunmayan taraf olarak, genel ehliyet kuralları uygulanır. Genel ehliyet kuralları gereğince, sınırlı ehliyetsiz bir ivaz borcu altına girmemek koşuluyla, bir vasiyet alacağı elde ediyorsa kanuni temsilcisinin iznine ihtiyaç duymadan, tek başına, miras sözleşmesi yapabilir.(MK m.16/I) Yapılan vasiyetin yükümlü olması da bunu değiştirmez. Zira sınırlı ehliyetsiz sözleşmenin yapılması anında değil, mirasın intikalinde, vasiyeti kurallarına göre elde edince yükümlülüğü yerine getirme borcu altına girer.¹⁷⁶ Ayrıca sınırlı ehliyetsizler, kendilerine borç yüklememesi şartıyla, sözleşmenin karşı tarafı olarak, miras sözleşmesini iradi bir temsilci vasıtasıyla da yapabilirler.¹⁷⁷

Acaba sınırlı ehliyetsiz, mirasçı atanması halinde de tek başına miras sözleşmesinin tarafı olabilir mi? Bazı yazarlara göre, miras sözleşmesi ile mirasçı atanan sınırlı ehliyetsiz, tereke borçlarından sorumlu olacağı için yasal temsilcisinin rızası olmadan bu işlemi yapamaz.¹⁷⁸ Baskın görüşe göre ise, sınırlı ehliyetsizin miras sözleşmesi ile mirasçı atanması halinde de onun miras sözleşmesi ile borç altına girmediğini, dolayısıyla tek başına miras sözleşmesinin tarafı olabileceği kabul edilmektedir. Bu görüşe göre, sınırlı ehliyetsizin tereke borçlarından sorumluluğu miras sözleşmesi ile değil, ilerde mirasbırakanın ölümü ile doğacaktır. Mirasbırakanın ölümü halinde de mirası red imkanı söz konusu olduğuna göre, mirasçı atanma da sınırlı ehliyetsizler için ivazsız iktisap sayılmalı ve tek başına miras sözleşmesinin tarafı olabileceği kabul edilmelidir.¹⁷⁹

Kocayusufpaşaoğlu; süresi içinde mirasın reddedilememesi ihtimalini göz önünde tutarak, mirasçı atanma halinde sınırlı ehliyetsizin tek başına miras sözleşmesinin ölüme bağlı tasarrufta bulunmayan tarafı olmasına karşı çıkan görüşü eleştirmektedir. Yazara göre sınırlı ehliyetsiz için söz konusu olan üç aylık ret süresi, mirasbırakanın ölmesi ve kanuni temsilcinin sınırlı ehliyetsizin mirasçı olduğunu öğrendiği tarihten itibaren işlemeye başlar. O halde, kanuni temsilci sınırlı ehliyetsizin mirasçı atanmış olduğu miras sözleşmesinin varlığını öğrenmeden ret süresi işlemeye başlamaz. Yani sınırlı ehliyetsiz için tehlikeli bir durum söz konusu değildir. Acaba sınırlı ehliyetsizin, mirasın

¹⁷⁵ Köprülü, age s.141; Dural/Öz, age s.58; Dural, Miras Sözleşmesi s.69; Ayan, age s.75; Öztrak, age s.38

¹⁷⁶ Dural, Miras Sözleşmesi s.70; Dural/Öz, age s.58

¹⁷⁷ Escher, age s.109

¹⁷⁸ Antalya, Miras, s.140,

¹⁷⁹ Kocayusufpaşaoğlu, age s. 141 vd.; Escher, age s.110

açılmasından sonra MK m.610/II gereğince, mirası ret hakkını düşüren hareketlerde bulunması halinde ne olacak? Tereke işlemlerine karışma, terekenin olağan yönetimi niteliğinde olmayan veya mirasbırakanın işlerinin yürütülmesi için gerekli olanın dışında işler yapma halinde yazar aynı sonuca varmaktadır. Zira, doktrin bu işler için mirasçının tam ehliyetli olmasını aramaktadır. O halde, sınırlı ehliyetsizin kanuni temsilcisinin rızasını almadan bu şekilde davranması onun mirası ret hakkının düşmesine sebep olmaz. Ancak sınırlı ehliyetsizin tereke mallarını gizlemesi ya da kendisine mal etmesi sebebiyle ret hakkının düşmesi mümkündür. Zira bu durumda mirası ret hakkının düşmesi için ayırdetme gücüne sahip olmak yeterlidir. Çünkü, MK m.16/II uyarınca sınırlı ehliyetsizler haksız fiillerinden sorumludurlar. Bu durumda sınırlı ehliyetsiz mirasçı sıfatını kazanır ve tereke borçlarından sorumlu olur. Ama bu sonucu, sınırlı ehliyetsizin yapmış olduğu miras sözleşmesi değil, kendi hukuka aykırı fiili doğurmuştur.¹⁸⁰ Kısacası yazar, sınırlı ehliyetsizlerin kendilerini sağlararası ivaz borcu altına sokmayan miras sözleşmelerini tek başlarına yapabileceklerini savunmaktadır.

Sınırlı ehliyetsiz, bir ivaz borcu altına girmemek koşuluyla, üçüncü kişi lehine yapılan miras sözleşmesine de tek başına taraf olabilir. Çünkü bu tür sözleşmeler sınırlı ehliyetsize yarar sağlamasa da ona bir yüküm de getirmez.¹⁸¹

Kanunda herhangi bir yaş sınırı söz konusu olmadığı için, ayırdetme gücüne sahip on dört yaşındaki bir küçük, vasiyetname düzenleyemeyeceği halde, ölüme bağlı tasarrufta bulunmayan taraf sıfatı ile tek başına miras sözleşmesi yapabilecektir.¹⁸²

İvazlı miras sözleşmelerinde sınırlı ehliyetsiz bir ivaz borcu altına girdiği için, genel ehliyet kurallarına göre, kanuni temsilcisinin bu işleme rıza göstermesi ya da sonradan icazet vermesi gerekmektedir. Kendini borç altına sokan bir işlemi tek başına yapması mümkün değildir. Ayrıca, sınırlı ehliyetsiz vesayet altında ise, vasiinin rızasının yanında, MK m.463/b.5 uyarınca vesayet ve denetim makamlarının (sulh ve asliye mahkemelerinin) da izni gerekmektedir. Velayet altındakiler için sulh ve asliye mahkemelerinin iznine ihtiyaç yoktur.¹⁸³ İvazlı miras sözleşmesine örnek olarak ölüncüye kadar bakma taahhüdü gösterilebilir. Mirasbırakanın onu mirasçı ataması ya da onun lehine vasiyette bulunması

---

¹⁸⁰ Kocayusufpaşaoğlu, age s.143 vd.

¹⁸¹ Dural, Miras Sözleşmesi s.70; Dural/Öz, age s.58

¹⁸² Escher, age s.110

¹⁸³ Kocayusufpaşaoğlu, age s.144; Öztrak, age s.38 vd; Eren, İptal s.26; Dural/Öz, age s.58; Dural, Miras Sözleşmesi s.73; Escher, age s.110

karşılığında sınırlı ehliyetsiz de mirasbırakana ölünceye kadar bakma borcu altına girmektedir.¹⁸⁴

Kanuni temsilcinin en geç mirasbırakanın ölümüne kadar izni vermiş olması gerekmektedir. Aksi halde, kimin mirasçı olacağını, mirasla hiç ilgisi olmayan kanuni temsilcinin rızasına bırakılmış olması gibi kabul edilemeyecek bir sonuç doğar. Mirasbırakanın, kanuni temsilcinin onay vermesinden önce ölmesi halinde ne olur? Eğer şartları varsa, miras sözleşmesi resmi vasiyetname olarak ayakta tutulabilir.¹⁸⁵

Kanuni temsilci ile sınırlı ehliyetsiz arasında bir miras sözleşmesi düzenlenmek istenirse, MK. m.345 ve MK m.426/b.2 uyarınca küçük ya da kısıtlıya bir kayyım atanır.¹⁸⁶ Eğer sınırlı ehliyetsiz velayet altındaysa ve sağlararası bir borç altına giriyorsa, işleme kayyımın katılmasına ek olarak miras sözleşmesinin hakim tarafından onaylanması gerekir (MK m.345). Bu hükmün, örnekseme yoluyla, velayet altındaki kişinin ana ve babası lehine ölüme bağlı tasarrufta bulunması halinde de uygulanması doğru olur.¹⁸⁷

1.2.1.2.3 Mirastan Feragat Sözleşmelerinde Ehliyet

Mirastan feragat sözleşmesi, Miras Hukukuna özgü bir sözleşme olduğu için, genel ehliyet kurallarının yanında, bazı özel ehliyet kuralları söz konusu olacaktır. Miras sözleşmelerini düzenleyen MK m.503'te belirtilmiş olan ehliyet kuralları, olumsuz miras sözleşmesi olan mirastan feragat sözleşmeleri için de uygulanacaktır.¹⁸⁸

MK m.503'te belirtilen şartlar acaba sözleşmenin hangi tarafı için aranacaktır? Mirastan feragat eden için mi, mirasından feragat edilen mirasbırakan için mi yoksa her iki taraf için mi? Mirastan feragat sözleşmesinde, özellikle ivazsız feragat halinde, karşı tarafın feragat beyanını kabul etmekten başka işlem yapmamasına rağmen, tasarruf nisabına etkisi dolayısıyla, ölüme bağlı tasarruf yapan tarafın mirasbırakan olduğu kabul edilir ve miras sözleşmesi yapma ehliyeti onda aranır.¹⁸⁹ O halde mirastan feragat sözleşmesinde, mirasından feragat edilen mirasbırakanın ayırdetme gücüne sahip ve reşit olması, kısıtlanmış olmaması gerekir.

---

¹⁸⁴ İmre/Erman, age s.62

¹⁸⁵ Dural, Miras Sözleşmesi s.73

¹⁸⁶ Eren, İptal s.26; Dural, Miras Sözleşmesi s.73; Escher, age s.112

¹⁸⁷ Dural/Öz, age s.100

¹⁸⁸ Antalya, Gökhan, Mirastan Feragat Sözleşmesi, İstanbul 1999, s.129; Antalya, Miras, s.133

¹⁸⁹ Kocayusufoğlu, age s. 144; Escher, age s.107; Dural/Öz, age s.59; Antalya, Feragat s.130; Antalya, Miras, s.133,

Mirastan feragat sözleşmesinde ölüme bağlı tasarrufta bulunan taraf mirasından feragat edilen kişi olduğuna göre, mirasından feragat edilen taraf için temsil de mümkün olmayacaktır.¹⁹⁰

Miras sözleşmesi ehliyetini düzenleyen EMK m. 450'nin ayırdetme gücüne sahip kısıtlılar bakımından tartışmalara neden olduğuna daha önce de değinmiştik. Baskın görüşe göre ayırdetme gücüne sahip kısıtlıların da, yasal temsilcilerinin izni ile dahi miras sözleşmesi ile ölüme bağlı tasarrufta bulunamayacağı kabul edilmekte idi. Olumlu miras sözleşmeleri açısından bu görüşü benimseyen Hatemi, ayırdetme gücüne sahip kısıtlıların mirastan feragat sözleşmesi için ölüme bağlı tasarruf ehliyetinin olduğunu kabul etmek gerektiğini savunmaktadır. Yazar'a göre diğer maddi anlamda ölüme bağlı tasarruflar vasiyetname ile de yapılabildiği için, ayırdetme gücüne sahip kısıtlıya miras sözleşmesi yapma hakkını tanımamakla, onu ölüme bağlı tasarruf yapma imkanından tamamen yoksun bırakmış olmuyoruz. Ancak, mirastan feragat tasarrufu ancak miras sözleşmesi ile yapılabilen bir tasarruftur. O halde ayırdetme gücüne sahip kısıtlıya bu imkanı tanımazsak, onu "terekesinden feragat edilmesini sağlama" imkanından yoksun bırakmış oluruz. Feragat sözleşmesi ivazsız ise, ayırdetme gücüne sahip kısıtlı tek başına bu işlemi yapabilmelidir. Feragat sözleşmesi ivazlı ise yasal temsilcisinin izni aranmalıdır. Ayrıca vesayet altında ise sulh ve asliye mahkemelerinin de izni aranmalıdır. Yeni MK m.503 miras sözleşmesi yapabilmek için tam ehliyetli olmak gerektiğini açıkça düzenlemiş olsa da yazar ayırdetme gücüne sahip kısıtlıların ölüme bağlı tasarrufta bulunan taraf olarak mirastan feragat sözleşmesi düzenleyebileceklerini savunmakta ve bu hususun kanunda açıkça düzenlenmesi gerektiğini ifade etmektedir.¹⁹¹

Mirastan feragat sözleşmelerinde ölüme bağlı tasarrufta bulunmayan karşı taraf mirastan feragat eden kimsedir. O halde feragat eden mirasçı için genel ehliyet kuralları geçerlidir.¹⁹² Olumlu miras sözleşmeleri için açıklamış olduğumuz hususlar mirastan feragat sözleşmeleri için de geçerlidir. Ancak sınırlı ehliyetsizin miras hakkından feragatı üzerinde biraz düşünmek gerekir. Zira feragat onu borç altına sokmasa da müstakbel miras hakkından vazgeçmesi onun aleyhine olabilir. O halde, sınırlı ehliyetsiz, yasal temsilcisinin rızasını almadan, tek başına mirasından feragat edebilir mi? Kanaatimizce, sınırlı ehliyetsiz mirastan feragat sözleşmesi yaparken, sözleşmenin ivazlı ya da ivazsız olmasına

---

¹⁹⁰ E scher, age s.109

¹⁹¹ Hatemi, age s.70,71

¹⁹² Antalya, Miras s.133; Antalya, Feragat s.130; Eren, İptal s.26; Serozan/Engin, age s.202

bakılmadan, her halde kanuni temsilcisinin rızası aranmalıdır. Bu çözüm tarzı MK m.16'nın amacına da uygundur. Zira, sınırlı ehliyetsizin müstakbel miras hakkından vazgeçmesi ne karşılıksız kazandırmadır, ne de şahsa sıkı surette bağlı haklardandır. Feragat beyanı MK m.16/I,c.2 kapsamındaki işlemlerden olmadığına göre kanuni temsilcinin izni aranmalıdır. Ayrıca sınırlı ehliyetsiz vesayet altında ise MK m.463/b.5 uyarınca vesayet makamı (sulh mahkemesi) ile denetim makamının (asliye mahkemesi) izni de gereklidir.

Antalya, sınırlı ehliyetsizin mirastan feragat işleminin bir tasarruf işlemi olması dolayısıyla yasal temsilcinin izninin gerekli olduğunu belirtmektedir. Yazara göre, “*Mirastan feragat eden mirasbırakanından doğacak hakkından vazgeçerek, onu ortadan kaldırmakla bir tasarruf işlemi yapmaktadır.*¹⁹³ *Mirastan feragat sözleşmesinin ivazlı ya da ivazsız olmasının önemi yoktur. Zira mirastan feragat sözleşmesinde ivaz kararlaştırılmışsa, ivaz ödeme yükümü ölüme bağlı tasarrufta bulunan tarafa, yani mirasbırakana aittir. Mirasbırakan, borçlandırıcı işlem olan ivaz sözleşmesi açısından genel ehliyet kurallarına tabidir. Mirastan feragat sözleşmesinde mirastan feragat eden karşılıksız kazandırma*¹⁹⁴ *olarak bir ivaz alacağı elde etse bile kanuni temsilcisinin rızası olmaksızın tek başına sözleşme yapamaz.*”¹⁹⁵

Hatemi'ye göre; ayırdetme gücüne sahip kısıtlının ivazsız olarak miras hakkından feragat etmesi yasak işlemlerdendir. Bu nedenle ayırdetme gücüne sahip kısıtlı, ivazsız olarak miras hakkından vazgeçemez. İvazlı mirastan feragat sözleşmesi söz konusu ise, MK m.463/b.5 şartlarına uygun olarak feragat edebilir.¹⁹⁶

Dural, mirastan feragat sözleşmesinin vasiyetname ile de yapılabileceğini savunan görüşü eleştirmektedir.¹⁹⁷ Mirastan feragat sözleşmesi, miras sözleşmesinin bir türü olup,

---

¹⁹³ Yazarın mirastan feragat işlemini bir tasarruf işlemi olarak değerlendirmesi kanaatimizce doğru değildir. Zira bir işlemin tasarruf işlemi olması için tasarrufta bulunan kimsenin malvarlığındaki bir hakka doğrudan doğruya etki yaparak bu hakkı başkasına devreden ya da sınırlayan, külfet yükleyen, değiştiren veya sona erdiren bir işlem olması gerekir (Oğuzman/Barlas, age s.138). Mirastan feragat işlemi, feragat edenin malvarlığına doğrudan etki eden bir işlem değildir. Çünkü miras hakkı muhtemel bir hak olup, bir kimsenin ne kadar miras alacağı belli olmadığı gibi, ileride mirasçı olup olamayacağı bile kesin değildir. Muhtemel bir haktan vazgeçmek kişinin malvarlığını doğrudan etkileyen bir işlem olarak kabul edilemez.

¹⁹⁴ Kanaatimizce ivazlı mirastan feragat halinde, feragat eden tarafa ödenecek ivazın bir karşılıksız kazandırma olarak değerlendirilmesi doğru değildir. Zira feragat eden taraf o ivazı almak için muhtemel bir miras hakkından vazgeçmektedir. Yani bu ivaz kişiye, onun mirasından vazgeçmesi karşılığında verilmektedir. O halde bir karşılıksız kazandırmadan söz etmek mümkün değildir.

¹⁹⁵ Antalya, Feragat s.138; Antalya, Miras s.140,141

¹⁹⁶ Hatemi, age s.71

¹⁹⁷ Eleştiriler için bkz. Dural/Öz, age s.59

gerek ehliyet gerekse de diğ er hususlar bakımından miras sözleşmesi hükümlerine tabidir. Mirastan feragat sözleşmesinin, miras sözleşmesinin bir türü oldu ğ u hususu, 1959 tarihli Yargıtay İ çtihadı Birleştirme Kararında da belirtilmiştir.¹⁹⁸

Miras sözleşmesi yapma ehliyeti de, vasiyetname ehliyetinde oldu ğ u gibi, kişinin milli hukukuna tabidir. Ancak ř u hususu belirtmekte fayda var: Bir yabancının miras sözleşmesi yapabilmesi için kişinin mensubu oldu ğ u devlet kanunlarının miras sözleşmesini kabul etmiş olması gerekir. Aksi halde, kişinin Türkiye’de yapaca ğ u miras sözleşmesi geçerli olmayacaktır.¹⁹⁹

1.2.2 Ehliyetsizli ğ in Sonuçları

Kanun ehliyet bakımından vasiyetname ile miras sözleşmesi arasında bir ayırım yapmış ve miras sözleşmeleri için tam fiil ehliyeti (ayır detme gücüne sahip olmak ve reşit olmak) ararken, vasiyetname yapabilmek için ayır detme gücüne sahip olmakla birlikte 15 yaşını tamamlamış olmayı yeterli görmüştür. Ancak ehliyetsizli ğ in meydana getirdi ğ i sonuç bakımından vasiyetnameler ile miras sözleşmeleri arasında her hangi bir fark söz konusu de ğ ildir. Vasiyetnameler de miras sözleşmeleri de, tasarruf anında, ölüme ba ğ li tasarruf yapmaya ehil olmayan bir ř ahıs tarafından yapılmışlarsa iptal edilebilirler.

Ehliyetsizli ğ in ölüme ba ğ li tasarruflarda yol açtı ğ u sonuç, kişiler ve borçlar hukukundan farklıdır. MK m. 15 uyarınca ehliyetsiz bir kimsenin yaptı ğ u hukuki işlem kendili ğ inden hükümsüzdür. Oysa ehliyetsiz bir ř ahısın yapmış oldu ğ u lme ba ğ li tasarruf kendili ğ inden hükümsüz olmayıp, ancak mirasbırakanın ölümünden sonra hakim kararı ile iptal ettirilebilir.(MK m.557)²⁰⁰

Ehliyetsiz bir ř ahıs tarafından düzenlenmiş olan bir lme ba ğ li tasarruf kendili ğ inden geçersiz olmayıp, ancak o kişinin ölümünden sonra o tasarrufun geçersiz olmasında çıkarı bulunanlar tarafından açılacak bir iptal davası ile iptal ettirilebilir.(MK m.557 b.1, MK m.558) Hükümsüzlük kararı verilinceye dek ölüme ba ğ li tasarruf geçerli

---

¹⁹⁸ “ ... Kanunumuza göre mirastan feragat mukavelesi, miras mukavelesinin bir nevinden ibarettir. Bu itibarla mirastan feragat mukavelesinin (bütün miras mukaveleleri gibi) resmi vasiyet ř eklinde yapılması gerekir...” 11.02.1959 günlü ve 16/14 sayılı İ çtihadı Birleştirme Kararı (ř ener, Esat, Miras Hukuku, Ankara 1977, s. 206)

¹⁹⁹ Berki, Osman Fazıl, age s.44

²⁰⁰ İ mre/Erman, age s.64; Kocayusufpaşao ğ lu, age s.328; Dural/z, age s.219; Hatemi, age s.112; Köprülü, age s.235

olacaktır.²⁰¹ Ölümüne bağlı tasarrufun iptal edilmesinde çıkarı bulunan ilgili, o ölümüne bağlı tasarruf sebebiyle zarar gören kanuni mirasçı olabileceği gibi, başka bir ölümüne bağlı tasarruf ile lehine tasarruf yapılmış olan kişi de olabilir.²⁰²

Ehliyetsizlik sebebiyle sakat olan bir ölümüne bağlı tasarrufun, kendiliğinden hükümsüz olmamasının sebebi mirasbırakanın son arzularına saygıdır. Ölümüne bağlı tasarruftaki eksikliğe rağmen mirasçılar, mirasbırakanın son arzularına saygı duyarak, onların yerine getirilmesini isteyebilirler. Ölümüne bağlı tasarrufların kendiliğinden hükümsüz olmadıklarının kabulü ile mirasçılara bu imkan tanınmak istenmiştir.²⁰³ Hukuk düzeni, kendiliğinden hükümsüzlüğe yol açarak bu imkanı ortadan kaldırmamalıdır. Bu nedenle, hakim iptal sebeplerinden birinin varlığını fark etmiş olsa da, bu hususu kendiliğinden nazara alamaz.²⁰⁴

Ehliyetin tasarrufun yapıldığı anda mevcut olması gerekmektedir. Tasarrufu yaptığı esnada ehliyet sahibi olan şahsın sonradan ehliyetsiz hale gelmesi ölümüne bağlı tasarrufun geçerliliğine etki etmez. Aynı şekilde tasarrufu yaptığı esnada ehliyetsiz olan kimsenin de sonradan ehil hale gelmesi tasarrufu geçerli hale getirmez. Ehliyetsiz olduğu sırada yapmış olduğu ölümüne bağlı tasarrufu geçerli hale getirmek isteyen şahıs tasarrufu yeniden yapmalıdır.²⁰⁵ Kanaatimizce ayırt etme gücüne sahip olan küçüğün, ehliyetli hale geldiği zaman ölümüne bağlı tasarrufundan dönmemesi, onun o tasarrufa icazet verdiği anlamına gelmez. Yukarıda da belirttiğimiz gibi ehliyetsiz iken yapılan ölümüne bağlı tasarrufun geçerli olabilmesi için yeniden yapılması gerekir.

Acaba mirasbırakan düzenlemiş olduğu bir ölümüne bağlı tasarrufu sağlığında iptal ettirebilir mi?

Mirasbırakan düzenlemiş olduğu vasiyetnameyi tek taraflı bir işlemle, hiç bir sebep göstermeye gerek duymaksızın her zaman geri alabileceği için vasiyetnameler bakımından mirasbırakanın iptal imkanının bulunup bulunmadığının bir önemi yoktur.²⁰⁶

Miras sözleşmesine gelince; iptal davasında dava hakkını düzenleyen 558. madde “*İptal davası, tasarrufun iptal edilmesinde menfaati bulunan mirasçı veya vasiyet alacaklısı tarafından açılabilir.*” demektedir. Maddede sadece tasarrufun iptal edilmesinde

²⁰¹ Escher, age s.106; İmre/Erman, age s.64; Serozan/Engin, age s.202; Göktürk, age s.43; Ayiter, age s.42

²⁰² Dural, Miras Sözleşmesi s. 78, 79

²⁰³ İmre/Erman, age s.64; Ayan, age s.119

²⁰⁴ Ayan, age s.119

²⁰⁵ Kocayusufpaşaoğlu, age. s. 136; Antalya, Miras s.195; Ayan, age s.120; Köprülü, age s.234

²⁰⁶ Kocayusufpaşaoğlu, age. s. 145

menfaati bulunan mirasçı ve vasiyet alacaklısının iptal davası açma hakkının bulunduğuna değinilmiş, mirasbırakandan bahsedilmemiştir. Ancak bu soruya doktrin olumlu cevap vermekte ve şartlar mevcutsa mirasbırakanın sağlığında da miras sözleşmesinin iptali için dava açılabileceğini kabul etmektedir. Doktrinde soru miras sözleşmesinin her iki tarafı için de ayrı ayrı cevaplandırılmıştır.

a- Doktrinde miras sözleşmesi ile ölüme bağlı tasarrufta bulunan tarafın, ölüme bağlı tasarrufu yaptığı esnada ehliyetsiz olduğunu ileri sürerek iptal davası açma imkanının bulunduğu kabul ediliyor. Mirasbırakanın bu hakkı MK m. 504'ün kıyas yoluyla uygulanmasına dayanıyor. MK m. 504/I uyarınca “*Mirasbırakanın yanıltma, aldatma, korkutma veya zorlama etkisi altında yaptığı ölüme bağlı tasarruf geçersizdir. Ancak, mirasbırakan yanıltıldığını veya aldatıldığını öğrendiği ya da korkutma veya zorlamanın etkisinden kurtulduğu günden başlayarak bir yıl içinde tasarruftan dönmediği takdirde tasarruf geçerli sayılır.*” Hata, hile ve ikrah hallerinde mirasbırakana tasarrufu iptal hakkı tanırken ehliyetsizlik durumunda aynı imkanı vermemek kabul edilemez. Üstelik ehliyetsizlik halinde iptal davası açmak için bir yıllık süre de söz konusu değildir. Yani mirasbırakan ölünceye kadar her zaman ehliyetsizlik sebebiyle ölüme bağlı tasarrufu iptal etme imkanına sahiptir. Eğer mirasbırakan tarafından iptal sağlanmaz ise, onun ölümünden sonra ilgililer MK m.559'daki süreler içinde iptal davası açabilirler.²⁰⁷

İrade sakatlıklarında mirasbırakanın bir yıllık süre içinde tasarruftan dönmemesi halinde tasarruf geçerli hale gelir.(MK m.504/I, c.2) İrade sakatlığı bulunan ölüme bağlı tasarrufu diriltmeye yeten bu durum ehliyetsizlik halinde söz konusu değildir. Ehliyetsizlikle sakatlanmış olan işlem, mirasbırakanın icazeti ile kurtarılamaz. Mirasbırakan ölüme bağlı tasarrufun geçerli olmasını istiyorsa ehliyetli hale geldiğinde tekrar yapmalıdır.²⁰⁸ Mesela on yedi yaşındaki A, miras sözleşmesi ile ölüme bağlı tasarrufta bulunmuş olsa, söz konusu miras sözleşmesi, A on sekiz yaşını doldurduğunda kendiliğinden geçerli hale gelmez. Çünkü önemli olan mirasbırakanın ölüme bağlı tasarrufta bulunduğu andaki ehliyetidir. Ayırt etme gücü gibi rüştün de ölüme bağlı tasarruf düzenlendiği anda mevcut olması şarttır. Kişinin ehliyetli hale geldiği zaman suskun kalması söz konusu ölüme bağlı tasarrufun geçerli hale gelmesi için yeterli kabul edilmemelidir.

²⁰⁷ Kocayusufpaşaoğlu, age. s. 145; Dural/Öz, age s.102; Escher, age s.110 vd; Antalya, Miras s.142; Dural, Miras Sözleşmesi s.79 vd.; İmre/Erman, age s.181

²⁰⁸ Serozan/Engin, age s.203

Mirastan feragat sözleşmelerinde de mirasbırakanın sağlığında sözleşmeden dönme hakkının bulunduğunu kabul etmek gerekir. Olumlu miras sözleşmeleri için yapılan açıklamalar mirastan feragat sözleşmesi için de aynen geçerlidir. Ayrıca mirasbırakan sağlığında bir ivaz vermişse ve bu ivazı geri almamışsa, bu ivaz onun ölümünden sonra miras sebebiyle istihkak davası açılarak geri alınabilir. Bu dava, davacının kendisinin mirasçı olduğunu ve iyiniyetli davalının terekeyi veya tereke malını elinde bulundurduğunu öğrendiği tarihten başlayarak bir yıl ve her halde mirasbırakanın ölümü veya vasiyetnamenin açılması tarihinden itibaren on yıl içinde açılmalıdır (MK m.639/I). Miras sebebiyle istihkak davası, kötünietli davalılara karşı yirmi yıl içinde açılabilir (MK m.639/II).²⁰⁹

b- Miras sözleşmesi ile sağlararası bir karşı edim borcu altına girmiş olan taraf, mirasbırakanın ölüme bağlı tasarrufu yaptığı esnada ehliyetsiz olduğunu öğrenirse derhal sözleşmeden dönebilir. Eğer edimini yerine getirmişse sebepsiz zenginleşme hükümlerine dayanarak ediminin iadesini isteyebilir ya da tazminat isteme yoluna gidebilir.²¹⁰ Mirasbırakanın sınırlı ehliyetsiz olması halinde, mirasbırakanın yasal temsilcisine MK m.451'deki sürenin verilmesine gerek yoktur. Zira, sınırlı ehliyetsiz ölüme bağlı tasarrufta bulunamayacağından MK m.451'de belirtilen süre içinde yasal temsilcisinin ona icazet vermesi de söz konusu olamaz.²¹¹

Mirastan feragat sözleşmesi ile ölüme bağlı tasarrufta bulunmayıp, sadece sağlararası işlem yapan mirastan feragat eden tarafın da mirasbırakanın ehliyetsizliğini ileri sürerek mirastan feragat sözleşmesinin iptalini sağlaması mümkündür.²¹²

Miras sözleşmesinde ölüme bağlı tasarrufta bulunmayan karşı tarafın ehil olmaması halinde miras sözleşmesinin akıbeti ne olacak? Sağlararası işlem yapan tarafın miras sözleşmesi yapma ehliyeti bakımından genel ehliyet kurallarının geçerli olduğunu kabul ettiğimize göre, ehliyetsizliğin yol açtığı sonuçlar bakımında da genel ehliyet kuralları geçerli olacaktır.²¹³

---

²⁰⁹ Antalya, mirasbırakanın, sağlığında feragat eden tarafa vermiş olduğu ivazı almaması halinde, onun ölümünden sonra miras sebebiyle istihkak davası açılarak her zaman geri alınabileceğini savunmaktadır. (Antalya, Feragat s.140; Antalya, Miras s.142) Oysa miras sebebiyle istihkak davası MK m.639'daki sürelerle tabidir.

²¹⁰ Kocayusufpaşaoğlu, age. s. 145

²¹¹ Dural/Öz, age s.103; Dural, Miras Sözleşmesi s.82

²¹² Antalya, Feragat s.140

²¹³ Mirasbırakanın ehil olması ancak karşı tarafın ehliyetinde sakatlık olması halinde de, mirasbırakan açısından bir hükümsüzlük söz konusu olmadığından, şekil şartlarını yerine getiriyorsa, miras sözleşmesi

Ölüme bağlı tasarrufta bulunmayan karşı taraf ayırdetme gücünden yoksun ise miras sözleşmesini şahsen düzenleyemez. Böyle bir miras sözleşmesi MK m. 15 uyarınca hukuki sonuç doğurmaz, yani (batıl) kesin hükümsüzdür. Miras sözleşmesi hiç yapılmamış sayılır ve butlanı ileri sürmek için bir dava açmaya da gerek yoktur.²¹⁴ Miras sözleşmesinin, mirasbırakanın tam ehliyetsizliği halinde iptal edilebilir olmasına karşın, karşı tarafın tam ehliyetsizliği halinde kesin hükümsüz olması adaletsizlik olarak değerlendirilmemelidir. Kanun ölüme bağlı tasarruf ehliyeti ile sağlararası işlem ehliyetini ayrı kurallara bağlamıştır. O halde, ehliyet için ayrı kurallara tabi olan iki tarafın ehliyetsizliklerinin yol açtığı yaptırımın da ayrı olması doğaldır.

Miras sözleşmesinin karşı tarafı sınırlı ehliyetsiz ise bir ayırım yapmak gerekir. Sınırlı ehliyetsiz miras sözleşmesi ile borç altına girmiyorsa bu işlemi tek başına yapmaya ehil olduğu için sözleşme geçerli olacaktır. Sınırlı ehliyetsizin borç altına girmesi halinde ise yasal temsilcisinin izni gerekmektedir. Sınırlı ehliyetsizin böyle bir miras sözleşmesini yasal temsilcisinden izin almadan yapması halinde bu miras sözleşmesi askıda hükümsüz olacaktır. Bu halde mirasbırakan MK m.451/II uyarınca sınırlı ehliyetsizin yasal temsilcisine beyanda bulunması için bir süre verir ya da mahkemeye başvurarak bir süre tayin ettirir. Bu süre içinde yasal temsilcinin icazet vermesi halinde miras sözleşmesi geçerli hale gelir. Yasal temsilci icazet vermez ya da bu süreyi susarak geçirirse miras sözleşmesi baştan itibaren kesin hükümsüzlükle sakat olur.²¹⁵ Bu halde mirasbırakan sınırlı ehliyetsizden bir ivaz almış ise bunu iade etme borcu altına girer (MK m.452). Karşı taraf da, MK m.572'e göre miras payı ona sağlığında devredilmiş ise onu iade borcu altına girer.²¹⁶

Miras sözleşmesi ile ölüme bağlı tasarrufta bulunmayan karşı tarafın ehliyetsizliği için anlatılanlar, mirastan feragat sözleşmesinde feragat eden tarafın ehliyetsizliği için de aynen geçerlidir.²¹⁷

Kısaca, miras sözleşmesi ile ölüme bağlı tasarrufta bulunan tarafın ehliyetsizliği halinde miras sözleşmesi iptal edilebilirlik yaptırımına maruz kalırken, ölüme bağlı tasarrufta bulunmayan karşı tarafın ehliyetsizliği halinde ise miras sözleşmesi ya askıda

---

tahvil yoluyla resmi vasiyetname olarak ayakta tutulabilecektir (Kocayusufpaşaoğlu, age. s. 146; Dural, Miras Sözleşmesi s.78).

²¹⁴ Escher, age s.111; Eren, İptal s.27; Öztan, age s.142; Dural, Miras Sözleşmesi s.75

²¹⁵ Dural/Öz, age s.101 vd.; Antalya, Miras s.143; Öztan, age s.142

²¹⁶ Dural, Miras Sözleşmesi s.75; Dural/Öz, age s.102

²¹⁷ Antalya, Feragat s.141 vd.

hükümsüz ya da kesin hükümsüz olacaktır. Baskın görüş bu yöndedir. Baskın olan bu görüşün miras sözleşmesinin bütünlüğü ve tarafların eşitliği ile bağdaşmayacağını, bu nedenle ölüme bağlı tasarrufta bulunmayan karşı tarafın ehliyetsizliği halinde de miras sözleşmesinin kesin hükümsüz ya da askıda hükümsüz değil, iptal edilebilir olması gerektiğini savunan görüş, haklı olarak bazı yazarlarca eleştirilmektedir.²¹⁸ Dural, ölüme bağlı tasarrufta bulunmayan karşı tarafın ehliyetsizliğinin yaptırımının da iptal kabiliyeti olması gerektiğini savunan görüşe şu şekilde cevap vermektedir: “ *Ehliyetsizlik halinde ana kural kesin hükümsüzlüktür. Bu kesin hükümsüzlüğün kendiliğinden hüküm ifade etmeyeceği istisnai halleri, yani iptali, kanun evlenme ve ölüme bağlı tasarruflarda özel olarak düzenlemiştir... O halde miras sözleşmelerinde de, ister ivazlı olsun ister ivazsız, karşı taraf sağlararası bir irade açıklamasında bulunduğuna göre, ana kuraldan ayrılmayı haklı gösterecek bir durum yoktur...Miras sözleşmelerinde kural tarafların aynı hükümlere tabi olması olmakla beraber, bazı hallerde, iki tarafın farklı hükümlere tabi tutulması, onun niteliğinden ileri gelir. Kaldı ki, miras sözleşmelerinde ehliyet yönünden MK m.450'nin, karşı taraf yönünden ise genel ehliyet kurallarının uygulanacağından kuşku duymayan Piotet'in ehliyetsizlik halinde tarafların eşit muamele görmelerini ileri sürmesi de çelişki oluşturmaktadır...Kesin hükümsüzlük halinde, karşı tarafın mirasbırakandan daha iyi korunduğu iddiası da bizce geçerli değildir... sadece tarafları değil, kamu düzenini de ilgilendiren ehliyetsizlik, kesin hükümsüzlüğün niteliği gereği, sadece ehliyetsiz olan tarafın değil mirasbırakanın da ileri sürebileceği bir sakatlık türüdür. Bunun yanında Piotet'in ehliyetsizliği hukuka ve ahlaka aykırılık ile karşılaştırması da doğru değildir...*”²¹⁹

Miras sözleşmesinin ehliyetsizlik nedeniyle sakat olması halinde bazen tahvil yoluyla ayakta tutulması söz konusu olabilir. Mesela on beş yaşını tamamlamakla birlikte rüştünü kazanmamış bir şahıs miras sözleşmesi ile ölüme bağlı tasarrufta bulunmuşsa, bu miras sözleşmesinin tahvil yoluyla resmi vasiyetname olarak geçerli kabul edilmesi mümkündür. Böylece mirasbırakanın son arzuları yerine getirilmiş olacaktır.

Aynı şekilde mirasbırakanın ehil olması ancak karşı tarafın ehliyetinde sakatlık olması halinde de, mirasbırakan açısından bir hükümsüzlük söz konusu olmadığından,

²¹⁸ Dural, Miras Sözleşmesi s.76 vd; Antalya, Feragat s.141 vd.; Antalya, Miras s.143 vd.

²¹⁹ Dural, Miras Sözleşmesi s.76 vd.

şekil şartlarını yerine getiriyorsa, miras sözleşmesi tahvil yoluyla resmi vasiyetname olarak ayakta tutulabilecektir.²²⁰

Yabancılık unsuru taşıyan intikallerde mirasbırakanın ehliyeti için MÖHUK m.22 uyarınca kendi milli hukukuna bakmak gerekecektir.

2) Şekle Aykırılık

Şekle aykırılığın ölüme bağlı tasarrufu nasıl etkileyeceğini incelemeyen önce, ölüme bağlı tasarrufların hangi şekil şartlarına uygun olarak düzenlenmeleri gerektiğini inceleyelim.

2.1 Genel olarak

Kanun koyucu ölüme bağlı tasarrufları sıkı şekil şartlarına bağlamıştır. Zira, ölüme bağlı tasarruflar hükümlerini düzenledikleri tarihten çok sonra doğurabilecekleri için şekle uymanın bir çok yararı vardır. Ölüme bağlı tasarruflar mirasbırakanın ölümünden sonra hüküm ifade edecekleri için, kesinlik ve açıklıkları ancak belli şekil şartlarına uymaları ile sağlanabilecektir. Ayrıca şekle uyma zorunluluğu hukuki işlem yapan kişinin acele karar vermesini önlemeyi amaçlar. Bu amaç ölüme bağlı tasarruflar bakımından da söz konusudur. Şekil sayesinde gerçek ve kesin bir ölüme bağlı tasarrufla, bir ölüme bağlı tasarruf projesini birbirinden ayırabiliriz. Şeklin bir diğer faydası da ölüme bağlı tasarrufun tahrif edilmeden ele geçmesini sağlamaktır.²²¹

2.2 Vasiyetnamelerin Şekli

MK m. 531'e göre "*Vasiyet, resmi şekilde veya mirasbırakanın el yazısı ile ya da sözlü olarak yapılabilir.*" Kanun üç şekilde vasiyetname düzenlenebileceğini hükme bağlamıştır. Bunlardan resmi vasiyetname ile el yazılı vasiyetname olağan vasiyetname şekilleridir. Sözlü vasiyetname ise istisnai hallerde düzenlenebilir. Sözlü vasiyetname ancak mirasbırakanın resmi ya da el yazılı vasiyetname düzenleme imkanının olmadığı hallerde düzenlenebilir.²²²

²²⁰ Kocayusufpaşaoğlu, age. s. 146; Dural, Miras Sözleşmesi s.78

²²¹ Kocayusufpaşaoğlu, age s.156; Dural/Öz, age. s.60,61

²²² Kocayusufpaşaoğlu, age s.157

Vasiyetname hangi ülkede yapılıyorsa, şekil kuralları bakımından o ülke kanunlarına tabidir.²²³

2.2.1 El yazısı ile vasiyetname

2.2.1.1 Genel olarak

Kanunun el yazılı vasiyetname için öngörmüş olduğu şekil şartları, Borçlar Hukukundaki adi yazılı şekil şartlarından ağırdır. Borçlar Hukukunda sadece imzanın, borç altına giren şahsın el yazısı ile olması yeterli iken (BK m.14/I), el yazılı vasiyetnamede düzenleme tarihi de dahil olmak üzere tüm metnin mirasbırakanın el yazısı ile olması şarttır. Ayrıca imzanın da vasiyetçinin el yazısı ile olması aranmakta, mekanik bir araçla atılan imza, ya da parmak basma gibi yöntemler kabul edilmemektedir (MK m.538/I).²²⁴

El yazılı vasiyetnamenin, yok olma, bulunamama, kolayca tahrif edilme, açıkça anlaşılabilir olmama, gerçek vasiyetname ile vasiyetname projesinin birbirinden ayrılmasında güçlük yaratma, mirasbırakanın hukuka aykırı etkilere açık olması gibi bir takım mahzurları vardır. Bunun yanında, kolay, çabuk ve masrafsız olarak son arzuların ortaya konulmasına ve vasiyetnamenin yapıldığı hususunun ve içeriğinin gizlenebilmesine imkan tanıma gibi bir takım faydaları vardır.²²⁵

2.2.1.2 El yazısı ile vasiyetnamenin şekil şartları

MK m.538/I uyarınca el yazılı vasiyetnamenin yapıldığı yıl, ay ve gün gösterilerek başından sonuna kadar mirasbırakanın el yazısı ile yazılmış ve imzalanmış olması zorunludur.

El yazılı vasiyetnamede zorunlu unsur olarak eski kanunun 485inci maddesinde yer alan “tanzim edildiği mahal” koşulu, yeni MK m.538’de yer almamaktadır. Madde gerekçesine göre “...El yazılı vasiyetnamede yer koşulu, Fransız Medeni Kanunu’nun 970inci maddesinde mevcut değildir. Hem 1971 tarihli hem de 1984 tarihli Öntasarılarda da yer koşuluna yer verilmemiştir. Bu nedenle (mahal) yer koşulu maddeye

²²³ Y.2.HD., T.14.04.1977, E.2740, K.3201 (Özüğür, age s.443); Y.2.HD., T.22.02.1994, E.1488, K.1887 (İnal, age s.180); Y.2.HD., T.15.4.1963, E.2257, K.2397 (Şener, age s.175); Y.2.HD., T.18.09.1956, E.3796, K.4472 (Dalamanlı, Lütfü, Miras Hukuku Tatbikatı, Ankara 1975, age s.143)

²²⁴ Hatemi, age s.78; Dural/Öz, age s.77

²²⁵ Kocayusufoğlu, age s.192; Antalya, Miras s.99; Dural/Öz, age s.77 vd.; Dural, El Yazısı ile Vasiyetname, İstanbul 1967, s.12 vd.;

alınmamıştır.”²²⁶ Yeni Medeni Kanunda yer almaması nedeniyle, şekil şartlarını incelerken düzenleme yeri konusuna değinmeyeceğiz. Ancak el yazılı vasiyetnamenin düzenlendiği yerin belirtilmesi şartının hükümden çıkarılmasının yerinde bir düzenleme olduğunu ifade etmekte fayda vardır. Favor testamenti (vasiyetname lehine yorum) ilkesi uyarınca mirasbırakanın son arzularını mümkün olduğunca hayata geçirmekte fayda vardır. Diğer tüm şartlara uygun olarak düzenlenmiş olan bir el yazılı vasiyetnamenin, mirasbırakanın vasiyetnamesini düzenlediği yeri yazması gerektiğini bilmemesi ya da dalgınlıkla yazmaması halinde o vasiyetnamenin iptal edilmesi favor testamenti (vasiyetname lehine yorum) ile bağdaşmaz.

2.2.1.2.1 Vasiyetname metni

MK m.538/T'e göre “ *El yazılı vasiyetnamenin yapıldığı yıl, ay ve gün gösterilerek başından sonuna kadar mirasbırakanın el yazısıyla yazılmış ve imzalanmış olması zorunludur.*” Görüldüğü gibi kanun, el yazısı ile yapılan vasiyetnamelerin, düzenleme tarihi de dahil olmak üzere, baştan sona kadar mirasbırakanın el yazısı ile yazılmış olmasını aramaktadır.²²⁷ El yazısı ile vasiyetname bir makine ile yazılamaz ya da bir kısmı matbaada basılmış olan vasiyetnameler kullanılamaz. Kanunkoyucunun bu kadar sert şekil şartları getirmiş olmasındaki amaç, vasiyetnamelerin gerçekliğinin ve o kişi tarafından yapıldığının tespit edilmesini temin edebilmektir. Çünkü her şahsın kendine özgü bir yazısı vardır.²²⁸ Böylece vasiyetname, vasiyetçinin kendi yazısının aranması suretiyle tahriflere karşı korunur.²²⁹

El yazısı ile vasiyetname sadece okuma- yazma bilenlerin düzenleyebileceği bir ölüme bağlı tasarruftur. Ayrıca okuma yazma bilmelerine rağmen bedeni engelleri sebebiyle, hiç bir şekilde yazı yazamayan kimseler de el yazısı ile vasiyetname düzenleme imkanından mahrumdurlar.²³⁰

Kanun, vasiyetnamenin mirasbırakanın bizzat kendi el yazısı ile yazılmış olmasını aramaktadır. Ancak vasiyetname mirasbırakanın herhangi bir organı ile yazılmış olabilir, yeter ki mirasbırakan tarafından yazılmış olduğu anlaşılabilir. Mesela iki kolu olmayan

²²⁶ İşgüzar, age s.56,57

²²⁷ Y.2.HD., T.29.01.1976, E.479, K.655 (Özüğür, age s.473)

²²⁸ İmre/Erman, age s.68; Dural,Vasiyetname s.16; Dural/Öz, age s.79; Antalya, Miras, s.99; Öztan, age s.144; Ayiter, age s.46

²²⁹ Dural, Vasiyetname, s.16; Dural/Öz, age s.79

²³⁰ Antalya, Miras, s.99

bir kimsenin ayağı ile ya da ağzı ile düzenlemiş olduğu bir vasiyetname geçerlidir.²³¹ Ancak sapasağlam bir kişinin, elleri dururken başka bir organı ile vasiyetname yazması halinde animus testandi (vasiyetname yapma iradesi) nin varlığından söz edilemeyecektir. Böyle bir durumda ciddi bir vasiyetnamenin varlığından bahsedilemeyecektir. Bu sebeple bu vasiyetname şekle aykırılıktan dolayı iptal edilebilir değildir; ancak, animus testandi (vasiyetname yapma iradesi) bulunmadığı için yoklukla sakattır.²³²

Mirasbırakanın bedeni bir zayıflık sebebiyle elini ancak başkasının desteği ile kullanması halinde de el yazılı vasiyetname düzenleyebileceğini kabul etmek gerekir. Vasiyetçinin elinin başka bir şahıs tarafından desteklenmiş olması vasiyetnamenin geçerliliğini etkilemez.²³³ Ancak, vasiyetçinin eli sadece desteklenmeli, yürütülmemelidir. Yani, el yazılı vasiyetname mirasbırakanın kendine özgü el yazısının özelliklerini taşımalı, destekleyen şahsın el yazısının özelliklerini almamalıdır. Aksi halde vasiyetnamedeki yazı, mirasbırakanın kendi el yazısı değil, onun elini destekleyen şahsın el yazısı olacağından, mirasbırakan tarafından yazılmış bir vasiyetnamenin varlığından bahsedilemeyecektir.²³⁴

Kanun açıkça mirasbırakanın el yazısını aradığı için, daktilo benzeri mekanik araçlarla yazılan ya da basılı olan vasiyetnameler, mirasbırakan tarafından imzalanmış olsa dahi geçersizdir.²³⁵

Başka bir şahıs tarafından yazılmış olan vasiyetnamenin mirasbırakan tarafından imzalanması halinde bu vasiyetname geçersizdir. Ancak okuma yazma bilen bir kimse, kendi son arzularını bir başkasına yazdırsa, sonra da bu yazılanları kendi el yazısı ile kopya edip imzalarsa, böyle bir vasiyetname geçerli olur. Okuma yazma bilmeyen bir şahsın el yazısı ile vasiyetname düzenlemesi mümkün olmadığı için, başkası tarafından yazılan son arzularını kendisinin kopya edip imzalaması halinde dahi geçerli bir vasiyetnameden söz edilemez. Ancak okumayı bildiği halde yazı yazamayan bir kimse, son arzularını bir başkasına yazdırıp sonra da bu yazılanları kendi el yazısı ile kopya etse, böyle bir vasiyetnamenin geçerli olduğunu kabul etmek gerekir. Zira kanunun el yazısını aramasındaki amaç, vasiyetnamenin gerçekliğini tespiti yarayan, şahsiyeti belli eden bir

---

²³¹ Öztan, age s.144; Eren, İptal s.69; Dural, Vasiyetname, s.17; İmre/Erman, age s.69; Dalamanlı, age s.104; Escher, age s.334; Köprülü, age s.153; Ayiter, age s.46

²³² Dural, Vasiyetname, s.17

²³³ YHGK, T.30.09.1987, E.27, K.686 (İnal, age s.213, 214); Y.2.HD., T.20.02.1986, E.1318, K.1722 (Özğür, age s.468 vd.)

²³⁴ Eren, İptal s.70; Öztan, age s.144; Dural, Vasiyetname s.17; Dural/Öz, age s.79; Escher, age s.334

²³⁵ Y.2.HD., T.11.09.1970, E.2711, K.4508 (Özğür, age s.475); Y.2.HD., T.18.12.1992, E.12304, K.12764 (Özğür, age s.465 vd.)

yazının bulunmasıdır; bu halde böyle bir yazı mevcuttur. Mirasbırakan okuma da bildiğine göre, onun son arzularının aksine bir tasarruf yapması tehlikesi de söz konusu olmayacaktır.²³⁶

El yazısı ile vasiyetname normal olarak kağıt üzerine, kalemle yazılır. Ancak kalem ve kağıt dışında herhangi başka bir malzeme de kullanılmış olsa, diğer şekil şartlarının mevcut olması koşulu ile el yazılı vasiyetname olarak geçerli olacaktır. Yeter ki normal yazı şartlarından uzaklaşmayı gerektirecek haklı bir durum olsun.²³⁷ Mesela esir kampındaki bir kimsenin duvara çivi ile yazdığı son arzuları el yazılı vasiyetname olarak geçerli olur. Ancak normal yazı şartlarından uzaklaşmayı haklı gösterecek bir durum yokken, yani kişi kağıt üzerine kalemle yazabilecek durumda iken, gidip duvara çivi ile yazarsa vasiyetname yapma iradesinin (animus testandinin) varlığından şüphe etmek gerekir. Böyle bir vasiyetname şekle aykırılık sebebiyle değil, fakat vasiyetname yapma iradesinin yokluğu nedeniyle geçersiz olur.²³⁸

El yazısı ile vasiyetname, dış görünüş yönünden her hangi bir şekil şartına bağlanmamıştır. Vasiyetnameye “son arzularımdır” ya da “vasiyetnamemdir” şeklinde bir başlık koyulması şartı yoktur. Bunun yanında, kanunda vasiyetnamenin bağımsız bir belge olması da aranmamıştır. Önemli olan kişinin MK m.538’deki şekil şartlarına uyarak, hukuken bağlayıcı bir tasarrufta bulunma niyetinin varlığıdır. Bu nedenle bir mektup şeklinde yazılmış olan son arzular da, şekil şartlarına uyulmuş olması ve vasiyetname yapma iradesinin bulunması koşulu ile el yazısı ile vasiyetname olarak geçerli olur.²³⁹

El yazısı ile vasiyetnamenin hangi yazı türü ya da hangi alfabe ile yazıldığıнын bir önemi yoktur. Önemli olan vasiyetname yapma niyetinin varlığı ve o yazının vasiyetçinin şahsiyetini belli etmesidir.²⁴⁰ Mesela Arap alfabesi ile yazılmış olan bir el yazılı vasiyetname geçerlidir.²⁴¹

El yazısı ile vasiyetnamenin Türkçe dışında, vasiyetçinin bildiği, başka bir dille yazılmasına engel yoktur.²⁴² Yeter ki animus testandinin (vasiyetname yapma iradesinin) varlığı anlaşılsın. Vasiyetçinin bilmediği bir dilde yazmış olduğu vasiyetname geçersizdir.

²³⁶ Dural, Vasiyetname, s.17,18

²³⁷ İmre/Erman, age s.70 vd.; Kocayusufpaşaoğlu, age s.194; Antalya, Miras, s.99,100; Escher, age s.332; Dural/Öz, age s.79; Dural, Vasiyetname, s.18,19; Berki, Ş., age s.78

²³⁸ Kocayusufpaşaoğlu, age s.194; Dural/Öz, age s.79; Dural, Vasiyetname s.18,19;

²³⁹ Kocayusufpaşaoğlu, age s.194; Dural/Öz, age s.80; Dural, Vasiyetname s.19; İnan/Ertaş/Albaş, age s.173/175; Antalya, Miras s.99; Öztan, age s.145; Escher, age s.332; Ayan, age s.80; Dalamanlı, age s.104

²⁴⁰ Dural, Vasiyetname, s.20; Dural/Öz, age s.80

²⁴¹ Y.2.HD., T.22.12.1949, E.5393, K.6298 (Şener, age s.159)

²⁴² Y.2.HD., T.20.01.1981, E.9577, K.79 (Özüğür, age s.718)

Çünkü vasiyetçi bu yazdıklarının son arzularına uygun olup olmadığını bilmeyecektir.²⁴³ Ancak bu durumda, vasiyetnamenin iptali için açılacak olan davada, iptal sebebi olarak şekle aykırılık değil hata ya da hileye dayanmak gerekir.²⁴⁴

Birden fazla sayfadan oluşan vasiyetnamelerde bu sayfalar arasında bir bağ kurulmuş olmalıdır. Bu bağ sayfaları numaralandırmak şeklinde olabileceği gibi içerik yönünden bir ilginin bulunması ile de elde edilebilir. Sayfalara ayrı ayrı tarih koyulmuş olması ya da sayfaların ayrı ayrı imzalanmış olması şart değildir. Sayfalar arasında bir bağ bulunması koşulu ile bir tek tarih ve en son sayfaya atılmış olan tek bir imza yeterlidir. Sayfalar arasında bir bağ bulunmuyorsa her sayfada ayrı ayrı tarih belirtilmeli ve bütün sayfalar imza edilmelidir.²⁴⁵

Acaba el yazılı vasiyetnamenin yazılmış olduğu kağıdın bir zarf içine konulması halinde, bu zarf ile ölüme bağlı tasarrufların yer aldığı kağıt arasında bir bağ var mıdır? Başka bir ifade ile vasiyetçi el yazılı vasiyetnamesini yazdıktan sonra bu kağıdı bir zarf içine koysa ve sonra da bu zarfın üstüne imza atmış olsa şekil şartlarını yerine getirmiş olur mu? İmzanın, imzalanmamış olan vasiyetnamenin bulunduğu zarf üstüne atılması kural olarak geçersizdir. Ancak eğer kağıt üzerine yazılmış olan vasiyetname metni, zarfta da devam ediyorsa, bir bağ bulunduğu kabul edilmelidir. Böylece zarf üstüne atılmış olan imza ile el yazılı vasiyetname şekil şartlarını tamamlamış olur.²⁴⁶ Serozan, vasiyetname metninin zarfta da devam edip etmemesine bakmaksızın zarfın üstünün imzalanabileceği görüşündedir. Yazara göre, imzanın vasiyetçinin kimliğini ve onun vasiyetnameyi düzenleme iradesini yansıtmaya koşuluyla, vasiyetnamenin içine konduğu zarfın üstüne atılan imza geçerli olur.²⁴⁷

Körler alfabesi ile el yazısı ile vasiyetname düzenlenebilir mi? Bu konu tartışmalıdır.²⁴⁸ Bazı yazarlar, körlerin yazı bilmeleri, imzalarının tasdik edilmesi ve imza ettikleri vasiyetnamenin metnine vakıf olmaları şartıyla el yazısı ile vasiyetname düzenleyebileceklerini savunmaktadır.²⁴⁹ Katıldığım diğer görüşe göre ise körler alfabesi ile yazılan bir yazıdan, yazanın kişiliğinin tespit edilmesi mümkün olmadığından, körler

---

²⁴³ Eren, İptal s.69; Dural, Vasiyetname s.23; İnan/Ertaş/Albaş, age s.175; Köprülü, age s.153

²⁴⁴ Dural, Vasiyetname s.23

²⁴⁵ Kocayusufpaşaoğlu, age s.194; Eren, İptal s.69; Escher, age, s.332; Dural, Vasiyetname s.20; Öztan, age s.145

²⁴⁶ Escher, age s.332,

²⁴⁷ Serozan/Engin, age s.220

²⁴⁸ Tartışmalar için bkz. Dural, Vasiyetname s.21 vd.

²⁴⁹ Eren, İptal s.69; Gönensay/Birsen, age s.108; İnan/Ertaş/Albaş, age s.175; Escher, age s.334

alfabesi ile el yazısı ile vasiyetname düzenlenemeyeceği kabul edilmelidir.²⁵⁰ Aynı şekilde mors alfabesi de sadece nokta ve çizgilerden oluştuğu için, yazıdan kişilik tespiti yapmak mümkün değildir. O halde mors alfabesi için de aynı sonuca varmak gerekir.²⁵¹

Steno ile el yazısı ile vasiyetname düzenlenebilir düzenlenemeyeceği de ayrı bir tartışma konusudur.²⁵² Stenoda, yazanın kişiliğini tespit etmek mümkündür. Ancak steno genelde taslak yazılar için kullanılmaktadır. Bu nedenle steno ile yazılmış olan bir vasiyetnamenin, bir vasiyetname projesi olma şüphesi ağır basacaktır. El ile yazılmış olma şartını gerçekleştirmiş olmasına rağmen, stenoda animus testandi (vasiyetname yapma iradesi) yönünden şüphe edilmesi gerekir.²⁵³

Vasiyetçinin beyaza imza atması halinde, yani önce boş bir kağıdı imzalayıp sonra üzerine son arzularını yazması halinde, bu vasiyetname geçerli olur mu? Kanunda, resmi vasiyetnamenin aksine, el yazısı ile vasiyetnamede şekil şartlarının belli bir sırayı takip etmesi gerektiği hususunda bir hüküm bulunmamaktadır. O halde vasiyetçi istediği sırayı takip edebilir. Yani önce imzayı atıp, sonra metni yazabilir.²⁵⁴

Vasiyetnamenin tamamının vasiyetçinin el yazısı ile yazılması şarttır. Buna rağmen vasiyetnamenin bir kısmının üçüncü şahıslar tarafından veya mekanik bir araçla yazılmış olması halinde ne olur? Üçüncü bir kişi ya da mekanik bir araçla yazılmış olan kısımların akıbeti bellidir. Bu kısımlar MK m.538/I'de aranan şekil şartlarına uymadıkları için, ne zaman yazılmış olurlarsa olsunlar geçersizdirler.²⁵⁵

Üçüncü bir kişi ya da mekanik bir araçla yazılmış olan bu kısımların vasiyetnamenin tamamına etkisi nedir? Bu konunun çözümü aşağıdaki iki sorunun cevaplandırılmasına bağlıdır:

1- Üçüncü bir kişi ya da mekanik bir araçla yazılmış olan bu kısımlar, vasiyetçinin bilgisi ve rızası ile mi, yoksa onun bilgisi dışında mı yazılmışlardır?

2- Bu kısımlar vasiyetname düzenlenirken mi yoksa vasiyetname tamamlandıktan sonra mı eklenmişlerdir?

Eğer bu kısımlar vasiyetçinin bilgisi ve rızası dışında gerçekleşmişlerse ne zaman kaleme alındıklarının bir önemi yoktur. İster vasiyetname tamamlandıktan sonra ister

---

²⁵⁰ İmre/Erman, age s.69; Dural/Öz, age s.80; Öztan, age s.145

²⁵¹ Dural/Öz, age s.80

²⁵² Tartışmalar için bkz. Dural Vasiyetname s.20 vd.

²⁵³ Escher, age s.334; Dural/Öz, age s.80

²⁵⁴ Dural, Vasiyetname, s.23

²⁵⁵ Dural/Öz, age s.81; Dural, Vasiyetname s.24

henüz tamamlanmadan önce eklenmiş olsunlar sonuç aynıdır. Bu kısımlar vasiyetçinin iradesini yansıtmadıkları için hukuken yazılmamış sayılırlar, yani yok hükmündedirler ve her zaman bir olumsuz tespit davasına konu olabilirler. Vasiyetçinin kendi yazısı ile yazılmış olan kısımlar geçerli olarak kalır.²⁵⁶

Eğer bu kısımlar, vasiyetname düzenlenip tamamlandıktan sonra, mirasbırakanın rızası ile eklenmişlerse; şekil şartlarına uyularak önceden yapılmış olan el yazılı vasiyetname geçerli olurken sonradan eklenen bu kısımlar geçersiz olur. Çünkü vasiyetname şekil şartlarına uygun olarak tamamlanmıştır. Sonradan şekil şartlarına uymayan kısımların eklenmesi kural olarak vasiyetnamenin tamamının iptaline yol açmaz.(MK m.557/b.4) Sadece bu ekler geçersiz olur, vasiyetnamenin diğer kısımları geçerliliğini korur.²⁵⁷ Ancak bu kısımlar olmadan vasiyetname bir anlam ifade etmiyorsa ya da bu kısımlar olmasa idi vasiyetnamenin hiç yapılmayacağı anlaşılıyorsa vasiyetnamenin tamamı geçersiz olur.(BK m.20/II)²⁵⁸

Üçüncü bir kişi ya da mekanik bir araçla yazılan kısımlar daha vasiyetname tamamlanmadan, vasiyetçinin bilgisi dahilinde yazılmışlarsa, vasiyetnamenin tamamını nasıl etkileyecekleri hususu tartışmalıdır.²⁵⁹ Bazı yazarlara göre, bu eklerin, vasiyetnamenin esaslı noktaları ile ilgili olup olmadıklarına bakılmaksızın, vasiyetnamenin tamamını geçersiz kılacağını kabul etmek gerekir. Çünkü MK m.557/b.4 esaslı noktalara ilişkin olup olmama hususunda hiç bir ayırım yapmadan, bütün şekil eksikliklerini iptal sebebi saymaktadır. Bu görüşe göre sadece üçüncü kişiler ya da mekanik bir araçla yazılmış olan kısımları geçersiz sayıp, vasiyetnamenin diğer kısımlarını ayakta tutmak MK m.558/III'e aykırıdır. Çünkü kısmi geçersizlik hallerini sayan MK m.558/III'te, vasiyetnamenin bir kısmının üçüncü bir kişi ya da mekanik bir araçla yazılmış olması hususuna yer verilmemiştir.²⁶⁰ Bu görüşe karşı çıkan yazarlara göre ise vasiyetçinin bilgisi dahilinde, henüz vasiyetname tamamlanmadan yazılan bu kısımlar vasiyetnamenin tamamının geçersiz olmasına neden olmaz. Vasiyetnamenin tamamının geçersiz (iptal edilebilir) sayılabilmesi için, ya bu kısımların vasiyetnamenin esaslı noktaları ile ilgili

---

²⁵⁶ Kocayusufpaşaoğlu, age s.199; İnan/Ertaş/Albaş, age s.176; Serozan/Engin, age s.221; Öztan, age s.145; Dalamanlı, age s.104; Escher, age s.335; Ayiter, age s.45; Köprülü, age s.160

²⁵⁷ Kocayusufpaşaoğlu, age s.198; Dural, Vasiyetname, s. 28, 29; Dural/Öz, age s.81,82

²⁵⁸ Dural, Vasiyetname, s. 29; Dural/Öz, age s.82; Aksi görüş için bkz: Kocayusufpaşaoğlu, age s.198. Yazar'a göre; "Vasiyetçinin sonradan eklenen ve şekil eksikliği sebebiyle iptal edilen kısımlar olmaksızın, vasiyetnameyi ayakta tutmak isteyip istemediği de araştırılmaz."

²⁵⁹ Bu tartışmalar için bkz. Kocayusufpaşaoğlu, age s.195 vd.; Dural, Vasiyetname s.25 vd.

²⁶⁰ Dural, Vasiyetname s.27 vd.; Dural/Öz, age s.81

olması (mesela vasiyet alacaklısının ya da atanmış mirasçının adı, ölüme bağlı kazandırmanın konusu ya da kapsamı vb.), ya da bu kısımlar olmadan vasiyetnamenin bir anlam ifade etmemesi veya vasiyetçinin, bu kısımlar olmasa idi vasiyetnameyi hiç düzenlemeyeceğinin anlaşılması gerekir. Aksi halde sadece bu kısımlar geçersiz olur, vasiyetnamenin diğer kısımları geçerliliklerini korumaya devam eder.²⁶¹

Vasiyetname tamamlanmadan önce bizzat mirasbırakan tarafından yapılan eklemeler ve düzeltmeler için ayrıca düzeltme tarihinin belirtilmesine ve imzaya gerek yoktur. Ancak vasiyetname tamamlandıktan sonra, vasiyetçi kendi el yazısı ile eklemeler yapmak isterse, bu eklemeler için de el yazısı ile vasiyetnamede aranan şekil şartları aranır. Bu eklemeler, yeni bir tasarruf niteliği taşırlar. Bu nedenle eklemeler yapıldıktan sonra ayrıca tarih belirtilmeli ve imza atılmalıdır.²⁶² Ancak sonradan yapılan bu ek ya da değişiklikler, vasiyetnameye yeni bir şey eklemeyip sadece mevcut olan hükümleri açıklamak amacıyla eklenmişlerse yeni bir tasarruf niteliği taşımazlar. Bu sebeple ayrıca tarih ve imzaya gerek olmaksızın geçerli olurlar.²⁶³

Vasiyetname tamamlandıktan sonra mirasbırakan tarafından yapılan ilaveler için ayrıca tarih belirtilmemiş ve imza atılmamışsa sadece bu ekler geçersiz olur vasiyetnamenin diğer kısımları geçerliliğini korumaya devam eder. Ancak sonradan yapılan bu ilaveler olmadan mirasbırakanın vasiyetnamenin diğer kısımlarını da yapmayacağı anlaşılıyorsa vasiyetnamenin tamamı geçersiz olur.²⁶⁴

Vasiyetçinin, vasiyet şeklinden mahrum olan belgelere yapmış olduğu atıflar geçersizdir. Bu nedenle şekil eksikliği sebebiyle geçersiz olan bir vasiyetnamenin, daha sonra düzenlenen bir vasiyetnamede geçerli olacağının beyan edilmiş olması hüküm ifade etmez.²⁶⁵

2.2.1.2.2 Düzenleme Tarihi

El yazılı vasiyetnamede düzenleme tarihinin bulunması ve bu tarihin mirasbırakanın el yazısı ile yazılmış olması şarttır. (MK m.538/I) Düzenleme tarihinin de

---

²⁶¹ Kocayusufpaşaoğlu, age s.196 vd.; İnan/Ertaş/Albaş, age s.177; İmre/Erman, age s.70; Serozan/Engin, age s.221; Ayiter, age s.45

²⁶² Kocayusufpaşaoğlu, age s.216; Serozan/Engin, age s.220; İmre/Erman, age s.70; Öztan, age, s.145; Antalya, Miras, s.100; Eren, İptal s.74; Köprülü, age s.159

²⁶³ Kocayusufpaşaoğlu, age s.217; Köprülü, age s.159,160

²⁶⁴ Öztan, age s.145

²⁶⁵ Escher, age s.335; Eren, İptal s.78

bütün metin gibi el yazısı ile yazılmış olması şart olmakla beraber, yüz yılı basılı olup on ve bir yılı el yazısı ile yazılmış olan tarihleri de geçerli kabul etmek gerekir.²⁶⁶ Tarihin tamamının basılı ya da üçüncü bir şahıs tarafından yazılmış olması iptal sebeplerindedir.²⁶⁷

Tarih şartı için yıl, ay ve günün belirtilmesi yeterlidir, ayrıca saatin belirtilmesine gerek yoktur.²⁶⁸

Düzenleme tarihi genel olarak gün, ay ve yıl şeklinde gösterilir. Ancak vasiyetnamede tarihin bu şekilde gösterilmesi şart değildir. Tarihin belirli bir yılın, belirli bir ayın, belirli bir günü olduğu kesin olarak saptanabiliyorsa tarih şartı gerçekleşmiş olur. Hangi tarihte gerçekleştiği kesin olarak saptanabilen bir olaya ya da bir bayram gününe yapılan atıflar geçerli bir tarih için yeterlidir. Mesela vasiyetnamede yer alan 2000 yılının Kurban Bayramının üçüncü günü, Hukuk Fakültesinden mezun olduğum gün şeklindeki ifadeler tarih şartı için yeterlidir.²⁶⁹ Buna karşılık 2000 yılının Kurban Bayramı şeklindeki bir ifade tarih şartının gerçekleşmesi için yeterli değildir. Çünkü, Kurban bayramı dört gün devam etmektedir. Vasiyetnamenin bu günlerden hangisinde düzenlendiği vasiyetname içi ve dışı olgularla kesin olarak belirlenemez ise, düzenleme tarihi de kesin olarak saptanamayacağı için geçerli bir tarihten söz edilemez.²⁷⁰

El yazısı ile vasiyetnamede düzenleme tarihinin belirtilmesinin bir takım faydaları vardır. Vasiyetçinin, vasiyetnameyi düzenlediği esnada vasiyetname yapma ehliyetine sahip olup olmadığının ve birden çok vasiyetname bulunması halinde, bunlardan hangisinin önce hangisinin daha sonra yapıldığının tespiti düzenleme tarihinin faydalarındandır.²⁷¹ Ayrıca vasiyetnamede düzenleme tarihinin yer alması vasiyetname ile vasiyetname projesinin birbirinden ayrılmasını temin eder.²⁷² Dural, düzenleme tarihinin vasiyetnamede bulunması zorunluluğunun, doktrin tarafından ileri sürülen bütün bu faydaları temin etmediği kanaatindedir. Yazara göre, vasiyetnameye düzenleme tarihinin koyulmasındaki amaç, sadece gerçek vasiyetname ile vasiyetname projesini birbirinden

²⁶⁶ Kocayusufpaşaoğlu, age s.199; Dural/Öz, age s.84; Köprülü, age s.156

²⁶⁷ Dural/Öz, age s.84

²⁶⁸ Eren, İptal, s.70; Kocayusufpaşaoğlu, age s.200

²⁶⁹ İmre/Erman, age s.73; Dural, Vasiyetname, s.33; Dural/Öz, age s.82; Eren, İptal s.71; İnan/Ertaş/Albaş, age s.179; Ayan, age s.80; Köprülü, age s.81; Ayiter, age s.46; Gönensay/Birsen, age s.109; Aybay, Miras s.38; Zevkliler, age s.254

²⁷⁰ Dural/Öz, age s.82; Dural, Vasiyetname s.33

²⁷¹ Kocayusufpaşaoğlu, age s.200; Köprülü, age s.155; Eren, İptal s.71; Öztan, age s.146; İmre/Erman, age s.72; Antalya, Miras s.100; İnan/Ertaş/Albaş, age s.178; Ayan, age s.80; Ayiter, age s.46; Berki, Ş., age s.77; Gönensay/Birsen, age s.108

²⁷² Kocayusufpaşaoğlu, age s.200; Dural/Öz, age s.83; Antalya, Miras s.100

ayırmaktır. Düzenleme tarihinin aranması, vasiyetnamenin geçerliliğini temin eden bir şekil şartından başka bir şey değildir.²⁷³

Vasiyetnamede birden çok tarihin yer alması, vasiyetnamenin birden çok günde yapıldığı anlamını taşır ve vasiyetnamenin geçerliliğini etkilemez.²⁷⁴

Vasiyetnamenin yazılmasının birden fazla gün devam etmesi halinde vasiyetnameye hangi tarihin koyulması gerektiği hususu tartışmalıdır.²⁷⁵ Bazı yazarlar, vasiyetnamenin yazılmasının devam ettiği bütün günlerin tarihinin atılacağını, bunun yanında bütün vasiyetnameye tek bir tarih olarak vasiyetnamenin tamamlandığı günün tarihinin atılmasının da geçerli olacağını savunurlar.²⁷⁶ Bazı yazarlar ise vasiyetnamenin yazılmasının birden fazla gün sürmesi halinde vasiyetnamenin tamamlandığı tarihin atılması gerektiğini savunurlar.²⁷⁷ Kanaatimizce, vasiyetnamenin düzenlendiği safhalarından herhangi birinin tarihinin atılmış olması yeterlidir. Vasiyetnamenin yazılmasının devam ettiği bütün günlerin tarihinin ya da mutlaka vasiyetnamenin tamamlandığı anın tarihinin belirtilmiş olması aranmamalıdır.

El yazılı vasiyetnamede tarihin bulunması şarttır (MK m.538). Bu sebeple düzenleme tarihi belirtilmemiş olan el yazılı vasiyetname şekil eksikliği sebebiyle iptal edilebilir(MK m.557/b.4). Acaba el yazılı vasiyetnamede bulunması gereken bu tarihin doğru olması şart mıdır? Bu konu tartışmalıdır.²⁷⁸ Bazı yazarlar, el yazılı vasiyetnamede düzenleme tarihinin bulunmasının şekil şartı olarak zorunlu olduğunu, ancak doğru olmasının şart olmadığını savunurlar.²⁷⁹ Bu görüşün karşısında yer alan yazarlar ise düzenleme tarihinin amaçlarından hareket ederek, el yazılı vasiyetnamede yer alan tarihin doğru olması gerektiğini savunurlar.²⁸⁰

Dural'a²⁸¹ göre tarihin doğru olmasını aramamak daha yerinde olur. Yazara göre vasiyetnamede tarihin bulunması sadece bir şekil şartıdır. Tarihin doğru olması gerektiğini savunan yazarların ileri sürdüğü, ehliyetin tespiti ve birden çok vasiyetname arasındaki sıranın tayin edilmesi hususu tarihin sadece bir şekil şartı olarak kabul edilmesi ile de

²⁷³ Yazarın bu konudaki görüş ve eleştirileri için bkz. Dural, Vasiyetname s.34 vd.

²⁷⁴ Dural, Vasiyetname s.33; Dural/Öz, age s.82

²⁷⁵ Tartışmalar için bkz. Kocayusufpaşaoğlu, age s.204 vd.; Dural, Vasiyetname s.42 vd.

²⁷⁶ Bu görüşteki yazarlar : İmre/Erman, age s.73 vd.; İnan/Ertaş/Albaş, age s.179; Öztan, age s.147

²⁷⁷ Bu görüşteki yazarlar: Eren, İptal s.73

²⁷⁸ Tartışmalar için bkz. Kocayusufpaşaoğlu, age s.201 vd.; Dural/Vasiyetname s. 42 vd.

²⁷⁹ Dural, Vasiyetname s.52 vd.; Antalya, Miras s.101 vd.; Ayrıca bu görüşte olan diğer yazarlar için bkz. Dural, Vasiyetname s.48 vd.

²⁸⁰ Bu görüşteki yazarlar İmre/Erman, age s.72 vd.; Eren, İptal s.71; Kocayusufpaşaoğlu, age s.208 vd.; İnan/Ertaş/Albaş, age s.179; Gönensay/Birsen, age s.109

²⁸¹ Dural, Vasiyetname s.52 vd.

mümkündür. Vasiyetnamede yanlış ya da doğru bir tarihin bulunması yeterlidir. Ehliyetten şüphe edilmekte ise, her türlü delille vasiyetnamenin tarihinin yanlış olduğunun ve gerçek düzenleme tarihinde, vasiyetçinin ehliyetsiz olduğunun ispat edilmesine imkan verilerek, ehliyet yönünden doğruluğu arayan yazarlarla aynı sonuca varılmış olunur. Yazara göre, kanunun düzenleme tarihini aramasının tek sebebi, gerçek vasiyetname ile vasiyetname projesinin birbirinden ayrılmasını sağlamaktır. Başka bir ifadeyle, düzenleme tarihi vasiyetnameye bir resmiyet veren, vasiyetçiyi, hukuken bağlayıcı bir irade beyanında bulunmakta olduğu yönünde uyarıcı bir şekil şartıdır. Doğru tarih kadar yanlış tarih de bu şekil şartını karşılamaktadır.

Kocayusufpaşaoğlu'na²⁸² göre ise vasiyetnamede bulunan tarihin doğru olması, yani gerçek düzenleme tarihini ifade etmesi gerektiği kabul olunmalıdır. Bu (her zaman gerçekleşme şansı olmayan ve değeri bazı hallerde tartışma götürülen) çeşitli amaçlara hizmet eden bir sıhhat şartıdır. Yazara göre, vasiyetnamede yer alan tarih, aksi ispat edilmedikçe doğru sayılacaktır. Söz konusu tarihin yanlışlığı, vasiyetname içi ve dışı her türlü delille ispatlanabilir. Bu ispat başarıya ulaştıktan sonra, davalının doğru tarihi ispat ederek vasiyetnameyi kurtarmak imkanı olmalıdır. Davalının doğru tarihi ispat etmek üzere vasiyetname içi veya dışı her türlü olgudan yararlanabileceğini kabul etmek gerekir. Davalının doğru tarihi her türlü delille ispat ederek vasiyetnameyi kurtarabilmesi için, bunun bir beyan hatası sonucu vasiyetnameye yanlış geçmiş olması zorunlu değildir. Her türlü hata, tarihin düzeltilmesine elverişlidir. Yazar daha da ileri giderek, vasiyetçinin kasten attığı yanlış tarihin bile düzeltilmesinin caiz sayılması gerektiğini savunur. Sadece objektif bir olgu olan tarihin yanlış olması önem taşımamalı, vasiyetçinin ne gibi subjektif etkiler altında vasiyetnamesine yanlış bir tarih koyduğu tamamen ihtilafın dışında tutulmalıdır.

Dural'a göre tarihin kasten yanlış olması halinde animus testandinin (vasiyetname yapma iradesinin) yokluğu sebebiyle el yazılı vasiyetname geçersiz olur.²⁸³ Oysa yazar tarihin doğru olması gerekmediği yönündeki görüşünü açıklarken gerekçelerinden birini şu şekilde ifade etmiştir: *“Birden fazla vasiyetname arasındaki sıranın tespiti için doğru tarihin gerektiği fikri de bizce kabul edilemez. Zira, kanunun belirttiği sınırlar içinde, tasarruf serbestisini haiz olan vasiyetçi, bu tasarruflardan istediğine öncelik tanımak hakkına da sahiptir. Bu sebeple vasiyetçi öncelik tanımak istediği bir vasiyetnamesine,*

²⁸² Kocayusufpaşaoğlu, age s.208 vd.

²⁸³ Dural/Öz, age s.84; Dural, Vasiyetname s.57

*daha sonraki bir tarihi atacak olursa, biz de, bu vasiyetnameyi tarihi yanlış diye iptal edecek olursak, o zaman vasiyetçinin gerçek iradesini ihlal etmiş olmaz mıyız? Bu da hukuki emniyeti zedelemes mi?...*²⁸⁴ Vasiyetçinin öncelik vermek istediği vasiyetnamesine daha sonraki bir tarihi atması, vasiyetçinin kasten yanlış tarih atması değil midir? O zaman animus tesdandi yoktur diyerek vasiyetnameyi geçersiz mi kabul edeceğiz, yoksa vasiyetçinin gerçek iradesini ihlal etmemek için bu vasiyetnameyi geçerli mi kabul edeceğiz?

Kanaatimizce de düzenleme tarihi her zaman gerçekleşme şansı olmayan bazı amaçlara hizmet eden bir sıhhat şartıdır. Bu amaçlara örnek olarak, ehliyetin tespiti ve birden çok vasiyetname bulunması halinde bunların sırasının tespiti gösterilebilir. Düzenleme tarihinin bu amaçlara hizmet edebilmesi için doğru olması gerektiği fikrindeyiz. Ancak bu amaçların her zaman gerçekleşme şansı olmadığını ifade ettik. O halde bu amaçlardan herhangi birinin gerçekleşme şansı olmadığında da ısrarla doğru tarih aramak yersizdir. Mesela ehliyetten şüphe edilmiyorsa, düzenleme tarihinin ehliyeti tespit etme gibi bir amacından da söz edilemez. Bu durumda tarihin yanlış olması sebebiyle el yazılı vasiyetnameyi geçersiz saymak gereksiz bir sertlik olur.

Aynı şekilde ortada sadece bir tane vasiyetname olması halinde, tarihin vasiyetnamelerin sırasını tespit fonksiyonundan söz edilemez. Bu durumda da ısrarla doğru tarih aramak, tarihin yanlış olması halinde vasiyetnameyi geçersiz saymak mirasbırakanın son arzularına saygı ile bağdaşmaz. Dural²⁸⁵, birden çok vasiyetname bulunması halinde de doğru tarih aramamak gerektiği görüşündedir. Yazar, vasiyetçinin istediği vasiyetnamesine öncelik verebileceğini ve öncelik tanımak istediği vasiyetnamesine daha sonraki bir tarih atabileceğini ve bu vasiyetnameyi tarihi yanlış diye iptal etmenin vasiyetçinin gerçek iradesini ihlal edeceğini savunur. Kanaatimizce birden çok vasiyetnamenin söz konusu olduğu durumlarda doğru tarih aramak daha yerinde olacaktır. Vasiyetçi önceden düzenlemiş olduğu vasiyetnameye öncelik vermek istiyorsa sonraki vasiyetnameyi düzenlemesin. Sonraki vasiyetnamesine öncelik vermek istiyorsa zaten doğru tarih atması yeterli olacaktır.

Düzenleme tarihinin gerçek vasiyetname ile vasiyetname projesini birbirinden ayırma amacına da değinecek olursak; kanaatimizce vasiyetnamede bir tarihin bulunması bu amaç için yeterlidir. Tarihin doğru ya da yanlış olması önemli değildir.

---

²⁸⁴ Dural, Vasiyetname s.54

²⁸⁵ Dural, Vasiyetname s.54

Kısaca amaca göre yorum yapılmalıdır. Düzenleme tarihinin belli amaçlara hizmet edebilmesi için doğru olması gerektiği, ancak bu amaçların gerçekleşme ihtimali olmayan hallerde de ısrarla doğru tarih aramanın gereksiz olduğu kanaatindeyim. Bunun yanında, vasiyetnamede yer alan tarihin, aksi ispat edilmedikçe doğru sayılacağı ve söz konusu tarihin yanlışlığının, vasiyetname içi ve dışı her türlü delille ispatlanabileceği düşüncesindeyim. Aynı şekilde doğru tarihin ispatı için de vasiyetname içi veya dışı her türlü olgudan yararlanabileceğini kabul etmek gerekir. Tarihin bir beyan hatası sonucu vasiyetnameye yanlış geçmiş olması zorunlu değildir. Her türlü hata, tarihin düzeltilmesine elverişlidir. Vasiyetçinin kasten attığı yanlış tarihin bile düzeltilmesinin caiz sayılması gerekir. Sadece objektif bir olgu olan tarihin yanlış olması önem taşımalı, vasiyetçinin ne gibi subjektif etkiler altında vasiyetnamesine yanlış bir tarih koyduğu tartışılmamalıdır.²⁸⁶

Doğru olmayan tarih meselesine benzeyen diğer bir mesele de tarihin eksik olmasıdır. Tarih bazen tamamen eksik olabileceği gibi, bazen de kısmen eksik olabilir. Bu durumda eksik olan tarihin tamamlanması için sadece vasiyetname içi olgulardan yararlanılabilir.²⁸⁷ Yanlış tarihte olduğu gibi vasiyetname içi ve dışı olgularla tarihin tamamlanması söz konusu olamaz. Bu farkın nedenine gelince; vasiyetnameye yanlış da olsa bir tarihin koyulmuş olması ile şekil şartı yerine getirilmiş olur. Tarihin doğru ya da yanlış olması şekil değil esas meselesidir. Bu nedenle doğru tarihi ispat etmek için vasiyetname içi ve dışı tüm delillerden yararlanılabilir. Oysa eksik tarih halinde MK m.358/I'nin aradığı şekil şartı bile gerçekleşmemiştir. MK m.538/I vasiyetnamede mutlaka bir tarih bulunmasını şart koştuğuna göre, bu eksikliğin tamamlanması için vasiyetnamenin dışına çıkılması doğru olmaz. Ancak kaynağı vasiyetname içinde olan bazı olguların vasiyetname dışı delillerle açıklanması ya da tamamlanması ile eksik olan tarih tamamlanabilir.²⁸⁸

Düzenleme tarihinin belirli bir yerde bulunması şart değildir. Önemli olan vasiyetname metni, imza ve düzenleme tarihi arasında bir bağ bulunmasıdır. Tarih bir irade açıklaması olmadığı için imza tarafından örtülmesi de şart değildir.²⁸⁹ Hatta el yazılı vasiyetname ile bütünlüğünün tespit edilmesi şartı ile, tarih el yazılı vasiyetnamenin içine konduğu zarfın üzerinde dahi yer alabilir.²⁹⁰

²⁸⁶ Kocayusufpaşaoğlu, age s.208 vd.

²⁸⁷ Dural/Öz, age s.85

²⁸⁸ Kocayusufpaşaoğlu, age s.209 vd.

²⁸⁹ Escher, age s.337; Dural, Vasiyetname s.65; Dural/Öz, age s.85; Köprülü, age s.156

²⁹⁰ Dural, Vasiyetname, s.66; Dural/Öz, age s.85

2.2.1.2.3 İmza

El yazılı vasiyetnamenin geçerlilik şartlarından üçüncüsü de vasiyetnamenin vasiyetçinin el yazısı ile imzalanmasıdır (MK m.538). MK m.538 imzanın mutlaka vasiyetçinin el yazısı ile olmasını aramaktadır. Bu sebeple el yazısı ile vasiyetnamede mühür, damga gibi aletler kullanılmayacağı gibi, parmak basma gibi yöntemler de kullanılamaz. Yani, el yazılı vasiyetname için BK m.14/II ve BK m.15'te sözü geçen imkanlar kullanılamaz.²⁹¹

Öğretilen ve uygulamada imzanın iki fonksiyonu olduğu kabul edilmektedir. Bunlardan ilki, imzanın vasiyetçinin kimliğini belirtme fonksiyonudur. Yani imza ile vasiyetçinin kim olduğu tespit edilir. İmzanın ikinci fonksiyonu ise, vasiyetnameyi kapatma fonksiyonudur. Başka bir deyişle, imza ile, vasiyetçi, vasiyetname metninde yer alan beyanların kendi iradesi olduğunu ifade eder. Böylece imza, bu beyanların bir vasiyetname projesi olmayıp, vasiyetçinin iradesi ile oluşturulmuş gerçek bir vasiyetname olduğunu açıklamış olur.²⁹²

İmza kural olarak öz ad ve soyad ile atılmalıdır (Soyadı Kanunu m.2).²⁹³ Ancak vasiyetçinin kimliğini belirtmesi şartıyla başka şekillerde atılan imzalar da geçerli kabul edilir. Mesela bir kimse lakabını ya da müstear adını kullanarak da imza atabilir. Ya da, özellikle mektup şeklinde yazılmış olan vasiyetnamelerde, *baban*, *annen*, *eşin* gibi ifadeler kullanılarak atılmış olan imzalar da geçerli kabul edilir.²⁹⁴ Ancak vasiyetçinin bu gibi ifadeler kullanması halinde bu ifadelerden vasiyetçinin kimliğinin kesin olarak tespit edilebilmesi şarttır. Aksi halde imza, vasiyetçinin kimliğini belirtme işlevini yerine getiremeyecektir. Böyle bir durumda vasiyetname geçersiz olur.²⁹⁵ Aynı şekilde, vasiyetçinin kimliğinin şüphe götürmeyecek şekilde anlaşılması halinde, imza yerine, sadece ad ve soyadın ilk harflerinin (insiyallerin) yazılması da yeterli olabilir.²⁹⁶

---

²⁹¹ İmre/Erman, age s.74; Kocayusufpaşaoğlu, age s.193; Eren, İptal s.75; Antalya, Miras s.102; İnan/Ertas/Albaş, age s.180; Öztan, age s.148; Köprülü, age s.157; Ayan, age s.80; Ayiter, age s.48; Gönenay/Birsen, age s.109

²⁹² Dural, Vasiyetname s.68; Dural/Öz, age s.86

²⁹³ El yazısı ile vasiyetnamede imzanın nasıl atılması gerektiği yönündeki görüş ve tartışmalar için bkz. Dural, Vasiyetname s.68 vd.

²⁹⁴ Eren, İptal s.76 ; İmre/Erman, age s.75; Dural/Öz, age s.86; Aksi görüş için bkz. Antalya, Miras s.103; İnan/Ertas/Albaş, age s.180; Öztan, age s.148; Köprülü, age s.157; Ayan, age s.80; Ayiter, age s.48; Gönenay/Birsen, age s.109; Escher, age s.336; Zevkliler, age s.254

²⁹⁵ Dural/Öz, age s.86; Eren, İptal s.76

²⁹⁶ İmre/Erman, age s.75; Köprülü, age s.157; Öztan, age s.148; Dural, Vasiyetname s.85

El yazısı ile vasiyetnamede imza nerede olmalıdır?²⁹⁷

İmzanın vasiyetnameyi kapatma işlevi gereği kural olarak vasiyetnamenin sonunda yer alması gerekir. Böylece bir vasiyetname projesinin değil, gerçek bir vasiyetnamenin mevcudiyeti belirlenmiş olur.²⁹⁸ Kural imzanın vasiyetnamenin en sonunda yer alması olmakla beraber, vasiyetnamenin başka bir şekilde kapanmış olduğunun kesin olarak anlaşılması halinde imza, vasiyetnamenin başka bir yerinde yer alabilir.²⁹⁹ Örnek olarak vasiyetname metni sayfanın en sonuna kadar uzamış ve imza atacak yer kalmamıştır. Bu halde, imzanın sayfanın bir kenarına ya da en başına atılmış olması yeterlidir.

İmza, vasiyetnamenin içine konduğu zarf üstüne atılabilir mi?

Dural'a göre imzanın zarf üstüne atılmış olması halinde vasiyetnameyi geçersiz saymak gerekir. Bunun gerekçesi ise imzanın vasiyetnameyi kapatmaması değil, vasiyetnamenin üç şartından biri olan imzanın eksik olması sebebiyle vasiyetnamenin şekil şartlarını tamamlamamış olmasıdır. Yazara göre, zarfın vasiyetnamenin devamı olup olmadığını araştırmak ve ona göre bir sonuca varmak da doğru değildir. Çünkü, bir zarfın, içinde bulunduğu belge ile bir bütün teşkil etmesi söz konusu olamaz.³⁰⁰

Serozan ise vasiyetname metninin zarfta da devam edip etmemesine bakmaksızın, vasiyetnamenin içine konduğu zarfın üstüne atılan imzanın geçerli olacağı görüşündedir. Yazara göre, imzanın vasiyetçinin kimliğini ve onun vasiyetnameyi düzenleme iradesini yansıtması koşuluyla, zarfın üstüne atılmasına bir engel yoktur.³⁰¹

Kanaatimizce, imzanın, imzalanmamış olan vasiyetnamenin bulunduğu zarf üstüne atılması kural olarak geçersizdir. Ancak, vasiyetname metni ile zarf arasında bir bağ varsa, mesela kağıt üzerine yazılmış olan vasiyetname metni zarfta da devam ediyorsa, zarf üstüne atılmış olan imza ile el yazılı vasiyetname şekil şartlarını tamamlamış olur.³⁰² Ancak metin ile imza arasında böyle bir bağ yoksa, vasiyetname dışındaki kaynaklarla, mesela şahit beyanları ile, bu bağ kurulamaz.³⁰³

---

²⁹⁷ Bu konuda ayrıntılı bilgi için bkz. Dural, Vasiyetname s.78 vd.

²⁹⁸ Dural/Öz, age s.86

²⁹⁹ Eren, İptal s.75; Dural/Öz, age s.86,87

³⁰⁰ Dural, Vasiyetname s.87

³⁰¹ Serozan/Engin, age s.220

³⁰² Escher, age s.336; Eren, İptal s.75

³⁰³ Escher, age s.336

Düzenleme tarihini incelerken de belirttiğimiz üzere, düzenleme tarihi bir irade açıklaması olmadığı için imza ile örtülmesi şart değildir, yani tarih imzanın altında yer alabilir. Tarih ile vasiyetname metni ve imza arasında bir bağ bulunması yeterlidir.³⁰⁴

Vasiyetnamenin birden çok sayfaya yazılması halinde, bu sayfalar arasında bir bağ bulunması koşuluyla en son sayfaya atılan bir tek imza yeterlidir. Sayfalar arasında bir bağ bulunmaması halinde bütün sayfaların tek tek imzalanması gerekir.³⁰⁵

Daha önce de değindiğimiz gibi, vasiyetname tamamlandıktan sonra, bizzat vasiyetçi tarafından yapılan ilaveler yeni bir tasarruf niteliğinde oldukları için, bunların da ayrıca imza edilmeleri gerekir.³⁰⁶

İmzanın el yazılı vasiyetnamenin geçerlilik şartlarından biri olduğunu ifade ettik. Acaba el yazılı vasiyetnamede imza bulunmamasının yaptırımı nedir? MK m.538 şekil şartlarına ilişkin bir hüküm olduğuna ve MK m.557/IV şekle aykırılık halinde ölüme bağlı tasarrufun iptali için dava açılabilceğini hükme bağladığına göre, imzanın yokluğu halinde el yazılı vasiyetnamenin iptal edilebilirlik yaptırımına tabi olduğu sonucuna varabiliriz. Ancak, imzanın gerçek bir vasiyetname ile bir vasiyetname projesini birbirinden ayırma fonksiyonu göz önüne alındığında, acaba imzanın yokluğu halinde el yazılı vasiyetnamenin de yok hükmünde olduğu sonucuna mı varmak gerekir? Hatemi bu soruya olumlu yanıt vermektedir. Yazara göre, el yazılı vasiyetnamede imza bulunmaması halinde animus testandi (vasiyetname yapma iradesi) yok sayılır ve vasiyetname yoklukla batıl olur.³⁰⁷ Ayrıca yazar, imzanın vasiyetçinin el yazısı ile atılmamış olması halinde vasiyetnameyi kesin hükümsüz saymak gerektiği görüşündedir.³⁰⁸ Kanaatimizce, imzanın yokluğu halinde animus testandinin yokluğundan şüphe edilebilirse de, imzanın vasiyetçinin el yazısı ile olmaması halinde vasiyetnameyi kesin hükümsüz saymamak gerekir. İmza için diğer şekil şartlarından farklı bir yaptırım uygulamak için herhangi bir sebep yoktur. Kısaca, imzanın MK m.538'deki şekil şartlarına uymaması halinde vasiyetnamenin iptal edilebilirlik yaptırımı ile karşı karşıya olduğu kanaatindeyim.

---

³⁰⁴ Köprülü, age s.156; Dural, Vasiyetname s.65; Dural/Öz, age s.85; Escher, age s.337

³⁰⁵ Kocayusufpaşaoğlu, age s.194; Antalya, Miras s.102; Öztan, age s.148; Escher, age s.332; Dural, Vasiyetname s.20; Eren, İptal s.69; İmre/Erman, age s.75; Köprülü, age s.158

³⁰⁶ Kocayusufpaşaoğlu, age s.216; Eren, İptal s.74/75; Serozan/Engin, age s.220; İmre/Erman, age s.70; Öztan, age s.148; Antalya, Miras s.100; Ayan, age s.81; Ayiter, age s.48

³⁰⁷ Hatemi, age s.80

³⁰⁸ Hatemi, age s.81

2.2.1.3 El yazılı vasiyetnamenin saklanması (tevdii)

MK m.538/II'ye göre “*El yazılı vasiyetname, saklanmak üzere açık veya kapalı olarak notere, sulh hakimine veya yetkili memura bırakılabilir.*” Hükümden de anlaşılacağı üzere, el yazılı vasiyetnamenin saklanmak üzere notere, sulh hakimine ya da yetkili memura³⁰⁹ bırakılması bir zorunluluk olmayıp, vasiyetçinin, vasiyetnamesini kaybolma, üçüncü kişiler tarafından yok edilme ya da tahrif edilme gibi tehlikelere karşı korumak için başvurabileceği bir önlemdir. Yani, vasiyetnamenin saklanması bir geçerlilik şartı değildir.³¹⁰ MK m.538/I'deki şekil şartlarını ihtiva eden bir el yazılı vasiyetname, saklanmak üzere notere, sulh hakimine ya da yetkili memura bırakılsa da bırakılmasa da geçerli olacaktır.

2.2.2 Resmi vasiyetname

2.2.2.1 Genel olarak

Resmi memur, sulh hakimi, noter ya da kanunla kendisine yetki verilmiş bir görevli tarafından, iki tanığın katılmasıyla düzenlenen vasiyetnamedir. (MK m.532) Uygulamada genel olarak noterler tarafından düzenlenen resmi vasiyetnameleri düzenleme yetkisine sahip olan resmi memurlara örnek olarak yabancı ülkelerdeki Türk Konsolosları³¹¹, noter yetkisine sahip mahkeme başkâtipleri (yazı işleri müdürleri) gösterilebilir.³¹² Noter yetkisine sahip olmayan mahkeme başkâtipleri böyle bir yetkiye sahip değildirler. Noter yetkisine sahip olmayan mahkeme başkâtibinin, sulh hakimi adına düzenlediği resmi vasiyetnamenin, sulh hakimi tarafından onaylanması da vasiyetnameyi geçerli hale getirmez.³¹³ Köy muhtarlarının da resmi vasiyetname düzenleme yetkileri yoktur.³¹⁴

Ölünceye kadar bakma sözleşmeleri de resmi vasiyetname şekline tabi oldukları için, mirasbırakanın ediminin bir taşınmazın devri olduğu hallerde tapu sicil memuru da resmi vasiyetname düzenlemeye yetkilidir.³¹⁵ Tapu memuru Tapu Kanunu kurallarına değil

³⁰⁹ Yetkili memurun kim olacağı hususunda, resmi vasiyetname düzenleme yetkisine sahip resmi memurlara ilişkin yapılan açıklamalara bakınız.

³¹⁰ Y.2.HD., T.26.02.1974, E.1079, K.1158 (Dalamanlı, age s.153); Y.2.HD., T.18.09.1956, E.3796, K.4472 (Dalamanlı, age s.152)

³¹¹ Y.2.HD., T.05.02.1980, E.622, K.936 (İnal, age s.184)

³¹² Dural/Öz, age s.61; İşgüzar, age s.53

³¹³ Y.2.HD., T.05.02.1980, E.622, K.936 (İnal, age s.184)

³¹⁴ Y.16.HD.; T.13.10.1989, E.10845, K.14561 (İnal, age s.185)

³¹⁵ Yargıtayın 10.12.1952 tarih ve 4/5 sayılı İBK (İnal, age s.182)

Medeni Kanunun kurallarına uymak zorundadır.³¹⁶ Noterin de Medeni Kanun hükümlerini uygulaması yeterlidir, ayrıca Noterlik Kanunundaki resen düzenlemeye ilişkin şekil şartlarını da yerine getirmesi zorunlu değildir. Yani Noterlik Kanunu kurallarını uygulamamak, Medeni Kanundaki şekil şartlarına uygun olarak düzenlenen resmi vasiyetnamenin geçerliliğini etkilemez. Noterlik Kanunu kuralları noterin disiplin cezası almasına sebep olabilecek düzen kuralları olarak değerlendirilmelidir. Buna karşılık noter, Medeni Kanunun resmi vasiyetnameye ilişkin kurallarını uygulamadan sadece Noterlik Kanunu kurallarını uygular ise vasiyetname geçersiz olur.³¹⁷

MK m.536/I'de şahit ve memurlara ilişkin şartları olumsuz olarak düzenlenmiştir. Bu maddeye göre “*Fiil ehliyeti bulunmayanlar, bir ceza mahkemesi kararıyla kamu hizmetinden yasaklılar, okur yazar olmayanlar, mirasbırakanın eşi, üstsoy ve altsoy kan hısımları, kardeşleri ve bu kişilerin eşleri, resmi vasiyetnamenin düzenlenmesine memur ya da tanık olarak katılamazlar.*” Resmi vasiyetnamenin düzenlenmesine tanık ya da resmi memur olarak katılamayacak olan kişileri iki grupta toplamak gerekir. Fiil ehliyeti olmayanlar, kamu hizmetinden yasaklı olanlar ve okur yazar olmayanlar³¹⁸ mutlak olarak yasaklı olup hiçbir resmi vasiyetnamenin düzenlenmesine katılamazlar.³¹⁹ Bununla beraber mirasbırakanın eşi, alt ve üst soy kan hısımları, kardeşleri ve bu kişilerin eşleri³²⁰ nisbi yasaklı olup, sadece belirli bir kimsenin vasiyetnamesinin düzenlenmesine katılamazlar. Başka herhangi birinin resmi vasiyetnamesinin düzenlenmesine katılmalarında yasak söz konusu olmayacaktır.³²¹

Alt ve üst soy için herhangi bir derece sınırlaması yoktur. Ayrıca mirasçı olup olmamaları da önemli değildir.³²²

Evlatlık ile evlat edinen resmi vasiyetnamenin düzenlenmesine katılması yasaklı olan kişiler arasında sayılmamıştır. Ama evlatlık evlat edinenin altsoyu gibidir. Onun için evlatlık da, evlatlığın eşi de resmi vasiyetnamenin düzenlenmesine katılamaz.³²³ Buna

---

³¹⁶ Kocayfusufpaşaoğlu, age s.157, dn. 3a; Dural/Öz, age s.61; Antalya, Miras s.92

³¹⁷ YHGK'nun 11.3.1970 gün ve 2/1250-117 sayılı kararı (Şener, age s.178,179); Dural/Öz, age s.62; İmre/Erman, age s.79; Öztan, age s.151; Serozan/Engin, age s.216; Antalya, Miras s.92

³¹⁸ Tanıkların okur yazar olması şartı bir çok karara konu olmuştur: Y.2.H.D., T.05.05.1972, E.2899, K.5451; Y.2.H.D., T.1.11.1955, E.5933, K.5451 (Şener, age s.176); Y.2.HD., T.07.05.1956, E.1927, K.2651 (Dalamanlı, age s.141)

³¹⁹ Gönensay/Birsen, age s.104; Dural/Öz, age s.63; İşgüzar, age s.55

³²⁰ Y.2.HD., T.08.03.1977, E.1882, K.1969 (Şener, age s.176 vd)

³²¹ İşgüzar, age s.56; Dural/Öz, age s.63; Gönensay/Birsen, age s.105

³²² Dural/Öz, age s.63

³²³ Y.2.H.D., T.30.01.1973, E.7895, K.419 (Şener, age s.178; Dalamanlı, age s.124); Y.2.HD., T.15.12.1992, E.11143, K.2097 (İnal, age s.206)

karşılık, miras hakkının tek yönlü olduğu düşünüldüğünde (MK m.500/II), evlat edinenin, evlatlığın düzenlediği resmi vasiyetnameye, resmi memur ya da tanık sıfatıyla katılmasında bir sakınca olmadığı sonucuna varılabilir.³²⁴

Boşanmış ya da evliliği iptal edilmiş kişilerin birbirlerinin resmi vasiyetnamesinin düzenlenmesine katılmalarında bir sakınca yoktur. Yasak, evlilik süresince söz konusu olmalıdır.³²⁵ Ancak aynı durum eşlerin kan hısımları için söz konusu değildir, onlar için yasak devam eder. Çünkü MK m.18/II uyarınca kayın hısımlığı, evliliğin sona ermesiyle ortadan kalkmaz.³²⁶

MK m.536/I resmi vasiyetnamenin düzenlenmesine katılması yasak olan kişileri saymaktadır. MK m.536/II ise başka bir yasaktan söz etmektedir. Bu yasaklama, vasiyetnamenin düzenlenmesine katılacak olan kişiler yönünden değil, bu kişiler lehine yapılacak olan tasarruflar yönündendir. MK m.536/I'deki yasağa aykırılık, şekil kurallarına aykırılık teşkil edeceğinden resmi vasiyetnamenin tamamını iptal edilebilir hale getirir. MK m.536/II'deki yasaklamaya aykırılık halinde ise resmi vasiyetname tümüyle sakatlanmaz, sadece söz konusu kişiler lehine yapılmış olan maddi anlamda ölüme bağlı tasarruflar iptal edilebilir. Bu sebeple, MK m.536/II'deki yasağa aykırılığın bir nisbi hükümsüzlük sebebi olduğu söylenebilir.³²⁷

Resmi vasiyetnamenin bizzat resmi memur tarafından kaleme alınması şarttır. Vasiyetçi tarafından hazırlanan vasiyetnamenin, resmi memur tarafından tasdik ve imza edilmesi suretiyle vasiyetnameye resmîyet kazandırılması mümkün değildir.³²⁸

Resmi vasiyetname kaybolma ve tahrif tehlikesi bakımından diğer vasiyetname türlerinden üstündür. Ayrıca resmi memurun katılımı ile yanlış ve geçersiz bir vasiyetname yapma riski de ortadan kalkar. Kısacası vasiyetçinin son arzularının yürürlüğe girmesi büyük ölçüde sağlanmış olur.³²⁹ Ayrıca resmi bir memurun ve iki tanığın katılımı ile vasiyetnamenin ispat kuvveti artar. Resmi sığata sahip bir kişi tarafından hazırlanması,

---

³²⁴ İnan/Ertay/Albay, age s.189

³²⁵ Evlenme sona erse bile eşler arasındaki hısımlığın sona ermeyeceğini, dolayısıyla eşler bakımından da yasağın devam edeceğini savunan görüşe karşı eleştiriler için bkz., Dural/Öz, age s.63 vd

³²⁶ Y.2.HD., T.08.03.1977, E.1882, K.1969 (Şener, age s.176 vd.)

³²⁷ Öztan, age s.150; Dural/Öz, age s.64,65; Gönensay/Birsan, age s.106

³²⁸ Aksi görüş için bkz., Eren, İptal s. 79; İmre/Erman, age s.78, MK m.533'te yer alan "... memur vasiyetnameyi yazar veya yazdırır" şeklindeki ifade, vasiyetnamenin bizzat resmi memur tarafından yazılmasının zorunlu olmadığı anlamına gelmez. Söz konusu hükümden anlaşılması gereken şudur: Resmi memur, vasiyetnameyi ya bizzat yazar ya da katiplerine yazdırır. Resmi memurun katibi de zaten resmi memuru temsil etmektedir. Bu nedenle vasiyetçi tarafından hazırlanmış olan vasiyetnamenin resmi memur tarafından tasdik ve imza edilmesi suretiyle vasiyetnameye resmîyet kazandırılmaz.

³²⁹ Serozan/Engin, age s.215

resmi vasiyetnamenin MK m.7 kapsamındaki resmi belgeler arasında değerlendirilmesini gerektirir. Bu sebeple aksi ispat edilinceye kadar resmi vasiyetnamenin içeriğinin doğruluğu esastır. Vasiyetnamenin hükümsüzlüğünü iddia eden kişi, bunu ispatla mükelleftir.³³⁰

Resmi vasiyetnameye sonradan eklenen çıkıntılarının da vasiyetçi tarafından imzalanması³³¹ ve resmi memur tarafından onaylanması şarttır. Onaylanmayan çıkıntılar geçersizdir.³³²

2.2.2.2 Resmi Vasiyetnamenin Düzenleniş Şekilleri

Medeni Kanunumuz iki çeşit resmi vasiyetname düzenleme şekli öngörmüştür. Bunlardan ilki MK m.533-534'te düzenlenmiş olan vasiyetçi tarafından okunarak ve imzalanarak düzenlenen resmi vasiyetnamedir. İkincisi ise MK m.535'te düzenlenmiş olan mirasbırakan tarafından okunmaksızın ve imzalanmaksızın düzenlenen resmi vasiyetnamedir. MK m.533-534'e baktığımız zaman bu tür bir resmi vasiyetname düzenleyebilmek için okur yazar olmanın şart olduğu anlaşılmaktadır. O halde herhangi bir sebeple okuma yazma iktidarından yoksun olan kimseler, resmi vasiyetname düzenlemek istedikleri zaman MK m.535'te öngörülmüş olan şekilde resmi vasiyetname düzenlemek zorundadırlar.³³³ Okuma yazma bilen bir kişi seçimlik hakka sahiptir. Okuma yazma bilen bir kimse dilerse MK m.533'e göre, dilerse de okuma yazma bilmeyenlerle ilgili olan MK m.535 çerçevesinde resmi vasiyetname düzenleyebilir. Bu şekillerden birisini, hiçbir sebep göstermeksizin seçmek hakkı vasiyetçiye aittir. Seçmenin gerekçesinin vasiyetnamede açıklanmasına da gerek yoktur.³³⁴

Kısmen MK m.533-534'ten, kısmen de MK m.535'ten yararlanılarak resmi vasiyetname (karma resmi vasiyetname) düzenlettirme imkanı da mevcuttur.³³⁵ O halde resmi vasiyetname çeşitlerini üçe ayırarak incelemek gerekir:

- a) okunarak ve imzalanarak düzenlenen resmi vasiyetname
- b) okunmadan ve imzalanmadan düzenlenen resmi vasiyetname

³³⁰ Ayan, age s.77; İnan/Ertaş/Albaş, age s.182

³³¹ Y.2.HD., T.17.06.1963, E.3847, K.3770 (Dalamanlı, age s.140)

³³² Y.2.HD., T.28.22.1991, E.9237, K.14821 (Zevkçiler, age s.167 vd.); Y.2.HD., T.28.11.1989, E.5237, K.14821 (İnal, age s.178)

³³³ Kocayusufpaşaoğlu, age s.160; Dural/Öz, age s.65,66

³³⁴ 26.3.1962 gün ve 23/3 sayılı Yargıtay İçtihadı Birleştirme Kararı (Şener, age s.163); Y.2.HD., T.30.03.1972, E.1039, K.1902 (Şener, age s.165,166)

³³⁵ Kocayusufpaşaoğlu, age s.162; Dural/Öz, age s.66; Öztan, age s.151

c) karma resmi vasiyetname

2.2.2.2.1 Okunarak ve İmzalanarak Düzenlenen Resmi Vasiyetname (MK m.533-534)

Vasiyetçi tarafından okunarak ve imzalanarak düzenlenen vasiyetname iki safhadan oluşur.

a) Birinci Safha

İlk olarak vasiyetçi son arzularını resmi memura bildirir (MK m.533/I, c.1). Vasiyetçinin son arzularını resmi memura nasıl bildirdiğinin bir önemi yoktur, önemli olan doğrudan resmi memura bildirmesidir.³³⁶ Vasiyetçi son arzularını sözlü olarak beyan edebileceği gibi, önceden yazılmış olan metni resmi memura vererek de geçerli bir bildirimde bulunabilir.³³⁷ Vasiyetçinin resmi memura yazılı olarak verdiği son arzularının üçüncü bir kişi tarafından yazılmış olması halinde, resmi memurun, bu yazılı metnin vasiyetçinin son arzularına uygun olduğuna kanaat getirmesi gerekir.³³⁸ Son arzuların resmi memura bildirilmesinin belli bir süre içinde gerçekleşmesi zorunlu değildir. Vasiyetname metninin son halini alması bazen çok uzun bir zamanda gerçekleşebilir.³³⁹

Vasiyetçinin son arzularını bildirmesi üzerine resmi memur, vasiyetnameyi yazar ya da yazdırır ve okuması için vasiyetçiye verir (MK m.533/I, c.2).

Vasiyetçi vasiyetname metnini okur ve metnin son arzularına uygun olması halinde altını imzalar³⁴⁰ (MK m533/II). Vasiyetçinin imzasından sonra resmi memur, vasiyetnameyi tarih koyarak imzalar (MK m533/III). Vasiyetçinin de resmi memurun da imzalarının el yazısı ile olması şarttır. BK m.15'te imza atamayanlar için öngörölmüş olan imkanların, burada uygulanması söz konusu değildir³⁴¹. İmza atamayan kişiler, resmi vasiyetnamelerini MK m.535'e göre yapmak zorundadırlar.³⁴²

---

³³⁶ Dural/Öz, age s.67,

³³⁷ Kocayusufpaşaoğlu, age s.162; Dural/Öz, age s.67; İmre/Erman, age s.80; Öztan, age s.152; Antalya, Miras s.94; Eren, İptal s.79; İnan/Ertaş/Albaş, age s.183; Serozan/Engin, age s.215; Ayiter, age s.51; Ayan, age s.77

³³⁸ Kocayusufpaşaoğlu, age s.162; Dural/Öz, age s.67

³³⁹ Kocayusufpaşaoğlu, age s.163; Dural/Öz, age s.67

³⁴⁰ İmzanın herhangi bir şekilde tabi tutulamayacağına ve şahsın alışkanlıklarına göre istenilen şekilde atılabileceğine dair Y.2.HD.'nin 05.02.1968 gün ve E.6718, K.860 sayılı kararı için bkz., Şener, age s.174

³⁴¹ Kocayusufpaşaoğlu, age s.165; Öztan, age s.152; Dural/Öz, age s.67; Eren, İptal s.80; İmre /Erman, age s.80; Ayiter, age s.51

³⁴² Kocayusufpaşaoğlu, age s.165; Dural/Öz, age s.67;

Resmi memurun tarihi de el yazısı ile yazması zorunlu mudur? MK m.533/III hükmüne bakıldığında bu soruya olumlu cevap vermek gerektiği yönünde bir yorum çıkarılabilirse de öğretime baskın görüş bunun aksini savunmaktadır. Bu yazarlara göre, tarihten daha önemli olan vasiyetname metninin bizzat resmi memur tarafından yazılması zorunlu olmadığına göre (MK m.533/I, c.2) tarihin de, resmi memurun el yazısı ile yazılması bir zorunluluk değildir. Tarihin, basılı, mekanik bir araçla yazılı ya da üçüncü bir kişi tarafından yazılmış olması halinde de geçerli olacağı kabul edilmelidir. Ayrıca tarih, imza gibi yazanın kişiliğine sıkı sıkıya bağlı da değildir.³⁴³

Tarihin gün, ay ve yılı kapsayacak şekilde atılması gerekir, ancak saati kapsamı gerekmez.³⁴⁴ Düzenleme yerinin de belirtilmesine gerek yoktur.³⁴⁵

Vasiyetçinin imzasının metni örtmesi, yani en sonda bulunması gerekir. Çünkü imza, ilgili olduğu metnin imzalayan tarafından kabul edildiği anlamına gelir ve metni kapatır.³⁴⁶ Ancak vasiyetnamenin başka bir şekilde kapanması halinde, metinle imza arasında bir bağ bulunması şartı ile, imzanın sonda yer almaması vasiyetnamenin geçersizliğine neden olmaz. Örnek olarak, vasiyetname metninin son satıra kadar devam etmesi ve altta imza atmak için yer kalmaması halinde imzanın sayfanın bir kenarına atılmış olması halinde de vasiyetname geçerli olacaktır.³⁴⁷ Vasiyetnamenin birden çok sayfadan oluşması halinde en son sayfaya atılacak bir imza yeterlidir, her sayfanın ayrı ayrı imzalanmasına gerek yoktur.³⁴⁸

Resmi memur tarihi ve imzasını vasiyetçinin imzasından sonra atacaktır. Tarihin, resmi memurun imzasının yanında bulunması şart değildir, başka herhangi bir yerde (mesela metnin başında, ortasında) olmasında bir sakıncası yoktur.³⁴⁹ Ancak, vasiyetçinin imzasından sonra, resmi memurun imzasından önce atılmış olması şarttır.³⁵⁰

Resmi memurun imzası bir tasdik niteliğinde olduğu için, vasiyetçinin imzasından sonra atılması şarttır.³⁵¹ Kural olarak resmi memurun imzası, vasiyetçinin imzasının hemen altında olmalıdır. Ancak, vasiyetçinin imzasından sonra olması şartıyla, başka bir yerde

³⁴³ Bu görüşteki yazarlar: Kocayusufpaşaoğlu, age s.165; Eren, İptal s.80; Dural/Öz, age s.68; Aksi görüş için bkz. Dalamanlı, age s.97, Gönensay/Birsen, age s.99; Bazı yazarlar tarihin makine ile yazılabileceğini kabul etmekle beraber, bizzat resmi memur tarafından atılması gerektiği görüşündedirler (İmre/Erman, age s.81).

³⁴⁴ Kocayusufpaşaoğlu, age s.166; Dural/Öz, age s. 68

³⁴⁵ Kocayusufpaşaoğlu, age s.167 vd.; Köprülü, age s.144,145; Dural/Öz, age s.68; Ayan, age s.77

³⁴⁶ İmre, Erman, age s.81; Dural/Öz, age s.68

³⁴⁷ Dural/Öz, age s.68

³⁴⁸ Y.2.HD., T.06.06.1961, E.1462, K.3346 (Özüğür, age s.455vd.; Şener, age s.174,175)

³⁴⁹ Kocayusufpaşaoğlu, age s.166; Dural/Öz, age s.68

³⁵⁰ Dural/Öz, age s.68; Aksi görüş için bkz. Kocayusufpaşaoğlu, age s.166

³⁵¹ Öztan, age s.152; Dural/Öz, age s.68

(mesela tanıkların şerhinden hemen sonra) olması, vasiyetnamenin geçerliliğine etki etmez.³⁵² Vasiyetnamenin birden çok sayfada yer alması halinde vasiyetnamenin bütün sayfalarının resmi memur tarafından onaylanmasına gerek yoktur.³⁵³

Bu safhada tanıkların bulunması zorunlu değildir. Ancak vasiyetçi isterse tanıkların da bu safhaya katılmalarına bir engel yoktur. Tanıkların bu safhaya katılma zorunluluklarının olmaması, bu tür vasiyetnamenin içeriğinin tanıklardan gizlenebilmesini sağlar. Bu da MK m.533/534'e göre yapılan resmi vasiyetnamenin en önemli özelliklerinden biridir.³⁵⁴

b) İkinci Safha

Resmi memurun vasiyetnameye tarih ve imza atması ile ilk safha tamamlanmış olur. İlk safhada bulunmaları zorunlu olmayan tanıkların³⁵⁵ bu safhada bulunmaları şarttır. Bu safhada vasiyetçi, vasiyetnameyi okuduğunu ve bunun son arzularını içerdiğini memurun huzurunda iki tanığa beyan eder (MK m.534/I). Vasiyetçinin, vasiyetname metninin son arzularına uygun olduğunu beyan etmesi yeterlidir, ayrıca metnin içeriğini tanıklara bildirmesi şart değildir (MK m.534/III). Vasiyetçinin beyanının ardından tanıklar, bu beyanın ("*Vasiyetnameyi okudum ve son arzularıma uygun olduğunu gördüm*") kendi önlerinde yapıldığını ve vasiyetçiyi tasarrufa ehil gördüklerini³⁵⁶ vasiyetname altına verecekleri bir şerhle belirtip imzalarlar (MK m.534/II).

Vasiyetçinin, vasiyetnameyi okuduğuna ve onun son arzularına uygun olduğuna dair beyanı yaptıktan sonra, tanıklara ait şerh yazılırken ya da tanıklar imza atarken, ayırt etme gücünü kaybetmesi halinde vasiyetname geçersiz olmaz. Çünkü vasiyetçinin bu safhalara aktif olarak katılması söz konusu değildir. Buna karşılık, vasiyetçinin vasiyetname tamamlanmadan, tanıkların şerh verip vasiyetnameyi imzalamasından önce

---

³⁵² İmre/Erman, age s.82; Kocayusufpaşaoğlu, age s.166; Dural/Öz, age s.69; Noterin imzasının yanlış yere atılmasının vasiyetnameyi geçersiz kılmayacağına dair Y.2.HD.'nin 08.04.1976 gün ve E.2922, K.3112 sayılı kararı için bkz. Şener, age s.172

³⁵³ YHGK, T.11.03.1970, E.1250, K.117 (İnal, age s.187 vd.)

³⁵⁴ Kocayusufpaşaoğlu, age s.168; Dural/Öz, age s.67; Öztan, age s.152

³⁵⁵ Vasiyetnamede tek tanığın olması vasiyetnameyi geçersiz kılar.- Y.2.HD., T.25.05.1993, E.4873, K.5543 (İnal, age s.201)

³⁵⁶ Tanıkların vasiyet edeni tasarrufa ehil gördüklerini beyan edip yazdırmaları zorunludur. Noterin vasiyetçinin ehil olduğuna dair sözlerinin yeterli olmadığına dair Y.2.HD. nin 11.11.1974 gün ve E.6774, K.6734 sayılı kararı için bkz. Şener, age s.165

ölmesi halinde vasiyetname yoklukla sakatlanır. Çünkü, bir kimsenin vasiyetnamesi o öldükten sonra tamamlanamaz³⁵⁷.

Vasiyetçinin beyanının tanıklara hitaben yapılması şart değildir, tanıkların önünde yapılmış olması yeterlidir.³⁵⁸ Vasiyetçinin vasiyetname metnini tanıklar önünde okuması şart olmadığından, vasiyetname tanıklar önünde okunmuş olsa dahi, bunun tanıkların verecekleri şerhte belirtilmesine gerek yoktur.³⁵⁹

Vasiyetçi, vasiyetname metnini tanıklar önünde okumuşsa, vasiyetnameyi okuduğunu beyan etmek mecburiyetinden kurtulur mu? Kanaatimizce, bu konuda kanunun lafzına bağlı kalmak ve bu soruya olumsuz cevap vermek gerekir.³⁶⁰

Tanıkların şerhinin MK m.534/II'deki iki hususu da içermesi zorunludur. Yani tanıkların, hem vasiyetçinin kendi önlerinde vasiyetnamenin son arzularına uygun olduğunu beyan ettiğini hem de onu vasiyetname yapmaya ehil gördüklerini beyan etmeleri şarttır. Bu hususlardan birinin bile şerhte yer almaması vasiyetnamenin geçersizliğine neden olur.³⁶¹ Bu hususların mutlaka şerh metninde bulunması gerekir; aksi halde, bu eksikliğin vasiyetname dışı olgularla tamamlanması mümkün değildir.³⁶²

Tanıkların şerhi resmi memur huzurunda verip, imzalarını da resmi memur huzurunda atmaları gerekir. Tanıkların hariçte düzenledikleri onama şerhini taşıyan yazıyı imzalayıp resmi memura vermeleri geçersizdir.³⁶³ Vasiyetçi ve resmi memur gibi tanıkların da imzalarının el yazısı ile olması şarttır.³⁶⁴

Tanıkların verdiği şerhin ve imzalarının vasiyetname metninin altında bulunması gerekir, ayrı bir kağıtta bulunmaması bir geçerlilik şartıdır. Ancak vasiyetname metninin sayfanın sonuna kadar devam etmesi halinde olduğu gibi bir zorunluluk sonucu, şerhin ve tanıkların imzalarının ayrı bir sayfada yer alması, sayfalar arasında bir bağ bulunması şartıyla, vasiyetnamenin geçerliliğine etki etmemelidir.³⁶⁵

MK m.534/II'den de anlaşılacağı üzere, şerhin tanıkların el yazısı ile olması şart değildir. Tanıklar onama şerhini el yazıları ile yazabilecekleri gibi yazdırmaları da

³⁵⁷ Kocayusufpaşaoğlu, age s.169, dn. 35a

³⁵⁸ Kocayusufpaşaoğlu, age s.172

³⁵⁹ YHGK T.22.11.1972, E.1968/2-844, K.937 (Dalamanlı, age s.121vd.)

³⁶⁰ Bu konudaki değişik görüşler ve ayrıntılı açıklama için bkz. Kocayusufpaşaoğlu, age s.170 vd.

³⁶¹ İmre/Erman, age s.81; Öztan, age s.153; Dural/Öz, age s.70; Y.2.HD., T.03.05.1984, E.3970, K.4200 (İnal, age s.194)

³⁶² Kocayusufpaşaoğlu, age s.179; Dural/Öz, age s.70; Antalya, Miras s.95; Gönensay/Birsen, age s.101,102

³⁶³ Y.2.HD., T.15.03.1973, E.1556, K.1575(Şener, age s.168)

³⁶⁴ Eren, İptal s.81; Kocayusufpaşaoğlu, age s.169,dn. 36a; Öztan, age s.153

³⁶⁵ Dural/Öz, age s.69

mümkündür.³⁶⁶ Her iki tanığın da şerhi ayrı ayrı yazmasına gerek yoktur. Tek bir şerh metninin iki tanık tarafından imzalanmış olması yeterlidir.³⁶⁷

Tanıkların imzası ile resmi vasiyetname tamamlanmış olur. Tanık beyanlarının ayrıca resmi memur tarafından onanması gerekmez.³⁶⁸

MK m.534/I'deki “*hemen sonra*” ifadesinden de anlaşılacağı üzere bu iki safha arasına, safhaların bütünlüğünü bozacak bir fasılının girmemesi gerekir. Bütün bu işlemlerin *işlemde birlik ilkesi* içinde yapılması gerekir.³⁶⁹ İşlemde birlik, vasiyetname metninin vasiyetçi tarafından okunması ile başlar.³⁷⁰

2.2.2.2.2 Okunmadan ve İmzalanmadan Düzenlenen Resmi Vasiyetname (MK m.535)

Eski kanunun “okuyup yazamayan vasiyetçi” kenar başlığını taşıyan 482. maddesi, yeni MK m.535'te “mirasbırakan tarafından okunmaksızın ve imzalanmaksızın düzenleme” başlığı altında yer almaktadır. Bu vasiyetname şekline sadece okuma yazma bilmeyenler değil, okuma yazma bilenler de başvurabilir.³⁷¹ Daha önce de ifade edildiği gibi okuma yazma bilenlerin seçimlik hakkı vardır. Onlar vasiyetnamelerini isterlerse MK m.533-534'te, isterlerse de MK m.535'te öngörülen şekilde yapabilirler. Üstelik bunun için bir sebep göstermelerine de gerek yoktur.³⁷² Ancak okuma yazma iktidarından yoksun olan kimseler vasiyetnamelerini MK m.535'te öngörülen şekilde yapmak zorundadırlar.

MK m.535'te düzenlenen resmi vasiyetnamede de iki safha mevcuttur. İlk safhada

---

³⁶⁶ Yargıtay'ın 28.11.1945 günlü ve 13/15 sayılı İçtihadı Birleştirme kararı: “*Medeni Kanununun 481 ve 482 (YeniMK m.534 ve 535) nci maddelerinde sözü geçen şerhlerin tamamıyla tanıklar tarafından elleriyle yazılıp altı imza olunabileceği gibi başkası tarafından ya da makine ile yazılıp da tanıkların bunları okuyarak olaylara uygunluğunu anladıktan sonra altını elleriyle imzaladıklarında kanunun aradığı belgeleme yerine getirilmiş olacağından verilecek bu şerhlerin her halde tanıkların el yazıları ile olması icabetmeyeceğine ... karar verildi.*” (Oğuzman, M. Kemal, Medeni Hukuk Pratik Çalışmaları, Genişletilmiş V. Baskı, İstanbul 1990); Y.2.HD., T.22.04.1982, E.1909, K.3674 (İnal, age s.194)

³⁶⁷ Kocayusufpaşaoğlu, age s.173; Öztan, age s.153; Dural/Öz, age s.70

³⁶⁸ Y.2.HD., T.12.11.1965, E.5008, K.5432 (Şener, age s.167); YHGK, T.16.05.1990, E.2/205, K.295 (İnal, age s.186)

³⁶⁹ Dural/Öz, age s.70;Kocayusufpaşaoğlu, age s.178; İnan/Ertas/Albaş, age s.183; Öztan, age s.153; Eren, İptal s.81; Serozan/Engin, age s.216; İmre/Erman, age s.82,83; Köprülü, age s.147; Aybay, Miras s.37; Gönensay/Birsen, age s.100; Göktürk, age s.65; Zevkliler, age s.258

³⁷⁰ Kocayusufpaşaoğlu, age s.178; Dural/Öz, age s.70; Öztan, age s.153

³⁷¹ Bazı yazarlara göre, MK m.535'te öngörülen şekil şartlarına göre düzenlenen resmi vasiyetnamede, vasiyetçinin okuma yazma iktidarından yoksun olduğu veya okuyup yazabildiği halde, kendi isteği ile bu vasiyetname şekline başvurduğunun gösterilmesi gerekir.(İmre/Erman age s.84)

³⁷² 26.3.1962 gün ve 23/3 sayılı Yargıtay İçtihadı Birleştirme kararı (Dalamanlı, age s.117,118); Y.2.H.D., T.30.03.1972, E.1039, K.1902 (Şener, age s.165,166); Y.2.HD., T.31.03.2000, E.3290, K.3972 (Özğür, age s.439)

vasiyetçi son arzularını yazılı³⁷³ ya da sözlü olarak resmi memura bildirir ve resmi memur bunları yazar ya da yazdırır. İlk safha bu işlemlerden ibarettir. Bundan sonra, okunarak ve imzalanarak düzenlenen resmi vasiyetnameden farklı olan ikinci safha başlar. İkinci safhada, resmi memur vasiyetnameyi iki tanığın önünde mirasbırakana okur ve bunun üzerine mirasbırakan vasiyetnamenin son arzularını içerdiğini beyan eder (MK m.535/I). Hükümden de anlaşıldığı gibi bu safhada tanıkların bulunması şarttır. Bu nedenle vasiyetnamenin içeriğinin tanıklardan saklanması da söz konusu değildir.³⁷⁴

Vasiyetnamenin, resmi memur tarafından, tanıklar önünde vasiyetçiye okunmasının ardından, vasiyetçi, tanıkların önünde, okunanların son arzularına uygun olduğunu beyan eder. Vasiyetçinin, tanıklar önünde bu beyanı yapmaması vasiyetnameyi sakatlar.³⁷⁵ Bu sözlü beyan, vasiyetçinin imzasının yerini tutar.³⁷⁶

Vasiyetçinin beyanının ardından, vasiyetnamenin resmi memur tarafından tarih koyularak imzalanması gelir. Tarih ve imza hususunda okunarak ve imzalanarak düzenlenen resmi vasiyetname için yapılan açıklamalar aynen burada da geçerlidir.

Resmi memurun imzasını, tanıkların verecekleri şerh ve imzaları izler. Tanıkların verecekleri bu şerh, okunarak ve imzalanarak düzenlenen resmi vasiyetnamedeki şerhten daha kapsamlıdır. Tanıkların mirasbırakanın beyanının kendi önlerinde yapıldığını ve onu tasarrufa ehil gördüklerini şerh vermekle yetinmeyip, ayrıca vasiyetnamenin, mirasbırakana bizzat resmi memur tarafından³⁷⁷ kendi huzurlarında okunduğunu verecekleri şerhte belirtmeleri gerekir (MK m.535/II).³⁷⁸ Böyle bir eksikliğin vasiyetname dışı olgularla (tanık beyanları vs) tamamlanması mümkün değildir.³⁷⁹ Vasiyetnamenin, vasiyetçiye bizzat resmi memur tarafından okunması ve bunun tanıkların verecekleri şerhte

---

³⁷³ Vasiyet edenin hariçte yazdığı yazıyı Notere vererek buna göre vasiyetname düzenlenmesini istemesine bir engel yoktur. Bu hususta Y.2.HD. nin 16.9.1968 gün ve E.4788, K.5134 sayılı kararı şöyledir: “*Vasiyetçi okuyup yazma bilmediğinden Notere gelmeden vasiyet edeceği hususları bir kağıda not ettirmiş olması o dairede düzenlenen vasiyetnamenin geçerliliğine engel bir sebep teşkil eylemez. Bu kağıda yazılanların tamamı vasiyetnamenin baş tarafına geçirildikten sonra, kendisine tanık önünde okunup içindikileri onaylamış ve tekrarlattırılmış olmasına göre vasiyetin kanuni şartları yerine getirilmiş sayılır.*” (Şener, age s.166,167)

³⁷⁴ İnan/Ertaş/Albaş, age s.186; Öztan, age s.153; Serozan/Engin, age s.217; Antalya, Miras s.97; Ayiter, age s.53; Öztrak, age s.41

³⁷⁵ Dural/Öz, age s.71

³⁷⁶ Kocayusufpaşaoğlu, age s.183; Öztan, age s.153; Dural/Öz, age s.71; Göktürk, age s.65

³⁷⁷ YHGK, T.16.09.1953, E.66, K.50 (İnal, age s.198)

³⁷⁸ Y.2.HD. T.03.04.2003, E.3392, K.4805 (Kaçak, Nazif, Yeni İçtihatlarla Yeni Miras Hukuku, Ankara 2006, s.119,120); Y.2.HD. T.20.09.1962, E.4495, K.4719 (Dalamanlı, age s.135); Y.2.HD., T.07.10.1999, E.7926, K.10262 (İnal, age s.196)

³⁷⁹ İmre/Erman, age s.85; Kocayusufpaşaoğlu, age s.184

belirtilmesi bir geçerlilik şartıdır. Sadece “Vasiyetname, huzurumuzda vasiyetçiye okundu” şeklindeki bir ifade vasiyetnameyi sakatlar.³⁸⁰

Tanıkların, imzalarını el yazısı ile atmaları zorunludur.³⁸¹

Tanıkların imzaları ile resmi vasiyetname tamamlanır. Vasiyetname tamamlandıktan sonra yapılacak çıkıntı ve ekler yeni bir ölüme bağlı tasarruf niteliğindedirler. Bu sebeple bu çıkıntı ve ekler içinde aynı şekil şartlarına uyulması gerekir.³⁸²

İşlemden birlik ilkesi, okunmadan ve imzalanmadan düzenlenen resmi vasiyetnameler için de söz konusudur.³⁸³

Şekil kurallarına uygun olarak düzenlenmiş bir vasiyetname geçerlidir. Vasiyetnamede tanık olarak dinlenen kimselerin sonradan senet içeriğine aykırı ifadelerine değer verilmez.³⁸⁴

2.2.2.2.3 Karma Resmi Vasiyetname

Karma resmi vasiyetname, kısmen MK m.533-534’e, kısmen de MK m.535’e göre düzenlenen resmi vasiyetname şeklidir. Resmi vasiyetnameler için öngörülen şekil hükümlerinin amacını tam olarak gerçekleştirmesi ve MK m.533-534 ya da MK m.535’e göre hareket edildiği zaman sağlanan garantinin altına düşmemesi şartıyla karma şekilde resmi vasiyetname yapılmasına bir engel yoktur.³⁸⁵

İki türlü karma resmi vasiyetname yapılabilir:

a) Okunmadan, fakat imzalanarak düzenlenen resmi vasiyetname

Burada, MK m.535’te öngörülmüş olan tüm şekil şartlarını tam olarak gerçekleştiren resmi vasiyetname, resmi memur tarafından tanıklar önünde vasiyetçiye okunduktan sonra, zorunlu olmadığı halde vasiyetçi tarafından imzalanıyor. Bu durumda MK m.535’in aradığı garantiden daha fazlası gerçekleşmektedir. O halde böyle bir

³⁸⁰ Kocayusufpaşaoğlu, age s.183, dn.77

³⁸¹ İnan/Ertaş/Albaş, age s.187; Dural/Öz, age s.72

³⁸² Dural/Öz, age s.72

³⁸³ Eren, İptal s.82; İmre/Erman, age s.86; Dural/Öz, age s.72; İnan/Ertaş/Albaş, age s.187; Aybay, Miras s.37; Göktürk, age s.65

³⁸⁴ Y.2.HD., T.14.09.2000, E.8300, K.10203 (Kaçak, age s.148)

³⁸⁵ Kocayusufpaşaoğlu, age s.185; Dural/Öz, age s.72

vasiyetnamenin geçerli olacağı şüphesizdir.³⁸⁶ Yargıtay da, 26.3.1962 gün ve 23/3 sayılı İçtihadı birleştirme kararında³⁸⁷ “Özellikle yurdumuzda okuma bilmeyen bir çok kimsenin sade imzalarını atabildikleri ve imzalı bir belgenin, ne de olsa imzasız bir belgeden daha çok güven sağlayacak bir nitelikte olduğu göz önünde tutulunca, 482. madde (MK m.535) uyarınca düzenlenen bir resmi vasiyet senedinde vasiyetçinin imzasının bulunması, onun muteberliği üzerinde etkisiz sayılmalıdır” diyerek bu karma şekli benimsediğini göstermiştir.

Bu karma şekil bakımından tartışmalı olan konu, resmi memurun, vasiyetnameyi tanıklar önünde okumasının şart olup olmadığıdır.³⁸⁸ Kanaatimizce, resmi memurun vasiyetnameyi tanıklar önünde okuması gerekmektedir. MK m.535’e göre düzenlenen resmi vasiyetnameler için resmi memurun vasiyetnameyi tanıklar önünde okumasının bir geçerlilik şartı olduğunu daha önce de ifade etmiştik. Vasiyetnamenin tanıklar önünde okunmaması halinde MK m.535’te aranan garanti sağlanmamış olur. Vasiyetçi, vasiyetnameyi bizzat okumadığı için MK m.533-534’te öngörülen garanti de sağlanamayacaktır. O halde, resmi memurun vasiyetnameyi tanıklar önünde okumasını aramak gerektiği düşüncesindeyim.

b) Okuyarak, fakat imzalanmadan düzenlenen resmi vasiyetname

Genellikle okuma yazma bilen, fakat herhangi bir sebeple imza atamayan kişilerin başvurduğu bir yoldur. Burada, vasiyetçi, vasiyetname metnini resmi memura okutmak yerine bizzat kendisi okur. İmzasının yerine de MK m.535’deki kurallar uygulanır.³⁸⁹ Vasiyetçinin vasiyetname metnini bizzat okumasının bir sakıncası yoktur. Hatta bizzat okuma başkasına okutmaya nazaran daha avantajlıdır. Bu nedenle, bu tür bir resmi vasiyetnamenin geçerli olmaması için hiç bir sebep yoktur.³⁹⁰

MK m.535 vasiyetname metninin bizzat resmi memur tarafından tanıklar önünde okunmasını şart koşmaktadır. Acaba vasiyetçinin de vasiyetname metnini tanıklar huzurunda okuması şart mıdır? Bu husus da tartışmalıdır. Baskın görüşe göre, vasiyetçi de tanıklar önünde okumalıdır.³⁹¹ Kanaatimizce de okumanın tanıklar önünde olması gerekir.

³⁸⁶ Kocayusufpaşaoğlu, age s.185; Dural/Öz, age s.72

³⁸⁷ Şener, age s.163

³⁸⁸ Tartışmalar için bkz. Kocayusufpaşaoğlu, age s.186 vd.

³⁸⁹ Dural/Öz, age s.73

³⁹⁰ Kocayusufpaşaoğlu, age s.189

³⁹¹ Bkz. Kocayusufpaşaoğlu, age s.189, dn.96’da anılan yazarlar

Aksi halde, Kocayusufpaşaoğlu'nun³⁹² da ifade ettiği gibi, vasiyetçi MK m.533-534'deki resmi vasiyetname şeklini, imza eksikliğini gideren herhangi bir şekil bulunmaksızın, vasiyetnameyi imzalamadan da gerçekleştirebilecektir. Bu da MK m.533-534'de aranan garantinin sağlanmaması anlamına gelir ki böyle bir vasiyetnamenin geçersiz olacağı açıktır.

Okuyarak, fakat imzalanmadan düzenlenen resmi vasiyetnamelerde, tanıkların verecekleri şerhte, diğer beyanlarına ek olarak vasiyetçinin vasiyetname metnini önlerinde okuduğunu belirtmeleri gerekir.³⁹³

2.2.2.3 Bazı Özel Durumlar

2.2.2.3.1 Körlerin durumu

Doktrinde körlerin MK m.533-534'de öngörülen şekilde resmi vasiyetname düzenleyemeyecekleri fikri hakimdir. Hakim fikre göre körler sadece MK m.535'te öngörülen şekilde resmi vasiyetname düzenleyebilirler.³⁹⁴ Buna karşılık, bazı yazarlar³⁹⁵ ise körler alfabesini okuyabilenlerin MK m.533-534'te öngörülen şekilde resmi vasiyetname düzenleyebileceği görüşündedirler. Bu görüşe göre, vasiyetname metni körler alfabesi ile de yazılmış ve bunun vasiyetnameye, onun ayrılmaz bir parçası olarak eklenmiş olması şartıyla, körlerin MK m.533-534'e göre resmi vasiyetname düzenletmelerine engel yoktur.

Kanaatimizce, körlerin normal yazı ile körler alfabesine göre yazılmış bir yazının birbirine uygunluğunu kontrol etme imkanları yoktur. Bu da sakıncalı sonuçların ortaya çıkmasına neden olabilir. Bu sebeple, körlerin sadece MK m.535'e göre resmi vasiyetname yapabileceklerini kabul etmek gerekir.³⁹⁶

2.2.2.3.2 Sağır ve dilsizlerin durumu

Okuma yazma bilen sağır ve dilsizlerin MK m.533-534'e göre resmi vasiyetname yapmalarına bir engel yoktur.³⁹⁷ Çünkü, bunlar son arzularını resmi memura yazılı olarak

---

³⁹² Kocayusufpaşaoğlu, age s.189

³⁹³ Kocayusufpaşaoğlu, age s.189

³⁹⁴ İmre/Erman, age s.80; Kocayusufpaşaoğlu, age s.163; Eren, İptal s.79; Köprülü, age s.146; Dural/Öz, age s.75; Gönensay/Birsen, age s.102,103; Öztan, age s.155; Antalya, Miras s.94

³⁹⁵ Bkz. Dural/Öz, age s.74, dn.196'da anılan yazarlar

³⁹⁶ Dural/Öz, age s.75

³⁹⁷ İmre/Erman, age s.80; Kocayusufpaşaoğlu, age s.163; Köprülü, age s.146; Dural/Öz, age s.75; Antalya, Miras s.93,94; Eren, İptal s.79; Öztan, age s.156; Gönensay/Birsen, age s.99

bildirebilir, resmi memurun sorularına yazılı olarak cevap verebilir ve tanıklar huzurunda yapacakları beyanı yazılı olarak yapabilirler.³⁹⁸ Okuma yazma bilen sağır ve dilsizlerin de, isterlerse MK m.535'te öngörülen şekilde resmi vasiyetname düzenlettirebilecekleri kuşkusuzdur.³⁹⁹

Okuma yazma bilmeyen sağır ve dilsizler, hiç kuşkusuz sadece MK m.535'te öngörülen şekilde resmi vasiyetname yapabilirler. Bu durumda, vasiyetnamenin düzenlenmesine, sağır ve dilsizi anlayan bir tercüman da katılır. Ancak, resmi memur ya da tanıklar, sağır ve dilsiz işaretlerini biliyorlarsa tercüman bulunması zorunlu değildir.⁴⁰⁰

Doktrinde, hem sağır hem dilsiz hem de kör olanların hiç bir şekilde resmi vasiyetname düzenlettiremeyecekleri görüşü hakimdir.⁴⁰¹ Buna karşılık Kocayusufpaşaoğlu'na⁴⁰² göre, hem sağır hem dilsiz hem de kör olan kişi körler alfabesini biliyorsa, istisna olarak MK m.533-534'e göre resmi vasiyetname yapmasına imkan tanımak gerekir. Bu durumda tercümana benzeyen bir rol oynayacak bir uzman aracılığıyla vasiyetçinin son arzuları öğrenilebilir. Vasiyetçinin körler alfabesi ile yazdığı son arzularını uzman, resmi memura çevirir. Resmi memurun yazdığı metin de yine uzman aracılığıyla körler alfabesi ile yazılıp, okuması için vasiyetçiye verilir. Bunun üzerine vasiyetçinin körler alfabesi ile yazdığı beyan uzman tarafından resmi memur ve tanıklara sözlü olarak aktarılır. Ayrıca gerek vasiyetçi, gerekse uzman tarafından körler alfabesine göre yazılmış olan yazılar, vasiyetnameye, onun ayrılmaz bir parçası olarak eklenmelidir. Dural'ın⁴⁰³ da ifade ettiği gibi, bu imkanın tanınması, vasiyetçinin son arzularının tam olarak yansıtılması bakımından çok tehlikeli olmakla beraber bir zorunluluk olduğu kabul edilmelidir Çünkü bu kimselerin el yazılı vasiyetname yapma imkanı da yoktur. Bu imkan tanınmazsa, hiç bir şekilde ölüme bağlı tasarruf yapamayacaklardır.

Hem kör, hem de sağır ve dilsiz olan kimselerin, körler alfabesini de bilmiyorlarsa, kanaatimizce hiçbir şekilde vasiyetname düzenleme imkanları yoktur. Zira körler alfabesini bilmeleri halinde bile bir tehlike söz konusu olmasına rağmen, zorlama yoluyla vasiyetname yapmalarına imkan tanınabileceği düşünülmektedir. Oysa bu durumda zorlama yoluyla bile böyle bir imkan mümkün olmamaktadır.

---

³⁹⁸Kocayusufpaşaoğlu, age s.163; Dural/Öz, age s.75;

³⁹⁹ Dural/Öz, age s.75

⁴⁰⁰ Y.2.HD., T.11.05.1992, E.2363, K.5457 (Özüğür, age s.431 vd.)

⁴⁰¹ İnan/Ertas/Albaş, age s.183; Köprülü, age s.146; İmre/Erman, age s.80;

⁴⁰² Kocayusufpaşaoğlu, age s.163

⁴⁰³ Dural/Öz, age s.75,76

2.2.2.3.3 Türkçe bilmeyenleri durumu

Medeni kanunumuzda Türkçe bilmeyenlerin, resmi vasiyetname yapmak istemeleri halinde nasıl bir yol izleneceğine dair bir hüküm yoktur. Öğretide Türkçe bilmeyenlerin, resmi vasiyetnamelerini bir tercüman aracılığıyla (Noterlik Kanunu m.74) düzenlettirebilecekleri kabul edilmektedir.⁴⁰⁴ Ancak, resmi memur söz konusu yabancı dile vakıf ise tercümana gerek yoktur.⁴⁰⁵

Vasiyetçinin son arzuları Türkçe'ye çevrilip kaleme alındıktan sonra, bu metnin yabancı dildeki çevirisi de okuması için vasiyetçiye verilir. Vasiyetçinin MK m.534/I'e uygun şekilde kendi dilinde yapacağı beyan, tercüman aracılığıyla tanıklara Türkçe olarak aktarılır.⁴⁰⁶ Ayrıca Türkçe bilmeyenlerin vasiyetnamesine katılan tanıkların, onama şerhinde, vasiyetin, vasiyetçinin arzusuna uygunluğunu hangi şekilde öğrendiklerinin belirtilmesi zorunludur.⁴⁰⁷

Vasiyetçinin dilinde yazılmış olan metnin de, en azından vasiyetçi ve resmi memur tarafından imza edilmesi ve vasiyetnamenin ayrılmaz bir parçası olarak resmi memurca saklanması gerekir. Böylece ileride ortaya atılabilecek olan Türkçe metnin aslına uygun olmadığı iddiası, vasiyetçinin kendi dilindeki çeviriye bakılarak değerlendirilebilecektir.⁴⁰⁸

Türkçe bilmeyenlerin MK m.535'e göre resmi vasiyetname düzenlemeleri halinde, vasiyetname metninin vasiyetçiye nasıl okunacağı üzerinde durulması gereken bir noktadır. Resmi memurun söz konusu yabancı dile vakıf olması halinde sorun yoktur. Vasiyetçinin dilindeki çeviri, resmi memur tarafından vasiyetçiye okunur. Resmi memurun söz konusu yabancı dili bilmemesi halinde, MK m.535'in öngördüğü, vasiyetname metninin bizzat resmi memur tarafından okunması şartı nasıl yerine getirilecektir? Öğretide hakim olan

⁴⁰⁴ Kocayusufpaşaoğlu, age s.181; Gönensay/Birsen, age s.98; İnan/Ertaş/Albaş, age s.183; Köprülü, age s.146; Antalya, Miras s.94; Öztan, age s.156; Dural/Öz, age s.76;

⁴⁰⁵ Dural/Öz, age s.76; Bu konudaki Y.2.HD.'nin 13.5.1969 gün ve E.2395, K.2562 sayılı kararı için bkz. Kocayusufpaşaoğlu, age s.181 vd.

⁴⁰⁶ Kocayusufpaşaoğlu, age s.181

⁴⁰⁷ Y.2.HD., T.23.01.1970, E.7125, K.489 (Şener, age s.169). Yargıtay'ın gerekçesi şöyledir: “ *Aksi halde Türkçe'den başka dil bilmeyen tanıkların onama şerhini kontrol etmek ve onların tanıklık ettikleri konuyu en basit bir ölçü ile öğrenip öğrenmediklerini ve resmi belgenin ciddiyet derecesini anlamak imkansızlaşır. Eğer vasiyetnameden, tanıklarca nasıl olup da anlaşıldığını kestiremiyorsak, ölenin beyanını onların gerçekten öğrenip onadıkları sonucunu çıkaramayız. Ayrıca bu işlemin ciddi ve emniyet verici şartlar altında yerine getirildiği de kabul edilemez. O halde geçerli bir onama şerhinin varlığından söz edilemez... Tanıkların onama şerhinin ciddi olması temel kuraldır ve noter huzurunda vasiyetçi tarafından, vasiyetname metni hakkında yapılacak beyanın, resmi dil olan Türkçe'ye çevrilmesi ve Türkçe olarak tanıkların öğrenmelerinin sağlanması geçerlilik şartıdır.*”

⁴⁰⁸ Kocayusufpaşaoğlu, age s.182

çözüm, resmi memurun Türkçe metni, tercümanın da yabancı dildeki metni vasiyetçiye okumalarıdır.⁴⁰⁹ Ayrıca, tercüman tarafından hazırlanan metin de resmi memur ve tanıklar tarafından imzalanmalı ve vasiyetnamenin ayrılmaz bir parçası olarak saklanmalıdır.⁴¹⁰

2.2.2.4 Resmi vasiyetnamenin saklanması

Resmi vasiyetnameyi düzenleyen memur, vasiyetnamenin aslını saklamakla yükümlüdür (MK m.537, Noterlik Kanunu m.84). Noterler böyle bir vasiyetnamenin düzenlendiğini, vasiyetçinin ölümü halinde bilgi verilmesi için, vasiyetçinin kayıtlı olduğu nüfus idaresine bildirirler (Noterlik Kanunu m.69/I) Noter, nüfus idaresi tarafından ölümün kendisine ihbarı veya resmi bir belge ile ispatı halinde, vasiyetnameyi yetkili sulh hakimine verilmek üzere, Cumhuriyet Savcılığına tevdi eder (Noterlik Kanunu m.69/II).

Vasiyetnamenin saklanmasına ilişkin kurallar düzen kuralları olup, bu kurallara uyulmaması vasiyetnamenin geçerliliğine etki etmez.⁴¹¹

2.2.3 Sözlü Vasiyetname

2.2.3.1 Genel olarak

El yazılı ve resmi vasiyetnameden farklı olarak sözlü vasiyetname sadece istisnai hallerde düzenlenebilen bir ölüme bağlı tasarruf türüdür. MK m. 539 uyarınca sözlü vasiyetname yapma yoluna ancak belirli hallerin bulunması koşuluyla ve resmi ya da el yazılı vasiyetname yapma imkanının bulunmadığı durumlarda başvurulabilir.

Sözlü vasiyetnamenin bir takım sakıncaları vardır. Bunlardan en önemlisi ise, vasiyetin kapsamının tam olarak tespit edilememesi tehlikesidir. Vasiyetçinin son arzularını sözlü olarak beyan etmesi, bu beyanların onun ölümünden sonra tespitini zorlaştırmaktadır. Sözlü vasiyetnamenin kapsadığı sakıncaları önlemek amacıyla; ilk başta sözlü olan vasiyet, ikinci safhada yazılı şekle bağlanmıştır. Ayrıca sözlü vasiyetnamenin uygulama alanı daraltılmış, bu yola sadece olağanüstü hallerde başvurulabileceği hükme bağlanmıştır. Bunun yanında sözlü vasiyetnamenin hükmünü geçici kabul etmekle de, kanun bu sakıncaları kısmen de olsa ortadan kaldırılmayı amaçlamaktadır.⁴¹²

⁴⁰⁹ Kocayusufoşaoğlu, age s.184; Dural/Öz, age s.76; Köprölü, age s.146

⁴¹⁰ Kocayusufoşaoğlu, age s.184,185; Köprölü, age s.146;

⁴¹¹ Serozan/Engin, age s.217,218; Dural/Öz, age s.74; Gönensay/Birsen, age s.106

⁴¹² İmre/Erman, age s.87; İnan/Ertaş/Albaş, age s.190

MK m.539/I'e göre “*Mirasbırakan; yakın ölüm tehlikesi, ulaşımın kesilmesi, hastalık, savaş gibi olağanüstü durumlar yüzünden resmi veya el yazılı vasiyetname yapamıyorsa, sözlü vasiyet yoluna başvurabilir*”. Hükümden de anlaşıldığı gibi, sözlü vasiyetname düzenleme yoluna başvurabilmek için iki şartın gerçekleşmesi gerekmektedir. 1) olağanüstü bir durumun söz konusu olması; 2) bu olağanüstü hal sebebiyle, diğer vasiyetname şekillerinden birine başvurma imkanının bulunmaması. Bu iki şartın aynı anda bulunması zorunludur.⁴¹³ Olağanüstü bir hal bulunmasına rağmen, vasiyetçinin el yazılı veya resmi vasiyetname düzenleme imkanı varsa, bu takdirde sözlü vasiyetname yapılamaz; yapılan sözlü vasiyetname hükümsüz olur.⁴¹⁴

Olağanüstü hallerin en önemlileri MK m.539'da sayılmıştır. Ancak maddede yer alan “gibi” kelimesinden de anlaşılacağı üzere, bu haller sınırlı sayıda olmayıp, örnek olarak sayılmışlardır.⁴¹⁵ MK m.539'da sayılan haller dışında kazalar, yaralanmalar, yer sarsıntıları, su baskınları gibi durumlar da olağanüstü durumlara örnek olarak gösterilebilir. Aslında maddede sayılan “ölüm tehlikesi” ya da “ulaşımın kesilmesi” durumlarının, genel olarak bütün bu halleri kapsadıkları düşünülebilir.⁴¹⁶

Şimdi kısaca MK m.539'da sayılan olağanüstü durumları tek tek inceleyelim.

2.2.3.1.1 Yakın Ölüm Tehlikesi

Olağanüstü durumlardan en önemlisi ve en geniş kapsamlısı yakın ölüm tehlikesidir. Hatta kanunda sadece yakın ölüm tehlikesi halinin gösterilmiş olması bile yeterli olabilirdi.⁴¹⁷

Yakın ölüm tehlikesi, aniden ortaya çıkabileceği gibi uzun süren bir hastalık sonucu da meydana gelebilir. Hastanın daha önce hastalığa tutulmuş, hatta hastalığın uzun zaman devam etmiş olması ve o süre içinde resmi ya da el yazılı vasiyetname düzenleme imkanının bulunmuş olması vasiyetnamenin yapıldığı andaki ölüm tehlikesini kaldıran bir sebep olarak kabul edilemez. Bu tehlike, ister kaza, ani hastalık gibi birdenbire, isterse uzun bir hastalıkta olduğu üzere yavaş yavaş gerçekleşsin, sonuç aynıdır. Bu itibarla

⁴¹³ Dural/Öz, age s.88,89; Ayan, age s.82

⁴¹⁴ İmre/Erman, age s.88; Hatemi, age s.85; Dural/Öz, age s.89; İnan/Ertaş/Albaş, age s.191; Köprülü, age s.163,dn.75; Ayan, age s.82

⁴¹⁵ Kocayusufpaşaoğlu, age s.221; Eren, İptal s.82; İmre/Erman, age s.88; Ayan, age s.82; Öztan, age s.156; İnan/Ertaş/Albaş, age s.191; Köprülü, age s.162; Ayiter, age s.53

⁴¹⁶ İmre/Erman, age s.88

⁴¹⁷ Kocayusufpaşaoğlu, age s.219; İmre/Erman, age s.88

vasiyetçinin hastalığının daha önceki safhalarında el yazılı ya da resmi vasiyetname düzenleyecek durumda olması, sözlü vasiyetnameyi geçersiz saymak için bir sebep olamaz. Önemli olan, vasiyetçinin sözlü vasiyetname düzenlediği esnada yakın ölüm tehlikesi içinde bulunmasıdır.⁴¹⁸ Yargıtay da bu çözümü kabul etmektedir.⁴¹⁹

Ölüm tehlikesinin yakın olup olmadığının tespitinde hem objektif hem de subjektif ölçütler birlikte ele alınacaktır. Yani vasiyetname düzenlendiği sırada ilgili kişilerce bilinen olgulardan (subjektif olgular) hareket edilecek, ama bu ilgili kişilerin vasiyetçinin son arzularını bildirdiği esnada, yakın ölüm tehlikesi içinde bulunduğu inanmış olmaları yeterli görülmeyecektir. Onların kendilerince bilinen olguları, hayat tecrübelerine dayanarak, dürüst ve dikkatli bir kişinin değerlendireceği gibi değerlendirmiş olmaları aranacaktır. Yani ilgili kişilerin, vasiyetçinin yakın ölüm tehlikesi içinde olduğu sonucuna haklı olarak varmış olmaları gerekmektedir.⁴²⁰

Yargıtay yakın ölüm tehlikesinin varlığı hususunda çok titiz davranmaktadır. Örneğin bir kararında kalp hastalığını, yakın ölüm tehlikesi için başlı başına bir sebep saymamaktadır.⁴²¹

2.2.3.1.2 Ulaşımın Kesilmesi

Ulaşımın kesilmesi, gerek vasiyetçinin gerek vasiyetnamenin düzenlenmesine katılacak olan kişilerin (mesela resmi vasiyetname düzenleyecek olan resmi memurun), herhangi bir sebeple yolların kapanması, gidiş-gelişin kesilmesi sonucu, bir yerden bir yere gitme imkanından mahrum olmalarıdır.⁴²² Örneğin, bir dağ köyünde yaşayan ve okuma yazma bilmeyen bir kimse, yoğun kar nedeniyle yolların kapanması sonucu, şehre inip resmi vasiyetname düzenleme imkanından mahrum olduğu için sözlü vasiyetname düzenleyebilir.⁴²³

Ulaşımın fiilen kesilmiş olması şarttır, sadece bir ihtimalin bulunması yeterli değildir.⁴²⁴ Ayrıca ölüm tehlikesinin bulunmasını da aramak gerekir. Ancak ölüm

⁴¹⁸ Kocayusufpaşaoğlu, age s.219,220; Escher, age s.346; Köprülü, age s.163, dn. 75

⁴¹⁹ YHGK, T.08.02.1969, E. 1966/2-1205, K.94 (Oğuzman, Pratik s.239 vd.; Şener, age s.192 vd.)

⁴²⁰ Kocayusufpaşaoğlu, age s.220; Dural/Öz, age s.89; Köprülü, age s.162

⁴²¹ Y.2.HD., T.20.04.1965, E. 1257, K.2033 (Şener, age s.189); Y.2.HD., T.13.06.1967, E.2848, K.3299 (Dalamanlı, age s.158 vd.); Y.2.HD., T.29.09.1992, E.7372, K.8705 (Özğür, age s.487 vd.)

⁴²² İmre/Erman, age s.89; Dural/Öz, age s.89,90

⁴²³ Dural/Öz, age s.90

⁴²⁴ Escher, age s.346; İmre/Erman, age s.89

tehlikesinin yakın olmasını aramamak, sadece bu tehlikenin varlığını yeterli saymak gerekir.⁴²⁵

2.2.3.1.3 Hastalık

EMK m.486’da “bulaşıcı hastalık” ifadesi yer alırken MK m.539 sadece “hastalık” ifadesini kullanmış, hastalığın bulaşıcı bir hastalık olması şartını ortadan kaldırmıştır. Kanunkoyucunun bu konudaki gerekçesi şöyledir: “Sözlü vasiyet için tek başına bu olağanüstü koşullar içinde bulunmanın, yeterli olmadığı, buna ilaveten vasiyetçinin diğer vasiyetlerden birine başvurma olanağına sahip bulunmaması arandığından, olağanüstü hallere örnek olan hastalığın salgın bir hastalık olmasının şart olmadığı öngörülmüştür. Buna göre, bir trafik kazası sonunda hastaneye kaldırılan kişi de, diğer vasiyetlerden birini yapma olanağına sahip değilse, sözlü vasiyetname yapacaktır.”⁴²⁶

Dural, MK m.539’un sadece “hastalık” ifadesine yer vermesini eleştirmektedir. Yazara göre bu ifade geniş bir ifadedir. Grip de bir hastalıktır ve kanunun bu ifadesi karşısında, grip olan bir kişi de, herhangi bir sebeple el yazılı ya da resmi vasiyetname düzenleyemiyorsa, sözlü vasiyetname yapabilecektir, bu biraz garip olur.⁴²⁷

Kanaatimizce sözlü vasiyetname düzenleyebilmek için olağanüstü koşullar içinde bulunmanın yanı sıra, diğer vasiyetname şekillerinden birine başvurma olanağının bulunmaması şartlarının birlikte aranması yeterli kabul edilmelidir. Ayrıca hastalığın bulaşıcı bir hastalık olmasını aramamak gerekir. Hastalık salgın ve bulaşıcı bir hastalık olabileceği gibi, bulaşıcı olmamakla beraber ağır bir hastalık da olabilir. Bulaşıcı olup olmamasına bakmaksızın, kişinin olağanüstü bir durumda olmasına sebep olan bütün hastalıkları yeterli saymalıyız. Grip bir hastalıktır, üstelik bulaşıcı bir hastalıktır, ama gribe yakalanmış olmak olağanüstü bir durum değildir. Hastalığı sadece bulaşıcı hastalıklarla sınırlarsak, kanser, beyin kanaması gibi olağanüstü ağır bir hastalığı olan kişiyi sözlü vasiyetname düzenleme imkanından mahrum etmiş oluruz. Önemli olan kişinin hastalığı sebebiyle olağanüstü koşullar içinde bulunmasıdır.

Salgın bir hastalık söz konusu olduğunda, vasiyetçinin bu hastalığa tutulmuş olması şart değildir. Resmi vasiyetname yapacak olan kişilerin(örneğin resmi memurun) hastalanmış olmaları ya da salgın hastalık sebebiyle vasiyetçinin bulunduğu bölgeye

⁴²⁵ İmre/Erman, age s.89

⁴²⁶ MK m.539’un Gerekçesi için bkz. Kaçak, age s.125

⁴²⁷ Dural/Öz, age s.90

girememeleri halinde de sözlü vasiyetname yapılabilir. Ancak vasiyetçinin ayrıca el yazılı vasiyetname düzenleme imkanından da mahrum olması gerekmektedir.⁴²⁸

2.2.3.1.4 Savaş

Sözlü vasiyetname yapabilmek için sadece savaşın varlığı yeterli değildir. Ayrıca savaş sebebiyle el yazılı ya da resmi vasiyetname yapma imkanının da bulunmaması gerekir.⁴²⁹

2.2.3.2 Sözlü vasiyetnamenin şekil şartları

Sözlü vasiyetnamenin düzenlenmesi iki ayrı safhada gerçekleşir. İlk safha vasiyetçi tarafından gerçekleştirilirken, ikinci safhadaki işlemler tanıklar tarafından gerçekleştirilir.

2.2.3.2.1 Birinci Safha

Bu safhada, olağanüstü bir hal içinde bulunan ve el yazılı ya da resmi vasiyetname yapma imkanı bulunmayan mirasbırakan, son arzularını iki tanığa anlatır ve onlara bu beyana uygun bir vasiyetname yazmaları veya yazdırmaları görevini yükler (MK m.539/II).

Resmi vasiyetname düzenlenmesinde okur yazar olma koşulu dışında, tanıklara ilişkin yasaklar, sözlü vasiyetnamede tanıklık edecek kişiler için de geçerlidir (MK m.539/III).

Vasiyetçi irade beyanını her iki tanığa aynı anda yapmalıdır.⁴³⁰ Beyanın iki tanığa da sözlü olarak yapılması şarttır. Vasiyetçinin başkasına yazdırmış olduğu son arzularını tanıklara vermesi geçerli değildir.⁴³¹ Aynı şekilde vasiyetçinin daha önce bir başkasına söylemiş olduğu sözlere atıfta bulunarak sözlü vasiyetname yapması da mümkün değildir. Örneğin vasiyetçinin “vaktiyle A’ya yaptığım beyanlar benim son arzularımdır” şeklindeki beyanı geçerli değildir.⁴³²

---

⁴²⁸ İmre/Erman, age s.90; Escher, age s.346

⁴²⁹ Dural/Öz, age s.90

⁴³⁰ Aybay, Miras s.39; Dural/Öz, age s.91; İşgüzar, age s.58; Escher, age s.347

⁴³¹ Y.2. HD., T.29.12.1975, E.9769, K.9774 (Şener, age s.188)

⁴³² İmre/Erman, age s.91

Tanıkların vasiyetçiyi görmeleri şart değildir. Vasiyetçinin kimliğini sesinden tespit edebiliyorlarsa, sadece onu duymaları yeterlidir.⁴³³ Mesela kör bir kuyuya düşmüş ya da depremde enkaz altında kalmış olan mirasbırakanı görmeyen tanıkların, vasiyetçinin kimliğinden emin olmaları şartıyla, onun sesini duymaları yeterlidir.⁴³⁴ Ancak tanıkların vasiyetçiyi görme imkanları varken görmeden vasiyetname yapılması sakıncalı olabilir. Tanıkların vasiyetçiyi görmelerindeki en önemli nokta onun son arzularını *serbest iradesiyle* ve olağanüstü bir hal içinde beyan ettiğinin tespit edilmesidir.⁴³⁵

2.2.3.2.2 İkinci Safha

Bu safhadaki işlemler tanıklar tarafından yerine getirilecektir. Tanıklar vasiyetçinin kendilerine yüklediği bu görevi kabul etmek zorunda değildirler. Ancak kabul ettikleri takdirde, kanunen kendilerine düşen yükümlülükleri ve sözlü vasiyetnamenin sonraki formalitelerini yerine getirmek zorundadırlar.⁴³⁶ Tanıkların bu işi kabulü açık bir şekilde olabileceği gibi, halin icaplarından da bu sonuca ulaşılabilir.⁴³⁷

Tanıkların bu görevi kabul etmeleri halinde, vasiyetçi ile tanıklar arasında bir vekalet ilişkisi doğar.⁴³⁸ Vasiyetçi son arzularını iki tanığa sözlü olarak beyan ederek, vasiyetin düzenlenmesi hususunda onlara vekalet yetkisi vermektedir. Vekalet ilişkisinin doğması için vasiyetçinin vekalet terimini kullanmış olması ya da tanıkları tevkil ettiğini söylemesi şart değildir.⁴³⁹ Burada açık ya da örtülü bir vekalet ilişkisi söz konusudur.⁴⁴⁰ Vasiyetçinin kendilerine yüklediği bu görevi kabul eden tanıkların, görevlerini gereği gibi yerine getirmemeleri halinde bundan sorumlu olurlar. Ancak sorumluluklarının ne olacağı hususunda fikir ayrılıkları vardır.⁴⁴¹ Kanaatimizce bu durumda BK'nun vekilin sorumluluğuna ilişkin (BK m.386 vd.) hükümleri uygulanmalıdır.

---

⁴³³ Kocayusufpaşaoğlu, age s.222; Öztan, age s.158; Dural/Öz, age s.91; Köprülü, age s.165

⁴³⁴ Kocayusufpaşaoğlu, age s.222; Köprülü, age s.165

⁴³⁵ İşgüzar, age s.58

⁴³⁶ İmre/Erman, age s.91; Dural/Öz, age s.91

⁴³⁷ İmre/Erman, age s.91; Escher, age s.347

⁴³⁸ Köprülü, age s.164; Dural/Öz, age s.91; İmre/Erman, age s.91; Ayan, age s.82; Escher, age s.347

⁴³⁹ İmre/Erman, age s.91

⁴⁴⁰ Escher, age s.347; Dural/Öz, age s.91; İmre/Erman, age s.91

⁴⁴¹ Bu konudaki görüşler için bkz. Dural/Öz, age s.91

MK m.539 tanıkların okuryazar olma koşulunu kaldırmıştır.⁴⁴² Yakın ölüm tehlikesi içinde bulunan bir kişinin yanında mutlaka okuryazar kişilerin bulunması her zaman mümkün olmayacağı için bu şartın kaldırılması isabetli olmuştur. Ayrıca tanıklar vasiyetçinin son arzularını sözlü olarak da mahkemeye ulaştırabilecekleri için okuryazar olup olmamaları çok önemli değildir.⁴⁴³ Ancak tanıkların okuma yazma bilmemeleri halinde MK m.540/I'deki yola başvurmaları mümkün değildir. Tanıklardan birinin bile okuma yazma bilmemesi halinde bu yola başvurulamaz. Çünkü okuma yazma bilmeyen tanık, diğer tanığın yazdıklarının vasiyetçinin son arzularına uygun olup olmadığını saptayamaz. O halde, tanıklardan en az birinin okuma yazma bilmemesi halinde sadece MK m.540/II'deki yola başvurulabilecektir.⁴⁴⁴

Tanıklar vasiyetçi tarafından kendilerine yüklenmiş olan belgeleme görevini iki şekilde yerine getirebilirler (MK m.540):

a) MK m.540/I'e göre, "*Mirasbırakan tarafından görevlendirilen tanıklardan biri, kendilerine beyan edilen son arzuları, yer, yıl, ay ve günü de belirterek hemen yazar, bu belgeyi imzalar ve diğer tanığa imzalatır. Yazılan belgeyi ikisi birlikte vakit geçirmeksizin bir sulh veya asliye mahkemesine verirler ve mirasbırakanı vasiyetname yapmaya ehil gördüklerini, onun son arzularını olağanüstü durum içinde kendilerine anlattığını hakime beyan ederler.*"

Hükümden de anlaşılacağı üzere, tanıklar mirasbırakanın son arzularını vakit geçirmeksizin yazmak ve herhangi bir sulh ya da asliye mahkemesine tevdi etmek zorundadırlar.⁴⁴⁵

Sözlü vasiyetnamede kanun, tarihin yanı sıra, vasiyetnamenin yapıldığı yerin de yazılmasını aramaktadır (MK m.540/I). Tanıkların yazdıkları metne konacak yer ve tarih kaydı hususunda da tartışma vardır.⁴⁴⁶ Ancak, vasiyetçinin söylediklerinin derhal yazılması

---

⁴⁴² Bu hükmün gerekçesi şöyledir: "Maddenin ikinci fıkrasında, "*tanıkların oku yazar olma koşulu*"na yer verilmemiştir. Yani tanıkların oku yazar olması koşulunun sözle vasiyette zorunlu olması uygun görülmemiştir. Çünkü ülkemizdeki okuryazar insan sayısı ve özellikle sözlü vasiyetin olağanüstü koşullarda yapılabilen bir vasiyet olduğu göz önünde tutularak bir de tanıkların "*okur yazar*" olması koşulu arandığında bu vasiyetin hemen hemen hiçbir zaman yapılamaması gibi bir sonuç doğurmaktadır. Bunun önlenmesi ve vasiyete işlerlik kazandırabilmek amacıyla maddede bu yönde bir değişiklik yapılmıştır. Öte yandan tanıkların oku yazar olması önemli görülmemiştir. Zira tanıklar vasiyetçinin son arzularını her durumda mahkemeye ulaştırmakla yükümlü bulunmaktadır. Bu durumda bunların oku yazar olmaları çok önemli bir etki göstermemektedir." (Kaçak, age s.125)

⁴⁴³ İşgüzar, age s.57,58; Berki, Ş., age s.79,80

⁴⁴⁴ Dural/Öz, age s.94

⁴⁴⁵ Y.2.HD.,T.04.07.1949, E.2133, K.3862 (Şener, age s.192); Y.2.HD., T.19.10.2000, E.10427, K.12475 (İnal, age s.227); Y.2.HD., 01.11.1997, E.7268, K.7543 (Özüğür, age s.483 vd.)

⁴⁴⁶ Bu konuda ayrıntılı bilgi için bkz. Kocayusufoğlu, age s.224 vd.

gerektiği için, vasiyetçinin sözlü beyanda bulunduğu tarihin mi yoksa tanıkların bu beyanları kaleme aldıkları tarihin mi belirtileceği hususunun pratik bir önemi yoktur.⁴⁴⁷

Tanıkların vasiyetname metnini bir üçüncü kişiye yazdırabilip yazdıramayacakları hususu tartışmalıdır. Kanun, metnin tanık tarafından yazılacağını bildirmektedir. Kanundaki “tanıklardan biri, kendilerine beyan edilen son arzuları .... yazar” şeklindeki ifade karşısında, vasiyetçinin son arzularının üçüncü bir kişi tarafından yazılmasının mümkün olmadığı kabulü gerekir.⁴⁴⁸

Aynı şekilde tanıkların metni el yazısı ile yazmalarının gerekip gerekmediği konusu da tartışmalıdır. Baskın görüşe göre, tanıkların vasiyetname metnini ve tarihi el yazısı ile yazmaları şart değildir, bunları bir makine ile de yazabilirler. Ancak imzanın tanıkların el yazısı ile atılması şarttır.⁴⁴⁹ Kocayusufpaşaoğlu ise aksi görüştedir.⁴⁵⁰ Yazara göre, kanunun bütün bu sıkı şekil şartlarını koyarken güttüğü, mirasbırakanın iradesinin tam ve doğru bir şekilde senede geçip hakime ulaşması amacını göz ardı etmemek gerekir. Üçüncü bir kişi tarafından yazılan metin gibi, tanık tarafından daktilo ile yazılmış metin de bu amacı gerçekleştirmeye yetmez. Hakim de kendisine tevdi edilen daktilo ile yazılmış metnin, tanıklar tarafından yazılıp yazılmadığını kontrol edemez. Bu durumda, tanıkların metni daktilo ile üçüncü bir kişiye yazdırmış olmaları ve metni hiç okumadan imzalamış olmaları tehlikesi de mevcuttur. Kocayusufpaşaoğlu, tanıkların metni bizzat kendi el yazıları ile yazmaları gerektiği yönündeki görüşünü ifade ettikten sonra, bu şekilde yazılmamış olan metnin de sözlü vasiyetnameyi geçersiz kılmayacağını belirtmiştir. Yazara göre, böyle bir durumda hakim, aşağıda (b) ‘de açıklanacak olan yola başvurarak, kendisine tevdi edilen metni, tutanağa geçirilmek üzere, tanıkların sözlü olarak tekrarlamalarını isteyebilir.

Tanıklar belgeyi herhangi bir sulh ya da asliye mahkemesine tevdi edebilirler. Tevdiin mutlaka vasiyetçinin son yerleşim yeri mahkemesine yapılması şart değildir (Velayet, Vesayet, Miras Tüzüğü m.37/II). Bunun nedeni vasiyetnamenin vakit geçirmeksizin mahkemeye tevdi edilmesi şartıdır. Vasiyetçinin son yerleşim yerinden uzakta bir yerde ölmesi halinde, tanıklar en yakın mahkemeye başvurarak, hem vakit

⁴⁴⁷ İmre/Erman, age s.93; Kocayusufpaşaoğlu, age s.225

⁴⁴⁸ Kocayusufpaşaoğlu, age s.223; Dural/Öz, age s.92; Escher, age s.348; Aksi görüş için bkz. Köprülü, age s.165; Dalamanlı, age s.107; Gönensay/Birsen, age s.114

⁴⁴⁹ Eren, İptal s.83; İmre/Erman, age s.93; İnan/Ertaş/Albaş, age s.192; Escher, age s.349

⁴⁵⁰ Kocayusufpaşaoğlu, age s.223 vd.

geçirmeksizin tevdi şartını yerine getirirler hem de vasiyetçinin son arzularını doğru bir şekilde iletilmesini sağlamış olurlar.⁴⁵¹

Sözlü vasiyetnamenin tevdi edildiği mahkeme, vasiyetçinin son yerleşim yeri mahkemesi değilse, kendisine sözlü vasiyetname tevdi edilen mahkeme, vasiyetnameyi doğrudan doğruya ya da savcılık aracılığıyla vasiyetçinin son yerleşim yeri mahkemesine gönderir (Velayet, Vesayet, Miras Tüzüğü m. 37/II).⁴⁵²

Tanıkların mahkemeye bizzat başvurmaları zorunludur. Vasiyetname metnine ilişkin tutanağın savcılık eli ile gönderilmesi vasiyeti geçersiz kılar.⁴⁵³ Aynı şekilde, tanıklar tarafından yazılmış olan bu belge, bir üçüncü kişi vasıtasıyla ya da posta yoluyla mahkemeye gönderilemez.⁴⁵⁴ Kanunun buradaki amacı, vasiyetçinin tasarruf beyanlarının diğer ellere geçmesini önlemek ve böylece sözlü vasiyetnamenin güvenliğini ve selametini sağlamaktır.⁴⁵⁵ Tanıklardan biri hastalık sebebiyle mahkemeye gelemiyorsa, hakimin diğer tanıkla birlikte, onun bulunduğu yere giderek vasiyetnameyi tevsik etmesi gerekir. Tanıklardan birisi, bundan önce ölürse, vasiyetname hükümsüz olur.⁴⁵⁶

Tanıklar yazılan belgeyi vakit geçirmeksizin bir sulh ya da asliye mahkemesine verirler (MK m.540/I). “Vakit geçirmeksizin” şartını değerlendirirken MK m.2’ye uygun yorum yapmalıyız.⁴⁵⁷ Tanıklara kısa ve makul bir süre tanımak gerekir. Objektif imkansızlık sebebiyle birkaç gün gecikme bu şartın mevcut olmadığını göstermez.⁴⁵⁸ Mahkemeye tanıkların ikisinin birlikte gitmesi şarttır.⁴⁵⁹

Tanıkların geç tevdi ettikleri vasiyetnameyi mahkeme kabul etmek zorundadır. Hakimin vasiyetin geçerli olup olmadığını değerlendirme ve bu konuda karar verme yetkisi yoktur.⁴⁶⁰ Çünkü vasiyetnameyi “vakit geçirmeksizin tevdi etme” şartı şekle ilişkin bir şarttır ve şekil eksikliği vasiyetnamenin kesin hükümsüzlüğüne yol açmaz. Vasiyetname, şekil eksikliğine rağmen iptal kararı verilinceye kadar geçerli bir vasiyetnamenin hüküm

---

⁴⁵¹ Dural/Öz, age s.92,93

⁴⁵² İmre/Erman, age s.92, dn. 20; Dural/Öz, age s.92

⁴⁵³ Y.2.HD., T.12.2.1975, E.8610, K.1372 (Şener, age s.197,198)

⁴⁵⁴ Eren, İptal s.83; İmre/Erman, age s.93; İnan/Ertaş/Albaş, age s.193; Escher, age s.349

⁴⁵⁵ İmre/Erman, age s.93

⁴⁵⁶ İmre/Erman, age s.93

⁴⁵⁷ Hatemi, age s.85

⁴⁵⁸ YHGK, T.08.02.1969, E.1205, K.94 (Şener, age s.197)

⁴⁵⁹ Y.2.HD., T.11.01.1974, E. 8059, K.75 (Şener, age s.196,197)

⁴⁶⁰ Y.2.HD., T.02.10.1997, E.8602, K.9946 (Özüğür, age s.484)

ve sonuçlarını doğurur. MK m.559’da öngörülen süreler içinde iptal edilmezse vasiyetname geçerli hale gelir.⁴⁶¹

Tanıklar vasiyetçinin son arzularının yazılı olduğu belgeyi hakime tevdi ederken ayrıca mirasbırakanı vasiyetname yapmaya ehil gördüklerini ve onun son arzularını olağanüstü bir durum içinde kendilerine açıkladığını da beyan ederler (MK m.540/I,c.2). Her ne kadar kanunda bu beyanın tutanağa geçirilip tanıklar tarafından imzalanması aranmamışsa da, doktrinde böyle bir tutanağın düzenlenmesi önerilmektedir.⁴⁶²

b) Tanıkların vasiyetçi tarafından kendilerine yüklenmiş olan belgeleme görevini yerine getirirken başvurabilecekleri ikinci yol MK m.540/II’de düzenlenmiştir. Söz konusu hükme göre, “*Tanıklar daha önce bir belge düzenlemek yerine, vakit geçirmeksizin mahkemeye başvurup yukarıdaki hususları beyan ederek mirasbırakanın son arzularını bir tutanağa geçirebilirler*”. Hükümden de anlaşılacağı üzere burada tanıklar bir belge düzenleyip hakime sunmak yerine, hakim önünde sözlü beyanda bulunurlar. Tanıkların sözlü beyanından sonra hakim tarafından bir tutanak düzenlenir ve bu tutanak tanıklar tarafından imza edilir.

Her ne kadar MK m.540/II’de belirtilmemişse de, bu durumda da tanıkların, vasiyetçiyi vasiyetname yapmaya ehil gördüklerini ve onun son arzularını olağanüstü bir durum içinde kendilerine açıkladığını da beyan etmeleri gerekmektedir.⁴⁶³

Tanıkların mahkemeye birlikte gitmeleri ve bütün bu beyanların tanıklar tarafından şahsen ve aynı zamanda yapılması şarttır.⁴⁶⁴ Tanıkların ikisi de vasiyetname metnini hakim önünde beyan edebilecekleri gibi, birinin beyan ettiği hususları diğerinin onaylaması da geçerlidir.⁴⁶⁵

Vasiyetçinin son arzularının vakit geçirmeksizin, derhal hakime sözlü olarak beyan edilmesi gerekir. Öyle ki, tanıkların, vasiyetçinin son arzularını yazmakla yükümlü oldukları süre içinde, bu son arzuların hakime sözlü olarak bildirilmesi ve tutanağa geçirilmesi gerekir.⁴⁶⁶

---

⁴⁶¹ Kocayusufpaşaoğlu, age s.226; Dural/Öz, age s.93;

⁴⁶² Kocayusufpaşaoğlu, age s.223; Escher, age s.349; Dural/Öz, age s.94

⁴⁶³ Kocayusufpaşaoğlu, age s.226; Dural/Öz, age s.94; Öztan, age s.158; İnan/Ertaş/Albaş, age s.192; Göktürk, age s.66; Öztrak, age s.42; Escher, age s.350

⁴⁶⁴ Y.2.HD., T.11.1.1974, E.8059, K.75 (Şener, age s.196,197)

⁴⁶⁵ Escher, age s.350; İmre/Erman, age s.95

⁴⁶⁶ İmre/Erman, age s.95

2.2.3.3 Askerlerin, ülke sınırları dışında seyreden bir ulaşım aracında bulunanların, sağlık kurumunda tedavi edilenlerin sözlü vasiyetname düzenlemesi

MK m.540/son bu durumda olan kişiler için özel bir hüküm getirmiştir. Bu hükme göre, “ Sözlü vasiyet yoluna başvuran kimse askerlik hizmetinde bulunuyorsa, teğmen veya daha yüksek rütbeli bir subay; Ülke sınırları dışında seyreden bir ulaşım aracında bulunuyorsa, o aracın sorumlu yöneticisi; sağlık kurumlarında tedavi edilmekteyse, sağlık kurumunun en yetkili yöneticisi hakim yerine geçer”.

EMK m. 487’den farklı olarak, askerlik görevini yapanların yanında, ülke dışında seyahat edenler ve bir sağlık kurumunda tedavi edilenler için de aracın sorumlu yöneticisi, sağlık kurumunun en yetkili yöneticisi gibi kişilerin tevdi yetkili kılınması eleştirilmektedir.⁴⁶⁷

Böyle bir durum içinde bulunan kişiler, sözlü vasiyetname yapmak isterlerse, iki tanık önünde son arzularını beyan ederler. Tanıkların bu son arzuları hakime vakit geçirmeksizin tevdi etmeleri zor olduğu için, kanun, vasiyetname metninin hakim yerine maddede sözü geçen kişilere tevdi edilebileceğini hükme bağlamıştır.

Hakim yerine geçecek olan kişilerin kimler olacağı Velayet, Vasayet, Miras Tüzüğü m.37/son’da açıklanmıştır. Buna göre ,“*Türk Medeni Kanununun 540 ıncı maddesinin son fıkrasının uygulanmasında, sözlü vasiyet yoluna başvuran kimse, askerlik hizmetinde bulunuyorsa teğmen veya daha yüksek rütbeli bir subay; sağlık kurumlarında tedavi edilmekteyse, baştabip, baştabip yoksa yardımcısı, onlar da yoksa nöbetçi tabip, bunlardan hiçbiri yoksa hastane müdürü; sözlü vasiyet yoluna başvuran kimse ülke sınırları dışında seyreden bir ulaşım aracında bulunuyorsa, otobüste kaptan şoför, uçakta pilot, gemide kaptan, trende kondüktör veya şefren veya bunların yardımcıları hakim yerine geçer*”.

2.2.3.4 Sözlü Vasiyetnamenin Hükümden Düşmesi

Daha önce de değindiğimiz gibi sözlü vasiyetname olağanüstü bir ölüme bağlı tasarruftur. Diğer şekillerde ölüme bağlı tasarrufta bulunma imkanı olmayan kişilerin başvurabileceği bir yoldur. Bu nedenle, sözlü vasiyetnamenin geçerlilik süresi sınırlıdır. Mirasbırakanın olağanüstü durumdan kurtulması ve diğer şekillerde vasiyetname yapma

---

⁴⁶⁷ Hatemi, age s.85; Dural/Öz, age s.94 vd.; Öztan, age s.158

imkanına kavuşması halinde, bu tarihin üzerinden bir ay geçince sözlü vasiyetname hükümden düşer (MK m.541).

Bir aylık bu sürenin dolmasıyla sözlü vasiyetname kendiliğinden ve geçmişe etkili olarak hükümsüz kalır.⁴⁶⁸ Sözlü vasiyetname hükümden düşeceği için, ayrıca iptal davası açmaya lüzum yoktur.⁴⁶⁹ Bu bir aylık süre içinde mirasbırakanın ölmesi ya da ölüme bağlı tasarruf yapma ehliyetini devamlı olarak kaybetmesi halinde sözlü vasiyetname kesin olarak hüküm ifade eder.⁴⁷⁰

Olağanüstü halin bir aydan fazla bir zamandan beri ortadan kalktığını, bu sebeple sözlü vasiyetnamenin batıl olduğunu iddia eden şahsın bu iddiasını ispat etmesi gerekir.⁴⁷¹

Olağanüstü halin ortadan kalması ile diğer şekillerde vasiyetname yapma imkanının doğmasından itibaren bir aylık bir süre geçmeden, yine olağanüstü bir hal meydana gelirse bu bir aylık süre kesilir. Sözlü vasiyetnamenin hükümsüz hale gelmesi için, ikinci olağanüstü halin ortadan kalkmasından itibaren yeniden bir aylık sürenin geçmesi gerekir.⁴⁷²

2.3 Miras Sözleşmesinin Şekli

2.3.1 Genel olarak

MK m.545'e göre, "*Miras sözleşmesinin geçerli olması için resmi vasiyetname şeklinde düzenlenmesi gerekir.*

Sözleşmenin tarafları, arzularını resmi memura aynı zamanda bildirirler ve düzenlenen sözleşmeyi memurun ve iki tanığın önünde imzalarlar."

Hükümden de anlaşılacağı üzere miras sözleşmesi MK m.532 vd. maddelerindeki şekil şartlarına göre düzenlenecektir. Bununla birlikte, miras sözleşmesinin iki taraflı niteliği gereği, şekil yönünden resmi vasiyetname ile aralarında bazı farklılıklar vardır. Resmi vasiyetname için öngörülen şekil şartlarını daha önce incelediğimiz için burada üzerinde durulmayacak, sadece miras sözleşmesinin iki taraflı niteliğinden kaynaklanan farklılara değinilecektir.

⁴⁶⁸ Kocayusufpaşaoğlu, age s.227; İmre/Erman, age s.96; Ayiter, age s.55

⁴⁶⁹ Eren, İptal s.84; İmre/Erman, age s.96; İnan/Ertaş/Albaş, age s.193; Ayiter, age s.55; Ayan, age s.83; Berki, Ş., age s.80; Escher, age s.352

⁴⁷⁰ Kocayusufpaşaoğlu, age s.227; İmre/Erman, age s.96; İnan/Ertaş/Albaş, age s.193; Öztan, age s.159; Dural/Öz, age s.95; Ayiter, age s.55; Gönensay/Birsen, age s.115; Berki, Ş., age s.81

⁴⁷¹ Gönensay/Birsen, age s.115; Escher, age s.352

⁴⁷² Gönensay/Birsen, age s.115; Escher, age s.352

Miras sözleşmesinin iki taraflı niteliğinden kaynaklanan farklara geçmeden önce, bir kaç hususun belirtilmesi faydalı olacaktır.

Resmi vasiyetname şekline ilişkin kurallar, sadece miras sözleşmesi ile ölüme bağlı tasarrufta bulunan taraf için uygulanacaktır. Karşı taraf miras sözleşmesi ile ölüme bağlı tasarrufta bulunmuyor, sadece mirasbırakanın tasarrufunu kabul ediyor ya da sağlararası bir borç altına giriyorsa onun için MK m.532 vd. maddeleri uygulanmaz, genel kurallar uygulanır. Örneğin sözleşmeye bizzat katılma zorunluluğu yoktur, isterse sözleşmeyi bir temsilci aracılığıyla yapabilir.⁴⁷³ Her iki taraf da ölüme bağlı tasarrufta bulunuyorsa, resmi vasiyetnameye ilişkin şekil kuralları her iki taraf için de uygulanır.⁴⁷⁴

Belirtilmesi gereken diğer bir husus da, şekil yönünden sakat olan bir miras sözleşmesinin, tahvil yoluyla resmi vasiyetname olarak ayakta tutulmasının mümkün olmasıdır. Ancak bunun için, miras sözleşmesinin resmi vasiyetnamenin şekil şartlarını tümüyle yerine getirmiş olması ve mirasbırakanın karşılıklı bağlanma olmasa idi dahi, yine de söz konusu ölüme bağlı tasarrufu yapacağını anlaşılması gerekir.⁴⁷⁵

Mirastan feragat sözleşmesi, miras sözleşmesinin bir türüdür. Bu nedenle mirastan feragat sözleşmesinin (bütün miras sözleşmeleri gibi) resmi vasiyetname şeklinde yapılması gerekir.⁴⁷⁶ Aşağıda miras sözleşmelerine ilişkin yapılacak bütün açıklamalar mirastan feragat sözleşmeleri için de geçerlidir.⁴⁷⁷ Mirastan feragat sözleşmelerinde ölüme bağlı tasarrufta bulunan tarafın mirasbırakan olduğunu hatırlatmakta fayda var. O halde resmi vasiyetnameye ilişkin şekil kuralları mirasbırakan için aranacak, feragat eden taraf genel kurallara tabi olacaktır.⁴⁷⁸

2.3.2 Miras sözleşmesinin şekil yönünden resmi vasiyetnameden farkları

Bu farklar MK m.545/II'de düzenlenmiştir. Bu hükme göre, “ *Sözleşmenin tarafları, arzularını resmi memura aynı zamanda bildirirler ve düzenlenen sözleşmeyi*

---

⁴⁷³ Kocayusufpaşaoğlu, age s.228; Köprülü, age s.167; Dural, Miras Sözleşmesi s.83; Dural/Öz, age s.103; Ayan, age s.88; Serozan/Engin, age s.223

⁴⁷⁴ Kocayusufpaşaoğlu, age s.228; Dural, Miras Sözleşmesi s.83; Dural/Öz, age s.103

⁴⁷⁵ Dural/Öz, age s.103; Bu görüşteki diğer yazarlar için bkz. Dural, Miras Sözleşmesi s.85, dn.6'da anılan yazarlar.

⁴⁷⁶ Yargıtay'ın 11.2.1959 günlü ve 16/14 sayılı İçtihadı Birleştirme kararı (Oğuzman, Pratik s.244)

⁴⁷⁷ Mirastan feragat sözleşmesinin şekline ilişkin ayrıntılı bilgi için bkz. Antalya, Feragat s. 143 vd.

⁴⁷⁸ Bazı yazarlar, mirastan feragat sözleşmesinde her iki tarafın da ölüme bağlı tasarrufta bulunduğunu ve dolayısıyla resmi vasiyetnameye ilişkin şekil kurallarının her iki taraf için de uygulanacağını savunurlar (İnan/Ertaş/Albaş, age s.201).

memurun ve iki tanığın önünde imzalarlar.” Miras sözleşmesine özgü şekil kurallarındaki farklılıklar şöyledir:

2.3.2.1 Tarafların aynı anda resmi memur önünde bulunmaları

Burada anlatılmak istenen şey, tarafların iradelerini aynı anda açıklamaları değil, işlemde birlik ilkesi gereğince birbirini ardına açıklamalarıdır.⁴⁷⁹ Her iki tarafın da hazır olması şarttır. Şu halde, taraflardan biri hazır değilken, diğerinin irade beyanında bulunması caiz değildir.⁴⁸⁰ Daha önce de ifade edildiği gibi, karşı taraf ölüme bağlı tasarrufta bulunmuyorsa, resmi memur önünde bizzat bulunmasına gerek yoktur, iradesini temsilci vasıtasıyla açıklayabilir.⁴⁸¹

Taraflar iradelerini herhangi bir şekilde, sözlü ya da yazılı hatta işaret yoluyla dahi açıklayabilirler.⁴⁸²

Ölüme bağlı tasarrufta bulunmayan karşı taraf tam ehliyetsiz ise, onun yerine kanuni temsilcisi resmi memur önünde bulunur.⁴⁸³ Karşı taraf sınırlı ehliyetsizse ve sağlararası ivaz borcu altına giriyorsa, sınırlı ehliyetsizle birlikte kanuni temsilcisinin de aynı anda resmi memur önünde bulunması gerekir. Kanuni temsilci vasi ise, miras sözleşmesi yapıldıktan sonra sulh ve asliye mahkemelerinin de izninin alınması gerekir. Bu izin alınmadan miras sözleşmesi geçerlilik kazanamaz.⁴⁸⁴ Karşı taraf sınırlı ehliyetsizse ve sağlararası bir ivaz borcu altına girmiyorsa, genel kurallar gereğince, kanuni temsilcisinin iznine ihtiyaç duymadan işlemi tek başına yapabilir (MK m.16/I,c.2).

2.3.2.2 Resmi memurun beyanları yazması ya da yazdırması ve metnin okunması

Miras sözleşmesi MK m.533-534'e göre düzenlenmişse, resmi memur tarafından yazılan ya da yazdırılan metin, bizzat mirasbırakan tarafından okunur. MK m.535'e göre düzenleme yapılması halinde, sözleşme metni resmi memur tarafından mirasbırakana bizzat okunur.⁴⁸⁵ Ölüme bağlı tasarrufta bulunmayan karşı tarafın metni nasıl öğrendiğinin

---

⁴⁷⁹ Eren, İptal s.85; Gönensay/Birsen, age s.121; Dural, Miras Sözleşmesi s.88,89; Dural/Öz, age s.104; Ayan, age s.88; Öztrak, age s.42

⁴⁸⁰ Eren, İptal s.86; Öztan, age s.180

⁴⁸¹ İnan/Ertas/Albaş, age s.201; Dural, Miras Sözleşmesi s.89; Dural/Öz, age s.104

⁴⁸² Eren, İptal s.86; Gönensay/Birsen, age s.121

⁴⁸³ Dural/Öz, age s.104

⁴⁸⁴ Dural/Öz, age s.104,105

⁴⁸⁵ Dural/Öz, age s.105

bir önemi yoktur. O isterse bizzat kendisi okur, isterse resmi memura ya da bir başkasına okutabilir.⁴⁸⁶ Miras sözleşmesi iki taraflı ise, MK m.533-534 ya da MK m.535'deki şekil şartlarının sözleşmesinin her iki tarafı için de uygulanacağını belirtilmesine gerek dahi yoktur.

2.3.2.3 Tarafların metni tanıklar önünde imzalamaları

MK m.545/II sadece düzenlenen sözleşmenin tanıklar önünde imzalanacağından söz etmektedir. O halde sözleşme metninin tanıklara açıklanmasına gerek yoktur.⁴⁸⁷ Miras sözleşmesi MK m.533-534'e göre düzenlenmişse, mirasbırakanın imzasının el yazısı ile olması şarttır. Sözleşme MK m.535'e göre düzenleniyorsa, mirasbırakanın imzası için söz konusu hükümdeki kurallar uygulanır.⁴⁸⁸ Buna karşılık, ölüme bağlı tasarrufta bulunmayan karşı tarafın imzası için BK m.14'deki genel kurallar uygulanır.⁴⁸⁹ Tarafların imzalarını resmi memurun imzası izler. Burada resmi vasiyetnameden farklı bir durum yoktur.

2.3.2.4 Tarafların, tanıklar önünde belgeyi okuduklarını ve bunun son arzularına uygun olduğunu beyan etmeleri

Bu beyan da bir geçerlilik şartıdır. MK m.545'in bu beyandan söz etmemesi, beyan şartının bulunmadığı anlamına gelmez. Çünkü miras sözleşmelerinin geçerli olabilmesi için, resmi vasiyetnameler için öngörülmüş bütün şekil şartlarına uyulması gerekir. MK m.545/II'de imza yönünden ek bir yüküm getirilmiş olup, yoksa beyan yükümü bertaraf edilmemiştir. Bu nedenle tanıklar önünde atılan imza, bu beyanın yerine geçemez.⁴⁹⁰

Ölüme bağlı tasarrufta bulunmayan karşı tarafın böyle bir beyan yükümlülüğü yoktur. Onun belgeyi tanıklar önünde imzalamış olması, belgenin onun beyanına uygun olduğunu gösterir.⁴⁹¹ Karşı taraf da ölüme bağlı tasarrufta bulunuyorsa, onun da tanıklar önünde böyle bir beyanda bulunması gerektiğinde kuşku yoktur.

⁴⁸⁶ Kocayusufpaşaoğlu, age s.228; Dural, Miras Sözleşmesi s.90

⁴⁸⁷ Dural, Miras Sözleşmesi s.90

⁴⁸⁸ Eren, İptal s.85; İnan/Ertaş/Albaş, age s.202; Dural/Öz, age s.105

⁴⁸⁹ Eren, İptal s.85; Köprülü, age s.168; Dural, Miras Sözleşmesi s.91; İnan/Ertaş/Albaş, age s.202

⁴⁹⁰ Dural, Miras Sözleşmesi s.93

⁴⁹¹ Kocayusufpaşaoğlu, age s.228,229; Dural/Öz, age s.105; Dural, Miras Sözleşmesi s.93

2.3.2.5 Tanıkların şerh ve imzası

MK m.534 ve MK m.535 uyarınca tanıkların verecekleri şerh, sadece ölüme bağlı tasarruflarda bulunan tarafı kapsayacaktır, ölüme bağlı tasarruflarda bulunmayan karşı taraf için şerh vermelerine gerek yoktur. Eğer her iki taraf da ölüme bağlı tasarruflarda bulunuyorsa, tanıkların şerhi iki tarafı da kapsayacaktır.⁴⁹² Tanıkların, ölüme bağlı tasarruflarda bulunmayan diğer tarafın genel olarak fiil ehliyetine sahip olduğunu ya da temsil yetkisini haiz olduğunu da verecekleri şerhte belirtmelerine gerek yoktur.⁴⁹³

İleride çıkabilecek ihtilafları önlemek için, tanıkların, verecekleri şerhte sözleşmenin önlerinde imzalandığını da belirtmeleri faydalı olur.⁴⁹⁴

2.3.3 Miras Sözleşmesinin Saklanması

Kanunda miras sözleşmelerinin saklanmasına ilişkin bir hüküm bulunmamaktadır. Bu nedenle baskın olan fikre göre⁴⁹⁵, miras sözleşmelerinin saklanması zorunlu değildir. Ancak miras sözleşmesini düzenleyen resmi memur noter ise Noterlik Kanunu m.84/II uyarınca sözleşmenin aslını saklamakla yükümlüdür. Ancak bu bir geçerlilik şartı değildir. Yani miras sözleşmesinin saklanmaması onun geçerliliğini etkilemez.⁴⁹⁶

Aynı şekilde, miras sözleşmesinin hakime tevdi ve açılması da söz konusu olmadığı için MK m.595 hükmünün miras sözleşmeleri için uygulanmayacağı kabul edilmektedir. Bunun gerekçesi olarak da, miras sözleşmesinin iki taraflı olması sebebiyle, lehine ölüme bağlı tasarruflarda bulunulan kimsenin bunu bildiği ve elinde resmi bir suret bulunması gösterilmektedir.⁴⁹⁷

Miras sözleşmesinin hakime tevdi ve açılmasının zorunlu olmadığını kabul eden baskın görüşe göre bunun iki istisnası vardır. Bunlar a- miras sözleşmesinin üçüncü kişi yararına olması, b- miras sözleşmesinde, tek taraflı, bağlayıcı olmayan (vasiyetname niteliğinde) tasarruflar bulunmasıdır.⁴⁹⁸ Birinci ihtimalde, üçüncü kişinin elinde resmi bir

⁴⁹² Dural/Öz, age s.105; Dural, Miras Sözleşmesi s.94

⁴⁹³ Kocayusufpaşaoğlu, age s.229,230; Köprülü, age s.168; İnan/Ertuş/Albaş, age s.202

⁴⁹⁴ Dural/Öz, age s.105

⁴⁹⁵ Baskın görüşe örnek olarak bkz. Kocayusufpaşaoğlu, age s.230; Eren, İptal s.86; Ayan, age s.89; Göktürk, age s.67

⁴⁹⁶ Kocayusufpaşaoğlu, age s.230; Dural/Öz, age s.106; İnan/Ertuş/Albaş, age s.202; Berki, Ş., age s.86; Ayan, age s.89;

⁴⁹⁷ Dural, Miras Sözleşmesi s.95

⁴⁹⁸ Dural, Miras Sözleşmesi s.95

suret olmadığı için, ikinci ihtimalde de vasiyetnameye ilişkin hükümler uygulanacağı için, bu tür miras sözleşmelerinin MK m.595'e göre tevdi edilmeleri ve açılmaları gerekir.⁴⁹⁹

3) İrade Sakatlıkları

3.1 Genel olarak

Her hukuki muamelenin temel unsuru, hukuki sonuca yönelmiş olan irade beyanıdır. Hukuki sonuca yönelmiş olan bir irade beyanı yoksa hukuki işlem den söz edilmesi mümkün değildir.

Bir fiilin irade beyanı olarak kabul edilmesi için gerekli olan unsurlar: Hukuki sonuca erişme iradesi, açıklama yapma iradesi ve bu iradenin açığa vurulmasıdır.⁵⁰⁰ O halde bir hukuki işlemin doğabilmesi için gerekli olan irade beyanının sıhhatli olması gerekmektedir.

Kanunkoyucu, iradeyi sakatlayan halleri miras hukuku bakımından özel olarak düzenlemiştir. Bunun sebeplerinden biri ölüme bağlı tasarruflarda mirasbırakanın iradesine daha çok önem verilmesi, diğeri ise ölüme bağlı tasarrufun iptali için mahkeme kararının gerekli olmasıdır.⁵⁰¹

Sağlararası işlemlerde alışveriş yaşamının güvenliği ve muhatabın güveninin korunması esastır. Bu nedenle irade sakatlıkları “güven ilkesi”ne göre şekillenir. Ölüme bağlı tasarruflarda ise durum farklıdır. Ölüme bağlı tasarruflarda bazen korunması gerekli olan bir karşı taraf yoktur. Bu nedenle ölüme bağlı tasarruflarda irade sakatlıklarında esas olan “irade ilkesi”dir. Sağlararası işlemlerin aksine ölüme bağlı tasarruflarda (vasiyetnamelerde ve miras sözleşmesinde yer almakla birlikte vasiyet hükmünde olan tek taraflı tasarruflarda) adi saik hatası bile tasarrufun iptaline yol açabilir.

İrade beyanındaki sakatlık ya beyanın iradeye uymamasından ya da iradenin oluşmasındaki bir etkenden kaynaklanır.⁵⁰² Zihni kayıt, latife beyanı gibi isteyerek meydana getirilen irade sakatlıkları ölüme bağlı tasarruflar bakımından pek önem taşımaz. Muris düzenlemiş olduğu vasiyetnameyi, hiç bir gerekçe göstermeye gerek olmaksızın, istediği zaman geri alabileceğine göre vasiyetnamede zihni kaydın varlığını ileri sürmesine

---

⁴⁹⁹ Dural/Öz, age s.106

⁵⁰⁰ Akman/ Burcuoğlu/ Altop, age s.425; Oğuzman/ Barlas, age s.145

⁵⁰¹ İmre/Erman, age s.195; Ayan, age s. 122; Ayiter, age s.113

⁵⁰² Oğuzman/ Öz, age s. 79; Nomer, Haluk N., Borçlar Hukuku Genel Hükümler, III. Bası, İstanbul 2004, s.47

gerek yoktur. Latife beyanı için de aynı sonuca ulaşmak gerekmektedir. Vasiyet alacaklarının ve mirasçılarının da vasiyetçinin ölümünden sonra zihni kaydı ya da latife beyanını ileri sürememeleri gerekir. Ancak elle yazılı vasiyetname bakımından, kurucu unsur olan vasiyet yapma iradesinin (animus testandi) yokluğu ileri sürülebilir.⁵⁰³ Bu durumda da vasiyetname iptal edilebilirlikle değil yoklukla sakattır. Miras sözleşmesi iki taraflı ve resmi şekilde yapılması gereken bir işlem olduğuna göre, sonradan mirasbırakanın latife olsun diye böyle bir sözleşme yaptığı yönündeki iddiaların dikkate alınmaması gerekir. Zihni kayıt için de aynı durum söz konusudur.⁵⁰⁴ Bazı yazarlar miras sözleşmelerinde latife beyanı ve zihni kaydı borçlar hukuku kurallarına göre değerlendirmektedirler. Bu yazarlara göre, dürüstlük kuralı gereği, zihni kayıt ya da latife beyanı muhatap tarafından biliniyor ya da bilinmesi gerekiyorsa miras sözleşmesi geçersiz sayılmalı ve bu geçersizlik her zaman ileri sürülebilmelidir.⁵⁰⁵

Ölüme bağlı tasarruf bir irade açıklamasıdır ve sağlıklı bir şekilde oluşmuş ve buna uygun olarak beyan edilmiş bir iradeyi gerektirir. Bir ölüme bağlı tasarruf ister vasiyetname ister miras sözleşmesi olsun yanılma, aldatma, korkutma ya da zorlama altında yapılmış ise iptal edilebilir. MK m.504 kullanılan “geçersizdir” ifadesi uygun değildir. Çünkü, ölüme bağlı tasarruflarda irade sakatlıklarına bağlanan yaptırım, sağlararası hukuki işlemlerden farklı olarak⁵⁰⁶, iptal edilebilirliktir.⁵⁰⁷ Mahkeme ölüme bağlı tasarrufun iptaline karar verinceye dek ölüme bağlı tasarruf geçerlidir.

Hata, hile ve ikrah söz konusu ise mirasçılar ya da vasiyet alacaklıları ölüme bağlı tasarrufun iptalini isteyebilirler. Acaba mirasbırakanın böyle bir imkanı var mı? Bu soru sadece miras sözleşmeleri bakımından özellik arz eder. Zira vasiyetnameler hiç bir sebep gösterilmeksizin, her zaman, tek taraflı irade beyanıyla geri alınabildikleri için mirasbırakanın iptal davası açma imkanının olup olmadığı önem taşımaz. Soruyu miras sözleşmeleri için cevaplayalım. MK m.558/I’e göre “İptal davası, tasarrufun iptal edilmesinde menfaati bulunan mirasçı veya vasiyet alacaklısı tarafından açılır.” O halde mirasbırakanın böyle bir imkanı yoktur. Ancak, irade sakatlıkları halini düzenleyen MK

---

⁵⁰³ Hatemi, age s.72; İnan/ Ertaş/ Albaş, age s.280

⁵⁰⁴ Hatemi, age. s. 72

⁵⁰⁵ İnan/ Ertaş/ Albaş, age s.280

⁵⁰⁶ İrade sakatlıklarına bağlanan yaptırımın sağlararası işlemler yönünden de iptal edilebilirlik olduğunu savunan görüş için bkz., Eren, Fikret, Borçlar Hukuku Genel Hükümler, Tıpkı VII. Bası, İstanbul 2001, s.379 vd.

⁵⁰⁷ Serozan/Engin, age s.207

m.504, mirasbırakana ölüme bağlı tasarruftan dönme imkanı tanımıştır.⁵⁰⁸ Bu hükme göre “... mirasbırakan yanıldığını veya aldatıldığını öğrendiği ya da korkutma veya zorlamanın etkisinden kurtulduğu günden başlayarak bir yıl içinde tasarruftan dönmediği takdirde tasarruf geçerli sayılır.” O halde, tasarruftan dönme imkanı bulunan mirasbırakanın tasarrufu iptal etme yoluna gitmesine gerek de yoktur.⁵⁰⁹ Yargıtay da bir kararında⁵¹⁰ “MK m. 557’de yer alan ve ölüme bağlı tasarrufların iptaline ilişkin bulunan sebeplerden dolayı iptal davasını sadece ölümden sonra mirasçılar ve öteki ilgililer açabilir” diyerek davacının eşi ile yaptığı miras sözleşmesinin iptali talebini kabul eden yerel mahkeme kararını bozmuştur.

Ölüme bağlı tasarrufların iptaline yol açan irade sakatlıklarını incelemeyen önce, miras sözleşmeleri ile ilgili yapılacak olan bütün açıklamaların mirastan feragat sözleşmeleri için de geçerli olacağını belirtmekte fayda vardır.⁵¹¹

Şimdi ölüme bağlı tasarrufların iptaline sebep olan irade sakatlıklarını tek tek inceleyelim:

3.2 Hata

Hata, gerçek irade ile beyan arasında istenmeden ortaya çıkan uyumsuzluk halidir. Hata ya iradenin istenmeyerek dışa yanlış aksettirilmesinden (beyan hatası) ya da iradenin oluşmasına etken olan düşüncenin gerçeğe uygun olmamasından (saik hatası) kaynaklanır.⁵¹² Bir olay veya duruma ilişkin düşüncenin doğru olup olmadığı hususunda şüphe varsa hatadan söz edilemez. Çünkü şüphe o durumun ya da olayın doğru olmadığı ihtimalini de ihtiva etmektedir. Aynı şekilde bilinçli olarak gerçeği bilmeme halinde de hatadan söz edilemez.⁵¹³

Borçlar hukukunda asıl önemli olan beyan hatasıdır. Beyan hatasının da esaslı olması gerekir.⁵¹⁴ Saik hatası kural olarak sözleşmenin geçerliliğini etkilemez. Ancak temel hatası niteliğindeki saik hataları sözleşmeyi sakatlar (BK m.23,24).

---

⁵⁰⁸ Miras sözleşmelerinden dönmede borçlar hukuku kuralları (BK m.31) uygulanmalıdır. Yani tek taraflı, yöneltilmesi ve varması gerekli bir irade açıklamasında bulunulması yeterli sayılmalıdır (Ayan, age s.123)

⁵⁰⁹ Ayan, age s.122

⁵¹⁰ Y.2HD., T.21.06.1984, E.5635, K.5826 (www.kazanci.com- Eylül 2006)

⁵¹¹ Bu hususta ayrıntılı bilgi için bkz., Antalya, Feragat s.229 vd.

⁵¹² Oğuzman/ Öz, age s. 81

⁵¹³ Eren, Borçlar s.351

⁵¹⁴ Kanunda esaslı hatadan bahsedilmiş, esaslı hatanın tanımı yapılmamıştır. Doktrinde güven nazariyesi ışığında esaslı hata şu şekilde tarif edilmektedir: “Hataya düşen, belli bir durumda hata ettiğini bilmiş olsaydı

Hata hukuki veya maddi bir hata olabilir. Bir tablonun orijinal zannedilerek alınması ancak tablonun gerçeğinin kopyası çıkması maddi hataya örnek olarak gösterilebilir. Hukuki hataya örnek olarak ise açık hava sineması olarak işletilmek üzere kiralanan bir arsaya belediyenin ruhsat vermemesi gösterilebilir.⁵¹⁵

Borçlar hukukundan farklı olarak, hata halinde ölüme bağlı tasarruflar iptal kararı verilinceye dek geçerlidirler. Oysa borçlar hukukunda, tartışmalı olmakla beraber, hata halinde düzelebilir hükümsüzlüğün söz konusu olduğu kabul edilmektedir. Yani hataya düşmüş olan taraf bir yıl içinde sözleşmenin hükümsüzlüğünü ileri sürmezse, başta geçersiz olan sözleşme geçerli hale gelir.⁵¹⁶ Sözleşmenin hükümsüzlüğü için dava açmaya gerek yoktur. Hataya düşen tarafın sözleşme ile bağlı olmayacağına ilişkin irade beyanı inşai niteliktedir.⁵¹⁷

Ölüme bağlı tasarruflarda beyan hatasının ölüme bağlı tasarrufun iptaline yol açabilip açamayacağı somut olaya göre değişir. Vasiyetnameler her zaman tek taraflı olarak geri alınabileceği için, muris için konuyu tartışmaya gerek yoktur. Miras sözleşmesi söz konusu ise muris hataya düştüğünü anladığı andan itibaren bir yıl içinde tasarruftan dönmediği takdirde tasarruf geçerli hale gelir (MK m.504/I). Bu süre hak düşürücü süredir. Bir yılın dolmasıyla tasarrufun hataya dayanılarak iptal edilmesi söz konusu olamayacaktır. Mirasçılara gelince: Mirasçılar beyan hatasına dayanarak vasiyetnamenin iptal edilmesini talep edebilirler. MK. m. 504'de belirtilen bir yıllık hak düşürücü süre içinde mirasbırakanın tasarrufundan dönmüş olması halinde konunun tartışılmasına gerek yoktur. Mirasbırakanın bir yıllık süre içinde tasarrufundan dönmemiş durumda, biraz önce de değindiğimiz gibi, tasarruf geçerli hale gelecek, mirasçılar tasarrufun iptalini ileri süremeyecektir. Mirasbırakanın hatasının farkına varmadan ya da hatasının farkına vardığı andan itibaren henüz bir yıllık süre dolmadan vefatı halinde, mirasçılar beyan hatasına dayanarak tasarrufun iptalini isteyebilirler.⁵¹⁸

MK m.504/II ölüme bağlı tasarruflarda kişinin ya da şeyin belirtilmesinde açık hatayı iptal nedeni saymamıştır. Açık hata halinde mirasbırakanın iç iradesinin gerçekte ne

---

o akdi yapmayacak ve iş hayatındaki objektif hüsnüniyet kuralları uyarınca söz konusu durum akdin tek taraflı bağlamazlığını haklı gösterecek bir önemde görülebiliyorsa hata esaslıdır". (İnan, Ali Naim, Borçlar Hukuku Genel Hükümler, Ankara 1979, s.203)

⁵¹⁵ Şenyüz, age s.32

⁵¹⁶ Nomer, age s.47; Şenyüz, age s.33; Akman/Burcuoğlu/Altop, age s.426; Aksi görüş için bkz. Eren, Borçlar s.381 vd.

⁵¹⁷ Bozer, Ali, Borçlar Hukuku Genel Hükümler, Ankara 2002, s.60

⁵¹⁸ Hatemi, age s.73

olduğu belirlenebiliyorsa, ölüme bağlı tasarruf bu iç iradeye göre düzeltilir.⁵¹⁹ Böyle bir halde iptal davası açmaya gerek yoktur. Mirasbırakanın açık hatası düzeltilerek ölüme bağlı tasarruf geçerliliğini korur. Ancak en ufak bir şüphe ve tereddüt varsa düzeltme yoluna gidilemez.⁵²⁰

Mirasbırakanın hatasının MK m.504/II uyarınca düzeltilerek ölüme bağlı tasarrufun geçerli kılınması iki şarta bağlıdır:

-Hata, ölüme bağlı tasarrufun konusunu oluşturan şeye ya da ölüme bağlı tasarruf ile kazandırmada bulunulan kişiye ilişkin olmalıdır.

-İkinci şart, mirasbırakanın gerçek iradesi kesin olarak tespit edilmelidir. Örnek olarak, mirasbırakan vasiyetnamesinde yeğeni Ahmet'i mirasçı atamış olsa, fakat mirasbırakanın Mehmet adında bir tek yeğeni varsa, mirasbırakanın Mehmet'i kastetmiş olduğu açıktır. O halde ölüme bağlı tasarrufu düzeltmek ve geçerli saymak gerekir.⁵²¹

MK m.504/II'de sözü edilen açık hatanın düzeltilebilmesi için, bunun sadece gösterme ve tayin hatası olması gerekir. Kişide hata ya da tasarrufun kapsamında hata yapılmışsa düzeltme söz konusu olmaz, tasarruf iptal edilir.⁵²² Bu hususta İmre/Erman'ın verdiği örnek konuyu netleştirici niteliktedir. Eskiden İstanbul Darülfünunu adını taşıyan kurum daha sonra İstanbul Üniversitesi adını almıştır. Mirasbırakan vasiyetnamesinde İstanbul Darülfünunu demiş olsa, burada bir gösterme hatası söz konusu olur. Buna karşılık, belirli değerli bir eserin meydana getirildiği Ankara Üniversitesi demiş olsa, o değerli eser İstanbul Üniversitesinde meydana getirilmişse bu durumda kişide hata söz konusu olur ki bu durumda ölüme bağlı tasarruf düzeltilemez. Ancak hata sebebiyle ölüme bağlı tasarrufun iptali yoluna gidilebilir.⁵²³

Açık gösterme hatasının mirasbırakanın ölümünden sonra düzeltilmesi, ancak ölüme bağlı tasarrufta beyan edilmiş hususlar bakımından söz konusudur. Mirasbırakanın ölümünden sonra ölüme bağlı tasarrufa eklemeler yapılması ya da o beyanın yerine başka bir beyan geçirilmesi mümkün değildir, sadece düzeltme yapılabilir.⁵²⁴

BK m.25'e göre "*Hataya düşen taraf, hüsnüniyet kaidelerine muhalif surette ona istinat edemez.*" Örneğin hataya düşen taraf, hatasını anladıktan sonra, bu sözleşmenin

⁵¹⁹ Eren, İptal s.39; Hatemi, age s.73; Antalya, Miras s.196; İnan/Ertaş/Albaş, age s.282; Öztan, age s.170; Köprülü, age s.239

⁵²⁰ İmre/Erman, age s.209; Öztan, age s.170

⁵²¹ İnan/ Ertaş/ Albaş, age s.282

⁵²² Eren, İptal s.40; İmre/Erman, age s.209

⁵²³ İmre/Erman, age s.209-210

⁵²⁴ İmre/Erman, age s.210

kendisi için iyi sonuçlar doğurup doğurmayacağını, piyasa şartlarına göre tayin edebilmek için bir süre sesini çıkarmıyor. Hataya düştüğünü anladığı zaman karşı tarafa bildirmiş olsaydı karşı taraf durumu zararsız atlatabilecekti, piyasa şartlarını değerlendirmek için beklediği bu sürenin sonunda hatasını ileri sürmesi karşı tarafı büyük bir zarara uğrattı. Bu halde dürüstlük kuralının ihlali açıktır.⁵²⁵ Özellikle karşı tarafın, hataya düşen tarafın gerçek iradesine uygun olarak sözleşmeyi ifa etmeye hazır olduğunu bildirmesi halinde, hataya dayanılarak sözleşmenin iptal ettirilmesi dürüstlük kuralı ile bağdaşmaz.⁵²⁶ Bazı yazarlara göre bu hüküm sadece miras sözleşmeleri için uygulanmalıdır.⁵²⁷

Sağlararası işlemlere nazaran ölüme bağlı tasarruflarda hatanın tespiti oldukça güçtür. Hatayı ve tasarrufu yapan mirasbırakan ölmüştür. Hakim mirasbırakanın gerçek iradesini tespit etmek için vasiyetname dışındaki diğer delillerden (mektup vs) yararlanabilir.⁵²⁸

Hata halini incelerken vasiyetnameler ve miras sözleşmeleri arasında bir ayırım yapmak gerekir.

3.2.1 Vasiyetnameler Bakımından

Vasiyetle arasında illiyet bağı olması şartıyla esaslı ya da esaslı olmayan tüm beyan hataları, adi ya da temel hatası niteliğindeki tüm saik hataları vasiyetnamenin iptaline sebep olabilir.⁵²⁹

Vasiyetnameler tek taraflı irade beyanıyla kurulurlar ve istenildiği zaman serbestçe geri alınabilirler. Lehine tasarrufta bulunulan tarafın ayrıca korunmasına gerek yoktur. O halde tasarrufta bulunan kişinin iradesinin oluşmasında etkili olan hatanın esaslı olup olmadığının önemi olmamalı ve hata adi saik hatası bile olsa tasarruf iptal edilebilmelidir. Zaten MK m. 504 ve MK m. 557'de de, Borçlar Kanunundan farklı olarak bir ayırım yapılmamış, hatanın esaslı hata olması gerektiği yönünde bir ifade kullanılmamıştır.

Yargıtay da ölüme bağlı tasarrufun iptal edilmesi için saikte hatayı yeterli kabul etmektedir.⁵³⁰

---

⁵²⁵ Akman/Burcuoğlu/Altop, age s.438

⁵²⁶ Eren, Borçlar s.365; Nomer, age s.50; Bozer, age s.62; Şenyüz, age s.33; Akman/Burcuoğlu/Altop, age s.439

⁵²⁷ İnan/ Ertaş/ Albaş, age s.283

⁵²⁸ İmre/Erman, age s.196

⁵²⁹ Kocayusufpaşaoğlu, age s.329; Öztan, age s.170; Köprülü, age s.236,237; Dural/Öz, age s.220; Ayan, age s.124; İnan/ Ertaş/ Albaş, age s.280; Antalya, Miras s.196; Serozan/Engin, age s.204; Gönensay/Birsan, age s.44; Öztrak, age s.50; Ayiter, age s.114; Karşı görüş için bkz. Hatemi, age s. 74

Saik hatasını teşkil eden yanlış düşünce ve tahminler geçmişe ya da günümüze ilişkin olabileceği gibi, geleceğe dair tahminler bakımından da saik hatası söz konusu olabilir⁵³¹. Örnek olarak, mirasbırakan uzun yıllar birlikte yaşadığı arkadaşının kendi öldükten sonra mağdur olmasını önlemek için evini vasiyet etmiştir. Mirasbırakanın ölümünden kısa süre sonra arkadaşına büyük bir miras kalmıştır. Mirasbırakanın bu tahmini geleceğe yönelik bir saik hatasıdır. Bu hata bile mirasbırakanın vasiyetinin iptali için yeterlidir.

Federal mahkemenin, vasiyetnamelerin hata sebebiyle iptal edilebilmeleri için hata ile tasarruf arasında illiyet bağının bulunmasını yeterli görmeyip, ayrıca vasiyetçinin gerçek durumu bilmesi halinde yaptığı tasarrufu ortadan kaldıracağına da ispat edilmesi şartını araması doktrinde tartışılmış, bir kısım yazarlar tarafından benimsenmiş,⁵³² bir kısım yazarlar tarafından da eleştirilmiştir.⁵³³ Kanaatimizce, mirasbırakanın bir hata sonucu böyle bir vasiyetname düzenlediği ispatlandıktan sonra, ayrıca onun hatasının farkına varsaydı bu vasiyetnameyi iptal edeceğinin ispat edilmesi şartının aranması gereksizdir. Sakat bir iradeyle düzenlenmiş olan tasarrufun ayakta tutulması uygun değildir.

Mirasbırakanın ıskatta hiç sebep göstermemiş olduğu ya da gösterdiği sebeplerin ıskatı gerektirecek kadar ağır nitelikte olmadığı durumların aksine, ıskat sebebinde açık hataya düşmesi halinde, düzenlemiş olduğu vasiyetname tam olarak iptal edilmelidir. Mirasbırakanın ıskat sebebi olarak kabul ettiği olaylar bulunmadığı halde, bulunmayan bu olayları varmış gibi algılayıp, açık hataya düşmesi halinde düzenlemiş olduğu vasiyetname tam olarak iptal edilecek, ıskat edilen mirasçı sadece saklı payını değil tüm mirasçılık haklarını kazanacaktır. Mirasbırakanın ıskat için sebep göstermemiş olduğu ya da gösterdiği sebeplerin ıskatı gerektirecek kadar ağır nitelikte olmadığı durumlarda tasarrufun iptali sadece tasarruf nisabı miktarında mümkün olacak, ıskat edilen mirasçı iptal sonucunda sadece saklı payı oranında miras hakkı kazanacaktır.⁵³⁴

---

⁵³⁰ Y.2.HD, T.24.10.1977, E.6939, K.7274 (www.kazanci.com-Eylül 2006; www.yargitay.gov.tr-Ocak2007)

⁵³¹ İmre/Erman, age s.196; Eren, İptal s.35; Serozan/Engin, age s.205; Öztan, age s.170;

⁵³² Hatemi, age s. 73

⁵³³ Kocayusufpaşaoğlu, age s. 329

⁵³⁴ YHGK 01.04.1990, E.130, K.239 (www.kazanci.com-Eylül2006)

3.2.2 Miras Sözleşmeleri Bakımından

Medeni Kanunumuzun irade sakatlıklarını düzenleyen 504. maddesi ile iptal sebeplerini düzenleyen 557. maddesi hata hali için (diğer tüm irade sakatlıklarında olduğu gibi) miras sözleşmesi ile vasiyetname arasında bir ayırım yapmamış, ölüme bağlı tasarruf ifadesini kullanmıştır. Bu nedenle miras sözleşmelerinde hata sebebiyle iptal hususu tartışmalıdır.⁵³⁵ Bazı yazarlar⁵³⁶ kanunun lafzından hareketle hata sebebiyle iptal bakımından miras sözleşmeleri ile vasiyetnameler arasında bir ayırım yapılmaması gerektiğini, miras sözleşmelerinin de adi saik hatası sebebiyle iptal edilebileceğini savunurlar. Bu yazarlara göre adi saik hatasına dayanarak sözleşmenin iptalini talep edebilme hakkı sadece miras sözleşmesi ile ölüme bağlı tasarrufta bulunan tarafa mahsustur. Ölüme bağlı tasarrufta bulunmayan karşı taraf ise Borçlar Kanununun 23 vd. maddelerine dayanarak iptal yoluna gidebilecektir.

Bu görüş karşısında yer alan ve görüşlerine katıldığım bazı yazarlara⁵³⁷ göre de MK m. 504 ve m. 557'de ölüme bağlı tasarruflar deyiminin kullanılmış olması vasiyetnameler ile miras sözleşmelerinin mutlaka aynı hükümlere tabi olması gerektiği anlamına gelmez. Bu hükümlerin ölüme bağlı tasarrufların bünyelerine uygun yorumlanmaları gerekir. Vasiyetnameler tek taraflı işlemler olduğu için korunması gereken bir karşı taraf yoktur. Oysa miras sözleşmeleri iki taraflı hukuki işlemler olup, mirasbırakanın bağlayıcı beyanına güvenen bir karşı taraf vardır. Mirasbırakanın ya da ölümünden sonra mirasçılarının adi saik hatasına dayanarak miras sözleşmesini iptal etmeleri güven prensibi ile bağdaşmaz. Diğer bir husus da; mirasbırakanın adi saik hatasına dayanarak iptal hakkının olması karşısında, karşı tarafın ancak esaslı hata sebebiyle iptal hakkının olmasıdır. Bu son derece adaletsiz bir çözümdür ve bu çözümü haklı gösterecek bir sebep yoktur. Bu sebeple miras sözleşmelerinin iptali için adi saik hatası yeterli olmamalıdır. Miras sözleşmesi ile ölüme bağlı tasarrufta bulunan taraf yönünden de hatanın BK 24 anlamında esaslı hata olması gerekir.

⁵³⁵ Tartışmalar için bkz. Dural, Miras Sözleşmesi s.269 vd.

⁵³⁶ Bu görüşteki yazarlar için bkz., İmre/ Erman, age s.197; Eren, İptal s.38; Öztrak, age s.50; Gönensay/Birsen, age s.44; Ayiter, age s.114,115;

⁵³⁷ Kocayusufoğlu, age. s. 330; Dural, Miras Sözleşmesi s.271 vd.; Dural/Öz, age, s.221; Antalya, Miras s.196; Antalya, Feragat s.230; Serozan,/ Engin, age. s.203 vd.; İnan/Ertaş/ Albaş, age s.281

Miras sözleşmesinin ivazlı ya da ivazsız olması sözleşmeyi iptal edebilmek için gerekli şartları değiştirmez. İvazsız miras sözleşmelerinin de hata sebebiyle iptali BK hükümlerine tabi olmalıdır.⁵³⁸ İvazsız miras sözleşmelerinde de vasiyetnamede olduğu gibi korunması gereken bir muhatap olmadığını ileri sürmek doğru değildir. Zira sözleşmenin ivazsız olması onun iki taraflı olduğu gerçeğini değiştirmez. Mirasbırakanın beyanına güvenen tarafın bu güveni korunmalıdır.

Miras sözleşmesinde yer almakla birlikte vasiyet hükmünde olan tek taraflı tasarruflar vasiyetname rejimine tabi olup, iptalleri için adi saik hatası yeterli olur.⁵³⁹

Mirasbırakan hata yaptığını öğrendiği andan itibaren bir yıl içinde sözleşmeden dönebilir (MK m.504/I). Bu bir yıllık süre başlamadan ya da başlamış olmakla birlikte henüz dolmadan mirasbırakan ölürse, mirasçılar da hatayı ileri sürerek tasarrufun iptalini isteyebilirler. Beyan hatası söz konusu ise, mirasbırakanın iç iradesinin tespiti mümkün ise tasarruf bu iç iradeye göre düzeltilir, mirasbırakanın iç iradesi belirlenemiyorsa tasarruf iptal edilir.⁵⁴⁰

BK m.26'ya göre “*Akdin hükmünden kurtulmak için hata ettiğini iddia eden taraf, eğer hata kendi kusurundan ileri gelmiş ise, mukavelenin bu suretle feshinden mütevellit zararı tazmine mecburdur.*” Bu hüküm tek taraflı işlem olan vasiyetname için uygulanmaz ama miras sözleşmeleri için uygulanabilir.⁵⁴¹ Bu hüküm, hem mirasbırakanın MK m.504 uyarınca tasarruftan dönmesi halinde, hem de mirasbırakanın ölümünden sonra mirasçılarının tasarrufun iptalini istemeleri halinde uygulanabilir.

3.3 Hile (aldatma)

Hile, bir kimsenin, davranışı ile diğer şahsı irade beyanında bulunmaya sevk etmek için o şahısta hatalı bir fikrin doğumuna veya teyidine ya da devamına kasten sebebiyet vermesidir. Kısaca hile bir kişinin kasten saik hatasına düşürülmesi olarak tanımlanabilir.⁵⁴² Hile bir takım gerçek dışı beyanlarda bulunmak, sözler sarf etmek yoluyla olabileceği gibi susma ile de gerçekleştirilebilir. Ancak susmanın hile teşkil etmesi için, hüsniyet kurallarına göre taraflar arasındaki hukuki ilişki gereğince kişinin bazı

⁵³⁸ Serozan, Engin, age s.204

⁵³⁹ Kocayusufpaşaoğlu, age. s. 331; Serozan/ Engin, age s. 203; Dural, Miras Sözleşmesi s.269

⁵⁴⁰ Hatemi, age s.74

⁵⁴¹ İnan/Ertaş/Albaş, age s.282,283

⁵⁴² Oğuzman, M. Kemal/ Öz, Turgut, Borçlar Hukuku Genel Hükümler, İstanbul 2000, s.93; Nomer, age s.52; Şenyüz, age s.33; Eren, Borçlar s.368,369; Ayiter, age s.115

olayları bildirmesi zorunlu olmalıdır. Böyle bir zorunluluk yoksa susma hile teşkil etmez.⁵⁴³

Bazı yazarlar 4721 sayılı Medenin Kanununun, hile karşılığı kullanmış olduğu “aldatma” kavramını eleştirmektedir. Bu yazarlara göre; aldatma kavramı, başkasını aldatan kişinin, kendi aldatmasına dayanarak bir iptal davası açabileceği anlamına da gelmektedir. Bu anlam ise kanunun kastettiği anlam değildir. Kanunda anlatılmak istenen, aldatılan kişinin veya bu nedenle hakları zedelenenlerin dava açma hakkıdır. Bu gerekçeyle yasada hile karşılığı kullanılan ifadenin “aldatılma” biçiminde olması gerekir. Aynı şekilde “korkutma” kavramı da eleştirilmiş, onun yerine de “korkutulma” kavramının kullanılması önerilmiştir.⁵⁴⁴

Hile halini düzenleyen BK m.28/I'e göre akdi yapanlardan biri, diğerinin hilesi ile akdi yapmağa sevk edilmiş ise, düştüğü hata esaslı olmasa bile, akit kendisini bağlamaz. Bu hükümden de anlaşılacağı üzere hile bir tür hata halidir. Hukuki işlemi yapan şahıslardan biri hataya düşmekte, fakat hatasına sebep olan etken kendi yanılması değil, başka bir şahsın aldatmasıdır.

Hile, sözleşmenin karşı tarafınca yapılabileceği gibi, kişide sözleşme yapma iradesini meydana getiren, ancak bu işleme taraf olmayan bir üçüncü şahıs tarafından da yapılabilir.⁵⁴⁵ Ancak üçüncü kişinin hilesi sebebiyle hataya düşen kimsenin o işlemle bağlı olmaması için, karşı tarafın üçüncü kişinin hilesini bilmesi ya da bilebilecek durumda olması gerekir (BK m.28/II). Karşı tarafın mümessili veya ifa yardımcısı ya da tüzel kişinin organı, üçüncü kişi sayılmaz. Aynı şekilde, özel bir hukuki ilişki nedeniyle sözleşmenin kurulmasında menfaati olan ve dolaylı bir şekilde sözleşme ile ilgisi bulunan şahıslar da üçüncü kişi sayılmazlar. Bu nedenle, karşı taraf bu kimselerin hilesinden haberdar olmasa bile, bu hile kendi hilesiymiş gibi sorumlu olur.⁵⁴⁶

Bazı yazarlara göre, hata bir iptal sebebi olduğuna göre, hatanın daha ağır şekli olan hilenin ölüme bağlı tasarrufu sakatlayacağı ve iptaline yol açacağı açıktır. Hile hakkında

---

⁵⁴³ Eren, Borçlar s.370; Eren, İptal s.41; İnan, Borçlar s.212; Bozer, age s.62; Akman/Burcuoğlu/Altıp, age s.446

⁵⁴⁴ İnan/ Ertaş/ Albaş, age s.283

⁵⁴⁵ Akıntürk, Turgut, Borçlar Hukuku Genel Hükümler Özel Borç İlişkileri, İstanbul 2004, s.50; Aybay, Aydın, Borçlar Hukuku Dersleri, XII. Bası, İstanbul 2000, s.63; Karşı tarafın sorumluluğu culpa in contrahendo sorumluluğu iken, üçüncü kişinin sorumluluğu haksız fiil sorumluluğudur (Nomer, age s.52).

⁵⁴⁶ Eren, Borçlar s.372

kanunda özel düzenleme mevcut olmasaydı bile, hata hükümlerine başvurularda hile sonucu yapılmış olan ölüme bağı tasarruf iptal edilebilirdi.⁵⁴⁷

Hile ile hukuki işlem arasında illiyet bağı olmalıdır. Hileli sözler ve davranışlar bulunmasaydı dahi, kişi hukuki işlemi aynı şartlar altında yapacak idiyse hileden söz edilemez.⁵⁴⁸

MK m.504/I uyarınca mirasbırakanın hile etkisi altında yaptığı ölüme bağı tasarruflar geçersizdir. Ancak mirasbırakanın hileyi öğrendiği tarihten itibaren bir yıl içinde ölüme bağı tasarruftan dönmemesi halinde tasarruf geçerli hale gelir. Mirasbırakanın bu bir yıllık süre dolmadan vefatı halinde ne olacak? Mirasbırakan tasarruftan dönmüşse zaten bir problem yok. Mirasbırakanın tasarruftan dönmeden, bu bir yıllık süre içinde vefatı halinde kanaatimizce mirasçılar söz konusu ölüme bağı tasarrufun iptali için dava açabilirler. Zira mirasbırakanın ölümü ile birlikte bütün haklar ve borçlar mirasçılara intikal eder. Berki⁵⁴⁹ bunun tam aksi görüştedir. Yazara göre: “ Muris, bir yıl geçmeden ve vasiyetten rücu etmeden ölse, tasarruf iptal ettirilemez. Zira muris, iradeyi bozan sebebi öğrendikten itibaren ölüncüye kadar vasiyetten rücu imkanına sahipti. Mirasçılar, muris bir sene yaşasa idi, rücu ederdi diyerek iptali isteyemezler; musaleyhin böyle bir iddiaya karşı ‘belki rücu etmeyecekti’ şeklinde defide bulunması da kabule şayan olurdu”. Kanaatimizce musaleyhin böyle bir defide bulunması da kabul edilemez. Zira lehine hile yapılan şahsın, “mirasbırakan belki rücu etmeyecekti” şeklindeki definin dikkate alınması hilenin meşrulaştırılması anlamını gelir ki böyle bir sonucun kabul edilmesi söz konusu olamaz.

MK m. 578’e göre mirasbırakanın ölüme bağı tasarruf yapmasını veya böyle bir tasarruftan dönmelerini aldatma ile sağlayanlar ya da engelleyenler, mirasçı olamayacakları gibi, bu tasarrufla herhangi bir hak da edinemezler. O halde hile aynı zamanda bir mirastan yoksunluk sebebidir.⁵⁵⁰

Hata için vasiyetnameler ile miras sözleşmeleri arasında yapılan ayırım hile hali için de söz konusudur.

---

⁵⁴⁷ İmre/Erman, age s.198; Eren, İptal s.41; Ayiter, age s.115

⁵⁴⁸ Akman/Burcuoğlu/Altop, age s.447; Eren, Borçlar s.371; İnan, Ali Naim, Borçlar Hukuku Genel Hükümler, Ankara 1979, s.213,214; Bozer, age s.63; Öztrak, age s.50; Gönensay/Birsen, age s.45; Öztan, age s.171; Köprülü, age s.242

⁵⁴⁹ Berki,Ş. Age s.204

⁵⁵⁰ İmre/Erman, age s.198; Ayiter, age s.115; Öztan, age s.171

3.3.1 Vasiyetnameler Bakımından

BK m.28/II uyarınca hile üçüncü bir şahıs tarafından yapılmışsa, hukuki işlemin iptali için lehine hile yapılan şahsın bu hileden haberdar olması gerekir. Vasiyetnamelerin hile sebebiyle iptal edilmelerinde BK m.28/II'deki şart uygulanmaz. Yani vasiyetnamelerde lehine tasarruf yapılan kişi hilenin varlığından haberdar olmasa bile vasiyetname iptal edilir.Yapılan hile ile vasiyetname arasında illiyet bağının bulunması vasiyetnamenin iptal edilmesi için yeterlidir.⁵⁵¹

3.3.2 Miras Sözleşmeleri Bakımından

Hata bakımından miras sözleşmeleri ile vasiyetnameler arasında ayırım yapmayan, hilenin kişinin hataya düşürülmesi hali olduğunu, her türlü hatanın iptal sebebi olduğunu, bu nedenle kanunun hileyi hata yanında ayrıca saymasının gereksiz olduğunu savunan yazarlar, miras sözleşmeleri bakımından güven prensibinin esas olduğunu ve sadece esaslı hatanın iptal sebebi olabileceğini savunan yazarlarca eleştirilmektedirler. Bu yazarlara⁵⁵² göre, hilenin kanunda ayrıca düzenlenmesinin gereksiz olduğu yönündeki düşünce sadece vasiyetnameler bakımından geçerli olabilir, miras sözleşmelerinde, esaslı hata dışında kalan hatalar iptal sebebi olmadığından hile halinin kanunda ayrıca düzenlenmiş olması önemlidir. Fikrimizce de, miras sözleşmelerinin hata sebebiyle iptal edilebilmeleri için hatanın esaslı hata olması gerekir. Oysa BK m.28/I uyarınca hile söz konusu ise akdi yapan kişinin düştüğü hatanın esaslı olmasına gerek yoktur. Ölüme bağlı tasarruf ister vasiyetname olsun ister miras sözleşmesi, hile ile hataya düşen kişinin hatası esaslı olmasa bile ölüme bağlı tasarruf iptal edilir.

Miras sözleşmeleri ile vasiyetnameler arasındaki ayırım üçüncü kişinin hilesi durumunda ortaya çıkıyor. BK m.28/II'e göre "*Üçüncü bir şahsın hilesine düşer olan tarafın yaptığı akit lüzum ifade eder. Şu kadar ki diğer taraf bu hileye vakıf bulunur veya vakıf olması lazım gelirse, o akit lazım olmaz.*" Bu hükmün vasiyetnameler için uygulanmayacağına, lehine tasarruf yapılan şahsın üçüncü kişinin hilesinden haberdar olmaması halinde dahi vasiyetnamenin iptal edilebileceğine yukarıda değinmiştik. BK m. 28/II hükmünün miras sözleşmeleri bakımından uygulanıp uygulanmayacağı sorusu ise,

⁵⁵¹ Öztan, age s.171; Dural/Öz, age s.221; Antalya, Miras s.196; İnan/Ertaş/Albaş, age s.283

⁵⁵² Kocayusufpaşaoğlu, age s.331; Dural, Miras Sözleşmesi s.275

hata yönünden miras sözleşmelerinde “irade ilkesi”nin uygulanacağını savunan görüş ile “güven ilkesi”nin uygulanacağını savunan görüşe göre farklı cevaplandırılacaktır. İrade ilkesini savunan görüşe göre miras sözleşmelerinin hile sebebiyle iptal edilebilmesi için, lehine tasarruf yapılan şahsın üçüncü kişinin hilesini bilmesine gerek yoktur.⁵⁵³ Güven ilkesini savunan görüşe göre ise miras sözleşmelerinde, hile sebebiyle iptalde her iki taraf için de BK m.28/II uygulanır. Yani hem mirasbırakanın hem de karşı tarafın miras sözleşmesini üçüncü kişinin hilesi sebebiyle iptal edebilmesi için, lehine hile yapılanın bunu bilmesi gerekir.⁵⁵⁴

3.4 İkraha (korkutma ya da zorlama)

BK m.30 uyarınca ikraha, içinde bulunduğu duruma göre bir kimsenin kendisinin ya da kendisine yakın bağı bulunan kimsenin vücudunun ve canının, şerefının veya malının yakın ve önemli bir tehlike ile tehdit edilmesi ve muhatapın da bunun gerçekleşeceğine kanaat getirmesidir.⁵⁵⁵ Kişide mevcut olan bir korkudan yararlanmak da ikraha teşkil eder.⁵⁵⁶

İkrahta, psikolojik bir baskı ile muhatapın bir irade açıklaması sağlanır. Muhatap ikraha sonucunda tek taraflı bir işlem yapabileceği gibi, iki taraflı bir işlem için de icap/kabul beyanında bulunabilir.⁵⁵⁷

Hileden farklı olarak ikrahta iradesi sakatlanan taraf, iradesi üzerindeki hukuka aykırı etkiyi açıkça görmektedir. Hilede ise, aldatılan taraf, iradesinin hukuka aykırı bir etki altında bırakıldığının farkında değildir. Kısacası, irade üzerindeki hukuka aykırı etki, hilede gizlice, ikrahta açıkça sağlanır.⁵⁵⁸

MK m.557/II’de ikraha, korkutma veya zorlama olarak ifade edilmiştir. Zorlama maddi korkutmayı, korkutma ise manevi korkutmayı ifade eder.⁵⁵⁹ Zorlamada fiziksel, maddi ve cismani bir baskı söz konusu iken, korkutmada kişinin maneviyatı üzerinde ruhi bir baskı vardır. Korkutma manevi bir zorlama niteliğindedir. Örnek olarak, yatalak hasta

---

⁵⁵³ Bu görüşteki yazarlar için bkz. İmre/Erman, age s.198; Öztrak, age s.50; Ayiter, age s.115; Gönensay/Birsan, age s.45

⁵⁵⁴ Kocayusufpaşaoğlu, age s.332; Dural/Öz, age s.221; Antalya, Miras s.197; İnan/Ertaş/Albaş, age s.283; Serozan/Engin, age s.206

⁵⁵⁵ Akyol, Şener, Borçlar Hukuku Genel Hükümler I, İstanbul 1995, s.298

⁵⁵⁶ Eren, Borçlar s.373

⁵⁵⁷ Akyol, age s.298

⁵⁵⁸ Akman/Burcuoğlu/Altop, age s.444

⁵⁵⁹ Dural/ Öz, age s.222

olan bir kimseye, kendi lehine bir ölüme bağlı tasarruf yapmaması halinde onu bakımsız ve yalnız bırakacağını ifade ederek onu böyle bir ölüme bağlı tasarruf yapmaya zorlamak korkutmadır. Kişiyi döverek, ona şiddet uygulayarak onu ölüme bağlı tasarruf yapmaya sevk etmek ise zorlamadır.⁵⁶⁰ Kişinin elini tutarak zorla imzalatma, ya da ona zorla uyuşturucu madde vererek ya da zorla ipnotize ederek işlemi yapmasını sağlama halinde kişinin iradesi mevcut olmadığından işlem doğmamıştır, yoklukla sakattır. Bu işlemin geçersizliği için herhangi bir davaya ya da irade beyanına gerek yoktur.⁵⁶¹ Böyle bir halde ikrahtan söz edilemez. Zira ikrahta sakat da olsa bir irade vardır. İkrahta korkutulan kişinin iradesi bir baskı altında bırakılmış olmakla birlikte ortadan kaldırılmış değildir. Korkutulan kişi her şeye rağmen bir seçim hakkına sahiptir.⁵⁶² İradenin ortadan kaldırılması ihtimalinin miras sözleşmeleri bakımından pek mümkün olmadığını belirtmekte fayda vardır. Zira miras sözleşmeleri resmi makam önünde yapılırlar.⁵⁶³

İkrah etkisinde bir irade beyanında bulunan tarafın bu iradesi sakattır. Bu sakatlık hukuki işlemin geçerliliğini etkiler. BK m.29'a göre "*Eğer iki taraftan biri diğer tarafın yahut üçüncü bir şahsın ikrahiyle bir akit yapmış olursa, kendi hakkında lüzum ifade etmez.*"

İkrahta, iradesi sakatlanan taraf bir tehdide maruz kalmış olmalıdır. Yani irade beyanında bulunmaması halinde, kendisine ya da yakınlarına bir kötülük yapılacağına inandırmak amacıyla bir takım sözler söylenmiş ya da davranışta bulunulmuş olmalıdır.⁵⁶⁴ Tehdidin üçüncü bir şahıs tarafından yapılmış olması hukuki işlemin geçerliliğine yaptığı etki bakımından bir fark yaratmaz. Hileden farklı olarak, lehine tehdit yapılan şahıs üçüncü kişinin yaptığı tehdidi bilmese bile işlemin hükümsüzlüğü ileri sürülebilir.⁵⁶⁵

İkrah yapan, muhatabına kendisinin ya da yakınlarının bir tehlikeye maruz kalacağını ve bu tehlikeyi gerçekleştirebilecek güçte olduğunu göstermelidir. Borçlar Kanunu tehlikenin mahiyetini açıklamamış, sadece tehlikenin kimlere ve hangi değerlere

---

⁵⁶⁰ İmre/ Erman, age s.199

⁵⁶¹ Eren, Borçlar s.374; Köprülü, age s.243

⁵⁶² Akman/Burcuoğlu/Altop, age s.449

⁵⁶³ Dural, Miras Sözleşmesi s.277

⁵⁶⁴ Oğuzman/ Öz, age s.97

⁵⁶⁵ İnan, Borçlar s.217; Oğuzman/Öz, age s.97; Eren, Borçlar s.377; Akman/Burcuoğlu/Altop, age s.451; Akıntürk, age s.50; Bozer, age s.66; Nomer, age s.53; Karşı tarafın ikrahi halinde culpa in contrahendo sorumluluğu söz konusu iken, üçüncü şahsın ikrahi haksız fiil sorumluluğunu gerektirir (Nomer, age s.53)

yöneltmesi gerektiğini ifade etmiştir.⁵⁶⁶ Tehlike şahsın ya da yakınlarının hayatına, vücut tamlığına, namus ya da mallarına yönelik olmalıdır. (BK 30/I)

Yapılan tehdidin ağır olması ve tehlikenin derhal gerçekleşebileceği kanaatini uyandırması gerekir. Önemsiz ya da ilerde meydana gelebilecek bir tehlikeye ilişkin tehditler yapılan hukuki işlemin geçerliliğine etki etmez.⁵⁶⁷ Tehlikenin gerçekleşme ihtimali bulunmasa dahi, tehdide uğrayan şahıs bu tehlikenin gerçekleşebileceğini düşünerek bir işlem yaptıysa, işlem ikrah nedeniyle sakatlanır. Örnek olarak oyuncak bir tabancayla tehdit edildiği halde, durumun farkında olmayan ve korktuğu için işlem yapan şahıs, ikraha dayanarak işlemin sakatlığını ileri sürebilir.⁵⁶⁸

Tehdidin varlığını saptamada “subjektif teori” esastır. Yani tehdidin ortalama insanlar üzerinde yapacağı etki değil, tehdide uğrayan kişi üzerinde yapacağı etki esastır.⁵⁶⁹

Tehdit kişinin şahsına ya da yakınlarına yönelik olmalıdır. BK m.30’da yer alan “yakın akraba” ifadesini kişinin kendine yakın hissettiği kimseler olarak anlamak gerekir. Yakın bir arkadaş ya da sevgiliye yönelik tehlike tehdidi de ikrah olarak kabul edilmelidir.⁵⁷⁰ Hatta bir kimse, hiç tanımadığı bir kimseye kendi gözleri önünde işkence yapılacağı söylenerek dahi korkutulabilir. Kişinin ani acıma duygusu kendini o kişiye yakın hissetmesine neden olabilir. Bu durumda da ikrahın varlığı kabul edilmelidir.⁵⁷¹

Tehdidin hukuka aykırı olması gerekir. Bir hakkın ya da kanuni yetkinin kullanılacağını beyan etmek ikrah değildir. Ancak bu kanuni yetkiyi kullanmak şartıyla aşırı menfaat elde edilmesi söz konusu ise yine ikrahın varlığı kabul edilmelidir.⁵⁷² Bazı yazarlara göre, BK m.30’da belirtilen, ikrahın hukuka aykırı olması gerektiği şartı ölüme bağlı tasarruflar bakımından söz konusu değildir, tehdidin hukuka uygun olması halinde de ölüme bağlı tasarrufun iptali mümkündür yeter ki tehdit mirasbırakanın iradesine tesir etmiş olsun.⁵⁷³ Kanaatimizce bu görüş sadece vasiyetnameler bakımından doğru olabilir, miras sözleşmeleri bakımından Borçlar Kanunu hükümleri aynen uygulanmalıdır.

---

⁵⁶⁶ Akyol, age s.298; Şenyüz, age s.35

⁵⁶⁷ İnan, Borçlar s.217; Oğuzman/Öz, age s.98; Şenyüz, age s.35; Eren, Borçlar s.376; Akman/Burcuoğlu/Altop, age s.450

⁵⁶⁸ Eren, Borçlar s.376; Oğuzman/ Öz, age s.98

⁵⁶⁹ Oğuzman/ Öz, age s.98; İmre/Erman, age s.200; Eren, Borçlar s.376

⁵⁷⁰ İnan, Borçlar s.216; Oğuzman/ Öz, age s.98; Eren, Borçlar s.375; Akman/Burcuoğlu/Altop, age s.449

⁵⁷¹ Akman/Burcuoğlu/Altop, age s.449

⁵⁷² Oğuzman/ Öz, age s.98; Akman/Burcuoğlu/Altop, age s.451; Bozer, age s.64,65; Şenyüz, age s.35; Eren, Borçlar s.376,377; Eren, İptal s.44

⁵⁷³ İmre/ Erman, age s.199; Ayan, age s.125

Tehdit ile yapılan hukuki işlem arasında illiyet bağı olmalıdır. Yani tehdit olmasa idi o işlem ya hiç yapılmayacak olmalıdır ya da başka şartlarda yapılacak olmalıdır.⁵⁷⁴

Tehdit edilen şahıs, sözü edilen tehlikeyi üçüncü bir kişinin ya da resmi makamların yardımı ile atlatmışsa ve hukuki işlemi bundan sonra yapmışsa, bu hukuki işlem geçerlidir.⁵⁷⁵

İrade sakatlıkları arasında hukuki işlemi sakatlama bakımından en etkilisi ikrahtır. Hatanın belli ağırlıkta olması gerekir, hile halinde üçüncü kişinin hilesi söz konusu ise lehine hile yapılanın bu durumdan haberdar olması gerekir. Oysa ikrah söz konusu ise kanun koyucu iptal hakkını kolaylaştırmıştır. Lehine tehdit yapılan kimse, üçüncü kişinin ikrahından haberdar olmasa bile hukuki işlem iptal edilebilir.⁵⁷⁶ Bütün bu açıklamalar miras sözleşmeleri için geçerlidir, vasiyetnameler bakımından geçerli değildir. Zira vasiyetnamelerin iptali için hatanın esaslı olmasına, üçüncü kişinin hilesinden haberdar olmaya gerek yoktur.

Hile gibi ikrah da mirastan yoksunluk sebebidir. MK m. 578 mirastan yoksunluk sebeplerini sayarken “*Mirasbırakanın ölüme bağlı bir tasarruf yapmasını veya böyle bir tasarruftan dönmesini aldatma, zorlama veya korkutma yoluyla sağlayanlar ve engelleyenler*” ifadesine yer vermiş ve ölüme bağlı tasarrufa bu şekilde etki edenlerin mirasçı olamayacaklarını ve ölüme bağlı tasarrufla hak edinemeyeceklerini belirtmiştir.

MK m.504/I, mirasbırakanın ikrah etkisi ile yapmış olduğu ölüme bağlı tasarrufların geçersiz olduğunu ve mirasbırakanın korkutma ve zorlamanın etkisinden kurtulmasından itibaren bir yıl içinde söz konusu ölüme bağlı tasarruftan dönmesi gerektiğini, aksi halde bu tasarrufun geçerli hale geleceğini söyler. Mirasbırakanın bu bir yıllık süre dolmadan ve ölüme bağlı tasarruftan dönmeden ölmesi halinde ne olacak? Kanaatimizce hile halini incelerken de belirtildiği üzere, mirasçılar söz konusu ölüme bağlı tasarrufun iptali için dava açabilirler. Berki’ye⁵⁷⁷ göre tehdidin mirasbırakanın ölümüne kadar devam etmesi gerekir, aksi halde iptal mümkün olmaz. Yazarın gerekçesi, tehdidin ortadan kalktığı andan itibaren mirasbırakanın tehdit altında yapmış olduğu tasarruftan rücu etmesinin mümkün olmasıdır. Yine yazara göre, mirasçılar “*muris bir sene yaşasaydı rücu ederdi*” şeklindeki ifadeleri karşısında musaleyhin de “*belki rücu etmeyecekti*” şeklindeki defii kabule

⁵⁷⁴ Eren, Borçlar s.377; İnan, Borçlar s.217; Oğuzman/ Öz, age s.99; İmre/Erman, age s.199; Bozer, age s.65; Şenyüz, age s.35; Akman/Burcuoğlu/Altop, age s.450,451; Öztrak, age s.51; Gönensay/Birsen, age s.45

⁵⁷⁵ Akyol, age s.299

⁵⁷⁶ Akyol, age s.299;

⁵⁷⁷ Berki, Ş., age s.201, 204

şayandır. Kanaatimizce söz konusu bir yıllık sürenin bir anlamı var. Mirasbırakan tehdidin etkisinden kurtulur kurtulmaz tasarruftan dönme imkanı bulamayabilir. Tehdidin mirasbırakanın ölümüne kadar sürmüş olmasını aramak doğru değildir. Mirasbırakan bu bir yıllık süre dahilinde olmak koşuluyla her zaman tasarrufundan dönme imkanına sahiptir. Mirasbırakanın henüz bu hakkını kullanmadan ölmesi halinde, onun mirasçılara da aynı imkanı tanımak gerekir. Ayrıca hile halinde de değindiğimiz gibi, lehine tehdit yapılan kimsenin “mirasbırakan belki rücu etmeyecekti” şeklindeki defini dikkate almak, ikrahı meşrulaştırmak anlamına gelecektir. Hukuka aykırı bir hususa dayanılarak hak iddia edilemez.

Diğer irade sakatlıklarında olduğu gibi ikrah bakımından da vasiyetnameler ile miras sözleşmeleri arasında ayırım yapmak gerekir.

3.4.1 Vasiyetnameler Bakımından

Korkutma ya da zorlama ile vasiyetname arasında illiyet bağı bulunması vasiyetnamenin iptali için yeterlidir, ayrıca BK m.29 ve 30'daki şartlar aranmaz. Tehdidin esaslı olması şart değildir, her türlü tehdit vasiyetnamenin iptali için yeterlidir. Bu konuda doktrinde tam bir görüş birliği vardır.⁵⁷⁸

3.4.2 Miras Sözleşmeleri Bakımından

Diğer irade sakatlıklarında olduğu gibi ikrah bakımından da miras sözleşmeleri tartışmalıdır.

Bazı yazarlar⁵⁷⁹, mutlak irade ilkesinden hareketle, vasiyetnameler ile miras sözleşmeleri arasında bir ayırım yapmadan BK m.29-30'daki şartların tüm ölüme bağlı tasarruflar hakkında geçerli olmayacağını savunurlar. Bu yazarlara göre Borçlar hukukundan farklı olarak, ölüme bağlı tasarruf yapma iradesini etkileyen her türlü tehdit ölüme bağlı tasarrufun (ister vasiyetname olsun isterse miras sözleşmesi) iptali için yeterlidir. Tehdidin hukuka aykırı olması da ölüme bağlı tasarrufun iptali için şart değildir.

Diğer görüşe göre vasiyetnameler ile miras sözleşmeleri ayrı ayrı değerlendirilmeli, vasiyetnameler için aranmayan BK m.29-30'daki şartlar, miras sözleşmesinin her iki tarafı

---

⁵⁷⁸ Kocayusufoğlu, age s.332; Dural/ Öz, age s. 222; Antalya, Miras s.197; İnan/ Ertaş/ Albaş, age s.284; Öztan, age s.171

⁵⁷⁹ Bu görüşteki yazarlar için bkz. İmre/ Erman, age s.199; Ayan, age s.125; Öztrak, age s.51,52; Ayiter, age s.115

için de aranmalıdır. Vasiyetnamelerde her türlü tehdit iptal sebebi olabilirken, miras sözleşmelerinde ancak esaslı olan tehdit iptal sebebi olabilir.⁵⁸⁰ Bunun sonucu olarak da miras sözleşmelerinde üçüncü kişinin ikrahı söz konusu ise ve lehine tehditte bulunulan kişinin bu durumdan haberi yoksa, sözleşmeyi iptal etmek isteyen karşı tarafın BK m.29/II uyarınca uygun bir tazminat ödemesi gerekir.⁵⁸¹

3.5 Gabin

Gabin, edimler arasında açık bir nispetsizlik bulunmasıdır. BK m.21 uyarınca; taraflardan birinin zaruret içinde olması, tecrübesizliği veya düşüncesizliğinin diğer tarafça istismar edilmesi suretiyle yapılan bir akitte edim ile karşı edim arasında açık bir nispetsizlik meydana getirilmişse, zarara uğrayan kimse, bir yıllık süre içinde, akitle bağlı olmadığını bildirebilir ve yerine getirdiği edimi geri isteyebilir.

Kanun ölüme bağlı tasarruflarda gabini düzenlememiştir. Bunun nedeni, ölüme bağlı tasarruflar denince akla vasiyetnamenin gelmesi, vasiyetnamede de edimler arasında nispetsizliğin söz konusu olmaması olabilir.⁵⁸²

Oysa, ivazlı miras sözleşmelerinde gabin söz konusu olabilir.⁵⁸³ Mirasbırakanın tasarruf ettiği değer ile karşılığında aldığı ivaz arasında açık bir nispetsizlik söz konusu olabilir. Kanaatimizce bu durumda, bir yıllık süre içinde miras sözleşmesinin her iki tarafı da gabin hükümlerine dayanarak miras sözleşmesinin iptalini isteyebilmelidir. Miras sözleşmeleri bakımından Medeni Kanun hükümlerinden çok Borçlar Kanunu hükümleri uygulama alanı bulmaktadır. Borçlar Hukukunda daha dar kapsamlı sözleşmelerde gabin nedeniyle fesih imkanı tanınırken, bir kimsenin malvarlığının geleceğini bağlayan miras sözleşmelerinde bu imkanı tanımamak doğru olmaz.⁵⁸⁴

Hak düşürücü süre olan bu bir yıllık süre akdin kurulmasıyla başlar, bir yılın dolmasıyla iptal hakkı düşer. Mirasbırakan miras sözleşmesinin yapıldığı andan itibaren bir yıl içinde gabin nedeniyle tasarrufu iptal etmezse, artık ne kendisi ne de mirasçıları gabin sebebiyle tasarrufun iptalini isteyebilirler. Acaba daha bir yıllık süre dolmadan mirasbırakan vefat ederse, mirasçıları gabin hükümlerine dayanarak tasarrufun iptalini

---

⁵⁸⁰ Kocayusufoğlu, age s.332; Dural, Miras Sözleşmesi s.277; Dural/ Öz, age s. 222; Antalya, Miras s.197; İnan/ Ertaş/ Albaş, age s.284

⁵⁸¹ Kocayusufoğlu, age s.332; Dural/ Öz, age s. 222; Dural, Miras Sözleşmesi s.278

⁵⁸² Serozan/Engin, age s.207

⁵⁸³ Serozan/Engin, age s.207,293; İmre/Erman, age s.203; Dural, Miras Sözleşmesi s.288

⁵⁸⁴ İnan/Ertaş/Albaş, age s.289

isteyebilirler mi? Mirasbırakanın bir yıllık süre dolmadan ölmesi halinde, mirasçılar, gabine dayanarak ölüme bağlı tasarrufun iptalini isteyebilirler.⁵⁸⁵ Kanaatimizce, mirasçıların açacağı iptal davası MK m.559'daki sürelerle tabidir.

Mirastan feragat sözleşmesinde de feragat bedelinin aşırı yüksek olması halinde, mirasçılar BK m.21 çerçevesinde miras sözleşmesinin iptalini isteyebilmelidir.⁵⁸⁶ Bu durumda saklı paylı mirasçılarının tenkis davası açma şansları da saklıdır.⁵⁸⁷

3.6 Muvazaa

Öncelikle muvazaanın ölüme bağlı tasarrufun iptaline değil kesin hükümsüzlüğüne neden olduğunu belirtmekte fayda vardır. Muvazaa bir iptal sebebi olmamakla birlikte, iradeyi sakatlayan bir sebep olduğu için burada kısaca değinmek gerektiği kanaatindeyim.

İrade ile beyanın uyuşmadığı hallerden bir diğeri de muvazaadır. Muvazaa, tarafların üçüncü kişileri aldatmak maksadıyla, kendi aralarında hüküm doğurmayan bir görünüş yaratmak hususunda anlaşmalarıdır.⁵⁸⁸ Muvazaa iki taraflı bir işlemdir. Bu nedenle vasiyetnameler bakımından muvazaanın varlığından söz etmek mümkün değildir.⁵⁸⁹ Tek taraflı işlemler bakımından da muvazaanın mümkün olabileceğini savunan görüşler de mevcuttur.⁵⁹⁰ Ancak bu görüşe göre de ulaşması gerekli olmayan irade beyanına dayanan tek taraflı işlemler bakımından muvazaa söz konusu olmaz. O halde bu görüş de vasiyetnameler bakımından aynı sonuca ulaşmaktadır. Yani vasiyetnamelerde muvazaanın söz konusu olamayacağı hususunda tam bir görüş birliği vardır. Kural olarak miras sözleşmeleri için de muvazaanın ileri sürülemeyeceğini kabul etmek gerekir. Ancak ivazlı miras sözleşmeleri bakımından sonuç değişebilir. Zira, aslında ivazsız olan bir miras sözleşmesini taraflar ivazlı miras sözleşmesi gibi gösterip, ölüme bağlı kazandırmayı tenkise tabi olmaktan kurtarabilirler. Bu durumda saklı paylı mirasçı muvazaaya dayanarak ölüme bağlı kazandırmanın kendiliğinden hükümsüz olduğunu ileri sürebilecektir.⁵⁹¹

---

⁵⁸⁵ Dural, Miras Sözleşmesi s.289

⁵⁸⁶ İnan/Ertaş/Albaş, age s.280

⁵⁸⁷ Serozan/Engin, age s.207

⁵⁸⁸ Hatipoğlu, Cihan Yüksel, Murisin Mirasçılar Aleyhine Yaptığı Sağlararası Muvazaalı Muamelelerin Hukuki Sonuçları, Ankara 2004, s. 29

⁵⁸⁹ İnan/ Ertaş/ Albaş, age s.280; Hatemi, age s.72; Dural, Miras Sözleşmesi s.293

⁵⁹⁰ Eren, Borçlar s. 338; İnan, Borçlar s.178

⁵⁹¹ Hatemi, age. s.72

Muvazaada görünen işlem batıldır. Zira görünen işlem tarafların gerçek ve müşterek iradelerine uygun değildir. Muvazaa sebebinin ortadan kalkması ya da belli bir sürenin geçmesi ya da tarafların işleme icazet vermesi ile görünürdeki işlem geçerlilik kazanmaz. Tarafların ifası dahi işleme geçerlilik kazandırmaz.⁵⁹² Muvazaada gizli işlemin geçerli olması için işlemin ehliyetli kimseler tarafından şekil kurallarına uygun olarak yapılması ve konusunun emredici hukuk kurallarına, kamu düzenine, ahlak kurallarına ve şahsiyet haklarına aykırı olmaması gerekir.⁵⁹³

Muvazaalı işlemler kesin hükümsüzdür. Bunun sonucu olarak da hakim muvazaayı resen dikkate alır. Muvazaa itiraz olarak her zaman ileri sürülebilir. Muvazaalı işlemler için açılacak olan dava iptal davası değil olumsuz tespit davasıdır.⁵⁹⁴

4) Ölüme Bağlı Tasarrufun İçeriğinin, Ona Eklenen Koşul veya Yüklemenin Hukuka ya da Ahlaka Aykırı Olması

Hiç bir hukuki işlem hukuka ya da ahlaka aykırı olamaz. Ölüme bağlı tasarrufun içeriğinin ya da ona eklenen şart veya yüklemenin hukuka ya da ahlaka aykırı olması, o ölüme bağlı tasarrufu sakatlar.⁵⁹⁵

Hukuka aykırılık, emredici hukuk kurallarının, kişilik haklarının ve kamu düzenine ilişkin kanun hükümlerinin ihlali anlamına gelir.⁵⁹⁶ Bu kavramları kısaca açıklayalım;

Emredici hukuk kuralları, aksi kararlaştırılamayan, uyulması zorunlu kurallardır. Bunlar esas itibariyle kamu düzenini, ahlaki değerleri veya kişilik haklarını korumak amacıyla getirilmiş kurallardır.⁵⁹⁷

Kişilik hakları, bir kimsenin hayatı, sağlığı, vücut bütünlüğü, şeref ve haysiyeti, özgürlüğü, ismi, resmi, sosyal ve mesleki itibarı gibi para ile ölçülemeyen manevi varlıkları üzerindeki haklarının tamamını ifade eder.⁵⁹⁸

Kamu düzenine ilişkin kurallar, bir toplumda bireylerin toplum menfaati gereğince uymak zorunda oldukları kuralları ifade eder. Bunlar toplum hayatında barış ve güveni sağlamayı amaçlayan kurallardır.⁵⁹⁹

---

⁵⁹² İnan, Borçlar s.183; İnan/Ertaş/Albaş, age s.289

⁵⁹³ İnan, Borçlar s.184

⁵⁹⁴ Dural, Miras Sözleşmesi s.294; İnan, Borçlar s.183

⁵⁹⁵ Y.2.HD., T.15.06.1995, E.2164, K.7061 (Özüğür, age s.635 vd.);

⁵⁹⁶ İmre/Erman, age s.194; Akman/Burcuoğlu/Altop, age s.395; Nomer, age s. 44; Antalya, Miras s.198

⁵⁹⁷ Nomer, age s.44

⁵⁹⁸ Nomer, age s.45

⁵⁹⁹ Akıntürk, age s.54

Kanuna karşı hileyi de hukuka aykırılık kavramı içinde değerlendirmeliyiz.⁶⁰⁰

Ahlaka aykırılık ise bir toplumda zamanla yerleşen ve o toplumda yaşayanlar tarafından uyulması zorunlu görülen kuralların ihlalidir.⁶⁰¹ “Hukuk” sözcüğü yazılı ve yazılı olmayan bütün hukuk kurallarını, “ahlak” sözcüğü de bireysel ahlak anlayışını değil, topluma hakim genel ahlak anlayışını ifade eder.⁶⁰² Ahlaka aykırılık değerlendirilirken subjektif değil objektif ölçütler dikkate alınmalıdır. Yani önemli olan kişisel ahlak anlayışı değil, o toplumda yaşayan dürüst, namuslu ve orta zekalı kişilerin ahlak anlayışıdır.⁶⁰³ Ayrıca ahlaka aykırılık, belirli bir çevrenin öznel ahlak anlayışı ölçü alınarak değil, nesnel ve güncel anayasal değer yargılarına göre belirlenmelidir.⁶⁰⁴ Aksi halde bazı yörelerde normal kabul edilen, babaların başlık parası karşılığında kız çocuklarını sattıkları sözleşmeler geçerli sayılması gibi tehlikeli sonuçlar ortaya çıkabilir.⁶⁰⁵

MK m. 23’e göre, kimse hak ve fiil ehliyetinden kısmen de olsa vazgeçemez. Yine aynı hükme göre, kimse özgürlüklerinden vazgeçemez veya onları hukuka ve ahlaka aykırı olarak sınırlandıramaz. O halde ölüme bağlı tasarruflarla bu gibi sınırlamalar yapılamaz. Yargıtay bir kararında, vasiyetçinin torunu 20 yaşını tamamlayana kadar, yüksek öğrenim göreceksa öğrenimini tamamlayana kadar, terekenin sevk ve idaresi için kayyım atanması yönündeki arzusunu kanuna aykırı bulmuştur. Çünkü bu durumda çocukları ergin olana kadar veli veya vasilerin tereke üzerinde onların adına tasarruf hakkı ortadan kaldırılmaktadır. Velayet hakkının kullanılması kamu düşüncesiyle öngörülmüş olduğu için sağlararası bir işleme ya da ölüme bağlı bir tasarrufla sınırlandırılması mümkün değildir. Bu yolda yapılan bir kısıtlama, hangi düşünceye dayanırsa dayansın kapsam ve niteliği ne olursa olsun kanuna aykırı olur. Ayrıca vasiyetçi, belirtmiş olduğu şart ile torunu ergin olduktan sonra dahi malların kayyım marifetiyle idaresini öngörmektedir. Bu da MK m.9’a aykırıdır. Kişiler fiil ehliyetini kullanmaya sahip olup, kanunda yazılı haller dışında kimse bu hakkından yoksun bırakılamaz. Aksini belirleyen şart ya da mükellefiyet kanuna aykırı olur.⁶⁰⁶

⁶⁰⁰ İnan, Borçlar s.148; İmre/Erman, age s.194

⁶⁰¹ Nomer, age s.45

⁶⁰² Ayan, age s.121

⁶⁰³ Akıntürk, age s.55; Kılıçoğlu, Ahmet M., Borçlar Hukuku Genel Hükümler, IV.Bası, Ankara 2004, s.68

⁶⁰⁴ Serozan/Engin, age s.210; Akman/Burcuoğlu/Altop, age s.399

⁶⁰⁵ Akman/Burcuoğlu/Altop, age s.399

⁶⁰⁶ Y.2.HD, T.07.10.2003, E.8483, K.12970 (www.yargitay.gov.tr-Şubat 2007); Y.2.HD, T.28.12.1976, E.8377, K.9404 (www.kazanci.com-Eylül2006)

Ölüme bağlı tasarrufla kişilik haklarını sınırlamak da hukuka aykırılık kapsamındadır. Yani kişinin maddi, manevi ve iktisadi bütünlüğü üzerindeki haklarını ihlal eden şartlar hukuka aykırıdır.⁶⁰⁷ Kişinin maddi değerlerinin en önemlisi onun cismani bütünlüğüdür. Bu nedenle kişinin cismani bütünlüğünü bozacak şartlar hukuka aykırılık teşkil eder. Örneğin ölüme bağlı tasarrufta yer alan, kişinin kendini öldürmesi ya da bazı organlarını sakatlaması şeklindeki şartlar kişinin cismani bütünlüğünü bozan şartlardır ve tasarrufta bu tarz şartların yer alması hukuka aykırılık teşkil eder.⁶⁰⁸

Kişinin manevi bütünlüğünü zedeleyen şartlar da hukuka aykırıdır. Kişinin şeref ve haysiyeti, ismi, resmi, hürriyetleri, sırları ve inançlarını ihlal eden her şart hukuka aykırıdır.⁶⁰⁹ Örneğin belirli bir dini kabul etme, bir devlet vatandaşlığına geçme, evlenme, evlenmeme,⁶¹⁰ boşanma, siyasi partiye girme ya da çıkma gibi hususlara ilişkin olarak şart ya da mükellefiyet getirmek, kişilik haklarının hukuka ve ahlaka aykırı olarak sınırlandırılmasına örnek olarak gösterilebilir.⁶¹¹

Kişinin maddi ve manevi bütünlüğünün yanı sıra, iktisadi bütünlüğü üzerindeki haklarını ihlal eden şartlar da hukuka aykırıdır.⁶¹²

Hukuka ve ahlaka aykırılık konuda, saikte, amaçta ya da etkide olabilir.⁶¹³

Ahlaka aykırı ölüme bağlı tasarruflar bakımından en sık karşılaşılan durumlardan biri metres lehine yapılan kazandırmalardır. Bekar birinin yine bekar olan metresi lehine yapmış olduğu kazandırmalar daha müsamahalı değerlendirilmekte, hatta geçerli kabul edilmektedir. Taraflardan birinin ya da her ikisinin evli olması halinde tasarrufun ahlaka aykırılığı tartışılmaktadır. Ölüme bağlı tasarrufun ahlaka aykırılık sebebiyle hükümsüz sayılması için metreslik ilişkisi yeterli sayılmamakta, ayrıca tasarrufun sırf bu evlilik dışı ilişkinin devam etmesi ya da tasarruf lehdarının evliliğini sonlandırıp kendisi ile evlenmesi maksadıyla yapılmış olması aranmaktadır.⁶¹⁴ Mirasbırakan ahlaka aykırı sonucu istememiş olsa bile, bu ihtimali önceden görmüş ve yaptığı kazandırmanın bunu gerçekleştirmeye elverişli olduğunu düşünmüş olması ölüme bağlı tasarrufu hükümsüz kılmaya yeter.⁶¹⁵

---

⁶⁰⁷ Yıldırım, Abdulkerim, Türk Hukukunda Ölüme Bağlı Tasarruflarda Şart ve Mükellefiyetler, Ankara 2004, s.65

⁶⁰⁸ Yıldırım, age s.65

⁶⁰⁹ Yıldırım, age s.65

⁶¹⁰ Y.2.HD., T.28.03.1968, E.1276, K.2002 (Özüğür, age s.727,728)

⁶¹¹ İmre/Erman, age s.195

⁶¹² Yıldırım, age s.66

⁶¹³ Serozan/Engin, age s.211

⁶¹⁴ Bu görüşteki yazarlar için bkz. Kocayusufpaşaoğlu, age s.334; Serozan/Engin, age s.213; Ayan, age s.122

⁶¹⁵ Kocayusufpaşaoğlu, age s.334

Ölüme bağlı tasarruflarda sık görülen bir durum da evlenmeme konusundaki kayıt ve şartlardır. Bazı yazarlara göre, anlayışla karşılanabilecek bir nedenle getirilen evlenmeme şartı, ya da sakıncalı bir kimseyle evlenmeme şartı ahlaka ve hukuka uygun kabul edilebilir.⁶¹⁶ Bazılarına göre ise, eş dışında biri için konan evlenmeme şartı izaç edici sayılmalı ve hükümsüzlüğü tespit edilerek kazandırma geçerli sayılmalıdır. Eş için getirilen evlenmeme şartı ise duruma göre değerlendirilmelidir.⁶¹⁷ Kanaatimizce evlenip evlenmeme hususu kişinin serbest iradesine bırakılmalıdır. Bu tür şartlar kişilik haklarını sınırlayıcı, hukuka ve ahlaka aykırı şartlardır. Böyle bir şart söz konusu ise ölüme bağlı tasarruf iptal edilmelidir.

Sağlararası işlemlerde ahlaka aykırılığın yaptırımı butlan iken (BK m.20), MK m.557'e göre ölüme bağlı tasarruflar bakımından ahlaka aykırılığın yaptırımı iptal edilebilirliktir. Hüküm açıkça hukuka ya da ahlaka aykırı olan ölüme bağlı tasarrufların iptali için dava açılabilceğini ifade etmekle beraber, hukuka ya da ahlaka aykırılığın ölüme bağlı tasarruflar bakımından yaptırımının ne olacağı hususu tartışmalıdır. Bazı yazarlar⁶¹⁸, kanunun lafzına sadık kalarak, ölüme bağlı tasarruflarda hukuka ve ahlaka aykırılığın yaptırımının iptal kabiliyeti olduğu görüşündedirler. Ancak bu görüş karşısında yer alan yazarlara göre,⁶¹⁹ hukuka ya da ahlaka aykırı olan ölüme bağlı tasarruflar kesin hükümsüzdürler. Bu yazarlara göre, kanuna ya da ahlaka aykırı ölüme bağlı tasarrufların kendiliğinden hükümsüz olmayıp, hakim karar verinceye kadar hüküm doğurması pek uygun bir çözüm değildir. Ahlaka aykırılığın temelinde kamu düzeni yatmaktadır. O halde kamu düzenine aykırı bir işlemin kendiliğinden hükümsüz olması gerekir. Özellikle de iptal davasının süresinin kaçırılması halinde, ahlaka (dolayısıyla kamu düzenine) aykırı bir hukuki işlemin tamamen geçerli hale gelmesi düşünülemez. Burada evlenmenin butlanında olduğu gibi, tasarrufu ayakta tutmayı gerektirecek sosyal ve kamusal bir yarar da yoktur. BK. m.20 genel hüküm niteliğindedir ve ölüme bağlı tasarruflar bakımından bu genel hükümden ayrılmayı haklı gösterecek bir sebep yoktur. Mirasbırakanın son arzularına ise, ancak bu arzular kanuna ve ahlaka uygun oldukları sürece saygı duyulabilir. Kamu düzeni mirasbırakanın son arzularından daha önce gelmelidir. BK m.20'ye MK m.557/b.3

---

⁶¹⁶ Serozan/Engin, age s.213

⁶¹⁷ Hatemi, age s.76

⁶¹⁸ Bu görüşteki yazarlar için bkz. Oğuzman, Miras s.188; Serozan/Engin, age s.211; İmre/Erman, age s.193; Öztan, age s.172

⁶¹⁹ Bu görüşteki yazarlar için bkz., Kocayusufpaşaoğlu, age s.336 vd.; Dural/Öz, age s.223; Antalya, Miras s.198; Antalya, Feragat s.236; İnan/Ertaş/Albaş, age s.286; Dural, Miras Sözleşmesi s.292;

karşısında üstünlük tanımak gerekir. İptal ettirilmemiş kanuna ya da ahlaka aykırı ölüme bağlı tasarruflara dayanarak hak iddia etmek MK m.2 anlamında hakkın kötüye kullanılması, yani normun kötüye kullanılmasıdır.⁶²⁰ Hukuk düzeninin bir kimseye sağlığında yasakladığı bir işlemi, o öldükten sonra yasaklamaması düşünülemez.⁶²¹

Kocayusufpaşaoğlu ve Hatemi MK m.557/b.3’de bir boşluk olduğu kanaatindedirler. Kocayusufpaşaoğlu’na⁶²² göre, ortada gerçek olmayan bir boşluk vardır ve hakim bu boşluğu, konusu kanuna ve ahlaka aykırı ölüme bağlı tasarrufların, her zaman bir olumsuz tespit davasına konu olabilecek, kesin hükümsüz (mutlak butlanla batıl) tasarruflar teşkil ettikleri şeklinde bir normla doldurmalıdır. Yazara göre kanunun lafzına sıkı sıkıya bağlı kalarak, hukuka ya da ahlaka aykırı ölüme bağlı tasarrufları iptal edilmediği sürece hüküm doğuran tasarruflar olarak görmek, kabulü imkansız sonuçlar doğurur. Hatemi’ye⁶²³ göre ise MK m.557/b.3’deki örtülü boşluk şu şekilde doldurulmalıdır: Ölüme bağlı tasarrufun dar anlamda konusu veya “şart” olarak belirlenen eylem ya da eylemsizlik kanuna ya da ahlaka aykırı ise tasarruf batıl sayılmalıdır. Buna karşılık; ölüme bağlı tasarrufun dar anlamda konusu değil de vasiyetnamede “işlem temeli” olarak nitelenebilecek “saik”, miras sözleşmesinde “ortak amaç” kanuna ya da ahlaka aykırı ise bu bir iptal sebebi sayılmalıdır. Serozan,⁶²⁴ ortada bir boşluk olduğunu iddia ederek, ölüme bağlı tasarrufların özel geçersizlik rejimiyle oynamanın hukuksal güvenlik ve favor testamenti (vasiyetname lehine yorum) ilkeleri için çok sakıncalı olduğunu belirterek bu yazarları eleştirmektedir. Yazara göre, ölüme bağlı tasarrufu mümkün olduğunca ayakta tutmak gerekir.

Ölüme bağlı tasarrufun bağlı kılındığı şart ya da mükellefiyetin kanuna ya da ahlaka aykırı olması halinde, bu şart ya da mükellefiyetle birlikte tasarrufun da iptal edilmesi gerekir.⁶²⁵ MK m.557 olmasaydı bile MK m.515 ile aynı sonuca ulaşabilirdik. Şart ya da mükellefiyet kanuna ya da ahlaka aykırı değil de anlamsız, yararsız ve başkalarını izaç edici ise ölüme bağlı kazandırma geçerli olur, sadece şart ya da mükellefiyet batıl sayılır.⁶²⁶ Kural tasarrufa eklenen şartın hukuka ya da ahlaka aykırı olması halinde şartla beraber ölüme bağlı tasarrufun da hükümsüz olmasıdır. Kural bu olmakla beraber, mirasbırakanın şartın kanuna ve ahlaka aykırılığı sebebiyle tasarrufun hükümsüz

⁶²⁰ Kocayusufpaşaoğlu, age s.336 vd.; Dural/Öz, age s.223

⁶²¹ İnan/Ertas/Albaş, age s.286

⁶²² Kocayusufpaşaoğlu, age s.337

⁶²³ Hatemi, age s.74,75

⁶²⁴ Serozan/Engin, age s.212

⁶²⁵ Oğuzman, Miras s.188; İmre/Erman, age s.193-194; Antalya, Miras, s.197; İnan/Ertas/Albaş, age s.285

⁶²⁶ Hatemi, age s.75

kalacağını bilseydi şart olmadan da tasarrufu yapacağına kanaat getirilirse, sadece kanuna ya da ahlaka aykırı şartı hükümsüz sayıp ölüme bağlı tasarrufu ayakta tutmak gerekir. Yargıtay bir kararında MK m.372'ye aykırı olan şartı vasiyetnamenin tümünün iptalini gerektiren nitelikte bulmamış ve şartı iptal ederken vasiyetnamenin geçerli olması gerektiğine karar vermiştir.⁶²⁷

Şart veya mükellefiyetin kanunla yasaklanan bir fiilin yapılmasına yönelik olması, şahsiyet haklarını ihlal eden nitelikte olması; insanların doğruluk ve insaf duygularını incitmesi halinde, onu hukuka ve ahlaka aykırı kabul edip iptal etmek gerekir. Yargıtay “*bütün gayrimenkullerimin satılmadan kullanılmasını arzuluyorum. Satılması halinde gelirin Türk Eğitim Vakfı ile Türk Silahlı Kuvvetlerini Güçlendirme Vakfı'na verilmesini istiyorum*” şeklindeki vasiyetin kanuna, ahlaka, adaba aykırı olmadığı gibi, ifası imkansız, manasız ve sıkıcı da olamayacağını belirterek, yerel mahkemenin mülkiyet hakkını sınırlıyor gerekçesi ile vasiyeti iptal etmesini doğru bulmayarak hükmü bozmuştur.⁶²⁸ Yargıtay bir başka kararında da ölünceye kadar bakma şartı ile düzenlenen vasiyetnameyi kanuna ve ahlaka uygun bulmuştur.⁶²⁹

Ahlak kuralları mutlak olmayıp zaman içerisinde değişiklik gösterirler. Geçmişte ahlaka aykırı kabul edilen bir davranış, günümüzde normal karşılanabilir. Bunun sonucunda da, ölüme bağlı tasarrufun ahlaka aykırı olup olmadığını değerlendirirken hangi andaki ahlak kurallarının dikkate alınacağı problemiyle karşılaşırız. Acaba tasarruf yapıldığı esnada mevcut olan ahlak kurallarına göre mi, yoksa hakimin karar vereceği anda mevcut olan ahlak kurallarına göre mi değerlendirme yapmak doğru olur? Bu konu tartışmalıdır. Bazı yazarlara⁶³⁰ göre, hakimin karar vereceği anda mevcut olan görüş ve telakkilere uygun olarak değerlendirme yapmak gerekir. Hakimin, karar vereceği andaki ahlaki görüşlerden ayrılması caiz değildir. Serozan'a⁶³¹ göre, amaç mirasbırakanı

⁶²⁷ Karara konu olayda vasiyetçi ölüme bağlı tasarrufla aile vakfı kurmuştur. 11.11.1992 tarihli vasiyetnamenin 4.maddesinde; vakfa ortak olanların hisselerini hiçbir suretle ahara veya kendi aralarında birbirlerine satmayacakları gibi ipotek ve temlikte de bulunamayacakları, 6. maddede ise, “gayrimenkullerin ve hisse senetlerinin hiçbir şekilde satılmayacağı” şartını koymuştur. Vasiyetçinin bu iradesi MK 372/II'deki, bir malın veya hakkın başkalarına geçmemek üzere aynı soydan gelenlere kuşaktan kuşağa kalacak şekilde özgülenmesi yasak olup, böyle bir özgülenmenin vakıf kurma yoluyla da yapılamayacağı kuralına aykırıdır. Yargıtay kanuna aykırı bu iki şartı vasiyetnamenin tümünden iptalini gerektiren nitelikte bulmamıştır. 2.HD, T.27.03.2000, E.2000/2641, K.3627 (www.kazanci.com-Eylül 2006)

⁶²⁸ Y.2.HD., T.02.12.1992, E.12407, K.14857, (Zevkiler, age s.197,198); Y.2.HD, E.1991/12407, K.1991/14857 (www.yargitay.gov.tr-Ocak 2007)

⁶²⁹ Y.2.HD, T.15.06.1995, E.1995/2164, K.1195/7061 (www.yargitay.gov.tr-Ocak 2007)

⁶³⁰ Bu görüşteki yazarlar için bkz. Kocayusufpaşaoğlu, age s.337; Serozan/Engin, age s.211; Dural, Miras Sözleşmesi s. 292, dn.85; Eren, İptal s.108

⁶³¹ Serozan/Engin, age s.211

cezalandırmak değil, anayasal etiği ve düzeni korumaktır. Bu nedenle mirasbırakanın ölümüne bağlı tasarrufu düzenlediği sıradaki ahlaka aykırı öznel güdüsü ve amacı değil, ölümüne bağlı tasarrufun yürürlüğe girdiği (mirasbırakanın öldüğü) andaki nesnel değer yargısı dikkate alınmalıdır. Bu görüş karşısında yer alan yazarlara⁶³² göre ise ahlaka aykırılık değerlendirilirken tasarrufun yapıldığı andaki ahlak kuralları dikkate alınmalıdır. Zira Kanunumuzda, geçerlilik şartları tasarrufun yapıldığı an esas alınarak sevk edilmiştir. Bu görüşe göre, yapıldığı anda geçerli genel ahlak anlayışına aykırı olan bir ölümüne bağlı tasarruf, hüküm anında anlayış değiştiği için kendiliğinden geçerli olmayacağı gibi, yapıldığı anda geçerli genel ahlak anlayışına uygun olan bir ölümüne bağlı tasarruf da, hüküm anında anlayış değişmiş olduğu için geçersiz hale gelmeyecektir.⁶³³ Kanaatimizce burada bir ayırım yapmak gerekir. Kanunun lafzından hareket ederek, ölümüne bağlı tasarruflarda ahlaka aykırılığın yaptırımını iptal edilebilirlik olarak kabul edersek hakim karar vereceği andaki ahlak kurallarına göre değerlendirme yapmak gerektiği kanaatindeyim. Zira, ölümüne bağlı tasarruf, hükümlerini açıldığı andan itibaren doğurur ve hakim o an mevcut olan ahlak kurallarına göre değerlendirme yapması daha doğru olur. Ancak, eğer MK m.557'de örtülü bir boşluk olduğunu, ölümüne bağlı tasarruflarda ahlaka aykırılığın yaptırımının butlan olduğunu kabul edersek, tasarrufun yapıldığı anda mevcut olan ahlak kurallarını esas almak gerekir. Çünkü batıl olan işlemler ölü doğarlar ve canlandırılmaları mümkün değildir.⁶³⁴ Ahlaka aykırılığın yaptırımına butlan dersek, yapıldığı esnada yürürlükte olan bir ahlak kuralına aykırı olarak düzenlenen ölümüne bağlı tasarruf ölü doğmuş olacaktır. Sonradan ahlak kuralının değişmesi ölümüne bağlı tasarrufun canlandırılması için yeterli olmayacaktır.

Buna benzer bir başka problem de ahlaka aykırılık değerlendirilirken hangi andaki fiili ilişkilerin dikkate alınması gerektiğidir. Mesela A ile evli olan mirasbırakan, o zamanki metresi B'ye, kendisiyle ilişkisini devam ettirmesi amacıyla bir ölümüne bağlı kazandırmada bulunmuş ve B'yi de bu durumdan haberdar etmiş. Bir süre sonra A'dan boşanan mirasbırakan B ile evlenmiş olsa, miras açıldığı zaman B onun sağ kalan eşi olacak. Mirasbırakanın ölümüne bağlı tasarrufu düzenlediği esnada mevcut olan ahlaka aykırılık, miras açıldığı zaman söz konusu olmayacaktır. Bu ölümüne bağlı tasarrufun akıbeti

---

⁶³² Bu görüşteki yazarlar için bkz. Oğuzman, age s.188; Antalya, Miras s.197; Ayan, age s.121; Öztan, age s.172

⁶³³ Ayan, age s.121

⁶³⁴ Aybay, age s.56

ne olacak? Bu konu da tartışmalıdır. Bir görüşe göre⁶³⁵, ölüme bağlı tasarruf mirasbırakanın öldüğü anda hükümlerini doğurduğundan, onun geçerli olup olmayacağını belirlerken bu andaki fiili ilişkilerin dikkate alınması gerekir. Diğer görüşe göre⁶³⁶ ise, fiili ilişkilerin ahlaka aykırılığı değerlendirilirken ölüme bağlı tasarrufun yapıldığı anda geçerli olan genel ahlak anlayışına bakılmalıdır. Ölüme bağlı tasarruf yapıldığı anda söz konusu olan fiili ilişki ahlaka aykırı ise, tasarruf da ahlaka aykırıdır. Hüküm anında fiili ilişki değiştiği için tasarruf kendiliğinden geçerli hale gelmez. Mirasbırakan, tasarrufun geçerli olmasını istiyorsa yeniden yapmalıdır. Aynı şekilde ölüme bağlı tasarruf yapıldığı anda söz konusu olan fiili ilişki ahlaka uygun ise, sonradan fiili ilişkinin değişmesi tasarrufu geçersiz kılmaz. Kanaatimizce bu durumda da bir ayırım yapmak gerekmektedir. Yukarıda yapılan ayırım bu durum için de söz konusu olmalıdır. Eğer ahlaka aykırılığın yaptırımını iptal edilebilirlik olarak kabul edersek, miras açıldığı esnada mevcut olan ilişkiye göre değerlendirme yapmak gerekir. Ancak, ahlaka aykırılığın yaptırımını butlan olarak kabul edersek, ölüme bağlı tasarruf yapıldığı andaki ilişkiye bakmak gerekir. Ahlaka aykırı bir ilişki söz konusu ise, ve ölüme bağlı tasarruf bu ilişkinin devamı gibi ahlaka aykırı bir amaçla yapılmışsa, ortada batıl bir ölüme bağlı tasarruf vardır. Yani ölüme bağlı tasarruf ölü doğmuştur, sonradan fiili ilişkinin ahlaka aykırılıktan kurtulması tasarrufu canlandırmaya yetmez.

Bir malın intikalinin miras hukuku kuralları dışında özel bir kanun hükmüyle düzenlenmiş olması ya da malikin o eşya üzerindeki tasarrufunun özel bir hükümlerle yasaklanmış olması halinde, buna rağmen yapılmış olan ölüme bağlı tasarrufun akıbeti ne olacaktır? Örneğin 66 sayılı İstiklal Madalyası Kanununu değiştiren 525 sayılı Kanunun 2. maddesinde istiklal madalyası sahibinin ölmesi halinde, madalyanın oğullarının en büyüğüne, oğlu yoksa kızlarının en büyüğüne geçeceği ifade edilmiştir. Bu hüküm emredici niteliktedir. Bu hükme rağmen mirasbırakan istiklal madalyasını A'ya vasiyet etmiş olsa, hukuka aykırı olan bu vasiyetin akıbeti ne olacaktır? Yargıtay'a göre,⁶³⁷ istiklal madalyasını alan kişi onun sahibi değildir, hayatta kaldığı sürece kullanma hakkına sahiptir. Yargıtay bunu bir çeşit intifa hakkı olarak kabul etmekte ve vasiyet yolu ile başkasına devrinin mümkün olamayacağını ifade etmektedir. Böyle bir vasiyeti doğrudan doğruya ve muhtevası bakımından kanuna aykırı kabul etmektedir.

---

⁶³⁵ Kocayusufpaşaoğlu, age s.338

⁶³⁶ Ayan, age s.121

⁶³⁷ Y.2.HD., T.29.06.1982, E.5197, K.5809 (www.yargitay.gov.tr-Ocak 2007)

Toprak ve tarım yasaları uyarınca temlik yasaklanmış olan taşınmazlar da ölüme bağlı tasarrufların konusunu teşkil edemezler. Söz konusu yasalar uyarınca temlik yasaklanmış olan toprakların intikaline ilişkin ölüme bağlı tasarruflar kanuna aykırılık sebebiyle geçersiz olur.⁶³⁸

Sosyal Güvenlik Hukukundan doğan emekli ikramiyesi, dul ve yetim aylığı gibi kazanımların ölüme bağlı tasarruflara konu olması söz konusu değildir. Bu kazanımlar miras hukuku dışında kalırlar. Terekeye dahil değildirler. Bu sebeple bu tür kazanımlar üzerinde yapılan ölüme bağlı tasarruflar kesin hükümsüzdür.⁶³⁹

Hukuka ve ahlaka aykırılık halinde, irade sakatlıklarında olduğu gibi, sadece hukuka ya da ahlaka aykırı olan tasarruf iptal edilmeli, diğer tasarruflar geçerli kabul edilmelidir. Ancak mirasbırakanın iradesinin (miras sözleşmesinde tarafların iradelerinin) sakat olmayan tasarruflar olmasa idi, diğer tasarrufların da yapılmayacağı yönünde olduğu anlaşılıyorsa, artık sadece sakat tasarruflar değil bütün ölüme bağlı tasarruflar hükümsüz olur.⁶⁴⁰

Mirasbırakan, hukuka ya da ahlaka aykırı tasarrufundan dönebilir mi?

Ehliyetsizlik ve irade sakatlıkları bakımından bu imkana sahip olan mirasbırakanın, hukuka ya da ahlaka aykırılıkta bu imkana sahip olacağında şüphe yoktur. Ayrıca hukuka ya da ahlaka aykırılıkta, irade sakatlıklarında söz konusu olan süre sınırlaması da söz konusu olmamalıdır. Böyle bir süre içinde dönmediği için hukuka ya da ahlaka aykırı olan bir ölüme bağlı tasarrufun sağlık kazanması düşünülemez. Onun ölümünden sonra mirasçılarının iptal davası açma hakları saklıdır.⁶⁴¹

---

⁶³⁸ Y.2.HD., T.20.01.1977, E.9429, K.407 (İnal, age s.254)

⁶³⁹ İnan/Ertay/Albaş, age s.287

⁶⁴⁰ Dural, Miras Sözleşmesi s.292,293; Gönensay/Birsen 'e göre ise hukuka ve ahlaka aykırılık halinde hükümsüzlük esas itibarıyla tasarrufun bütününe etkilidir. Ancak, vasiyetname ya da miras mukavelesi gerek iktisadi bakımdan, gerek tasarrufu yapan kimsenin maksat ve niyeti itibarıyla birbirinden tamamen ayrı ve müstakil iki veya daha fazla tasarrufları ihtiva ettiği takdirde; bunlardan birisinin veya bazısının kanuna ya da ahlaka aykırılığı sebebiyle butlanı, diğerlerinin de butlanı sonucunu doğurmaz.(Gönensay/Birsen, age s.70)

⁶⁴¹ Serozan/Engin, age s.211,212

III. İPTAL DAVASI

1) Genel Olarak

Sağlararası hukuki işlemlerde butlan gibi ağır sonuçlar doğuran bazı sebepler, ölüme bağlı tasarruflarda, “favor testamenti (vasiyetname lehine yorum)” prensibi gereğince, sadece iptal edilebilirlik yaptırımına neden olmaktadır.

Butlanda yasa koyucunun bulunmasını zorunlu gördüğü, sözleşmenin geçerliliğini önemli ölçüde etkileyen unsurların eksikliği söz konusudur. Bu şartlar sadece sözleşmenin taraflarının yararı için değil kamu düzeni ve yararı için de gerekli olan şartlardır. Zira, sözleşmenin sağlıklı bir iradenin ürünü olmasında sadece tarafların değil, herkesin yararı vardır. Ticari hayatta sözleşmelere güven de ancak bu şekilde sağlanabilir.⁶⁴²

Sözleşmenin kesin hükümsüz olması halinde bu sakatlık her zaman ve her ilgili kişi tarafından ileri sürülebilir. Sözleşmeyi geçersiz kılmak için dava açmaya gerek olmadığı gibi her hangi bir irade beyanına da gerek yoktur, sözleşme kendiliğinden hükümsüzdür. Hiç kimse ileri sürmese dahi hakim butlanı re’sen dikkate alır.⁶⁴³

Batıl sözleşmenin geçerli olması isteniyorsa sözleşme yeniden yapılmalıdır. Zira bir sürenin geçmesiyle ya da sakatlığın düzeltilmesiyle sözleşme geçerli hale gelmez. Batıl sözleşmeye dayanan borcun ifa edilmesi de sözleşmeye geçerlilik kazandırmaz. Ancak kötü niyetle butlanın ileri sürülmesi halinde butlanı ileri süren taraf korunmaz.⁶⁴⁴

İptal edilebilirlik halinde ise, işlemi sakatlayan sebep işlemin kendiliğinden geçersiz olmasına neden olmaz. Sakatlıktan etkilenen taraf süresi içinde iptal hakkını kullanmazsa ya da bu hakkından feragat ederse hukuki işlem baştan itibaren geçerli olur ve hüküm ve sonuçlarını doğurur. İptal hakkı sadece ilgiliye aittir, butlanda olduğu gibi herkes tarafından ileri sürülemez. Hakim re’sen dikkate alamaz.⁶⁴⁵

Ölüme bağlı tasarrufun iptaline yol açan sebeplere yukarıda değinmiştik. İşte bu sebeplerden herhangi birini barındıran ölüme bağlı tasarruf, mirasbırakanın ölümünde geçerli bir tasarruf gibi hüküm doğurur.⁶⁴⁶ Ölüme bağlı tasarrufun hükümlerini ortadan

---

⁶⁴² Kılıçoğlu, Borçlar s.61,64

⁶⁴³ Oğuzman/ Öz, age s. 131; Kılıçoğlu, Borçlar, s.61, Şenyüz, age s.37, İnan, Borçlar s.149 vd., Ayan, age, s.91

⁶⁴⁴ Oğuzman/ Öz, age s. 131; Şenyüz, age s.37; İnan, Borçlar, s.150

⁶⁴⁵ Şenyüz, age s.38 vd.; Kılıçoğlu, Borçlar, s.62

⁶⁴⁶ YHGK, T.14.04.1993, E.36, K.158 (Özguç, age s.413 vd.)

kaldırmak için bir iptal davası açmak gerekir. Bu dava, bozucu yenilik doğurucu bir dava olup, mahkemenin vereceği karar da bozucu yenilik doğurucu bir karardır.

Ölüme bağlı tasarrufların iptali davasındaki temel ilke “favor testamenti (vasiyetname lehine yorum)” ilkesidir. Geçersiz olan ölüme bağlı tasarrufun mümkün olduğunca geçerli tutulmaya çalışılması, mirasbırakanın son dileklerine duyulan saygıdan kaynaklanır.⁶⁴⁷

Ölüme bağlı tasarrufların iptali evlenmenin butlanına benzer. Fakat aralarında bir takım farklar vardır. Evlenmenin butlanında bozucu yenilik doğuran karar geçmişe etki etmez, karar tarihinden itibaren etkisini gösterir. Oysa ölüme bağlı tasarrufların iptali kararı geçmişe etkilidir. Çoğunluk görüşüne göre iptal kararıyla birlikte ölüme bağlı tasarruf miras açıldığı andan itibaren hükümsüzleşir.⁶⁴⁸ Pratik açıdan bir önemi olmamakla birlikte, iptal kararının etkisini ölüme bağlı tasarrufun yapıldığı andan itibaren göstereceği kanaatindeyim. Çünkü, iptal kararı ölüme bağlı tasarrufun hükümlerini doğurmasını engellemekle kalmaz, onu ortadan kaldırır. Bir diğer fark ise evlenmenin mutlak butlanında söz konusu olmayıp da ölüme bağlı tasarrufların iptalinde söz konusu olan hak düşürücü sürelerdir. Evlenmenin mutlak butlanı hiç bir hak düşürücü süreye bağlı olmadan her zaman dava edilebilirken, ölüme bağlı tasarrufların iptali için açılacak olan dava MK m.559’da öngörülmüş olan hak düşürücü süreler içinde açılmalıdır. Aksi halde ölüme bağlı tasarruf sakatlıktan kurtulur ve hükümlerini doğurur.⁶⁴⁹ Son fark da kendisini kararın etkisinde gösterir. Evlenmenin butlanı kararı herkese karşı etkisini gösterirken, iptal davasının neden olduğu hükümsüzlük sadece davacı ile davalı arasında etkili olur.⁶⁵⁰ Mesela, mirasbırakanın mirasçılarında sadece A dava açarsa, iptal kararı sadece onun için geçerli olacak ve mirasbırakanın yapmış olduğu ölüme bağlı kazandırmalar A’nın miras payına etki etmeyecektir. Dava açmayan diğer mirasçılar, ölüme bağlı tasarrufla bağlı olacaklardır. Aynı durum davalılar için de söz konusu olacaktır. Bunun sebebi “favor testamenti (vasiyetname lehine yorum)” ilkesi ve iptal hükmünün herkese karşı etkili olmasını zorunlu kılacak bir kamu yararının olmamasıdır.⁶⁵¹

---

⁶⁴⁷ Serozan/Engin, age s.290

⁶⁴⁸ Kocayusufpaşaoğlu, age s.341; Dural/Öz, age s.224; Serozan/Engin, age s.289

⁶⁴⁹ Dural/Öz, age s.224

⁶⁵⁰ Y.2.HD., T.20.03.2001, E.555, K.4158, (Kaçak, age s.148); Y.2.HD., T.22.111990, E.5170, K.11447 (İnal, age s.277)

⁶⁵¹ Serozan/Engin, age s.291

“Nisbi hükümsüzlük” ile “kısmi hükümsüzlük” karıştırılmamalıdır. Nisbi hükümsüzlük, iptal kararının sadece davacı ile davalı arasında sonuç doğurmasıdır. Kısmi hükümsüzlük ise maddi anlamda ölüme bağlı tasarruflardan bir kısmının iptalidir.⁶⁵² Davacı, ölüme bağlı tasarrufta yer alan tasarrufların sadece bir kısmının iptalini isteyebilir. Ancak eğer iptal sebebi ölüme bağlı tasarrufun tamamını etkileyecek nitelikte ise kısmi iptal söz konusu olmaz. Yani kısmi iptalin söz konusu olup olamayacağı ölüme bağlı tasarrufun hükümsüzlüğüne neden olan iptal sebebine göre değişir. Mesela ehliyetsizlik ya da şekil eksikliğinde sakatlık ölüme bağlı tasarrufun bütününe etki eder ve tasarrufun tamamının iptali gerekir.⁶⁵³ Oysa maddi anlamda tasarruflardan birinin hata, hile ya da ikrah sonucu yapılmış olması halinde ya da tasarruflardan birinin içeriğinin ya da ona eklenen şart ya da mükellefiyetin hukuka ya da ahlaka aykırı olması halinde kısmi iptal söz konusu olabilecektir. Şekil kurallarının ihlali, vasiyetnamenin tanzimine katılanlara ya da yakınlarına kazandırmada bulunma yasağına aykırılıktan kaynaklanıyorsa bu durumda da kısmi iptal söz konusu olacak, sadece bu kazandırmalar iptal edilecektir.(MK m.558/III) Aynı şekilde, şekil eksikliği tasarrufun tamamına değil de sadece tasarruflardan birine etki ediyorsa ölüme bağlı tasarrufun tamamı değil, sadece o tasarruf iptal edilir. Örneğin el yazılı bir vasiyetnameye mirasbırakan dışında bir kimse tarafından bir tasarruf eklenmiş olsa sadece o tasarruf iptal edilir, diğer tasarruflar geçerliliğini korur.⁶⁵⁴

İptali istenen tasarrufla ölüme bağlı tasarrufta yer alan diğer tasarruflar arasında bir bağlılık varsa, yani mirasbırakanın bu tasarruf olmadan diğer tasarrufları da yapmayacağı anlaşılıyorsa, kısmi iptal söz konusu olmaz. Bu durumda, iptal kararı ölüme bağlı tasarrufun tamamına etki eder.⁶⁵⁵

İptal davası ancak mirasbırakanın ölümünden sonra açılabilir.⁶⁵⁶ Mirasbırakan hayatta ise, iptal sebeplerine dayanarak ölüme bağlı tasarruftan dönebilir, vasiyetnamesini geri alabilir, miras sözleşmesini feshedebilir ama iptal davası açamaz. Dava hakkını

---

⁶⁵² Hatemi, age s.113

⁶⁵³ Dural/Öz, age s.225, Karşı görüş için bkz Oğuzman, Miras s.196. Yazara göre, iptal davası açıp açmamakta serbest olan davacının, ehliyetsizlik ya da şekil eksikliği sebebiyle sakat olan bir ölüme bağlı tasarrufun bir kısmının iptalini istemesine bir engel yoktur. Mirasbırakanın son arzularının gerçekleşmesine imkan tanımak, ilgililerin iptalini talep etmedikleri ölçüde, o tasarrufu geçerli tutmak fikri bu sonucu haklı kılar.

⁶⁵⁴ İmre/Erman, age s.211

⁶⁵⁵ Kocayusufoğlu, age s.342; Oğuzman, Miras s.195

⁶⁵⁶ Y.2.HD., T.21.11.1985, E.8733, K.9703 (İnal, age s.258);

düzenleyen MK m.558 de mirasbırakana iptal davası açma hakkı tanımamıştır. Dava hakkına sahip olan ilgililer de ancak mirasbırakanın ölümünden sonra dava açabilirler.⁶⁵⁷

Ölüme bağlı tasarrufun iptali kararıyla birlikte lehine kazandırmada bulunulan kişinin hakkı sona erer. Ancak davalı, iptal davasından önce kendisine bırakılan malın zilyetliğini ele geçirmişse, zilyetliğin geri alınması için ayrıca miras sebebiyle istihkak davasının da açılması gerekir. Miras sebebiyle istihkak davası iptal davasıyla birlikte açılabileceği gibi iptalden sonra da açılabilir.⁶⁵⁸

Ölüme bağlı tasarrufa karşı tenkis davası açılmış olması iptal davasının açılmasını engellemez. Aynı şekilde iptal davası açıldıktan sonra da tenkis davasının açılması mümkündür ve bu iptal davasından feragat etmek anlamına gelmez. Yargıtay da bir kararında, vasiyetnamenin iptali davası açıldıktan sonra bu dava devam ederken tenkis davası açılmasının, iptal davasından feragat edildiği şeklinde yorumlanamayacağını ifade etmiştir.⁶⁵⁹

Tenkis davasından söz etmişken iptal davası ile aralarındaki farklara da değinmekte fayda var. Tenkis davası da mirasbırakanın ölümünden sonra 1 ve 10 yıllık süre içinde açılan yenilik doğurucu bir davadır. İptal davasıyla arasındaki fark kendisini davaların işlevlerinde gösterir. Tenkis davası sadece saklı payı korurken iptal davası miras payını korur. Bu nedenle karşımızda ölüme bağlı tasarrufun iptali ve tenkisi seçenekleri varsa, daha büyük miras payını kurtarabilecek olan iptal davasını denemeli, tenkis davasına son çare olarak başvurmalıyız. Diğer bir fark da iptal davası sadece ölüme bağlı tasarruflara karşı açılabilirken, tenkis davası hem ölüme bağlı tasarruflara karşı hem de sağlararası işlemlere karşı açılabilir.⁶⁶⁰

2) Tarafları

2.1 Davacı taraf

İptal davasında davacı sıfatı, tasarrufun iptal edilmesinde menfaati bulunan mirasçı veya vasiyet alacaklısına aittir.(MK m.558/I) Tenkis davasından farklı olarak ölüme bağlı

---

⁶⁵⁷ İmre/Erman, age s.203

⁶⁵⁸ Dural/Öz, age s.225; Oğuzman, Miras s.196

⁶⁵⁹ İnan/Ertaş/Albaş, age s.292

⁶⁶⁰ Serozan/Engin, age s.290

tasarrufun iptali davasını her mirasçı açabilir, saklı payının olması şart değildir.⁶⁶¹ Yargıtay kararları da bu yöndedir.⁶⁶²

Mirasçı ya da vasiyet alacaklısı olmayanlar, veya bu sıfatları kazanmaları açılacak olan iptal davasına bağlı olmayanlar iptal davası açamazlar. Aynı şekilde mirasçı veya vasiyet alacaklısı olup da iptal davası açmakta menfaati bulunmayanlar da iptal davası açamazlar.⁶⁶³

İptal hükmü ile mirasçı veya vasiyet alacaklısı sıfatını kazanma veya miras payının artması gibi durumlar ölüme bağlı tasarrufun iptalinde menfaati bulunmaya örnek olarak gösterilebilir.⁶⁶⁴ Mesela, mirasbırakan düzenlemiş olduğu bir vasiyetname ile A'ya çok değerli bir malını vasiyet etmiş olsa, bu vasiyetnamenin iptal edilmesinde yasal mirasçılarının menfaati söz konusu olacaktır. Zira vasiyetnamenin iptali ile birlikte miras payları artacaktır. Mirasbırakan ilk vasiyetnamesi ile A'ya bıraktığı malı, daha sonra düzenlediği bir vasiyetname ile B'ye vasiyet etmiş olsa, A'nın ikinci vasiyetnamenin iptal edilmesinde menfaati söz konusu olurken, yasal mirasçılarının menfaati söz konusu olmayacaktır. Sonraki vasiyetnamenin iptali ile birlikte A, vasiyet alacaklısı sıfatını kazanacağı için, iptal sebeplerinden birine dayanarak sonraki vasiyetnamenin iptali için dava açabilecektir. Oysa yasal mirasçılarının ikinci vasiyetnamenin iptal edilmesinde menfaatleri yoktur. Çünkü mirasbırakanın malı A'ya ya da B'ye bırakması mirasçılarının menfaatini etkilemez.

Mirasçılarının ölüme bağlı tasarruftaki şart ya da mükellefiyetlerden kurtulmak için de iptal davası açmada menfaatleri vardır.⁶⁶⁵ Mirastan ıskat edilen mirasçının da ıskat tasarrufunun iptal edilmesinde menfaati olduğu için iptal davası açma hakkı vardır. Mirastan ıskat edilen kimsenin, ıskat tasarrufunu iptal ettirmeden önce, mirasbırakanın üçüncü şahıslar lehine yapmış olduğu tasarrufların iptali için dava açma hakkı yoktur. Çünkü ıskat tasarrufunun iptali kararı kesinleşinceye kadar ıskat edilen kimse mirasçılık sıfatından mahrumdur.⁶⁶⁶

---

⁶⁶¹ Kılıçoğlu, Ahmet M., Miras Hukuku Ders Notları, Ankara 2005, s.151

⁶⁶² Y.2.HD, T.05.04.1977, E.1671, K.2829 (www.kazanci.com-Eylül 2006); Y.2.HD., 24.05.1977, E.4225, K.4392 (İnal, age s.254)

⁶⁶³ Oğuzman, age s.190

⁶⁶⁴ İmre/Erman, age s.203

⁶⁶⁵ İmre/Erman, age s.204

⁶⁶⁶ Eren, İptal s.99

Yedek mirasçılık veya artmirasçılık hallerinde de ilk mirasçı ya da vasiyet alacaklısı ikinci mirasçı ya da vasiyet alacaklısına karşı dava açabilir. Mesela artmirasçılık söz konusu ise ve artmirasçı bu sıfatını mirasbırakanı tehdit ederek kazanmış ise önmirasçının artmirasçı hakkındaki tasarrufun iptal edilmesinde menfaati vardır.⁶⁶⁷

Mirasbırakanın ve mirasçılarının alacaklı ve borçlularının iptal davası açma hakları olmadığı gibi, vasiyeti tenfiz memurunun⁶⁶⁸ da böyle bir hakkı yoktur. Ölüme bağlı bir tasarrufla vasiyeti tenfiz memuru olarak atanmış olan kişinin, mirasbırakanın daha sonraki bir ölüme bağlı tasarrufuyla bundan dönmüş olması halinde, sonraki tasarrufun iptal edilmesinde ilgi ve menfaati bulunsa da dava hakkı yoktur. Zira MK m.558 dava açma hakkı olan kişileri, tasarrufun iptal edilmesinde menfaati bulunan mirasçılar ve vasiyet alacaklıları ile sınırlamıştır.⁶⁶⁹

Mirası resmen idareyle görevli memur ya da makamın da iptal davası açma hakkı yoktur.⁶⁷⁰

Davacı olma hakkının temliki mümkün değildir. Çünkü davacı olabilmek için mirasçı ya da vasiyet alacaklısı olma şartı söz konusudur. Mirasçı ya da vasiyet alacaklısı sıfatı ise ya kanundan ya da mirasbırakanın iradesinden doğar. Bu sıfatın başka kimseler tarafından verilmesi mümkün değildir.⁶⁷¹

2.2 Davalı Taraf

İptal davasında davalı sıfatı, iptal sebebiyle sakatlanmış olan ölüme bağlı tasarrufla doğrudan doğruya miras hukukuna ilişkin menfaatler sağlayan kimselere aittir.⁶⁷²

İptali mucip bir ölüme bağlı tasarrufla mirasçı ya da vasiyet alacaklısı olarak atanan kimseler, ölüme bağlı tasarrufla öngörülen yüklemenden bir fayda sağlayacak olanlar, mirasbırakanın tasarrufunda yer verdiği taksim kaidesinden yararlananlar, mirastan ıskat halinde bu ıskat sonucu kazançları artacak olan kanuni mirasçılar iptal davasında davalı taraf durumunda bulunabilirler.⁶⁷³

---

⁶⁶⁷ Eren, İptal s.98

⁶⁶⁸ YHGK, E.16, K.25, Tarih 7.12.1955 (Oğuzman, Pratik s.246 vd.)

⁶⁶⁹ Oğuzman, Miras s.190,191; İmre/Erman, age s.204; Eren, İptal s.99,100; Aksi görüş için bkz. Dalamanlı age s.109

⁶⁷⁰ Eren, İptal s.100

⁶⁷¹ Eren, İptal s.97

⁶⁷² İnan/Ertas/Albaş, age s.290; Oğuzman Miras s.191; Eren, İptal s.100

⁶⁷³ Eren, İptal s.100,101

Vasiyeti tenfiz memuru ölüme bağlı tasarrufun iptalini dava edememekle birlikte, kendisini görevli kılan vasiyetnamenin iptali davasında davalı sıfatını taşıyacaktır.⁶⁷⁴

Vasiyetname ile vakıf kurulması söz konusu ise, bu vasiyetnamenin ifa edilmesinde Vakıflar İdaresinin menfaati bulunur. O halde bu durumda iptal davasını Vakıflar Genel Müdürlüğü'ne karşı açmak gerekir.⁶⁷⁵

3) Yetkili ve Görevli Mahkeme

Ölüme bağlı tasarrufların iptali davasında yetkili mahkeme, mirasbırakanın son yerleşim yeri mahkemesidir.(MK m.576)⁶⁷⁶ Görevli mahkeme konusunda ise konu tartışmalıdır. Çoğunluk görüşüne göre ölüme bağlı tasarrufların iptali davasında görevli mahkeme Asliye Hukuk Mahkemesidir.⁶⁷⁷ Uygulamanın da bu yönde olduğu söylenebilir.⁶⁷⁸ Bununla birlikte, görevli mahkemenin dava konusunun değeri dikkate alınarak HUMK m.8/b.I uyarınca belirleneceği de savunulmaktadır.⁶⁷⁹ Oğuzman, iptal davasının bir alacak davası değil, yenilik doğuran bir dava olmasının, HUMK m.8/b.I'in iptal davalarında nazara alınmasına engel teşkil ettiğini savunur.⁶⁸⁰

Vasiyetnamenin açılmasında görevli mahkeme Sulh Hukuk Mahkemesidir. Ölüme bağlı tasarrufların iptalinde görevli mahkemenin Asliye Hukuk Mahkemesi olduğunu savunan bazı yazarlar, vasiyetnamenin açılması ile iptalinde ayrı ayrı mahkemelerin görevli olmasını eleştirmektedir.⁶⁸¹

Ölüme bağlı tasarrufun ehliyetsizlik, hata, hile, ikrah gibi şekil eksikliği dışında herhangi bir sebeple iptali için dava açılması halinde, hakim ileri sürülen iptal sebebinin geçerli olmadığını ama tasarrufta şekil eksikliği bulunduğunu tespit ederse, davacının ileri sürmediği şekil eksikliğine dayanarak tasarrufun iptaline karar verebilir mi?

---

⁶⁷⁴ Oğuzman, Miras s.191; Eren, İptal s.100; YHGK, T.7.12.1955, E.16, K.25, (Oğuzman, Pratik s.246 vd.)

⁶⁷⁵ Antalya, Miras s.200

⁶⁷⁶ Y.2.HD., T.07.12.2000, E.2001/2303, K.2001/3583 (Özüğür, age s.676); Y.2.HD., T.18.03.2004, E.8433, K.10854 (Özüğür, age s.666)

⁶⁷⁷ İmre/Erman, age s.203; Serozan/Engin, age s.293; İnan/Ertas/Albaş, age s.298; Ayan, age s.130; Zevkliler, age s.238

⁶⁷⁸ Y.2.HD., T.23.01.1992, E.36, K.496 (www.kazanci.com-Eylül 2006); Y.2.HD., T.21.05.1973, E.3457, K.3356 (Dalamanlı, age s.126)

⁶⁷⁹ Eren, İptal s.96; Antalya, Miras s.201

⁶⁸⁰ Oğuzman, Miras s.194

⁶⁸¹ İnan/Ertas/Albaş, age s.298

Bu konu tartışmalıdır. Bazı yazarlar bu soruya olumlu cevap verirken,⁶⁸² bazıları da hakimin sadece ileri sürülen iptal sebebiyle bağlı olduğunu, dolayısıyla şekil eksikliğinin resen dikkate alınamayacağını savunurlar.⁶⁸³ İlk görüşe göre, hakim bir davada sadece tarafların ileri sürdükleri maddi olaylar ve taleplerle bağlı değildir, kanunları resen tatbik ederek tarafların taleplerini karara bağlamakla mükelleftir. Açılan iptal davasında, vasiyetname dava dosyasına girmiş ve dava malzemesi haline gelmiştir. Artık hakimin, iptali istenen vasiyetnameyi, davacının açıkça dayanmadığı şekil eksikliği nedeniyle iptal etmesine bir engel yoktur. İkinci görüşe göre ise böyle bir çözüm Medeni Kanunun iptal davası sistemi ile bağdaşmaz. Geçerli olmayan bir ölüme bağlı tasarrufun iptali için mutlaka dava açılmasını arayan sistemde hakimin dayanılmayan iptal sebebini resen nazara alması doğru değildir. Bu konuda uygulamada da istikrar sağlanmış değildir. Yargıtay her iki yönde de kararlar vermektedir.⁶⁸⁴ Kanaatimizce ikinci görüş daha isabetlidir. Hakim sadece ileri sürülen iptal sebebini incelemeli, başka bir iptal nedenini resen dikkate almamalıdır. Bu durum “favor testamenti(vasiyetname lehine yorum)” ilkesine de uygundur. Hakimin sadece ileri sürülen iptal sebebiyle bağlı olması boşanma davasına benzer. Boşanma davasında da hakim, davacının dayanmadığı boşanma sebebini resen dikkate alamaz.⁶⁸⁵

4) Süreler

Ölüme bağlı tasarrufların iptali davası MK m.559’da belirtilen süreler içinde açılmalıdır. MK m.559’a göre “*İptal davası açma hakkı, davacının tasarrufu, iptal sebebini ve kendisinin hak sahibi olduğunu öğrendiği tarihten başlayarak bir yıl ve her halde vasiyetnamelerde açılma tarihinin, diğer tasarruflarda mirasın geçmesi tarihinin üzerinden, iyi niyetli davalılara karşı on yıl, iyi niyetli olmayan davalılara karşı yirmi yıl geçmekle düşer.*”

EMK m.501’de iptal davasının, belirtilen süreler içinde açılmaması halinde zamanaşımına uğrayacağı yönünde bir ifade mevcuttu. Bu nedenle Eski Medeni Kanun zamanında iptal davasındaki sürelerin zamanaşımı süresi mi yoksa hak düşürücü süre mi

⁶⁸² Kocayusufpaşaoğlu, age s.339; İmre/Erman, age s.211

⁶⁸³ Oğuzman, Miras s.194; Ayan, age s.131

⁶⁸⁴ YHGK, T.14.02.1973, E.1969/2-719, K.64 (Dalamanlı, age s.119 vd.); Y.2.HD., T.03.03.1983, E.530, K.1842 (İnal, age s.270, 271)

⁶⁸⁵ Serozan/Engin, age s.293

olduğu tartışmalıydı. Yargıtay ölüme bağlı tasarrufların iptalinde zamanaşımı süresinin söz konusu olduğu görüşünde ydi.⁶⁸⁶ Sürenin zamanaşımı süresi olmasının en önemli sonuçlarından biri sürenin durmasının ve kesilmesinin mümkün olmasıdır.⁶⁸⁷ Diğer bir önemli husus da zamanaşımı süresi hakim tarafından resen dikkate alınmaz, ancak karşı tarafın itirazı üzerine dikkate alınır. Oysa hak düşürücü süreyi hiçbir itiraz olmasa da hakim resen dikkate almak zorundadır.⁶⁸⁸ Yeni MK m.559 iptal davasındaki sürelerin hak düşürücü süreler olduğunu belirterek bu tartışmalara son vermiştir. Artık bu sürelerin hak düşürücü süreler olduğu konusunda hiç bir tereddüt yoktur. Belirtilen süreler içinde iptal davası açılmadığı takdirde dava hakkı düşer. Bazı yazarlar bu süreyi hak düşürücü süre kabul edip, durumun gerekleri haklı gösterdiğinde ve zamanaşımının durmasını gerektiren nedenlerin varlığı halinde süreyi uzatmak gerektiğini savunurlar.⁶⁸⁹ Kanaatimizce hak düşürücü sürelerin niteliği gereği MK m.559'da belirtilen sürelerin hiç bir sebeple durması ya da kesilmesi mümkün değildir.

4.1 Bir Yıllık Süre

Bir yıllık süre, davacının tasarrufu, iptal sebebini ve kendisinin hak sahibi olduğunu öğrendiği tarihten itibaren işlemeye başlar.(MK m.559) Ancak, davacının bu hususları mirasbırakanın sağlığında öğrenmiş olması halinde, mirasbırakanın sağlığında iptal davası açmak mümkün olmadığı için, süre mirasbırakan ölmeden işlemeye başlamaz.⁶⁹⁰ Dava amanın mümkün olmadığı bir dönemde sürenin işleyeceğinin kabul edilmesi mümkün değildir.

EMK m.501 sürenin ölüme bağlı tasarrufun ve iptal sebebinin öğrenildiği tarihten başlayacağını bildirmekteydi. Yeni MK m.559 ölüme bağlı tasarrufu ve iptal sebebini öğrenmiş olmanın yanında kişinin kendisinin hak sahibi olduğunu öğrenmiş olmasını da eklemiştir. Eski kanun zamanında da kişi kendisinin hak sahibi olduğunu ğrenmemişse sürenin başlamayacağı kabul edilmekteydi. Mesela kişi ölüme bağlı tasarrufu ve iptal sebebini bilmesine rağmen, mirasbırakanın öldüğünü bilmiyorsa ya da söz konusu ölüme

---

⁶⁸⁶ Y.2.HD., T.12.11.1976, E.1976/6764, K.1976/8120 (www.kazanci.com-Eyll2006); Y.2.HD., T.17.12.1959, E.6799, K.6330 (Dalamanlı, age s.137); YHGK, T.12.03.1980, E.2/1194, K.1403 (İnal, age s.275)

⁶⁸⁷ Kocayusufpaşaoğlu, age s.347

⁶⁸⁸ İnan/Ertaş/Albaş, age s.292

⁶⁸⁹ Serozan/Engin, age s.292

⁶⁹⁰ Kocayusufpaşaoğlu, age s.345; İmre/Erman, age s.205; Dural/z, age s.226; Oğuzman, Miras s.192

bağlı tasarrufun iptali halinde kendisine hak sağlayacak başka bir ölüme bağlı tasarrufun varlığından haberdar değilse, sürenin işlemeye başlamayacağı kabul edilmekteydi.⁶⁹¹

Sürenin işlemeye başlaması için kişi gereken hususları biliyor olmalıdır. Bilmesi gerekmesi yeterli değildir. Yani kişinin gereken çabayı sarf etmiş olsa bu hususları öğrenecek olması sürenin işlemeye başlaması için yeterli değildir.⁶⁹²

Davacının, ölüme bağlı tasarrufu, en geç, vasiyetnamenin açılıp bir örneğinin kendisine tebliğ ya da ilan edildiği tarihte öğrendiği varsayılır. Davacı vasiyetnamenin sulh mahkemesinde açılışında hazır bulunmuş ise ölüme bağlı tasarrufu bu tarihte öğrendiği kabul edilir.⁶⁹³ Davacı vasiyetnamenin açılmasından önce de vasiyetnameyi öğrenmiş olabilir. Bu durumda davacının ölüme bağlı tasarrufu daha önce öğrendiğini iddia eden davalı, bu iddiasını ispatlamakla yükümlüdür.⁶⁹⁴ Ölüme bağlı tasarruf miras sözleşmesi ise, davacının ölüme bağlı tasarrufu mirasın geçmesi tarihinde öğrenmiş olduğu kabul edilir (MK m.559).

4.2 On Yıllık Süre

İyi niyetli davalılar için öngörülmüş olan bu on yıllık süre vasiyetnamelerde, vasiyetnamenin açıldığı tarihten itibaren işlemeye başlar.(MK m.559) Vasiyetname, geçerli olup olmadığına bakılmaksızın hemen mirasbırakanın yerleşim yeri sulh hakimine teslim edilir. Sulh hakimi teslimden başlayarak bir ay içerisinde vasiyetnameyi açar ve ilgililere okur.(MK m.596) Sulh hakimimin vasiyetnameyi açtığı andan itibaren on yıllık süre işlemeye başlar ve sürenin dolmasıyla da dava hakkı düşer. Vasiyetname ne kadar geç ortaya çıkarsa on yıllık sürenin işlemesi de o kadar gecikir.⁶⁹⁵ Mesela mirasbırakanın ölümünden on yıl sonra bir vasiyetname ortaya çıkarsa, on yıllık süre vasiyetnamenin açılma tarihinden itibaren işlemeye başlayacağı için, ilgililerin iptal davası açma hakkı vasiyetçinin ölümünden yirmi yıl sonra ortadan kalkacaktır. İlgililer vasiyetnamenin açılması anında iptal sebebini de öğrenmişlerse bir yıllık dava süresi başlayacak, ilgililerin dava açma hakkı mirasbırakanın ölümünden on bir yıl sonra düşecektir.⁶⁹⁶

---

⁶⁹¹ Oğuzman, Miras s.192; Eren, İptal s.115

⁶⁹² Eren, İptal s.116; Kocayusufpaşaoğlu, age s.345; Oğuzman, Miras s.192

⁶⁹³ İnan/Ertas/Albaş, age s.293

⁶⁹⁴ İnan/Ertas/Albaş, age s.294

⁶⁹⁵ Oğuzman, Miras s.192

⁶⁹⁶ İmre/Erman, age s.206-207

Vasiyetnamenin açılmasında hazır bulunan ilgililer, aynı zamanda iptal sebebini de öğrenirlerse bir yıllık hak düşürücü süre de işlemeye başlar. Buna karşılık, vasiyetnamenin açılmasında hazır bulunmayan ya da hazır bulunmakla birlikte iptal sebebini bilmeyen ilgililer için bir yıllık süre işlemeye başlamaz, fakat on yıllık süre işlemeye başlar.⁶⁹⁷

EMK m.501 miras sözleşmelerinde on yıllık sürenin ne zaman başlayacağına değinmemiştir. Bu boşluk, tenkis davasına ve miras sebebiyle istihkak davasına ait maddelerden kıyas yoluyla yararlanılarak doldurulmakta ve iyi niyetli davalılar için öngörülmüş olan sürenin, miras sözleşmelerinde mirasın açıldığı, yani mirasbırakanın öldüğü tarihten itibaren işlemeye başlayacağı sonucuna varılmakta idi.⁶⁹⁸ Yeni MK m.559 eskiden kıyas yoluyla ulaşılan bu sonuca madde hükmünde yer vermiş, on yıllık sürenin vasiyetnameler dışındaki tasarruflar bakımından mirasın geçmesi tarihinden itibaren işlemeye başlayacağını ifade etmiştir.

On yıllık sürenin işlemeye başlamasında ilgili şahsın tasarrufu, iptal sebebi ve kendi hak sahipliğini bilip bilmemesine bakılmaz. İptal davası açma hakkı, her halde vasiyetnamelerde açılma tarihinden, miras sözleşmelerinde mirasın geçme tarihinden itibaren on yıl geçmekle düşer.⁶⁹⁹ Mirasbırakan hakkında gaiplik kararı verilmişse on yıllık bu süre, gaiplik kararının kesinleştiği tarihten itibaren işlemeye başlar.⁷⁰⁰

4.3 Yirmi Yıllık Süre

EMK m.501’de otuz yıl olarak belirlenen bu sürenin 4721 sayılı Medeni Kanunda yirmi yıla düşürülmesinin sebebi kazandırıcı zamanaşımı süresi ile paralellik sağlamaktır.⁷⁰¹

Hatemi’ye göre, kötünietli davalılara karşı öngörülmüş olan yirmi yıllık süre; teknik ve gerçek anlamda iptal davalarının bağlı olduğu hak düşürücü sürelerden değildir. Bu süre “tespit ilanı” söz konusu olan hükümsüzlük hallerinde MK m.639/sondaki miras sebebiyle istihkak davasının uzun zamanaşımı süresinin tekrarından ibarettir. Ölümüne bağlı tasarruf ifa edilmiş ise, kötünietli zilyetten geri istenebilme süresidir. Eski kanunda her iki süre de otuz yıl iken, miras sebebiyle istihkak davasının uzun zamanaşımı süresinde olduğu gibi,

⁶⁹⁷ İmre/Erman, age s.206

⁶⁹⁸ Oğuzman, Miras s.192

⁶⁹⁹ İmre/Erman, age s.206; Oğuzman, Miras s.192; Eren, İptal s.116

⁷⁰⁰ Eren, İptal s.119

⁷⁰¹ Bkz. MK m.559’un gerekçesi (Kaçak, age s.153)

kötünîyetli davalılara karşı iptal davası süresinin de yirmi yıla indirilmesini de göz önünde tutan yazar, yirmi yıllık bu sürenin zamanaşımı süresi olduğunu savunmaktadır.⁷⁰² Kanaatimizce, MK m.559'un başlığı ve ifadesi açıktır. Yirmi yıllık bu süre zamanaşımı süresi değil, hak düşürücü süredir. Çoğunluk görüşü de bu yöndedir.⁷⁰³

Kötünîyetli davalılar için öngörölmüş olan yirmi yıllık sürenin başlangıcı, iyi niyetli davalılar için öngörölmüş olan on yıllık sürenin başlangıcı ile aynıdır. EMK m.501 kötünîyetli davalılar için öngörölmüş olan sürenin ne zaman başlayacağına değinmemiştir. Ancak doktrinde iyi niyetli davalılar için öngörölmüş olan süre ile aynı zamanda başlayacağı kabul edilmiştir.⁷⁰⁴

Eski Medeni Kanun zamanında bu istisnai sürenin söz konusu olabilmesi için davalının kötünîyetli olmasının yanında ölüme bağı tasarrufun kanuna veya ahlaka aykırılık ya da ehliyetsizlik sebebiyle sakat olması şartı aranmaktaydı.(EMK m.501) Yani iptal sebebi şekil eksikliğine ya da irade sakatlığına dayanıyorsa kötünîyetli davalılar için öngörölmüş olan süre söz konusu olmuyordu. Yeni Medeni Kanunun.559'uncu maddesi kötünîyetli davalılar için öngörölmüş olan sürenin söz konusu olması için herhangi bir ek şart aramamıştır. Davalının kötü niyetli olması halinde, ölüme bağı tasarruftaki sakatlığın hangi sebebe dayandığına bakılmaksızın yirmi yıllık süre söz konusu olacaktır.

Burada söz konusu olan iyiniyet MK m.3 anlamındaki subjektif iyiniyettir. Yani ölüme bağı tasarruftaki iptal sebebini bilmeyen ve bilmesi de gerekmeyen kişi iyi niyetlidir. Ölüme bağı tasarruftaki iptal sebebini bilen ya da kendisinden beklenen gerekli özeni göstermediği için öğrenememiş olan ve buna rağmen ölüme bağı tasarrufun yerine getirilmesini isteyen kişi kötü niyetlidir.⁷⁰⁵ MK m.3'e göre iyiniyet asıl olduğu için, davalının kötünîyetli olduğunu davacı ispat edecektir. Ancak halin icabına göre davalı iyiniyet iddiasında bulunamayacak durumda ise ispat yükü davalıya geçer. Artık kötünîyetli olmadığını davalı ispat edecektir.⁷⁰⁶ Kötünîyetin söz konusu olması için, kötü niyetli davalının böyle bir tasarrufun yapılmasına sebebiyet vermesi şart değildir.⁷⁰⁷

Ölüme bağı tasarruf yapıldığı ya da hüküm ifade ettiği sırada iyi niyetli olan kimsenin sakatlığı sonradan öğrenmesi halinde ne olacak? Kötünîyetin ölüme bağı

---

⁷⁰² Hatemi, age s.114,115

⁷⁰³ Kocayusufpaşaoğlu, age s.346; İmre/Erman, age s.207; Dural/Öz age s.226

⁷⁰⁴ Kocayusufpaşaoğlu, age s.346; Eren, İptal s.122; Oğuzman, Miras s.193

⁷⁰⁵ İmre/Erman, age s.207; Dural/Öz, age s.227

⁷⁰⁶ Dural/Öz, age s.227

⁷⁰⁷ İmre/Erman, age s.207

tasarrufun yapıldığı ya da hüküm ifade ettiği anda mevcut olması şart değildir. Davalı bir ve on yıllık süreler dolmadan iptal sebebini öğrenecek olursa, yani kötünietli hale gelirse, ona karşı yine yirmi yıllık süre söz konusu olacaktır. Ancak bir ve on yıllık süreler dolduktan sonra iyiniyetin kötüniete dönüşmesi, yirmi yıllık sürenin uygulanmasına imkan vermez.⁷⁰⁸

Miras sözleşmesinde karşı tarafın iradi ya da kanuni temsilci ile temsil edilmesi halinde temsilcinin ya da karşı tarafın kötünietli ölüme bağlı tasarrufu nasıl etkiler? Öğretide kanuni temsilde, temsilcinin kötünietli olması halinde ölüme bağlı tasarrufun iptali için yirmi yıllık sürenin söz konusu olacağı kabul edilmektedir.⁷⁰⁹ Kanuni temsili gerektiren sebeplerin ortadan kalkması halinde, kanuni temsilcinin iyiniyetli olmasına karşılık, temsil olunan karşı tarafın iptali gerektiren sebepleri öğrenerek, henüz bir ve on yıllık süreler dolmadan kötünietli hale gelmesi halinde de yirmi yıllık süre söz konusu olur.⁷¹⁰ İradi temsil söz konusu ise, temsil olunan karşı tarafın kötünietli olması halinde temsilcinin iyiniyetli olup olmadığına bakılmaksızın yirmi yıllık sürenin işleyeceği; temsil olunan tarafın iyiniyetli olması halinde ise temsilcinin kötünietinin yirmi yıllık sürenin işlemesi için yeterli olmayacağı kabul edilmektedir.⁷¹¹ Kısacası iradi temsilde önemli olan sözleşmenin karşı tarafının niyetidir, temsilcinin iyi ya da kötü niyetli olması önemli değildir.

4.4 Sınırsız Def'i Hakkı

MK m.559/II uyarınca hükümsüzlüğün def'i yoluyla ileri sürülmesi herhangi bir süreye bağlanmamıştır. Yani sakat bir ölüme bağlı tasarrufun iptali için MK m.559/I'de öngörülmüş olan süreler içinde dava açılmamış olsa bile, tasarrufun ifasını isteyenlere karşı her zaman iptal def'i öne sürülerek ifadan kurtulmak mümkündür.⁷¹² İptal def'ini ileri süren taraf ölüme bağlı tasarrufun iptal sebeplerinden biri ile sakatlanmış olduğunu ispat etmekle yükümlüdür.⁷¹³

⁷⁰⁸ Dural/Öz, age s.227; Oğuzman, Miras s.193; Ayan, age s.129; Eren, İptal s.122

⁷⁰⁹ Eren, İptal s.122

⁷¹⁰ Eren, İptal s.122,123

⁷¹¹ Eren, İptal s.123

⁷¹² Y.2.HD., T.13.04.1990, E.1306, K.3986 (İnal, age s.276); Y.2.HD., E.1989/13016, K.1989/3986 (www.yargitay.gov.tr-Şubat 2007)); Y.2.HD., T.16.05.2000, E.11114, K.14521 (Özüğür, age s.679)

⁷¹³ Eren, İptal s.124

Aleyhine eda davası açılmış olan davalı iptal def'ini ileri sürünce hakim, ölüme bağlı tasarrufun iptaline değil açılan davanın reddine karar verir. Eğer ölüme bağlı tasarrufun ifası için açılan dava, iptal davasının bağlı olduğu hak düşürücü süre dolmadan açılmışsa, davalı iptal def'ini kullanmak yerine, karşı bir dava açarak ölüme bağlı tasarrufun iptalini talep edebilir. Bu durumda hakim hem açılan davayı reddeder, hem de ölüme bağlı tasarrufun iptaline karar verir.⁷¹⁴

Daimi def'i hakkının kullanılması ölüme bağlı tasarrufun ifa edilmemiş olmasına bağlıdır. Yani ölüme bağlı tasarruf yerine getirilmişse, sakatlığın def'i olarak ileri sürülmesiyle ifa edilen şeyin geri alınması mümkün değildir. İfa edilen şeyin geri alınabilmesi için süresi içinde iptal davası açılması gerekir.⁷¹⁵ Hatta daha önce de değindiğimiz gibi, davalı iptal davasından önce kendisine bırakılan malın zilyetliğini ele geçirmiş ise, davacının ayrıca bir de miras sebebiyle istihkak davası açması gerekir.⁷¹⁶

İptal def'inin kullanılması sadece maruz kalınan talebi yerine getirmekten kurtarır. İptal davası açmak daha faydalıdır, bazı haklara sahip olma imkanı verir. Mesela mirasbırakan bir vasiyetname düzenlemiş ve bu vasiyetname ile mirasçılarında A'ya bir gayrimenkulünü vasiyet etmiştir. Daha sonra ikinci bir vasiyetname düzenleyip, ilk vasiyetnamesinden rücu ettiğini ve mirasçısı B'ye 100.000 YTL vasiyet ettiği bildirmiştir. İkinci vasiyetname şekil kurallarına uygun düzenlenmemiştir. B, A'dan 100.000 YTL'yi talep ettiği zaman A şekil eksikliğine dayanarak iptal def'inde bulunabilir. Fakat iptal def'i ikinci vasiyetnamenin iptalini sağlamaz. O halde mirasbırakanın rücu ettiği ilk vasiyetname yürürlük kazanmayacaktır. A da ilk vasiyetname ile kendisine bırakılan gayrimenkulü talep edemeyecektir. Oysa A, ikinci vasiyetnameyi iptal ettirmiş olsaydı ortada sadece ilk vasiyetname kalacak, A da buna dayanarak gayrimenkulü talep edebilecekti.

5) İspat

Ölüme bağlı tasarrufların iptali davalarında ispat yükünün hangi tarafta olduğu konusunda herhangi bir düzenleme mevcut değildir. O halde MK m. 6'daki genel ispat kuralı ölüme bağlı tasarruflar için de uygulanır. MK m.6 uyarınca "*Kanunda aksine bir hüküm bulunmadıkça, taraflardan her biri, hakkını dayandırdığı olguların varlığını ispatla*

⁷¹⁴ Oğuzman, Miras s.197

⁷¹⁵ Kocayusufpaşaoğlu, age s.348

⁷¹⁶ Dural/Öz, age s.225

yükümlüdür.” O halde ölüme bağlı tasarrufun iptalini isteyen davacı, tasarruftaki sakatlığı ispat etmekle yükümlüdür.⁷¹⁷ Bu durumda hata, hile, ikrah gibi iradeyi sakatlayan sebeplerin varlığı halinde, ya da ölüme bağlı tasarrufun ya da ona eklenen bir şart ya da yükümlülüğün hukuka ya da ahlaka aykırı olması halinde, ya da söz konusu ölüme bağlı tasarrufun şekil kurallarına uyulmadan yapılmış olması durumunda ölüme bağlı tasarrufun iptalini isteyen davacı taraf bütün bu hususları ispat etmekle yükümlüdür.

Kural olarak tasarruf sahibinin tasarrufu düzenlediği esnada tasarruf ehliyetinin bulunduğu kabul edilir. Bu nedenle bunun aksini iddia eden kimse, tasarruf sahibinin tasarrufu düzenlediği esnada buna ehil olmadığını ispatlamakla mükelleftir.⁷¹⁸ Kural olarak ayırt etme gücünün de var olduğu kabul edilir. Bu nedenle tasarrufun iptal edilmesini isteyen davacı, tasarruf sahibinin ayırt etme gücünden yoksun olduğu yönündeki iddiasını ispatlamakla mükelleftir. Buna karşılık mirasbırakan akıl zayıflığı ve akıl hastalığı sebebiyle kısıtlanmış olması halinde mirasbırakanın ayırt etme gücünün bulunduğunu ve ölüme bağlı tasarrufun geçerli olduğunu ispat etmek davalıya düşer. Yani bu durumda ispat yükü yer değiştirmektedir.⁷¹⁹ Tasarruf sahibinin akıl hastalığı ya da akıl zayıflığı dışındaki herhangi bir sebeple hacir altına alınmış olması halinde ispat yükü yer değiştirmez. Örneğin tasarruf sahibinin israf, suihal, suiidare, hürriyeti bağlayıcı bir ceza sebebiyle hacir altına alınmış olması halinde tasarruf ehliyetini haiz olduğu kabul edilir. Bu durumda ispat yükü tasarruf sahibinin tasarrufa ehil olmadığını iddia eden tarafta yani davacıdadır.⁷²⁰

Kural olarak vasiyetnamedeki tarihin doğru olduğu kabul edilir. Tarihin yanlış olduğunu ileri süren taraf bu iddiasını ispatlamakla yükümlüdür.⁷²¹

MK m.512’ e göre “*Mirasçılıktan çıkarma, mirasbırakan ancak buna ilişkin tasarrufunda çıkarma sebebini belirtmişse geçerlidir.*

Mirasçılıktan çıkarılan kimse itiraz ederse, belirtilen sebebin varlığını ispat, çıkarmadan yararlanan mirasçıya veya vasiyet alacaklısına düşer.

Sebebin varlığı ispat edilmemiş veya çıkarma sebebi tasarrufta belirtilmemişse tasarruf, mirasçının saklı payı dışında yerine getirilir; ancak mirasbırakan bu tasarrufu çıkarma sebebi hakkında düştüğü açık bir yanılma yüzünden yapmışsa, çıkarma geçersiz olur.”

⁷¹⁷ İnan/Ertas/Albaş, age s.291; Ayan, age s.127

⁷¹⁸ Eren, İptal s.101,102

⁷¹⁹ Ayan, age s.127; Eren, İptal s.103

⁷²⁰ Eren, İptal s.103

⁷²¹ Eren, İptal s.109

Hükümden de anlaşılacağı üzere mirastan ıskat konusunda özel ispat kuralları söz konusudur. Buna göre mirastan ıskat tasarrufunun iptali davasında, ıskat sebebinin varlığını ispat yükü davalı taraftadır. Davalı tarafın ıskat sebebinin ispat edememesi halinde de tasarruf tamamen iptal edilmiyor, davacının saklı payı dışında kalan tasarruflar geçerliliğini korumaya devam ediyor. Ancak davacı, mirasbırakanın düştüğü bir hata sonucunda kendisini mirastan çıkardığını iddia ediyorsa, yine mirasbırakanın hataya düştüğünü ispat etmek davacıya düşer. Davacı mirasbırakanın düştüğü açık hata sonucu kendisini mirastan çıkarmış olduğunu ispat ederse tasarruf tamamen geçersiz olur. Davacı sadece saklı payını değil, tüm miras haklarını elde eder.

Davanın süresi içinde açılmadığını ispatlamak davalının yükümlülüğündedir.⁷²²

Hatemi MK m.504'deki 1 yıllık süre içinde mirasbırakanın hareketsiz kalması sonucu ölüme bağlı tasarrufu geçerli kabul etmenin, özellikle hile ve ikrah halinde, Hukuk mantığı ile bağdaşmayacağını savunur. Mirasçıların dava hakları olmadığı gibi sınırsız def'i hakları da yoktur. Hatemi'ye göre en azından tehditle kendisini zorla mirasçı ya da vasiyet alacaklısı yapmış olan kişiye karşı mirasçılarının bir hakkı olmalıdır. Yazar bunun çözümünü MK m.520/b.3'te bulmuştur. MK m.520/b.3'e göre hile ve ikrah ile mirasbırakanı zorla ölüme bağlı tasarruf yapmaya sevk edenler mirastan mahrum olurlar. Yazar'a göre MK m.504/II ve MK m.557/III'de gerçek olmayan bir boşluk olduğunu kabul edip, hile ve ikrah halinde lehine kazandırma yapılan kişiyi baştan itibaren "mahrum" saymak gerekir. Bu durumda ispat yükü kimde olacak? Yazar'a göre süre geçmesiyle mahrumiyet ortadan kalkmaz. Mirastan mahrum olan kişilerin hak sahibi olabilmeleri için iki şeyi ispat etmeleri gerekir:

- * MK m.504'deki 1 yıllık süre dolduğunu,
- * Mirasbırakanın hareketsizliğinin kendilerini affettiğine delalet ettiğini.⁷²³

---

⁷²² Ayan, age s.127

⁷²³ Hatemi, age s.116,117

SONUÇ

Türk Hukukunda ölüme bağlı tasarrufların iptalini incelemiş bulunuyoruz. Ölme bağlı tasarrufların iptaline neden olan sebepler ehliyetsizlik, şekil eksikliği, irade sakatlıkları ve hukuka ve ahlaka aykırılık olmak üzere dört ana başlık altında toplanmaktadır.

Vasiyetname düzenleyebilmek için ayırt etme gücüne sahip olmak ve on beş yaşını tamamlamış olmak yeterlidir. Vasiyetname yapabilmek için kanunun rüştü aramayıp on beş yaşını yeterli kabul etmesinin sebeplerinden biri vasiyetname yapma ehliyetinin şahsa sıkı sıkıya bağlı haklardan olması, yani temsilci vasıtasıyla ölüme bağlı tasarruf yapma imkanının bulunmamasıdır. Böylece henüz reşit olmayan kişilere de ölüme bağlı tasarruf yapma imkanı tanınmış olmaktadır. Kanunun on beş yaşını yeterli kabul etmesinin diğer nedeni ise vasiyetnamenin tek taraflı bir işlem olması ve ölüncüye kadar her zaman tek taraflı bir işlemle geri alınabilmesidir.⁷²⁴

Vasiyetname ehliyeti bakımından on beş yaşını yeterli gören kanunkoyucu, miras sözleşmesi yapabilmek için tam fiil ehliyeti aramaktadır. Yani miras sözleşmesi düzenleyebilmek için ayırt etme gücünü haiz olmak, reşit olmak ve kısıtlanmamış olmak gerekir. Rüştün nasıl kazanıldığına bir önemi yoktur. Miras sözleşmesi yapma ehliyetini düzenleyen MK m. 503 rüştün nasıl kazanıldığı hususuna değinmemiştir. O halde kişinin on sekiz yaşını tamamlanmış olması (kanuni rüşt) şart değildir. Henüz on sekiz yaşını tamamlamamış, fakat evlenme (MK m.11) ya da mahkeme kararıyla (MK m.12) ergin olan kişiler de miras sözleşmesi düzenlemeye ehildirler.⁷²⁵ Hatta mutlak butlan sebebi ile batıl olan bir evlenme bile evlenenleri reşit kılar. Zira batıl olan evlenme, butlan kararı verilinceye dek muteber bir evlenme gibi hüküm doğurur.⁷²⁶

EMK zamanında kadının olağanüstü evlenme yaşı on dört idi. Bu durum ise evlenme ile rüştünü kazanmış olan kadının vasiyetname düzenleyebilip düzenlemeyeceği tartışmasını gündeme getirmekteydi. Yeni Medeni Kanunun 124'üncü maddesi olağanüstü evlenme yaşını on altıya çıkararak bu tartışmalara son vermiştir. Ölüme bağlı tasarruflara ilişkin son derece önemli olan bu husustaki tartışmalara son vermesi açısından yeni düzenleme oldukça isabetlidir.

⁷²⁴ Bu tezin s.21 vd. sayfalarına bakınız.

⁷²⁵ Eren, İptal s.24; Öztan, age s.138; Ayiter, age s.42; Berki, Ş. age s.38; Göktürk, age s.40; Öztrak, age s.37; İnan/Ertaş/Albaş, age s.167

⁷²⁶ Berki, Ş. age s.38

Kanunun vasiyetnamelerden farklı olarak miras sözleşmeleri için tam fiil ehliyeti aramasının sebebi miras sözleşmesinin bağlayıcı bir işlem olmasıdır. Miras sözleşmesinden, kanunda belirtilen haller dışında, tek taraflı olarak dönme imkanı yoktur. Bu nedenle tam fiil ehliyetine sahip olmayan kimseler, kanuni temsilcileri aracılığıyla dahi miras sözleşmesi ile ölüme bağlı tasarrufta bulunamazlar.

Miras sözleşmesi yapma ehliyeti için aranan bu şartlar sadece miras sözleşmesi ile ölüme bağlı tasarrufta bulunan taraf için söz konusudur. Diğer taraf ölüme bağlı tasarrufta bulunmuyor ise genel ehliyet kurallarına tabi olur. Bu yüzden ölüme bağlı tasarrufta bulunmayan taraf için kanuni ve iradi temsil yasağı da söz konusu değildir. Mirastan feragat sözleşmelerinde mirasbırakan karşı tarafın feragat beyanını kabul etmekten başka hiçbir işlem yapmamakla birlikte, feragat işlemi onun terekesine etki ettiği için ölüme bağlı tasarrufta bulunan taraf mirasbırakandır.

Ehliyetin tasarrufun yapıldığı anda mevcut olması gerekmektedir. Tasarrufu yaptığı esnada ehil olan şahsın sonradan ehliyetsiz hale gelmesi ölüme bağlı tasarrufu geçersiz hale getirmez. Aynı şekilde ölüme bağlı tasarrufu düzenlediği sırada ehliyetsiz olan bir şahsın sonradan ehil hale gelmesi tasarrufu geçerli kılmaz. Bu tasarrufun geçerli olmasını isteyen kimse tasarrufu yeniden yapmalıdır.

Kanunkoyucu ölüme bağlı tasarruflar için sıkı şekil şartları öngörmüştür. Bu şartlardan herhangi birine uyulmaması ölüme bağlı tasarrufu sakatlar. Eski Medeni Kanun zamanında el yazılı vasiyetnamenin nerede düzenlendiğinin vasiyetnamede belirtilmesi şartı yeni Medeni Kanun m.538’de yer almamaktadır. Kanaatimizce el yazılı vasiyetnamenin düzenlendiği yerin belirtilmesi şartının hükümden çıkarılması yerinde bir düzenleme olmuştur. Favor testamenti (vasiyetname lehine yorum) ilkesi uyarınca miras bırakının son arzularını mümkün olduğunca hayata geçirmekte fayda vardır. Diğer tüm şartlara uygun olarak düzenlenmiş olan bir el yazılı vasiyetnamenin, miras bırakanın vasiyetnamesini düzenlediği yeri yazması gerektiğini bilmemesi yada dalgınlıkla yazmaması halinde o vasiyetnamenin iptal edilmesi favor testamenti (vasiyetname lehine yorum) ilkesi ile bağdaşmaz.

Vasiyetle arasında illiyet bağı olması şartıyla esaslı ya da esaslı olmayan tüm beyan hataları, adi ya da temel hatası niteliğindeki tüm saik hataları vasiyetnamenin iptaline sebep olabilir. Yani sağılararası işlemlerden farklı olarak adi saik hatası dahi vasiyetnamenin iptaline neden olmaktadır. Miras sözleşmelerinin saikte hata sebebiyle iptal edilebilip

edilemeyeceği hususu tartışmalıdır. Kanaatimizce miras sözleşmelerinin iptal edilebilmesi iin adi saik hatası yeterli kabul edilmemeli, hatanın esaslı olması aranmalıdır.

BK m.28/II uyarınca hile unc bir şahıs tarafından yapılmışsa, hukuki işlemin iptali iin lehine hile yapılan şahsın bu hileden haberdar olması gerekir. Vasiyetnamelerin hile sebebiyle iptalinde BK m.28/II'deki şart uygulanmaz. Yani vasiyetnamelerde lehine tasarruf yapılan kişi hilenin varlığından haberdar olmasa bile vasiyetname iptal edilir.

Kanaatimizce miras sözleşmelerinde, hile sebebiyle iptalde her iki taraf iin de BK m.28/II uygulanmalıdır. Yani hem mirasbırakanın hem de karşi tarafın miras sözleşmesini unc kişinin hilesi sebebiyle iptal edebilmesi iin, lehine hile yapılanın bunu bilmesi gerekir.

Vasiyetnamelerde de miras sözleşmelerinde de lehine tehdit yapılan kimse, unc kişinin ikrahından haberdar olmasa bile ölüme bağlı tasarruf iptal edilebilir.

lme bağlı tasarrufun bağlı kılındığı şart ya da mükellefiyetin kanuna ya da ahlaka aykırı olması halinde, bu şart ya da mükellefiyetle birlikte tasarrufun da iptal edilmesi gerekir. Ancak mirasbırakanın şartın kanuna ve ahlaka aykırılığı sebebiyle tasarrufun hükümsüz kalacağını bilseydi, şart olmadan da tasarrufu yapacağına kanaat getirilirse, sadece kanuna ya da ahlaka aykırı şartı hükümsüz sayıp ölüme bağlı tasarrufu ayakta tutmak gerekir. şart ya da mükellefiyet kanuna ya da ahlaka aykırı değil de anlamsız, yararsız ve başkalarını iza edici ise ölüme bağlı kazandırma geerli olur, sadece şart ya da mükellefiyet batıl sayılır.

lme bağlı tasarrufun ahlaka aykırı olup olmadığını değerlendirirken hangi andaki ahlak kurallarını dikkate almak gerekir? Kanaatimizce burada bir ayırım yapmak gerekir. Kanunun lafzından hareket ederek, ölüme bağlı tasarruflarda ahlaka aykırılığın yaptırımını iptal edilebilirlik olarak kabul edersek hakimin karar vereceği andaki ahlak kurallarına göre değerlendirme yapmak gerektiği kanaatindeyim. Zira, ölüme bağlı tasarruf, hükümlerini aıldığı andan itibaren doğurur ve hakimin o an mevcut olan ahlak kurallarına göre değerlendirme yapması daha doğru olur. Ancak, eğer MK m.557'de örtülü bir boşluk olduğunu, ölüme bağlı tasarruflarda ahlaka aykırılığın yaptırımının butlan olduğunu kabul edersek, tasarrufun yapıldığı anda mevcut olan ahlak kurallarını esas almak gerekir. nk batıl olan işlemler l doğarlar ve canlandırılmaları mümkün değerildir. Ahlaka aykırılığın yaptırımına butlan dersek, yapıldığı esnada yürürlükte olan bir ahlak kuralına aykırı olarak düzenlenen ölüme bağlı tasarruf l doğmuş olacaktır. Sonradan ahlak kuralının değermesi

ölüme bağı tasarrufun canlandırılması için yeterli olmayacaktır. Ahlaka aykırılık değerlendirilirken hangi andaki fiili ilişkilerin dikkate alınması gerektiği sorusunu da aynı şekilde cevaplandırmak gerektiği kanaatindeyim.

Ölüme bağı tasarrufun iptaline yol açan sebeplere yukarıda değinmiştik. İşte bu sebeplerden herhangi birini barındıran ölüme bağı tasarruf, mirasbırakanın ölümünde geçerli bir tasarruf gibi hüküm doğurur. Ölüme bağı tasarrufun hükümlerini ortadan kaldırmak için bir iptal davası açmak gerekir. Bu dava, bozucu yenilik doğurucu bir dava olup, mahkemenin vereceği karar da bozucu yenilik doğurucu bir karardır.

Ölüme bağı tasarrufun iptal edilmesinde menfaati bulunan saklı pay sahibi olan ya da olmayan her mirasçı ya da vasiyet alacaklısı iptal davası açabilir. Ölüme bağı tasarrufun iptal edilmesi halinde mirasçı ya da vasiyet alacaklısı sıfatını kazanacak olan kimselerin de iptal davası açma hakkı vardır. Mirasbırakanın ve mirasçıların alacaklı ve borçlularının iptal davası açma hakları olmadığı gibi, vasiyeti tenfiz memurunun da böyle bir hakkı yoktur.

İptal davası söz konusu ölüme bağı tasarruftan faydalanan kimseler aleyhine açılır. Vasiyeti tenfiz memurunun iptal davası açma hakkı yoktur, ancak dava onun aleyhine açılabilir.

İptal davası, mirasçının ya da vasiyet alacaklısının ölüme bağı tasarrufu, iptal sebebini ve kendisinin hak sahibi olduğunu öğrendiği tarihten itibaren bir yıl ve her halde iyiniyetli davalılara karşı vasiyetnamelerde açılma tarihinden itibaren, diğer tasarruflarda mirasın geçmesinden itibaren on yıl, kötüniyetli davalılara karşı yine aynı tarihten itibaren yirmi yıl içinde açılabilir. EMK m.501 miras sözleşmelerinde bu sürelerin ne zaman başlayacağına değinmemiştir. Bu boşluk, tenkis davasına ve miras sebebiyle istihkak davasına ait maddelerden kıyas yoluyla yararlanılarak doldurulmakta idi. Yeni MK m.559 eskiden kıyas yoluyla ulaşılan bu sonuca madde hükmünde yer vermiş, ve bu sürelerin vasiyetnameler dışındaki tasarruflar bakımından mirasın geçmesi tarihinden itibaren işlemeye başlayacağını ifade etmiştir

Söz konusu süreler hak düşürücü süreler olup, bu süreler içinde dava açılmaması halinde dava hakkı düşer. EMK m.501'de iptal davasının, belirtilen süreler içinde açılmaması halinde zamanaşımına uğrayacağı yönünde bir ifade mevcuttu. Bu nedenle Eski Medeni Kanun zamanında iptal davasındaki sürelerin zamanaşımı süresi mi yoksa hak düşürücü süre mi olduğu tartışmalıydı. Sürenin zamanaşımı süresi olmasının en önemli

sonuçlarından biri sürenin durmasının ve kesilmesinin mümkün olmasıdır. Diğer bir önemli husus da zamanaşımı süresi hakim tarafından resen dikkate alınmaz, ancak karşı tarafın itirazı üzerine dikkate alınır. Oysa hak düşürücü süreyi hiçbir itiraz olmasa da hakim resen dikkate almak zorundadır. Yeni MK m.559 iptal davasındaki sürelerin hak düşürücü süreler olduğunu belirterek bu tartışmalara son vermiştir. Artık bu sürelerin hak düşürücü süreler olduğu konusunda tereddüt kalmamıştır.

EMK zamanında iyiniyetli davalılar için söz konusu olan beş yıllık süre yeni Medeni Kanunda on yıla çıkarılmıştır. Kötüniyetli davalılar için söz konusu olan otuz yıllık süre ise yirmi yıla düşürülmüştür. Bunun sebebi kazandırıcı zamanaşımı süresi ile paralellik sağlamaktır. Bu sürelerin on ve yirmi yıl olarak değiştirilmeleri oldukça isabetli olmuştur.

Eski Medeni Kanun zamanında davalının kötüniyetli olmasının yanında ölüme bağlı tasarrufun kanuna veya ahlaka aykırılık ya da ehliyetsizlik sebebiyle sakat olması şartı aranmaktaydı(EMK m.501). Yani iptal sebebi şekil eksikliğine ya da irade sakatlığına dayanıyorsa kötüniyetli davalılar için öngörölmüş olan süre söz konusu olmuyordu. Yeni MK m.559 kötüniyetli davalılar için öngörölmüş olan sürenin söz konusu olması için herhangi bir ek şart aranmamıştır. Davalının kötü niyetli olması halinde, ölüme bağlı tasarruftaki sakatlığın hangi sebebe dayandığına bakılmaksızın yirmi yıllık süre söz konusu olacaktır. Kanaatimizce bu yeni düzenleme daha isabetlidir.

Sakat bir ölüme bağlı tasarrufun iptali için MK m.559/I'de öngörölmüş olan süreler içinde dava açılmamış olsa bile, tasarrufun ifasını isteyenlere karşı her zaman iptal def'i öne sürülerek ifadan kurtulmak mümkündür.

İptal kararı nisbi bir karar olup sadece davacı ile davalı arasında sonuç doğurur.

KAYNAKLAR

Akıntürk, Turgut: Borçlar Hukuku Genel Hükümler Özel Borç İlişkileri, Genişletilmiş X. Bası, İstanbul 2004

Akman, Sermet/ Burcuoğlu, Haluk/ Altop, Atilla : Tekinay Borçlar Hukuku, VII. Bası, İstanbul 1993

Akyol, Şener : Borçlar Hukuku Genel Hükümler I, İstanbul 1995

Antalya, Gökhan: Miras Hukuku, İstanbul 2003

Antalya, Gökhan: Mirastan Feragat Sözleşmesi, İstanbul 1999

Arpacı, Abdülkadir: Kişiler Hukuku (Gerçek Kişiler), II. Bası, İstanbul 2000

Ayan, Mehmet: Miras Hukuku, Gözden Geçirilmiş III. Baskı, Konya 2005

Aybay, Aydın: Borçlar Hukuku Dersleri, VII. Bası, İstanbul 2000

Aybay, Aydın: Miras Hukuku Dersleri, İstanbul 2000

Ayiter, Nuşin: Miras Hukuku, IV. Bası, Ankara 1978

Berki, Şakir: Miras Hukuku, Ankara 1975

Berki, Osman Fazıl: Kanuni Miras ve Ölümüne Bağlı Tasarruflardan Doğan Kanun İhtilafları, Ankara 1960

Bozer, Ali: Borçlar Hukuku Genel Hükümler, Ankara 2002

Dalamanlı, Lütfü: Miras Hukuku Tatbikatı, Ankara 1975

Dural, Mustafa: El yazılı Vasiyetname, İstanbul 1967

Dural, Mustafa: Miras Sözleşmeleri: (İsviçre, Alman ve Avusturya Hukukuyla Karşılaştırmalı Olarak), İstanbul 1980

Dural, Mustafa: Türk Medeni Hukukunda Gerçek Kişiler, IV. Bası, İstanbul 1995

Dural, Mustafa/ Öz, Turgut: Türk Özel Hukuku, Cilt IV Miras Hukuku, Yenilenmiş II. Bası İstanbul 2003

Eren, Fikret: Borçlar Hukuku Genel Hükümler, Tıpkı IV. Bası, İstanbul 2001

Eren, Fikret: Türk Medeni Hukukunda Ölümüne Bağlı Tasarrufların İptali Davaları, Ankara 1966

- Escher, A. :** Medeni Kanun Şerhi, Miras Hukuku, Ankara 1949
- Göktürk, Hüseyin Avni:** Miras Hukuku, Ankara 1937
- Gönensay, Samim/ Birsen, Kemaleddin :** Miras Hukuku, II. Bası, İstanbul 1963
- Hatemi, Hüseyin:** Miras Hukuku, Gözden Geçirilmiş IV. Bası, İstanbul 2004
- Hatipoğlu, Cihan Yüksel:** Murisin Mirasçılar Aleyhine Yaptığı Sağlararası Muvazaalı Muamelelerin Hukuki Sonuçları, Ankara 2004
- İmre, Zahit/Erman, Hasan:** Miras Hukuku, IV. Bası, İstanbul 2006
- İnal, Nihat :** Miras Davaları, Ankara 2005
- İnan, Ali Naim:** Borçlar Hukuku Genel Hükümler, Ankara 1979
- İnan, Ali Naim:** Miras Hukuku, Ankara 1969
- İnan, Ali Naim/ Ertaş, Şeref/ Albaş, Hakan:** Türk Medeni Hukuku, Miras Hukuku, V. Bası, Ankara 2004
- İşgüzar, Hasan:** Yeni Türk Medeni Kanununa Göre Miras Hukuku Hükümlerindeki Değişiklikler ve Yenilikler, Ankara 2003
- Kılıçoğlu, Ahmet M. :** Borçlar Hukuku Genel Hükümler, IV. Bası, Ankara 2004
- Kılıçoğlu, Ahmet M. :** Miras Hukuku Ders Notları, Ankara 2005
- Kocayusufpaşaoğlu, Necip:** Miras Hukuku, Yenilenmiş, Genişletilmiş ve Tamamlanmış II. Bası, İstanbul 1978
- Köprülü, Bülent:** Miras Hukuku Dersleri: mirasçılar-ölüme bağlı tasarruflar-mirasın intikali, II. Bası, İstanbul 1985
- Nomer, Haluk N. :** Borçlar Hukuku Genel Hükümler, III. Bası, İstanbul 2004,
- Oğuzman, M. Kemal :** Medeni Hukuk Pratik Çalışmaları, Genişletilmiş IV. Bası, İstanbul 1990
- Oğuzman, M. Kemal:** Miras Hukuku, Gözden Geçirilmiş VI. Bası, İstanbul 1995
- Oğuzman, M. Kemal/ Barlas, Nami:** Medeni Hukuk: Giriş-Kaynaklar-Temel Kavramlar, XIII. Bası, İstanbul 2006
- Oğuzman, Kemal/ Öz, Turgut:** Borçlar Hukuku: Genel Hükümler, III. Bası, İstanbul 2000

Öztañ, Bilge: Miras Hukuku, Ankara 2005

Öztrak, İlhan: Miras Hukuku, II. Bası, Ankara 1969

Özüğur, Ali İhsan: Türk Medeni Kanunundan Önce ve Sonra Miras Hukuku, Cilt I, Ankara 2005

Serozan, Rona/ Engin, Baki İlkay: Miras Hukuku: Temel Kavramlar ve İlkeler, Yasal Mirasçılık, Saklı Paylı Mirasçılık, Tasarruf Nisabı ve Tenkis, İradi Mirasçılık, Uygulama Çalışmaları, Ankara 2004

Şener, Esat: Miras Hukuku, Ankara 1977

Şenyüz, Doğan: Borçlar Hukuku, II. Bası, Bursa 2005

Yıldırım, Abdulkerim : Türk Hukukunda Ölüme Bağlı Tasarruflarda Şart ve Mükellefiyetler, Ankara 2004

Zevkliler, Aydın : Medeni Hukuk Pratik Çalışmaları, V. Bası, Ankara 2004

www.yargitay.gov.tr

www.kazanci.com